

๑
๒๙๔.๓๐๗
๑ ๓๕๓๐

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตร
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โดยเปรียบเทียบวิธีสอน
แบบใช้ชุดการเรียนการสอน กับไม่ใช้
ชุดการเรียนการสอน

ปริญญานิพนธ์

ของ

อรอนงค์ สุวรรณกุล

- ๘ S.A. 2529

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี
สิงหาคม ๒๕๒๘

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

161385

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิตของมหาวิทยาลัยรัตนนครวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธาน
.....กรรมการ
.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
.....กรรมการ
.....กรรมการ
.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ความกตัญญู กตเวทิต์ คือคุณธรรมประจำใจที่สำคัญ ที่ผู้ได้รับความมีต่อผู้ให้

ในฐานะศิษย์ ผู้วิจัยใคร่ประกาศสักการะแด่อาจารย์ของผู้วิจัยทุก ๆ ท่าน ที่ให้ความเมตตา กรุณา ให้ความรู้ และให้การอบรมสั่งสอนในทิศทางที่ตรงตามทุก ๆ ด้าน แก่ผู้วิจัย

ในฐานะมิตร ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณแก่พี่ ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่แสดงความปรารถนาดี ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษา แนะนำ ทั้งในยามเรียนและทำงาน

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาจากคณะกรรมการพิจารณาปริญญานิพนธ์ ซึ่งให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่ดีในการแก้ไขปรับปรุงแก้ไขโครงร่าง ระเบียบปริญญานิพนธ์ แก่ผู้วิจัยและด้วยความเมตตาของคณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการภายนอก ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพันธุ์ กฤษณ ฌ อยุธยา รองศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ ดร.ประมวล เสนาฤทธิ์ และศาสตราจารย์ ดร.ทินพันธุ์ นาคะตะ ที่ดูแลให้คำแนะนำ ให้กำลังใจและตรวจทานแก้ไขภาษาและความถี่ถ้วนตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติการวิจัยและเขียนปริญญานิพนธ์

ท่านผู้มีพระคุณที่กรุณาประเมินค่าเครื่องมือในการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นผลให้กระบวนการทำปริญญานิพนธ์ของผู้วิจัยมีคุณค่ายิ่ง ผู้วิจัยใคร่แสดงกตเวทิต์ ณ ที่นี้ ด้วยความเคารพอย่างสูง คือ อาจารย์คุณหญิงเบญจมา แสงมลิ ศาสตราจารย์จรจาสุวรรณทัต รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ พระโสมนคณภรณ์ พระราชวรมณี อาจารย์สุชีพ ปุณณานภาพ อาจารย์น้อมฤดี จงพยุหะ อาจารย์นวลจันทร์ โพธา อาจารย์อาคม จันทสุนทร อาจารย์ละอ อ ชุติกร อาจารย์อมรา เล็กเริงสินธุ์ อาจารย์บังอร จินดาวัฒน์ อาจารย์สมจิตต์ อินทสระ อาจารย์มัลลิกา วัฒนวงศ์ อาจารย์ถนอม จันทสุนทร และคุณประยูร พรหมพันธุ์

สำหรับผู้มีอุปการะคุณอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย คือ อาจารย์เชาวลิต ชำนาญ กรุณาช่วยดูแล
การทดลองและสร้างสื่อเพื่อการวิจัย จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จอย่างเรียบร้อยดียิ่ง ผู้วิจัย
ขอกราบขอบพระคุณ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่งผู้วิจัยใคร่แสดงความกตัญญู กตเวทิต์ต่อคณะครูและนักเรียนโรงเรียนจังหวัด
ทหารบกพลบุรี และโรงเรียนพลร่มอนุสรณ์ ที่เอื้อเฟื้อ อนุญาตให้ผู้วิจัยใช้เป็นสถานที่เลือก
ตัวอย่างเพื่อการทดลองได้ ทำให้ปริญญานพันธกิจนั้นสำเร็จได้ด้วยดี

ผู้วิจัยประสงค์จะจารึกพระคุณของทุกท่านที่มีน้ำใจดีงามและให้การช่วยเหลือประการ
ต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย จึงขอประกาศสักการะและขอกราบขอบพระคุณแด่ทุก ๆ ท่านไว้ในที่นี้

อรอนงค์ สุวรรณกุล

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ปัญหา	5
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
	ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	7
	ขอบเขตของการวิจัย	8
	สมมติฐาน	9
	คำจำกัดความ	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	ความสำคัญของพุทธศาสนา	12
	วัตถุประสงค์และ เนื้อหาพุทธศาสนาในหลักสูตรประถมศึกษา	
	พุทธศักราช 2521	16
	เอกสารอื่น ๆ ซึ่งแสดง เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอน	
	พุทธศาสนาให้แก่เด็ก	24
	วิธีการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็ก	30
	ชุดการเรียนรู้การสอน	49
	หลักการและวิธีการสร้างชุดการเรียนรู้การสอน	59
	องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้การสอน	63

ขั้นตอนของการผลิตชุดการเรียนรู้การสอน	67
ข้อเสนอแนะในการสร้างชุดการเรียนรู้การสอน	73
3 วิธีการวิจัย	79
การออกแบบการทดลอง	79
แบบแผนการทดลอง	79
กลุ่มตัวอย่าง	80
ตัวแปร	82
ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง	82
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	84
การใช้สถิติวิเคราะห์	89
4 ผลการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูล	91
สมมติฐานย่อยที่ 1	91
ค่าสถิติพื้นฐานจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	92
การศึกษาความก้าวหน้าของการเรียนในกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง	95
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	99
สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.....	105
สมมติฐานย่อยที่ 2	106
ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามความรู้สึก และทัศนคติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพุทธศาสนา	106

ค่าการทดสอบไคสแควร์เพื่อการศึกษาผลของตัวแปรอิสระ	
ที่มีต่อตัวแปรตาม ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	109
สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2	111
สมมติฐานย่อยที่ 3	111
ผลการวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียน	111
สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติและการสังเกตพฤติกรรม	117
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	118
สรุปผลการวิจัย	118
อภิปรายและ ข้อเสนอแนะ	121
ประโยชน์ของการวิจัย	121
วิธีการวิจัย	123
ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการสอนพุทธศาสนา	130
ข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยต่อไป	
บรรณานุกรม	132
ภาคผนวก	143

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 คำสถิติพื้นฐานจากการทดสอบความรู้ภาษาไทย การสอบก่อนการทดลอง และการสอบหลังการทดลอง ของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	93
2 คำสถิติพื้นฐานจากการทดสอบความรู้ภาษาไทย การสอบก่อนการทดลอง และการสอบหลังการทดลอง แสดงผลรวมของกลุ่มทดลอง และกลุ่ม ควบคุม	94
3 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่าง ระหว่างคะแนนก่อนเรียน และหลังการเรียนของห้องทดลองที่ 1	95
4 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่าง ระหว่างคะแนนก่อนเรียน และหลังเรียนของห้องทดลองที่ 2	96
5 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่าง ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียนของห้องควบคุมที่ 1	97
6 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่าง ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของห้องควบคุมที่ 2	98
7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง ห้องทดลองที่ 1 กับห้องควบคุมที่ 1	99
8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง ห้องทดลองที่ 2 กับห้องควบคุมที่ 2	100
9 ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการทดลองที่ปรับแล้วและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่ปรับแล้ว ของห้องทดลองที่ 2 กับห้องควบคุมที่ 2	101

10	การทดสอบค่าที (t)	102
11	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการ ทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลอง รวมกับกลุ่มควบคุมรวม	103
12	ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนที่รับแล้ว และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่รับแล้ว ของกลุ่มทดลอง รวมและกลุ่มควบคุมรวม	104
13	การทดสอบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ...	105
14	ผลรวมความถี่ และ ร้อยละ ของความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลอง	107
15	การรวมความถี่เชิงบวกและเชิงลบ	108
16	แสดงการทดสอบค่าไคสแควร์ ของความรู้สึกและทัศนคติก่อนการทดลอง ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มเปรียบเทียบกัน	109
17	แสดงการทดสอบค่าไคสแควร์ ของความรู้สึกและทัศนคติหลังการทดลอง ของ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม	110
18	การบันทึกจำนวน พฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสังเกต พฤติกรรมด้านคุณธรรม	112
19	ความถี่ของพฤติกรรมเชิงลบที่เกิดขึ้นในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้าย ของการทดลอง และอัตรา ร้อยละ ของการลดลงของพฤติกรรมเชิงลบ	114
20	แสดงความถี่รวมของพฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	115

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยในระยะยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงที่ 4 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมทางสังคมและสร้างความแออัดในเมืองมากขึ้น ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรม ค่านิยม สุขภาพจิต และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนมีปัญหายาเสพติดทวีขึ้น¹ รัฐบาลปัจจุบันตระหนักในปัญหาเหล่านี้ว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็คือ การขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ด้วยเหตุนี้จึงประสงค์สำคัญข้อหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 จึงเน้นที่การพัฒนาคุณภาพประชากรและการพัฒนาจิตใจ เพื่อเสริมสร้างสังคมให้มีระเบียบ วินัย วัฒนธรรม ศิลธรรม และจริยธรรมอันดีงาม²

การพัฒนาคุณภาพประชากร เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ การพัฒนาให้ประชากรมีคุณภาพดังกล่าวต้องพัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งคุณภาพทางกายและคุณภาพทางจิตใจ กล่าวคือประชากรของประเทศจะต้องมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์และมีสุขภาพจิตดี ประเทศจึงจะได้ชื่อว่ามีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การที่ประชากรของประเทศมีสุขภาพจิตดี หมายถึงเขาเป็นผู้ที่มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส มีความรู้ดี รู้ชั่ว มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น ดังนั้น สังคมจึงจะพัฒนาและมีความสุข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จึงเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพ

¹สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 หน้า 2

²ค. หน้า 12

ประชากรด้านการพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ โดยระบุกลุ่มประชากรเป้าหมายของการพัฒนาคือ กลุ่มผู้นับถือพุทธศาสนา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมทางด้านจริยธรรม คุณธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของสังคมทั้งในทางลบและทางบวกเป็นส่วนใหญ่ ย่อมเป็น ปัญหาที่เกิดจากกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธ เพราะเป็นกลุ่มใหญ่ของคนในชาติ¹ การแก้ปัญหา ต้องมุ่งแก้ไขที่กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจเป็นสำคัญ โดยมีมาตรการคือ การทำนุ บำรุงพุทธศาสนาในประเทศให้มั่นคง เจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจของเด็ก เยาวชน และประชาชนให้มาศึกษาสิ่งที่แก่นแท้ของศาสนา คือธรรมะ เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงาม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเร่งส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน โดยให้มีการเรียน ธรรมศึกษาทุกระดับ² และส่งเสริมให้เยาวชนประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามจารีตประเพณี ทั้งนี้ให้มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียน ด้วย³

แนวทางในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมโดยการพัฒนาคุณภาพประชากรและ การพัฒนาจิตใจ เช่นเดียวกับที่แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ให้อำนาจนโยบาย และมาตรการไว้สอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อ เสนอแนะของกลุ่มบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิหลายกลุ่ม ทั้งในระดับระหว่างประเทศและภายในประเทศ นั่นคือเห็นสมควรให้มีการพัฒนาคนอย่างเร่งรีบ โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ควรเริ่มที่คนเป็นสำคัญ⁴ การประชุมสังคมสงเคราะห์ระหว่างประเทศระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกตะวันตก พ.ศ. 2526 ระบุว่าปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพราะเรามัวแต่มุ่งพัฒนาด้านวัตถุจนเกินไปจึงลืมนึกถึงคน เนื่องจากการพัฒนาทางด้านวัตถุเพียงด้านเดียว ไม่สามารถทำให้จิตใจคนเจริญตามไปด้วยได้

¹สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 หน้า 228

²ด. หน้า 232

³ด. หน้า 321

⁴"ทั่วโลกเห็นพ้องต้องเร่งพัฒนาคน" ไทยรัฐ 29 สิงหาคม 2526 หน้า 9

จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาคนอย่างเร่งรีบ เพราะสังคมปัจจุบันนี้มีความบีบรัดทางเศรษฐกิจ มีความเร่งรีบ และต่างฉกฉวยแต่ประโยชน์ของตน การที่จะสร้างให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมนี้ได้ย่อมต้องอาศัยคนที่มีคุณธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด¹

ในการสร้างคนไทยให้เป็นผู้มีคุณธรรมนั้น มีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางฝ่ายพระสงฆ์และฆราวาสมากมาย เสนอให้นำคำสอนของพุทธศาสนามาพัฒนาคุณภาพทางจิตใจของ เด็กและประชาชนชาวไทย ทั้งนี้เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักการและคำสอนที่ดีงามสอนให้คน รู้จักว่าอะไรดี อะไรชั่ว และสอนให้คน รู้จักพิจารณาปัญหาตลอดถึงการศึกษาหาวิธีการแก้ปัญหา ที่ถูกต้อง และเป็นศาสนาที่มีคุณค่าที่คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับนับถือกันอยู่แล้ว

แต่จากสภาพโดยทั่วไปของความเป็นอยู่ของสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันอยู่ว่า สังคมของเราไม่พัฒนาเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่มากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม การข่มขืนกระทำชำเราหญิง การปล้นฆ่า การกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ ตลอดถึงการศึกษาความมีระเบียบวินัย ในด้านต่าง ๆ ของประชาชน เป็นต้น จนมีผู้กล่าวว่า สาเหตุของการที่สังคมเรามีปัญหาสับสนวุ่นวายอยู่ทุกวันนี้ เป็นเพราะแผนพัฒนาที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจก่อนโดยมิได้เน้นการพัฒนาทางจิตใจคน ในขณะที่เดียวกันสถาบันซึ่งทำหน้าที่อบรมสั่งสอนทรัพยากรมนุษย์ของชาติคือ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษากลับเน้นการอบรมสั่งสอนทางด้านวิชาการมากกว่าการพัฒนาทางด้านจิตใจอีกด้วย ในสมัยก่อน การศึกษาของไทย ประกอบด้วยองค์ 3 คือ วุฒศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา การเรียนการสอนในโรงเรียน จึงเน้นการสอนจริยศึกษา ได้แก่ วิชาศีลธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง และสมบัติของผู้ดี วิชาศีลธรรมนั้นก็คือการเรียนรู้ศาสนาพุทธและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นวิถีชีวิตที่ดี ในการอยู่ร่วมกับตนเองและสังคม แต่ในตอนนี้ วิชาหลักสูตรการศึกษาของไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เป็นต้น ละเลยองค์ประกอบจริยศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนาให้กับเด็กและเยาวชน ทำให้เยาวชนไทยห่างเหิน

¹ "ทั่วโลกเห็นพ้องต้องเร่งพัฒนาคน" ไทยรัฐ 29 สิงหาคม 2526 หน้า 9

และละเลยพุทธศาสนา ซึ่งสภาพความเป็นจริงเหล่านี้เป็นปัญหาจำต้องได้รับการแก้ไขตาม
จุดมุ่งหมายและเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจ ดังปรากฏใน
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และเน้นมากยิ่งขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ทั้งนี้เพื่อฟื้นฟูจริยศึกษาและพุทธศาสนาให้เป็นหลักของชีวิต
เป็นวิถีปฏิบัติของคนไทยเพื่อความเป็นพลเมืองดีของประเทศสืบไป

การอบรมสั่งสอนพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนไทยที่จัดสอนกันอย่างเป็นทางการ
อยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และการสอนตามเนื้อหาที่มีอยู่
ในหลักสูตรระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียน
มัธยมศึกษา

แต่การสอนพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น มีเด็กและเยาวชนไปรับ
การอบรมสั่งสอนเป็นจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งประเทศ ส่วนการสอน
พุทธศาสนาตามเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัศึกษานั้น ก็ประสบปัญหา
ด้านการขาดครูผู้สอนพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนสื่อการสอนและวิธีสอน ขาดแคลน
วิทยากร เป็นต้น¹ จึงทำให้การถ่ายทอดความรู้และศรัทธาในพุทธศาสนาสำหรับเด็กและ
เยาวชนไทยไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

เนื่องจากผู้วิจัยตระหนักในปัญหาดังกล่าว และมีศรัทธาที่จะทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนา
ตามกำลังความสามารถ และด้วยเหตุที่ผู้วิจัยเป็นนักการศึกษา จึงตระหนักว่า การส่งเสริม
การสอนพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนในระดับโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ
วิธีการถ่ายทอดความรู้และศรัทธาในพุทธศาสนาสำหรับเด็กและเยาวชนไทยจึงมีความสำคัญ
เพราะผลของการศึกษาวิจัยจะเป็นเครื่องชี้ทางการจัดการศึกษาและอบรมเพื่อจะปลูกฝังและ
ส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้และศรัทธาในพุทธศาสนา จะได้ปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นผู้มีจิตใจสูง
เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศสืบไป

¹ สภาวิจัยแห่งชาติ การสัมมนา เรื่องจริยธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย

ปัญหา

เนื่องจากสังคมไทยมอบหน้าที่ส่วนใหญ่ในการพัฒนา เด็กให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง ซึ่งสภาพทาง เศรษฐกิจบีบบังคับบิดาและมารดาของเด็กต้อง ออกประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว เป็นสาเหตุให้ทั้งบิดาและมารดา ไม่มีเวลาเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรด้วยตนเอง¹ โรงเรียนจึงต้องรับหน้าที่พัฒนาเยาวชน ของชาติในทุก ๆ ด้านตามความต้องการของสังคม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องให้การอบรมสั่งสอนพุทธศาสนาแก่เด็กและ เยาวชนด้วย

สภาพปัญหาของการเรียนการสอนพุทธศาสนาในโรงเรียนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ มีการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กในช่วงอายุ 3 - 10 ปี น้อยหรือเกือบไม่มีเลย แม้ในหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษาเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ การสอนเนื้อหาพุทธศาสนามากนัก เป็นเหตุให้ครูผู้สอนไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเน้นการให้ ความรู้และศรัทธาในพุทธศาสนาแก่นักเรียน เนื่องจากไม่ได้ระบุเน้นไว้ในหลักสูตร ทั้งยังมีปัญหา ด้านการขาดครูที่มีใจรักและศรัทธาการสอนพุทธศาสนาแก่นักเรียน อันสืบเนื่องจากขาดการฝึกอบรม ครูสอนพุทธศาสนาโดยตรง และการมีความรู้สัณนิทคิตอย่างผิด ๆ ทั่วว่าครูสอนพุทธศาสนานั้น ไม่ทันสมัย ยิ่งกว่านั้น ยังมีการละเว้น ไม่สอนหัวข้อพุทธศาสนาที่มีอยู่ในหลักสูตรและเปี่ยมยัง เอาเวลาเรียนพุทธศาสนาไปใช้เพื่อเร่งรัดทักษะ ของวิชากลุ่มทักษะอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นผลให้ เกิดปัญหาอื่น ๆ อีก ได้แก่ การขาดวิทยากรและความสะดวกในการเชิญวิทยากรทางพุทธศาสนา สำหรับเด็ก ตลอดจนขาดการวิจัยเกี่ยวกับวิธีสอนพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียน ระดับประถมศึกษาอีกด้วย

¹ ยนต์ ชุ่มจิต "ปัญหาในการสอนการศึกษาของครู อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา" ใน ผลงานวิจัยทางการศึกษา เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง "การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา" 15 - 19 ตุลาคม 2522
ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หน้า 283

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่านักทฤษฎีจิตวิทยาสังคมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการที่ครูอาจารย์จะสั่งสอนนักเรียนให้มีความรู้และ เลื่อมใสศรัทธาในศาสนาอย่างได้ผลดีและ ทนถาวรนั้นขึ้นอยู่กับการใช้วิธีการอบรมสั่งสอนและ เลือกเนื้อหาที่จะสั่งสอนให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาและลักษณะทางอารมณ์ของผู้รับการอบรมสั่งสอนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละระดับ ทั้งนี้เพราะการใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงบุคคลอย่างเหมาะสมกับลักษณะของเขาย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาเพื่อหาวิธีการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กให้ได้ผลดี และ เมื่อศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยพบว่า ชุดการเรียนการสอนเป็นสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบหนึ่งที่มีผู้วิจัยแล้วว่าสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ให้ผลสัมฤทธิ์ดีกว่าการเรียนการสอนโดยทั่วไป² จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดว่าการใช้นวัตกรรมชุดการเรียนการสอนในการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กในระดับประถมศึกษา อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถสั่งสอนนักเรียนให้มีความรู้และ เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างได้ผลดีตามต้องการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนการสอนกับไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน เพื่อพิสูจน์แนวความคิดดังกล่าว และเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาด้วย

¹ดวงเดือน พันธุมนาวิน พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 "จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา" หน้า 2

²โชคดี สุทธิพันธ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้กล่องบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนโดยวิธีธรรมดา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนการสอนกับไม่ใช้ชุดการเรียนการสอนเป็นหนทางหนึ่งที่ผู้วิจัยเสนอเพื่อหาแนวทางจัดปัญหาดังต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาเรื่องความประพฤติและศีลธรรมของเยาวชนไทย ได้แก่ การไม่สนใจการศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา การก่อวิวาทระหว่างนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ¹ การดื้อดึงไม่ยอมเข้าห้องเรียน การแต่งกายไม่เรียบร้อย การติดยาเสพติด ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านการศึกษาที่เน้นความสำคัญด้านวิชาการ เพื่อการพัฒนาความเจริญทางวัตถุมากกว่าการเน้นความสำคัญแก่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาจิตใจของเยาวชนไทย
2. ปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการศึกษาไม่เน้นความสำคัญแก่การสอนพุทธศาสนาหรือการเรียนการสอนศาสนา เป็นเรื่องที่สถาบันการศึกษาไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ²

¹สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เอกสารประกอบการพิจารณา ปัญหานักเรียนก่อเหตุไม่สงบในและนอกสถานศึกษา

²สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและเสนอทางแก้ปัญหาด้านวัฒนธรรม ปัญหาด้านความเป็นไทย ศาสนา ปรัชญา ศิลปะ ขนบประเพณี วัฒนธรรม และจิตใจ หน้า 41

3. บัณฑิตด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ครูสอนชั้นประถมศึกษา เป็นครูประจำชั้นสอนทุกวิชาไม่มีประสบการณ์และทักษะในการสอนและเผยแพร่พุทธศาสนา ขาดสื่อการสอน และทักษะในการผลิตสื่อการสอน ขาดแคลนวิทยากร หรือความสะดวกในการเชิญวิทยากร¹

4. ขาดการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนทางพุทธศาสนาสำหรับเด็กเล็กในช่วงอายุ 3 - 10 ปี

5. งานวิจัยเพื่อสร้างสื่อหรือทดลองใช้สื่อสำหรับพัฒนาการเรียนการสอนทางพุทธศาสนาสำหรับเด็กเล็กมีน้อย

การวิจัยเรื่องนี้ จะให้ผลผลิตคือ ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับใช้เป็นสื่อที่ดีในการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และผลของการวิจัยจะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนพุทธศาสนาในระดับเด็กเล็กต่อไป นับเป็นการสร้างสิ่งแวดลอมที่ดีทางสังคมให้แก่การศึกษาและเยาวชน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมความรู้ เรื่อง และสืบทอดพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือของครูในการจัดการเรียนการสอนด้านศีลธรรม และเป็นเครื่องมือของสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความประพฤติ และจิตใจของเยาวชน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเยาวชนให้เติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีคุณภาพด้านจิตใจตามความต้องการของชาติคงได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ระบุให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรียน โดยจะทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น ไม่ได้รวมนักเรียนจากระดับชั้นอื่น ๆ

¹จินดา อาจินสมาจาร "ปัญหาการสอนจริยธรรม ชั้นประถมปีที่ 1 และ 2 ในเขตการศึกษา 2" ใน รายงานผลการวิจัยสภาวิจัยแห่งชาติ หน้า 40

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง จะพิจารณาเลือกจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถให้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้
3. ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้จากระบวนการวิจัยที่ออกแบบเพื่อการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น มิได้รวมถึงข้อมูลหรือการวัดตัวแปรอื่นใดที่ได้ด้วยวิธีอื่น

สมมติฐาน

ผู้วิจัยคาดว่าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

การวิจัยนี้มีสมมติฐานย่อยของสมมติฐานการวิจัย 3 ประการคือ

สมมติฐานย่อยที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านสติปัญญาของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ด้านสติปัญญาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

สมมติฐานย่อยที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านความรู้สึกละแวกทัศนคติต่อพุทธศาสนา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีความรู้สึกละแวกทัศนคติเชิงบวกต่อพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

สมมติฐานย่อยที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาในเชิงบวกสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

คำจำกัดความ

1. ชุดการเรียนรู้การสอน หมายถึง นวัตกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอน แบบประสมที่อาศัยวิธีการจัดระบบการดำเนินงานมาบูรณาการสื่อประสมต่าง ๆ¹ เพื่อจัดให้เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย หัวเรื่อง คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้การสอน วัสดุประกอบการเรียน บัตรงาน กิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมสำรอง การประเมินผล การเรียกชื่อชุดการเรียนรู้การสอนในประเทศไทยแตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง เช่น บทเรียน โมดูล ชุดการเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการเรียนรู้แบบเปิดเสรี หน่วยงานการเรียนรู้ เป็นต้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่าชุดการเรียนรู้การสอน โดยสร้างเป็นชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ประกอบด้วยชุดการเรียนรู้สอนย่อย 6 ชุด มีเนื้อหา วัตถุประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผล ครอบคลุมที่หลักสูตรกำหนด พร้อมทั้งสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน สื่อการสอนสำหรับครู คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้การสอน สำหรับกิจกรรมที่จะบรรจุในชุดการเรียนรู้การสอน จะมีทั้งกิจกรรมที่ครูเป็นผู้สอน กิจกรรมที่นักเรียนเรียนเอง และกิจกรรมที่ทั้งครูและนักเรียนปฏิบัติร่วมกัน

2. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ หมายถึง ระดับของการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ เนื้อหาวิชานั้นและตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ในการวิจัยนี้ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ หมายถึง ระดับของการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีสอน 2 แบบคือ แบบใช้ชุดการเรียนรู้การสอน และไม่ใช้ชุดการเรียนรู้การสอน

¹ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐและสุภา สิ้นสกุล ระบบสื่อการเรียน หน้า 47

สำหรับพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 พฤติกรรมด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ได้แก่

2.1.1 ความรู้ ความจำ ในเนื้อเรื่อง ความจำ ในวิธีดำเนินการ
ความรู้ ความจำ ในความรู้รวบยอด เกี่ยวกับเนื้อหาพุทธศาสนาที่ให้เรียนจากชุดการเรียนรู้
การสอนที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยครั้งนี้

2.1.2 ความเข้าใจเนื้อหา วัตถุประสงค์ และกิจกรรม อันเกี่ยวกับการ
การเรียนการสอนพุทธศาสนาในการวิจัยครั้งนี้

2.1.3 การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียน
การสอนพุทธศาสนาในการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้แก้ปัญหาซึ่งเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใหม่ ๆ
ที่เกิดขึ้นได้

2.2 พฤติกรรมด้านความรู้สึกทางคุณธรรม (Affective Domain)
ได้แก่ ความรู้สึกและทัศนคติของนักเรียนต่อพุทธศาสนา ในที่นี้ หมายถึง ความรู้สึกด้านการรับรู้
การตอบสนอง และการยอมรับ คุณค่าของพุทธศาสนาตามเนื้อหาพุทธศาสนาที่ให้เรียนรู้
ในการวิจัยครั้งนี้

2.3 พฤติกรรมด้านพฤติกรรมทางคุณธรรม (Psychomotor Domain)
หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแสดงออกหรือปฏิบัติกิจกรรมทางคุณธรรม ซึ่งการ
แสดงออกหรือการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นเป็นผลของการเรียนรู้คุณธรรมของพุทธศาสนาจาก
การวิจัยครั้งนี้

3. พุทธศาสนา ตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
หมายถึง จุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด และเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ระบุให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต้องเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากลักษณะปัญหาของการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบทดลอง ซึ่งจะศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ด้วยวิธีใช้ชุดการเรียนการสอนเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้วยวิธีไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงศึกษาจากผลงานหลาย ๆ ด้านที่สนับสนุนและให้ข้อคิดแก่การสอนพุทธศาสนา ทั้งด้านความสำคัญของพุทธศาสนา วัตถุประสงค์ และเนื้อหาพุทธศาสนาที่มีอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ข้อเสนอแนะการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็ก ข้อเสนอแนะวิธีสอนจริยศึกษาสำหรับเด็ก เป็นต้น สำหรับข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์แก่การสร้างชุดการเรียนการสอนนั้นได้ศึกษาทฤษฎีของชุดการเรียนการสอน ผลงานวิจัยการใช้ชุดการเรียนการสอน และวิธีการสร้างชุดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเลือกใช้ชุดการเรียนการสอนเป็นเทคโนโลยี และนวัตกรรมในการสอนพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังจะได้กล่าวถึงตามลำดับต่อไปนี้

ความสำคัญของพุทธศาสนา

พุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงประทานแก่มนุษย์ เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์ ทั้งนี้เพราะพระองค์เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงตรัสรู้ความจริงในเรื่องต่าง ๆ จนได้รับการยกย่องว่าทรงรู้แจ้งโลก ได้ทรงแสดงเรื่องที่ควรประพฤติกวและควรเว้นไว้อย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง เป็นหลักในการดำรงชีวิต เพื่อสร้างความสุข ความเจริญในด้านต่าง ๆ¹ ทุกขั้นตอนของชีวิต

¹พระโสภณคณาภรณ์ กุฏิคุณ พระพุทธศาสนาให้อะไร หน้า 26 - 28

คนไทยรับนับถือพุทธศาสนามาตั้งแต่ก่อนอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย คือ ชนชาติไทย ในอาณาจักรอ้ายลาว สมัยขุนหลวงเฒ่า จนถึงเมื่อชนชาติไทยตั้งตนเป็นอิสระจากขอม ตั้งอาณาจักร สุโขทัยขึ้นได้ในปี พ.ศ. 1820 พ่อขุนรามคำแหงได้ขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงสืบทอดกิตติศัพท์ พระสงฆ์ที่ไปศึกษาที่ลังกา กลับมาสั่งสอนอยู่ที่นครศรีธรรมราช มีความรอบรู้พระธรรมวินัย และมีวัตรปฏิบัติที่เลื่อมใส จึงได้ทรงอาราธนาขึ้นมามีตำแหน่งและเผยแพร่คำสอน ณ กรุงสุโขทัย พระพุทธศาสนานิกายหินยาน เรียกชื่อตามแหล่งที่มาว่าลังกาวงศ์ จึงเป็นแบบที่ เจริญรุ่งเรืองสืบมา เป็นศาสนาประจำชาติไทยถึงทุกวันนี้¹ และเพราะพุทธศาสนาเป็น ศาสนาที่มีหลักธรรมที่คมเหตุผล และทันสมัยอยู่เสมอ² หลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนา จึงเป็นรากฐานแห่งความประพฤติของคนไทยในทุกด้านทั้งทางกาย วาจาและใจ กล่าวได้ว่า พุทธศาสนามีบทบาทต่อชีวิตของคนไทยทุกด้าน ทั้งทางสังคม การศึกษา วัฒนธรรม รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และการพัฒนาประเทศ

ในทางสังคม สังคมไทยต้องการความสงบสุข และการมีความมั่นคงของชาติ กิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมก็ต้องกระทำไปเพื่อสันติสุขของสังคม และกิจกรรมดังกล่าว จะเป็นไปเพื่อสันติสุขเท่านั้น กิจกรรมเหล่านั้นจึงต้องดำเนินอยู่ภายในขอบวงของธรรมะของศาสนา ในข้อที่ให้ทุกคนทำความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ส่วนรวมหรือสังคมมากกว่าส่วนตัว³ ให้รู้ว่ คนเราเกิดมาทำไม เกิดมามีหน้าที่ที่จะต้องทำอะไร จุดหมายสูงสุดของโลกและชีวิตคืออะไร สิ่งที่ดีที่สุดในที่เราควรจะได้ควรจะต้องถึงในการเกิดมาชาติหนึ่งนี่คืออะไร และจะต้องถึงได้อย่างไร⁴

¹พระราชมารมณี ปรัชญาการศึกษาไทย หน้า 260 - 261

²พระโสภณคณาภรณ์ พระพุทธศาสนา ค่านิยมพื้นฐาน พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนางทองใบ สาริมาณ 8 มิถุนายน 2526

³พุทธทาสภิกขุ สังคมนิยม ชนิดที่ช่วยโลกได้ หน้า 5

⁴ชมรมครูศีลธรรมแห่งประเทศไทย แนวทางสร้างเยาวชนให้เป็นคนดีเพื่อความมั่นคงของชาติ หน้า 3

เมื่อคนส่วนใหญ่ศึกษารัชมะ ปฏิบัติธรรมะในพุทธศาสนา ก็จะมีกายและใจปกติ สงบเย็น ทุกคนจะเลิกละการเบียดเบียนตัวเอง เบียดเบียนผู้อื่น เลิกการเอาตัวเอาเปรียบผู้อื่น แต่จะรักกันช่วยเหลือกัน ความสามัคคีก็จะเกิดขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า "ชาติมันคงได้ด้วยพระพุทธศาสนา"¹ เพราะพุทธศาสนาสอนให้คนไทยละความเห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียน และให้กรุดผู้อื่น

ในทางการศึกษาและวัฒนธรรม พุทธศาสนาได้ให้หลักธรรมที่เป็นรากฐานปรัชญาการศึกษาของไทยที่สำคัญยิ่ง คือ การพัฒนาองค์ประกอบภายในทางด้านจิตใจของคนไทย ให้ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น โดยที่หลักการและวิธีการของพุทธศาสนาเป็นเช่นเดียวกับหลักการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ สอนให้ใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งใด ๆ สอนทักษะอริยสัจเพื่อให้นักบวชรู้จักวิธีที่ดีเลิศในการแก้ปัญหาหรือข้อทุกข์ เป็นต้น และเนื้อหาของพุทธศาสนาก็เป็นความรู้ด้านต่าง ๆ ที่สามารถจัดแยกเป็นวิชาต่าง ๆ ได้มากมาย ทั้งวิทยาศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยาสังคม ทั้งนี้เพราะสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ และทรงมีเวลาเทศนาสั่งสอนโปรดพุทธบริษัทอยู่เป็นเวลานานถึง 45 ปี สำหรับด้านวัฒนธรรมนั้น ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิด ค่านิยม เป็นผลจากการได้รับการอบรมสั่งสอนและปฏิบัติตามหลักการของพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น คุณธรรมภายในใจของคนไทย คือ เมตตา กรุณา เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคี ไมตรีจิต และกิริยามารยาทภายในสังคม ที่เป็นผลจากการอบรมตามแนววินัยของพระสงฆ์ ทำให้คนไทยมีความสุข อ่อนโยน รู้จักกาลละ เทศะ เข้าใจเหตุผล วางตนได้เหมาะสมควรแก่ฐานะ มีสัมมาการะวะ รู้จักที่ต่ำที่สูง สามารถคิดอย่างเอาใจเขามาใส่ใจเราได้²

¹วิลาศ มณีวัต ธรรมะสำหรับคนนอกวัด หน้า 1

²พระโสภณคณาภรณ์ ฐิตฺติ พระพุทธศาสนาให้อะไร หน้า 3 - 6

ในทางรัฐศาสตร์ พุทธศาสนาแสดงสังคมตัวอย่าง ด้วยพระวินัยในการปกครอง คณะสงฆ์ และแสดงหลักของทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ และจักรวรรตวัตร สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน และผู้มีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ได้ยึดปฏิบัติเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความสุขแก่ประชาชนโดยทั่วกัน

การที่ประเทศไทยเรามีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติสืบต่อกันมาทำให้เราสามารถรักษาเอกราชของชาติไว้ได้โดยตลอด แม้บางครั้งเราจะมีการกระทบกระทั่งกันบ้างภายในชาติ แต่เนื่องจากความเป็นไทย ใจเป็นพุทธด้วยกัน คนไทยเราสามารถหาข้อยุติอย่างมีเหตุผลด้วยความอดทน ให้อภัย เมตตา เสียสละ สามัคคี ประนีประนอมกันเสมอ พุทธศาสนาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้าง "เอกราช เอกลักษณ์ และเอกภาพ ภายในชาติไทย"¹

ในทางเศรษฐศาสตร์ และการพัฒนาประเทศ พุทธศาสนามีคำสั่งสอนที่เป็นหลักการ และที่เป็นรายละเอียดสำหรับพุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ และสังคมด้วยแนวทางที่เป็นสายกลาง และด้วยการใช้ปัญญา เช่น สอนให้ช่วยตัวเอง พึ่งตัวเอง ด้วยการประพฤติธรรม สอนให้ประกอบอาชีพที่สุจริต รักและเอาใจใส่ต่องานที่ตนกระทำ รู้จักทำนุบำรุงบุคคลและสัตว์ สิ่งของที่ให้ประโยชน์แก่ตน รู้จักความพอดีในการบริโภค มีใจเอื้อเฟื้อแบ่งปันแก่ผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งเป็นการสั่งสอนให้คนประพฤติปฏิบัติแล้วจะเกิดผลในการพัฒนาชีวิตอย่างสมดุล นั่นคือ ทุกคนในสังคมมีชีวิตที่มีความสุขสบายตามความเหมาะสมโดยถ้วนทั่วหน้ากัน ซึ่งเป็นเป้าประสงค์สูงสุดของเศรษฐศาสตร์ และการพัฒนาประเทศด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนาได้ให้หลักการในการแสวงหาคำตอบ ปัญหาชีวิตและโลกไว้ เป็นหลักการอันยิ่งใหญ่ที่สอนให้คนเรากล้าหาญผจญกับปัญหาต่าง ๆ และสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้อย่างเข้มแข็ง อดทน และควบคุมตัวเองได้ เท่ากับเป็นหลักแม่บท

¹พระโสภณคณาภรณ์ ถูกลิต พระพุทธศาสนาให้อะไร หน้า 7 - 8

ของการพัฒนาประเทศในทุกมิติของการพัฒนา คือ หลักการวิเคราะห์ปัญหา ด้วยอริยสัจ 4 ประกอบด้วย การศึกษาตัวปัญหา (ทุกข์อริยสัจ) การศึกษาถึงเหตุ หรือกฎที่ทำให้เกิดปัญหา หรือทุกข์ (สมุทัยอริยสัจ) การหาความเข้าใจในผลคือ คือ ความสุขที่ทุกชีวิตต้องการในแต่ละระดับว่า มีลักษณะภาวะน่าปรารถนา ยินดียังไร เหมือนการรู้ผลของการหายจากโรค ความไม่มียา เพื่อกระตุ้น แรงเร้าให้เพียรพยายามเพื่อสัมผัสผลเหล่านั้น (นิโรธอริยสัจ) และหลักการวิธีการในการแก้ปัญหาเพื่อขจัดทุกข์ (มรรคอริยสัจ)¹

โดยเหตุที่พุทธศาสนา เป็นศาสนาที่มีคำสั่งสอนและหลักการอันประเสริฐเป็นศาสนา ที่คนไทยส่วนใหญ่รับนับถือ จึงเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องมีการให้การศึกษา อบรม สืบทอด ความรู้ ความเข้าใจ และศรัทธา ปฏิบัติในพุทธศาสนาแก่คนไทยทุกเพศและวัย เพื่อเป็น หนทางหนึ่งของการส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองและการธำรงรักษาพุทธศาสนาไว้ เพื่อให้เป็น หลักของชีวิตและหลักของประเทศไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์และเนื้อหาพุทธศาสนาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521² จัดประมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทย และ คณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิต และสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

¹พระโสภณคณาภรณ์ ถูถิต พระพุทธศาสนาให้อะไร หน้า 38

²กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หน้า 442

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา และสร้างนิสัยที่ดีงาม

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

การระบุรายละเอียดของวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด และเนื้อหาเพื่อการจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์นั้น ได้แจงรายละเอียดไว้เป็นรายกลุ่มและจัดเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 และระดับประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ทั้งนี้กรมวิชาการได้จัดทำแผนการสอน คู่มือครู และหนังสือแบบเรียนประกอบหลักสูตรด้วย

หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกระทรวงศึกษาธิการ แสดงเป้าประสงค์ของหลักสูตรไว้ตอนหนึ่งว่า

"เพื่อให้การศึกษาด้วยวิธีการอันเหมาะสม ให้บุคคลมีความรู้และความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงตน และธำรงชาติตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้มีความสามารถในการทำงานเลี้ยงชีพได้อย่างสุจริต รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณธรรม และเป็นกำลังที่แข็งแกร่งมั่นคงของชาติ"¹

ดังนั้นในการกำหนดจุดหมายของหลักสูตรจึงได้กำหนดไว้เป็นจุดหมายที่มุ่งให้เกิดผลแก่ผู้เรียน 4 ทมวคใหญ่ คือ คุณสมบัติที่ต้องการเน้น ความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ชีวิตที่สงบสุข และสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ ทั้งนี้ระบุให้ผู้เรียนเข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ และนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ไว้ในหมวดของชีวิต

¹กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

สำหรับประมวลประสบการณ์ของหลักสูตรส่วนที่เน้นการสอนพุทธศาสนาโดยตรงนั้น
คือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับ ป.3 - 4 หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 5
ศาสนา และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับ ป.5 - 6 หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อย
ที่ 4 ศาสนา ซึ่งระบุให้เรียนเรื่องของพุทธศาสนา¹ ดังต่อไปนี้

ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความถี่รวมยอด/หลักการ	เนื้อหา
1. บอกศาสนาประจำชาติ และศาสนาที่ตนนับถือได้	1. พุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติไทย	หน่วยย่อยที่ 5 ศาสนา 1. พุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติ แต่พลเมืองมี เสรีภาพในการนับถือ ศาสนาอื่น เช่น ศาสนา อิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู และศาสนา ซิกข์
2. เล่าพุทธศาสนาโดยย่อได้	2. ศาสนาทุกศาสนามุ่งให้ ทุกคนทำความดี เพื่อให้ มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข	
3. บอกชื่อวันสำคัญทาง ศาสนาพุทธได้	ทุกคนจึงมีเสรีภาพที่จะ เลือกนับถือ	
4. เล่าหรือสาธิตการแสดงตน เป็นพุทธมามกะได้	3. พระมหากษัตริย์เป็นองค์ อุปถัมภ์ของทุกศาสนา	
5. อธิบายความหมายของ พุทธภาษิตที่ควรรู้อย่าง สั้น ๆ ได้		
		2. พุทธศาสนา 2.1 พุทธประวัติโดยย่อ

¹กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความคิดรวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
6. ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตาม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในโอกาสต่าง ๆ ตามที่กำหนดให้ได้ 7. บอกหลักธรรมหรือ คำสอนที่สำคัญของศาสนา ที่ตนนับถือได้ 8. อธิบายวิธีทำนุบำรุง ศาสนา แล้วปฏิบัติตน ตามนั้นได้ 9. ร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญ ทางศาสนาที่ตนนับถือได้ 10. เล่าพระราชากรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงให้ ความช่วยเหลือแก่ ศาสนาต่าง ๆ ได้		2.2 วันสำคัญทาง ศาสนาพุทธ 2.3 การแสดงตนเป็น พุทธมามกะ 3. พุทธภาษิตที่ควรรู้ 4. การปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ตามขนบธรรมเนียม ประเพณีในโอกาส ต่อไปนี้ 4.1 การแสดงความ เคารพพระพุทธรูป และพระภิกษุ 4.2 การทำบุญตักบาตร 4.3 การฟังเทศน์ 4.4 การทำบุญบ้าน 4.5 งานศพ 5. หลักธรรมของศาสนาที่ตน นับถือ

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความถี่รวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
		6. การทำนุบำรุงศาสนา 7. การปฏิบัติในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ 8. พระมหากษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนา <u>หมายเหตุ</u> ในท้องถิ่นใดที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอื่น นอกจากศาสนาพุทธอาจสอนหัวข้อธรรมะในศาสนานั้นได้ แต่ทั้งนี้จะต้องมีแผนการสอนซึ่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการของภาคการศึกษาชั้น ๆ เป็นผู้อนุมัติ

ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความคิดรวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
		<u>หน่วยย่อยที่ 4 ศาสนา</u>
1. บอกศาสนาประจำชาติและศาสนาอื่น ๆ ที่พลเมืองมีเสรีภาพที่จะนับถือได้	ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจและเป็นหลักการครองชีพของบุคคล	1. พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่พลเมืองมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาอิสลาม คริสต์ ยินดูและซิกข์
2. บอกความดีและคุณประโยชน์ของศาสนา		2. ความดีและคุณประโยชน์ของศาสนาทุกศาสนา
3. บอกมารยาทที่ควรปฏิบัติต่อผู้สืบศาสนาและผู้นับถือศาสนาได้		3. มารยาทที่ควรปฏิบัติต่อผู้สืบศาสนาและผู้นับถือศาสนา
4. บอกหลักธรรมของพุทธศาสนาได้		4. พุทธศาสนา
5. บอกพุทธโอวาทที่ควรปฏิบัติพอเหมาะสมกับวัยได้		4.1 หลักธรรม
6. บอกองค์ประกอบของพุทธศาสนาได้		4.1.1 เบญจศีล 4.1.2 เบญจธรรม 4.1.3 อิทธิบาทสี่ 4.2 พุทธโอวาท

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความคิดรวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
7. อธิบายความมุ่งหมายและประโยชน์ของศาสนาพิธีและปฏิบัติตามได้ - รวบรวมข้อควรปฏิบัติในการป้องกันการทำลายสถาบันศาสนาที่ตนนับถือแล้วนำมาเสนอในห้องเรียนได้	สถาบันศาสนาทุกศาสนาจะมั่นคงและยืนยงอยู่ได้ เพราะผู้นับถือศาสนานั้น เห็นจริงในหลักธรรมคำสั่งสอน จึงช่วยกันป้องกันการทำลายศาสนาของตน	4.3 องค์ประกอบของพุทธศาสนา 4.4 ความมุ่งหมายและประโยชน์ของศาสนาพิธี 5. การป้องกันการทำลายสถาบันศาสนาทุกศาสนา หมายเหตุ ในท้องถิ่นใดที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอื่น นอกจากศาสนาพุทธ อาจสอนหัวข้อธรรมะในศาสนานั้นประกอบด้วยได้ แต่ทั้งนี้จะต้องมีแผนการสอน ซึ่งผู้ตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการของภาคการศึกษานั้นเป็นผู้อนุมัติ

สำหรับระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีได้เน้นให้สอนพระพุทธศาสนา แต่หลักสูตรก็ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดกิจกรรมสร้างนิสัยในระดับชั้นประถมปีที่ 1 และชั้นประถมปีที่ 2 ได้ ด้วยการให้จัดกิจกรรมเน้นพัฒนาการทาง

จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี¹ โดยให้ความคิดรวบยอด คือ

1. จริยธรรมเป็นหลักและข้อควรปฏิบัติในสังคม
2. ศาสนาเป็นหลักสำคัญของจริยธรรม
3. คนที่ต้องมีจริยธรรม

ฯลฯ

ทั้งนี้ระบุเนื้อหา/กิจกรรมไว้ดังต่อไปนี้

1. ร่วมกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีและทางศาสนาในโรงเรียนและท้องถิ่นตามความเหมาะสม ความสมัครใจ เช่น พังเทียน ตักบาตร เวียนเทียน สร้างน้ำพระพุทธรูป หรือพระภิกษุ และจัดแสดงหรืออ่านคัมภีร์ทางศาสนา ฯลฯ

2. สนทนาซักถามเกี่ยวกับกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี และทางศาสนาวัฒนธรรมในโรงเรียนท้องถิ่นที่ได้ปฏิบัติ

3. ฝึกให้สังเกตความประพฤติ และปฏิบัติของผู้ที่ประพฤติดี แล้วนำมาสนทนาซักถาม

4. จัดสัปดาห์ส่งเสริมจริยธรรม

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศาสนา 2521 ได้มุ่งให้สอนพุทธศาสนาจริงจังในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นต้นไป ส่วนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 นั้น แม้จะมีได้เน้นให้สอนพุทธศาสนาโดยชัดแจ้ง แต่โรงเรียนและครูก็สามารถสอนพุทธศาสนาแก่นักเรียนได้ตามโอกาสที่เหมาะสม ในการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ ทั้งกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือแม้แต่จะสอนแทรกในกลุ่มสร้างเสริมทักษะภาษาไทย และกิจกรรมสร้างนิสัยก็ย่อมทำได้

¹กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

เอกสารอื่น ๆ ซึ่งแสดง เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอนพุทธศาสนาให้แก่เด็ก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้มีประกาศเรื่องแนวทางปฏิบัติตาม
ค่านิยมพื้นฐาน กล่าวถึงค่านิยมพื้นฐานประการที่ 5 ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในอันที่
เกี่ยวกับการศึกษาศาสนา ให้ศึกษาศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง ปลูกความเชื่อ
ความเลื่อมใสในศาสนาด้วยปัญญา และเผยแพร่ความรู้และการปฏิบัติตามหลักศาสนา ทั้งนี้
ลำดับหัวข้อคุณธรรมของศาสนาที่แนะนำให้ปฏิบัติคือ

"ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายต่อกันและสัตว์ มีเมตตากรุณา ไม่เห็นแก่ได้ เอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่และเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว ไม่ผูกขาด
ไม่ยุ่งให้แตกร้าง ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเหลวไหล มีความประพฤติในความ
สัมพันธ์ทางครอบครัว และทางเพศ เว้นสิ่งเสพติด มีสติสัมปชัญญะ มีความละเอียด
และความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว มีความอดทน อดกลั่น มีความกตัญญูต่อบุคคลที่
มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ละชั่ว ประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องใส
เชื่องช้าแห่งกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"¹

ในทำนองเดียวกัน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความรู้ทางศาสนาแก่เยาวชนใน
คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้เผยแพร่เอกสารโครงการส่งเสริมความรู้ทางด้านศาสนา
แก่เยาวชน ระบุวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมความรู้ทางศาสนาแก่เด็กและเยาวชน คือ

"ให้เด็กและ เยาวชนมีศรัทธาเลื่อมใสในศาสนาที่ตนนับถืออย่างมั่นคง ประพฤติ
ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา มีศีลธรรมจริยธรรมอันดีงาม มีศาสนธรรมเป็น
เครื่องยึดเหนี่ยวใจ ช่วยกันส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนาให้สถิตสถาพรคู่กับสถาบันชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกาศ
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เรื่องแนวทางปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน
ประกาศ ณ วันที่ 22 มีนาคม 2525

และสถาบันพระมหากษัตริย์ตลอดไป และให้เด็กและเยาวชนที่นับถือศาสนาต่างกัน
มีความเข้าใจอันดีต่อกัน"¹

สำหรับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน และการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตาม
ค่านิยมพื้นฐาน และคุณธรรมทางศาสนานั้น ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการ เพื่อการ
ส่งเสริมสนับสนุนลักษณะทางจริยธรรมและพฤติกรรม อันเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ซึ่งได้
จากผลการสัมมนา เรื่องจริยธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย ได้แก่ ให้ปรับปรุงหรือจัดให้มี
หลักสูตรเกี่ยวกับจริยธรรมในการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระบบและนอกระบบ โดยเสนอให้
องค์กรของรัฐกำหนดหลักสูตร เพื่อให้มีทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง และให้
ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ในสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี รวมถึงใช้เทคโนโลยี
สื่อการเรียนการสอน และองค์กรต่าง ๆ ในสังคม เป็นกลวิธีในการเผยแพร่"²

ส่วนการระบุหัวข้อเนื้อหาพุทธศาสนา เพื่อการสอนเด็กนั้น บัญญานันท์ภิกขุ กล่าวถึง
หลักการปฏิบัติขั้นต้น ๆ ของพุทธศาสนา คือ ศีลห้าประการ เป็นกิจขอบควรที่พ่อแม่พึงสอน
ให้แก่บุตรธิดาของตน ให้รู้จักปฏิบัติตั้งแต่วัยเยาว์ จะช่วยให้เด็กเหล่านั้นทำตนเป็นคนดี
ในโอกาสข้างหน้า³

สำหรับคุณธรรมประการแรกที่จะต้องฝึกสอนให้แก่เด็กก่อนเรื่องใดทั้งหมดตามความ
เห็นของบัญญานันท์ภิกขุ คือ ความเชื่อฟังในหลักธรรมทางพุทธศาสนา พระบรมศาสดาได้

¹คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ โครงการส่งเสริมความรู้ทางศาสนาแก่เยาวชน
ของคณะกรรมการส่งเสริมความรู้ทางศาสนาแก่เยาวชน เอกสารโรเนียว

²สภาวิจัยแห่งชาติ การสัมมนาเรื่องจริยธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย วันที่
7 - 9 กันยายน พ.ศ. 2526 ณ อาคารสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

³บัญญานันท์ภิกขุ รักษูกให้ถูกทาง ภาค 2 หน้า 28 - 29

ทรงวางหลักเกี่ยวกับความเชื่อฟังไว้มาก เรียกว่า ความเชื่อฟัง ความอ่อนน้อมถ่อมตนบ้าง เช่น อ่อนน้อมรับฟังความเห็นจากผู้อื่น ลูกทุกคนต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ น้องต้องเชื่อฟังคำสั่งของพี่ที่เป็นพี่เสมอ ลูกจ้างต้องเชื่อฟังนายจ้าง ผู้น้อยต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ ประชาชนต้องเคารพเชื่อฟังต่อพระราชามหากษัตริย์ นี่คือระบบสังคมที่นำความเรียบร้อยมาสู่ชาติไทย ตราบใดที่เรายังเคารพต่อระเบียบนี้ เราก็จะก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคงเสมอ แต่การจะฝึกสอนเด็กได้มีความเชื่อฟังนั้น ต้องใช้ความเป็นธรรมให้มากที่สุดในการปกครอง เด็กและตัวจะมีเหตุผล ไม่ทำอะไรตามอารมณ์ของตน ทั้งนี้เพื่อให้คำสั่ง คำเตือนของท่านศักดิ์สิทธิ์ และเป็นประโยชน์แก่เด็ก ๆ¹

ธรรมข้อที่เป็นคุณธรรมจำเป็นและสำคัญสำหรับชาวบ้านทั่วไป ตามข้อบรรยายของปัญญานันทะภิกขุ มี 4 ประการ คือ ให้เป็นคนซื่อตรง ให้มีความอดทน ให้รู้จักบังคับตนเอง ให้รู้จักเสียสละ ส่วนการที่จะสอนคนให้มีความซื่อสัตย์นั้น ต้องสอนกันตั้งแต่เขายังเด็ก ๆ

ปาน จันทรานุกร ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการสั่งสอนเด็กและเยาวชน ในหนังสือศีลธรรมกับปัญหาเยาวชน ดังนี้

"ศีลธรรมสำหรับเด็กนั้น ควรเริ่มด้วยให้รู้จักพระไตรสรณคมณ์ก่อน สรณคมณ์เป็นเครื่องนำทางเข้าสู่การปฏิบัติในพระศาสนา ครั้นเข้ามาแล้วก็ควรรู้ข้อธรรมปฏิบัติตามสมควร เช่น เบญจศีล เบญจธรรม อันได้แก่ ข้อควรเว้นและข้อควรปฏิบัติเป็นต้น"²

¹ปัญญานันทะภิกขุ รักลูกให้ถูกทาง ภาค 2 หน้า 28 - 29

²ปาน จันทรานุกร (พันเอกพิเศษ) ศีลธรรมกับปัญหาเยาวชน หน้า 701

สอาด พิมพ์สวัสดิ์ ได้เสนอหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ประชาชนจะต้องรู้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดความสุขในชีวิต¹ ได้แก่ จีตทำหรือเบญจจีต สังคหวัตถุ พรหมวิหาร และพรวาสาธรรม ทั้งนี้ เขาได้อธิบายว่าคนเราทุกคนเกิดมามีไข้อยู่แต่ในกรอบกร้วของตนเท่านั้น ในเยาว์วัยจะต้องอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมโรงเรียน เพื่อนร่วมงาน และอยู่ในชุมชนและสังคม จะต้องรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมในอันที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชน และของรัฐ

ในกรณีเดียวกัน สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย จัดทำคู่มือผู้ปกครองให้เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างคุณสมบัติของเด็กไทย² ได้กล่าวถึงคุณธรรมที่ควรส่งเสริม อันประกอบด้วยหลักธรรมตามแนวคำสอนของพุทธศาสนา ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู กตเวที ความอดทน ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย การช่วยงานของหมู่คณะ การปฏิบัติตนตามประเพณีอันดีงาม การใช้ภาษาให้ถูกวัฒนธรรม และการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สมทรง บุญญฤทธิ์ ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายของการสอนจริยศึกษา ในหนังสือคู่มือครูสอนศีลธรรม ซึ่งจะเป็นหลักในการพิจารณาเนื้อหาของพุทธศาสนาที่จะนำมาสอนเด็กอีกทีหนึ่ง นั่นคือ เป้าหมายของการสอนจริยศึกษามุ่งอยู่ที่การปฏิบัติ เพื่อที่จะสร้างและฝึกฝนให้คนทุกคนได้บรรลุถึงซึ่งความเจริญสูงทั้งกายและใจ จนสามารถครองชีวิตได้อย่างมีความสุข และทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้ดียิ่งกว่าส่วนตัวอีกด้วย โดยเสนอหลักการที่จะสอนมีลักษณะ ดังนี้

- "1) เป็นหลักการที่เหมาะสมในการปฏิบัติ ไม่ใช่สอนเรื่องที่ไกลตัวจนมองไม่เห็นและปฏิบัติไม่ได้

¹สอาด พิมพ์สวัสดิ์ การพัฒนาคุณธรรมของประชาชนเพื่อความมั่นคงของชาติ
หน้า 39 - 41 (ดูคำอธิบายในภาคผนวก ข)

²สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย คู่มือผู้ปกครอง หน้า 29 - 43

2) มุ่งอบรมนิสิตให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีจิตมุ่งส่วนรวมอย่างดีที่สุด

3) ให้ผู้เรียนรู้จักแก่นหรือหัวใจพุทธศาสนามากกว่าที่จะไปจำเรียน

รายละเอียดกิจการงานสาขาของคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะเด็กจะจดจำไม่ได้หมด เข้าใจไม่ได้และมีได้นำไปปฏิบัติ ฉะนั้นสิ่งที่ควรจะรู้ในเวลาเป็นนักเรียน จึงควร เป็นสิ่งที่เหมาะสมจริง ๆ ในการประพฤติตัวอยู่กับชีวิตประจำวันอย่างแบบผู้ที่จะเป็นพลเมืองดี”¹

พระโสภณคณาภรณ์ เห็นควรให้สอนเด็กในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตก่อนแล้วค่อยนำเข้าสู่หลักของศาสนา คือ

“1) การไม่กระทำความชั่ว บาปทั้งปวง

2) การทำกุศล คือ ความดีให้สมบูรณ์

3) การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว จากความโลภ ความโกรธ ความหลง”²

ทั้งนี้พระโสภณคณาภรณ์ ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ในหนังสือพระพุทธศาสนาคำนิยามพื้นฐาน เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมะหรือการทำความดี ความชั่วของคนว่า สำคัญอยู่ที่จุดเริ่มต้น คือ “ความคิด” ของคนถ้าคนมีความคิดความเห็นในทางที่ชอบธรรมหรือที่เรียกว่า สัมมาทิฐิ³ กับสัมมาสังกัปปะ⁴ แล้ววิถีชีวิตของคนก็จะเดินไปตามสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า “กุศลธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้ว กุศลธรรมอย่างอื่นที่ยังไม่เกิดจะเกิดขึ้นตามมา ที่เกิดแล้วจะเพิ่มพูนขึ้นโดยลำดับ”⁵

¹สมทรง ปุณฺณฤทธิย์ คู่มือครูสอนศีลธรรม หน้า 4 - 5

²พระโสภณคณาภรณ์ (วัฑวณนิเวศ) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ นางอรอนงค์ สุวรรณกุล (ผู้วิจัย) เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่วัฑวณนิเวศ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2526

^{3,4}ดูคำอธิบายในภาคผนวก ข

⁵พระโสภณคณาภรณ์ “พระพุทธศาสนาให้อะไร” ในหนังสือ พระพุทธศาสนา คำนิยามพื้นฐาน หน้า 29

สำหรับการสอนเด็กให้เป็นพลเมืองดีนั้น โรงเรียนยุวพุทธพิทยา ของยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทย ได้อบรมวิชาทางธรรม คือ ด้านศาสนาและศีลธรรมทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคนปฏิบัติ เพื่อให้เด็กมีพื้นฐานทางจิตใจมั่นคงในศาสนาและศีลธรรม โดยเลือกเอาธรรมะ ข้อที่เหมาะสมกับวัยของเด็กมาอบรม ใช้วิธีอบรมย่อย ๆ ให้แทรกซึมอยู่ทั่วไปในการเรียน วิชาทางโลกและความประพฤติปฏิบัติในโรงเรียน ทั้งนี้โดยใช้เหตุผลประกอบด้วยเนื้อหา พุทธศาสนาที่โรงเรียนให้การอบรมแก่เด็ก ได้แก่ พระไตรสรณคมณ์ ศีลห้า ความดี ความชั่ว มารยาทงาม วาจาไพเราะ สวดมนต์ สมาธิ และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา

จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องถึงจุดประสงค์และเนื้อหาของการสอน พุทธศาสนาแก่เด็กนั้น ประมวลความได้ว่า ความมุ่งหมายหลักของการสอน คือ การพัฒนาคน ทางด้านจิตใจให้เป็นคนดี มีความเชื่อความศรัทธาในศาสนาพุทธ มีความรู้ ความคิด และ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อที่จะได้เป็นพลเมืองดี หรือทรัพยากร มนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป สำหรับเนื้อหาของพุทธศาสนาเท่าที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทั้งในลักษณะ ของคุณธรรมที่พึงประสงค์และเนื้อหาวิชานั้น สอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหลักธรรมเรื่อง เบญจศีล เบญจธรรม กัตถุญกตเวที ฆราวาสธรรม และองค์ประกอบ แห่งพระพุทธศาสนา แสดงรายการหัวข้อดังต่อไปนี้

- พุทธประวัติ	- พุทธโอวาท
- เบญจศีล	- วันสำคัญทางพุทธศาสนา
- เบญจธรรม	- พุทธภาษิต
- ฆราวาสธรรม	- ความมุ่งหมายและประโยชน์ของศาสนพิธี
- อิทธิบาท 4	ได้แก่ การทำความเคารพพระพุทธรูป
- สังคหวัตถุ 4	พระสงฆ์ การทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์
- พรหมวิหาร 4	การทำบุญบ้าน งานศพ ฯลฯ

- กศัญญุตเวที
- การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- ความเชื่อฟัง
- การทะนุบำรุงศาสนา
- องค์ประกอบของพุทธศาสนา

วิธีการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็ก

ได้มีผู้ศึกษาวิธีการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กทั้งในการทำเป็นงานวิจัย และนำเสนอประสบการณ์ในการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้คือ

ปัญญา ผิวเผือก¹ ศึกษาเปรียบเทียบการสอนเรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ เนื้อเรื่องที่ให้ศึกษาในบทเรียนโมดูลมี 5 ชุด คือ

บทเรียนเรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิตและสังคม

เรื่อง ประวัติพุทธศาสนา

เรื่อง โครงสร้างของพุทธศาสนา

เรื่อง ไตรสิกขา

เรื่อง หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

การสร้างบทเรียนโมดูลในการศึกษาของ ปัญญา ผิวเผือก นั้น มุ่งให้นักเรียนได้รู้โครงสร้างต่าง ๆ ของพุทธศาสนาพอสมควรและให้ได้มีประสบการณ์ทางศาสนาที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่สุด อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนาและนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปยกระดับจริยธรรมของตนเองได้ในโอกาสต่อไป ผลของการศึกษา เปรียบเทียบ

¹ปัญญา ผิวเผือก การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ

ของ ปัญญา ผิวเผือก พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้
บทเรียนโมดูลมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนตามปกติ และ เมื่อเปรียบเทียบ
ทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลและวิธีสอนปกติ
ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้บทเรียนโมดูลมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นมากกว่านักเรียน
ที่เรียนจากการสอนตามปกติด้วย

งานวิจัยซึ่งวิจัยเพื่อเปรียบเทียบวิธีสอนสองวิธีสำหรับการสอนเนื้อหาทางพระพุทธศาสนา
อีกงานหนึ่งก็คือ งานวิจัยของ คุณหญิง สิตลวรารักษ์¹ ซึ่งศึกษา เปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขา
และธรรมสากัจฉา ในการสอนเบญจศีล และฆราวาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีสอนแบบไตรสิกขา ได้แก่ วิธีสอนที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนอย่าง
ระมัดระวังทั้งกาย วาจา ใจ แล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตนจนกำหนดข้อควบคุม
ความประพฤติทางกาย วาจา (ศีล) ของตนได้

วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา ได้แก่ วิธีสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ โดยการอภิปราย
ซักถาม ระหว่างผู้เรียนกันเองหรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยครูเป็นผู้จัดสถานการณ์ที่เป็น
ปัญหาธรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจซักถาม อภิปราย จนผู้เรียนสรุปหลักความรู้ได้

วิธีสอนทั้งสองวิธีนี้คือ วิธีการให้การศึกษาดูธรรมของพระพุทธองค์ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมี
ความรู้ และมีแนวทางในการใช้หลักธรรมที่เรียนมาเป็นหลักในการควบคุมตนเองให้อยู่ใน
กรอบศีลธรรมและแก้ปัญหาที่ตนประสบได้ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง
เบญจศีลและฆราวาสธรรมของกลุ่มผู้เรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาสูงกว่ากลุ่ม
ผู้เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา ส่วนการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิง
จริยธรรมนั้น กลุ่มผู้เรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขาได้ค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้
หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มผู้เรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา

¹คุณหญิง สิตลวรารักษ์ การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสากัจฉา
ในการสอนเบญจศีลและฆราวาสธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ทั้งนี้ คณะผู้ สืบสวนวิจัย ได้อภิปรายผลของงานวิจัยของเขาไว้ด้วย กล่าวคือ

1. เหตุที่กลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสาส์กจำมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา เพราะ

1.1 กิจกรรมการเรียนการสอนของวิธีสอนแบบธรรมสาส์กจำ ซึ่งเป็นการสนทนาซักถามนั้น ช่วยในการสร้างสัจกับและความเข้าใจเหตุผลของหลักธรรมที่เรียนได้ดีกว่ากิจกรรมการเรียนการสอนของวิธีสอนแบบไตรสิกขา ซึ่งเป็นการพิจารณาการกระทำ ผลของการกระทำของตนเอง อันเป็นประสบการณ์เฉพาะตัว

อนึ่ง การซักถามและอภิปรายในกิจกรรมการเรียนการสอนของวิธีสอนแบบธรรมสาส์กจำนั้น ทำให้ผู้เรียนได้หาเหตุผล ซึ่งตรงกับวิธีถามในแบบทดสอบด้วย

1.2 กิจกรรมการเรียนการสอนของวิธีสอนแบบธรรมสาส์กจำ ซึ่งเป็นการสนทนาซักถามดังกล่าว เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพราวาสธรรมกับเบญจศีล กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของเบญจศีลได้มากกว่ากิจกรรมการเรียนการสอนของวิธีสอนแบบไตรสิกขา

2. เหตุที่ค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมของกลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสาส์กจำเพราะ

2.1 ขั้นตอนในวิธีสอนแบบไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วยศีลสิกขา จิตสิกขา (สมาธิ) ปัญญาสิกขา (ปัญญา) ส่วนแต่เป็นการปฏิบัติทางปัญญาอันลึกซึ้งแยบคาย ทำให้ผู้เรียนได้รู้จัก และเข้าใจกฎของไตรลักษณ์ได้ดีกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสาส์กจำ จากกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นปัญญาตามแนวพุทธ และนำปัญญามาใช้ควบคุมการประพฤติเบญจศีล นับว่าขั้นตอนในวิธีสอนแบบไตรสิกขาสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจในการเลือกตัวเลือกของแบบทดสอบวัดการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรม

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เนื้อหาเบญจศีล ซึ่งเป็นการปฏิบัติในขั้นศีลสิกขากับเนื้อหาพราวาสธรรม ซึ่งใช้ในการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเบญจศีลลุล่วง และเป็น

ทั้งการปฏิบัติในชั้นศีลสิกขา จิตสิกขา ปัญญาสิกขา นับว่าเป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิธีสอนแบบ ไตรสิกขา

2.3 ในการทำให้ผู้เรียนพิจารณาธรรมดังกล่าว ความรู้ ทักษะของ ผู้วิจัยอาจถ่ายทอดไปสู่กลุ่มตัวอย่าง ตามธรรมชาติของกระบวนการสังคมประกิต เพราะ ผู้วิจัยได้ฝึกพิจารณาไตรลักษณ์มาเป็นเวลาประมาณ 10 ปี จึงสามารถทำให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจวิธีพิจารณาไตรลักษณ์ได้บ้าง ถึงแม้ระยะเวลาในการทดลองจะค่อนข้างสั้นก็ตาม

และคุณฐี สีตลวรารักษ์ ยังเสนอข้อคิดเห็นอีกว่า เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนจริยศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มต่างก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมากดังนี้ แสดงว่า พุทธวิธีสอนทั้งสองวิธีใช้สอนจริยศึกษาได้อย่างมีผลดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานใน พระไตรปิฎกที่ว่า พระพุทธองค์ทรงใช้พุทธวิธีสอนหลายวิธี โดยแต่ละวิธีต่างทำให้ผู้เรียน เกิดปัญญาได้ ควรนำพุทธวิธีสอนทั้งสองนี้ไปใช้สอนจริยศึกษาในเรื่องอื่น ๆ ให้กว้างขวาง ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสอนหลักพุทธธรรม ควรกระทำดังนี้

1. บุรณการพุทธธรรม ให้สอดคล้อง เกื้อหนุนกัน โดยเฉพาะธรรมะที่เป็นชุด ไม่ควรแยกอธิบายทีละหัวข้อ
2. ศึกษาจุดมุ่งหมายของพุทธธรรมนั้น รวมไปถึงปฐมเหตุแห่งบัญญัติหลักพุทธธรรมนั้น เช่น บัญญัติแกไกร เพราะเหตุใด ในสถานการณ์อย่างไร แล้วสอนให้เหมาะแก่กาลเทศะ
3. ศึกษาธรรมชาติ ลักษณะและวิธีปฏิบัติพุทธธรรมนั้น แล้วสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ไม่ควรสอนเพียงเพื่องำได้ ตอบคำถามได้เท่านั้น
4. สงเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอนให้เข้าหลักไตรสิกขาแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ตามขั้นตอนของไตรสิกขา

ในทำนองเดียวกัน คุณฐี สีตลวรารักษ์ ที่ศึกษาพุทธวิธีสอน ประคิษฐ์ พรหมเสนา¹

¹ประคิษฐ์ พรหมเสนา การนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับ ประถมศึกษา

ศึกษาการนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเขาให้คำนิยามของจริยศึกษาว่า

"จริยศึกษา คือ การศึกษาถึงหลักวิชาและการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขเพื่อตนเองและสังคม โดยมีค่านิยมการศึกษาและการปฏิบัติทางศาสนาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชาติ อันเป็นที่นิยมยอมรับว่าเป็นการควรและถูกต้อง จริยศึกษานั้นเป็นการศึกษาที่ทำให้เกิดความคึกคักขึ้นในจิตใจของผู้เรียน เพื่อทำให้จิตใจของผู้เรียนเหล่านั้นเป็นจิตใจที่มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม จากความหมายของจริยศึกษาดังกล่าวนี้อาจสรุปได้ว่า จริยศึกษามุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ พฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสมตามหลักศีลธรรม จรรยา มารยาท"

สำหรับเนื้อหาของจริยศึกษาหรือวิชาศีลธรรมในทัศนะของ ประดิษฐ์ พรหมเสนา นั้น มีลักษณะ เนื้อหาวิชาพิเศษไม่เหมือนวิชาอื่น ๆ ทั่วไป เป็นวิชาที่อิงหลักธรรมทางพุทธศาสนา ต้องเลือกใช้วิธีสอนที่ต่างจากวิชาธรรมดา คือ วิธีสอนของพุทธองค์ในการให้การศึกษาธรรมแก่พุทธสาวก ทำให้พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวมากกว่าสองพันปี และยังคงฝังแน่นอยู่ในการดำรงชีวิตของคนไทยโดยทั่วไป

ผลของการศึกษา เรื่องการนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ประดิษฐ์ พรหมเสนา พบว่าการประยุกต์วิธีสอนสมัยพุทธกาลสอนแล้วนักเรียนมีการเรียนรู้ดีกว่าวิธีสอนจริยศึกษาในปัจจุบัน แสดงว่าวิธีสอนสมัยพุทธกาลสามารถนำมาประยุกต์ใช้สอนจริยศึกษาในปัจจุบันได้

วิธีสอนในสมัยพุทธกาลที่นำมาศึกษาวิจัย คือ วิธีสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนแบบบรรยายอุปมาอุปไมย วิธีสอนแบบธรรมสาธกัจฉา และวิธีสอนแบบปฐาจาวิธาน

วิธีสอนแบบไตรสิกขา

วิธีสอนแบบไตรสิกขา คือวิธีสอนโดยผ่านขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นศีล หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนต้องควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยทั้งทางกายและวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ ร่างกายพร้อมที่จะเรียนเสมอ
 2. ขั้นสมาธิ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนต้องรวบรวมจิตใจ ความคิดให้แน่วแน่ เป็นจุดเดียว ไม่ซัดส่ายไปสู่เรื่องอื่น สิ่งอื่นนอกห้องเรียน นอกเรื่องที่เรียน ไม่คิดวิตกกังวลถึงเรื่องอื่น ๆ ที่จะทำให้สมองไม่ปลอดโปร่ง ผู้เรียนต้องตัดสิ่งรบกวนอื่น ๆ (ปณิโห) ออกจากความคิด จิตใจ
 3. ขั้นปัญญา หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนใช้สมาธิ พลังความมีจิตใจแน่วแน่ทำ-ความเข้าใจปัญหาแก้ปัญหาจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจกับปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามที่เป็นจริง
- วิธีสอนแบบไตรสิกขามีความเชื่อว่า คนที่จะมีปัญญาและเกิดปัญญาวิสุทธิขั้นย่อมเกิดจากมีกำลัง (พละ) จิตใจ กำลังความคิดที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวซัดส่ายวอกแวกต้องเพ่งพินิจคิดตรองในเรื่องเดียว คนที่จะมีกำลังความคิดรวมเป็นจุดเดียวแน่วแน่ (สมาธิ) ไม่หวั่นไหวซัดส่ายได้ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ เรียบร้อย สงบเงียบ มีระเบียบวินัย (มีศีล) นั่นคือ ถ้าผู้เรียนฝึกควบคุมสภาพทางกายให้อยู่ในระเบียบวินัย เรียบร้อย ก็จะช่วยให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน หวั่นไหวไปนอกเรื่อง นอกห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้มีกำลังความคิดคมกล้า สามารถแก้ปัญหา ทำความเข้าใจปัญหาได้ ทำให้เกิดปัญญา มีความรู้แจ้งเรื่องนั้น ๆ (ปัญญา) ได้ด้วยตนเอง ประจักษ์ด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงแต่รู้หรือทราบจากการบอกกล่าวให้ฟังเท่านั้น

เกี่ยวกับอุปายในการสอนแบบไตรสิกขานี้ จะพบเห็นได้ทั่วไปแม้ในปัจจุบันนี้
 ดังจะเห็นว่าเวลาพระสงฆ์จะแสดงธรรมจะต้องให้มีการรับศีลก่อนทุกครั้ง และถ้าเป็นผู้ที่
 จะต้องศึกษาพระธรรมและปฏิบัติธรรมขั้นสูงเพื่อรู้แจ้งก็จะต้องมีการรับศีลและรักษาศีล

(พระวินัย) ตามความเหมาะสมกับฐานะของผู้ศึกษาปฏิบัตินั้น ๆ เช่น คีล 5 คีล 8 คีล 10 คีล 227 หรือ คีล 310 เป็นต้น

วิธีสอนแบบบรรยายอุปมาอุปไมย

วิธีสอนแบบบรรยายอุปมาอุปไมย คือวิธีสอนโดยการสอนบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบ กับคน สัตว์ หรือสิ่งของให้ผู้เรียนเข้าใจและมองเห็นภาพเกิดโน้ตที่ง่ายชัดเจนและสมจริง โดยบรรยาย อธิบายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยาก เปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เรียน จะเข้าใจ และมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยจะต้องเลือกตัวอย่าง สิ่งของที่นำมาเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจนและตรงกับเนื้อหา ตรงกับจุดมุ่งหมายของ การสอนเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด เช่น

จะสอนเรื่อง "จิต" ที่มุ่งให้เข้าใจว่า "จิต" เป็นธรรมชาติรับรู้อารมณ์ที่ไม่หยุดนิ่ง หรือหยุดนิ่ง ไม่ได้ตลอดเวลายังมีชีวิตแม้เวลาหลับ ก็เปรียบเทียบอุปมาอุปไมยความไม่หยุดนิ่ง ของจิตกับลิง

จะสอนเรื่อง "จิต" แต่มุ่งให้เข้าใจว่า "จิต" เป็นสิ่งรับรู้อารมณ์และไฟหาหรือ พอลใจในกิเลสเครื่องเศร้าหมอง เปรียบเทียบอุปมาอุปไมยกับธรรมชาติของน้ำย่อมไหลไปสู่ ที่ต่ำเสมอ เป็นต้น

วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา

วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา คือ วิธีสอนโดยที่ผู้เรียนและผู้สนทนา พูดคุย อภิปราย แสดงความคิดเห็นโต้ตอบทางวิชาการ (ธรรมะ) เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนต่อกันและกัน ผู้สอน ต้องเป็นกัลยาณมิตร มีเมตตากรุณา ยอมรับผู้เรียน การสนทนาผู้สอน และผู้เรียนจะต้องมี ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนขอบเขตของเนื้อหาที่จะสนทนากันเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ให้กระจ่างยิ่งขึ้น โดยผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับผู้สอนผู้เป็นกัลยาณมิตร และเพื่อนนักเรียน และช่วยให้ได้ทราบความรู้ความเข้าใจของคนอื่น ๆ ด้วย

วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา

วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา คือวิธีสอนโดยถาม-ตอบ ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้ถามผู้เรียนเป็นผู้ตอบ หรือผู้เรียนเป็นผู้ถามผู้สอน เป็นผู้ตอบ ในการถาม-ตอบผู้สอนอาจจะไม่ตอบคำถามเอง แต่จะกระตุ้น เร้า หรือส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกันตอบ เป็นวิธีทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาขึ้นในตนเอง คิดเป็น ถามเป็น แก้ปัญหาเป็น วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา ผู้สอนจะถามนำ หรือเปลี่ยนคำถามที่มีผู้ถามให้ง่าย ถามผู้เรียนจนผู้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาตามที่ต้องการ คอบรรลุจุดหมายตามที่ตั้งไว้

นอกจากงานวิจัยเกี่ยวกับวิธีสอนพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้นแล้ว กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำคู่มือสอนจริยศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ภาคนิพนธ์ ในรูปชุดการเรียนรู้การสอนฉบับบูรณาการ¹ ซึ่งเสนอตัวอย่างชุดการเรียนรู้การสอนแบบสืบสวน สอดสวน และกิจกรรมในส่วนที่สอนเรื่องราวทางพุทธศาสนาแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ได้แก่ เรื่องความเมตตา-กรุณา ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ เบญจศีล เบญจธรรม วันอาสาฬหบูชา ฯลฯ โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวน-สอดสวน² ซึ่งมีวิธีการสอนแบ่งเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นการให้สังเกตกับแนวหน้า คือขั้นที่ครูปูพื้นความรู้ให้ผู้เรียนทั้งในด้านความรู้และการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความกระหายจะแสวงหาความจริง

¹กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือสอนจริยศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ภาคนิพนธ์ ในรูปชุดการเรียนรู้การสอน ฉบับบูรณาการ (ฉบับทดลอง) 148 หน้า

²วิระยุทธ วิเชียรโชติ จิตวิทยาการเรียนรู้การสอนแบบสืบสวน สอดสวน เล่ม 1
หน้า 21 - 22

2. **ชั้นสังเกต** คือชั้นที่ครูสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้สังเกต ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือเป็นการแสดงละครปริศนา ในชั้นนี้ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกการวิเคราะห์

3. **ชั้นอธิบาย** คือชั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนหาคำอธิบายหรือหาสาเหตุของปัญหา ซึ่งจัดในรูปของการใช้เหตุผล ในชั้นนี้นักเรียนมีโอกาสฝึกการตั้งทฤษฎี ฝึกการคิดแบบมีเหตุผล และฝึกการวิเคราะห์ระบบจากผลไปหาเหตุ หรือจากปัญหาไปหาสาเหตุ

4. **ชั้นทำนายและทดสอบ** คือชั้นที่ครูจะช่วยให้นักเรียนรู้จักหาวิธีที่จะพิสูจน์คำอธิบายหรือทฤษฎีที่นักเรียนได้ช่วยกันสร้างขึ้น โดยการฝึกให้รู้จักการทำนายผล เมื่อเราแปรค่าสาเหตุ และฝึกให้รู้จักการแก้ปัญหาด้วยการตั้งสมมติฐานเชิงทำนาย ตลอดจนการทดสอบสมมติฐานนั้น

5. **ชั้นควบคุมและคิดสร้างสรรค์** คือชั้นที่ครูส่งเสริมให้นักเรียนนำเอาหลักการกฎเกณฑ์ และวิธีแก้ปัญหาที่ค้นพบไปใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการควบคุมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของมนุษย์

ทุกขั้นตอนที่กล่าวมานี้ ครูใช้คำถามเป็นสื่อสำคัญในการสอน และเราให้นักเรียนถามคำถามเพื่อการสอบสวนสืบสวนเป็นชั้น ๆ จนสามารถค้นพบความจริง

ทางด้านสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้จัดทำคู่มือการสอนประจำวัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1¹ วิชาบูรณาการ (สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต) ซึ่งได้เสนอวิธีสอนเนื้อหาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาบางประการไว้ เช่น เรื่องความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร ความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทั้งนี้

¹สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร คู่มือการสอนประจำวัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ให้ใช้เพลงเด็กที่สอน ให้นักเรียนร้องเพลงแล้วช่วยกันอภิปราย เด็กควรทำ
อย่างไรบ้าง

ให้ใช้การเล่านิทาน แล้วแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทานที่เล่าว่าผลดีและผลเสีย
ของเรื่องมีอะไรบ้าง

สำหรับเนื้อหาพุทธศาสนานั้น สอนในเรื่องศาสนาที่คนไทยนับถือ โดยใช้วิธีสอนคือ
ครูสนทนากับนักเรียนถึงศาสนาที่นักเรียนนับถือแล้วให้นักเรียนออกมาหน้าชั้นแสดงวิธีการ
ทำบุญตามแบบที่ตนนับถือและให้วาดภาพชุดไปทำบุญที่วัด

สมทรง บุญญฤทธิ์ เสนอกลวิธีสอนไว้ในคู่มือครูสอนศีลธรรม เพื่อให้การสอน
ศีลธรรมแก่เด็กเกิดผลดี กลวิธีที่เสนอคือ¹

1. การปฏิบัติบูชา เช่น สวดมนต์แปล การเข้าถึงไตรสรณคมน์ด้วยใจ การกราบ
แบบเบญจางคประดิษฐ์ ฯลฯ
2. การอธิบายควมเข้าใจเพียงความคิดรวบยอด ของแต่ละบทเรียน ส่วนหนังสือเรียน
ให้นักเรียนไปอ่านนอกเวลา ไม่ใช่ไปยึดเอาตำราเป็นพระคัมภีร์ว่าไปทุกตัวอักษร จะได้
ประโยชน์น้อย เด็กจะเบื่อเรียน
3. เชิญวิทยากรมาบรรยาย ไม่จำเป็นต้องเป็นคนใหญ่คนโต จะเป็นชาวบ้าน
พ่อค้า หรือกรรมกรก็ได้ ว่าเขาแก้ปัญหาชีวิตและความทุกข์ยากมาได้อย่างไร
4. ทำรายงานเกี่ยวกับเรื่องของตนเองหรือเรื่องนอกตัว
5. ให้นักเรียนออกมาพูดหน้าชั้น เล่าเรื่องที่ได้พบเห็น วิธีแก้ปัญหา สรุปและ
วิเคราะห์หรือเล่าเรื่องที่ประทับใจมากจากการเรียนก็ได้
6. ปวารณาตน ให้ผู้อื่นตักเตือนได้ เพื่อลดตัวตนลงมิให้หลงตน
7. จัณนิตรศการธรรมะเพื่อชีวิต พุทธประวัติ ฯลฯ

¹สมทรง บุญญฤทธิ์ คู่มือครูสอนศีลธรรม หน้า 19 - 22

8. อภิปราย
9. สนทนาเป็นกลุ่ม
10. แต่งเพลง ร้องเพลงธรรมะ สรุปว่าให้แง่คิดอย่างไร
11. ทำสมาธิภาวนา
12. อ่านทำนองเสนาะบทธรรมะต่าง ๆ
13. ประกาศคำประพันธ์เกี่ยวกับศาสนา โดยสัมพันธ์กับครุภาษาไทย
14. เรียงความ
15. หัดค้นหาหาความวิเวก หรือดูโบราณวัตถุเพื่อดูสภาวะความเปลี่ยนแปลง

(สัมพันธ์กับครูประวัติศาสตร์)

16. เขียนการ์ตูนชีวิต หรือภาพปริศนาธรรม (สัมพันธ์กับครูศิลปะ)
17. ทำวารสารชีวิตเกี่ยวกับการกิน การนอน ความเป็นอยู่ที่เหมาะสมพอดีหรือน้อยตรงข้าม

น้อยตรงข้าม

18. เล่นละครสั้น ๆ คู่มือธรรมะจากตัวละคร
19. รวบรวมเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน จากเอกสารหนังสือพิมพ์ใช้ฝึกข้อถูกได้
20. ออกมาพูดสารภาพผิด ความพยายามที่จะแก้ไขตัวเอง และผลของความพยายาม

นั้น (ฝึกให้มีสิ่งจะและกล่าวหา)

21. เล่านิทานธรรมะโดยครูหรือนักเรียนก็ได้ สรุปข้อคิดจากนิทานนั้น
22. จัดกิจกรรมชุมนุมพุทธ
23. บล็อกต้นไม้แห่งไมตรี เพื่อปลูกฝังให้เกิดความรักต้นไม้และความผูกพันแห่ง

ความเป็นเจ้าของร่วมกัน

24. แผ่เมตตา
25. ทำโปสเตอร์ธรรมะ

26. จัดป้ายประกาศหน้าชั้น หรือให้นักเรียนผลัดกันสร้างคติพจน์ประจำวันไว้ที่ผนังห้อง หรือทางผ่านที่มองเห็นได้ง่าย
 27. ทำป้ายประกาศ "สิ่งที่ควรรักษาไว้ สิ่งเลวร้ายที่ควรแก้ไข" เป็นรายสัปดาห์ที่หน้าโรงเรียนได้ยิ่งดี จะได้เตือนใจคนที่ผ่านไปมาด้วย
 28. ให้นักเรียนไปคุยกับพระ แล้วทำรายงาน ถ้าได้ข้อมูลมาผัดต้องแก้ไขทันที
 29. ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับพิธีกรรม เช่น นำนักเรียนเข้าวัด พังธรรม รักษาศีล ตักบาตร ถวายสังฆทาน ทอดผ้าป่า เวียนเทียน หรือร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา
 30. สอนมารยาทไทยด้วยการปฏิบัติจริง ทั้งมารยาทที่เกี่ยวข้องกับพระและฆราวาสเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 31. ฉายสไลด์ ภาพยนตร์ เทป ที่เกี่ยวกับธรรมะ
 32. เรียนนอกห้องเรียน เช่น ใต้ต้นไม้ ริมสระ ในสวน ในวัด สุดแต่จะมีสถานที่ที่เอื้ออำนวย เพื่อสังเกตธรรมะจากธรรมชาติ
 33. สอนด้วยภาพหรืออุปกรณ์ ให้ตีความหมายจากภาพ
- ในการส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่พุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนการสอนนั้น กิรติ ศรีวิเชียร¹ และชำเลื่อง วุฒินันท์² มีความเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางที่เป็นไปได้นั้น มีทั้งการจัดสอนในรูปของหลักสูตรแฝง การจัดระบบบริหารและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการจัดในรูปของการสอน ซึ่งในการเสนอวิธีสอนนั้นเขาทั้งสองเสนอแนะวิธีการสอนหลักไว้เหมือน ๆ กัน ได้แก่

1. การสอนโดยการอภิปราย

¹กิรติ ศรีวิเชียร การจัดจรรยาศึกษาในโรงเรียน 59 หน้า

²ชำเลื่อง วุฒินันท์ หลักการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน 196 หน้า

2. การสอนแบบสืบสวนสอบสวน
3. การสอนแบบเล่นบทบาทสมมุติ
4. การสอนโดยให้เลียนแบบจากตัวแบบ

ในเรื่องของการสอนโดยให้เลียนแบบจากตัวแบบนั้น สมเดช สีสั่ง¹ พบว่า การใช้ตัวละครที่อยู่ในหนังสือนิทานสำหรับเด็กโดยจัดคัดเลือกหนังสือนิทานสำหรับเด็กให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของเด็กในวันประถมศึกษา เพื่อที่จะให้เด็กอ่านแล้วเกิดความรู้สึกประทับใจ จำเอาตัวแบบจากตัวละครมาเป็นการกระทำของตนเองนั้น มีผลต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในการใช้นิทานเป็นสื่อการสอนนั้น วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี² ได้เสนอแนะวิธีฝึกให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนาไว้ว่า วัยเด็กควรใช้นิทานเป็นสื่อ ในวัยสูงขึ้นอาจใช้หนังสือเป็นสื่อได้

สำหรับข้อเสนอวิธีสอนจริยธรรมในการประชุมปฏิบัติการสำหรับผู้บริหารและวิทยากรในการถ่ายทอดจริยธรรม³ จัดโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์การเอกชน ด้านศีลธรรม วัฒนธรรมและจิตใจ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย และภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 23 - 26 กันยายน 2526 นั้น

¹สมเดช สีสั่ง การทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 111 หน้า

²วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรม
เลี้ยงดูเด็กไทย หน้า 23

³สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย การประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหาร
และวิทยากรในการถ่ายทอดจริยธรรม เอกสารโรเนียวเก็บเข้าแฟ้ม

วิธีสอนที่นำมาฝึกอบรมในการประชุมเชิงปฏิบัติการคือ

1. การใช้สถานการณ์จำลองในการสอน หมายถึง การจำลองสถานการณ์จริง ๑ ในชีวิต เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมหรือในการสอนหรือหมายถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดปัญหา แก้ปัญหา และตัดสินใจในสถานการณ์ที่เขาเผชิญอยู่
2. การโต้แย้งที่ธรรมะ คือการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของบุคคลสองฝ่าย ซึ่งมีความคิดเห็นไม่เป็นอันเดียวกันต้องอาศัยการหาเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ มาสนับสนุนหลักการหรือความคิดเห็นของตน เพื่อลบล้างมติของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยใช้วาทีศิลป์ หรือศิลป์ของการพูดโน้มน้าวใจเป็นเครื่องมือสำคัญ
3. การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการสอนเด็กเพราะเด็ก ๆ ชอบฟังนิทานมาก การใช้เทคนิคการเล่านิทานสอนคุณธรรมให้เด็กนั้น เด็กจะรับสิ่งที่สอนไปโดยไม่รู้สึก
4. การเรียงความปากเปล่า เป็นการแต่งหรือเล่าเรียงความโดยเริ่มที่ผู้จะเล่าตกลงปรึกษากันก่อนว่าจะแต่งเรื่องให้เป็นแนวใด มีคุณธรรมข้อใด เพื่อว่าการแต่งจะได้ดำเนินเรื่องราวไปตามนั้น เมื่อตกลงกันได้แล้วก็เริ่มจากคนแรกแต่งนำ 1 หรือ 2 ประโยคว่าใครทำอะไร คนที่สองจะต่อความดำเนินเรื่อง แล้วคนต่อ ๆ ไปก็แต่งต่อตามความเหมาะสมจนถึงคนสุดท้ายจะต้องสรุปและจบเรื่องลงให้ได้ตามคุณธรรมที่วางไว้ กิจกรรมการเรียงความปากเปล่านั้นก่อให้เกิดความสามัคคี การยอมรับความคิดของผู้อื่น สมาธิในการฟัง มีความคิดสร้างสรรค์ และมีปฏิภาณไหวพริบ แก้ปัญหาฉับไว นอกจากนี้ครูยังสามารถสังเกตภาษาและการสร้างข้อความนักเรียนได้นักเรียนแต่ละคนมีความคิดอย่างไรอยู่ในใจ ได้ทราบถึงแนวความคิดและค่านิยมของนักเรียน ทำให้ครูรู้จักนักเรียนได้มากขึ้น
5. การใช้เพลงเป็นเทคนิคในการสอน การแต่งเพลงสำหรับเด็ก ควรเน้นเพลงสั้น ๆ มีลีลาและท่วงทำนองง่าย ๆ เป็นเพลงสรุปบทเรียนหรือสรุปแนวคิดในการเรียนเรื่องนั้น ๆ

6. เกมและการละเล่นเสริมคุณธรรม การละเล่น ของเด็กไทยตามวัฒนธรรม และประเพณีไทยนั้นช่วยฝึกคุณธรรมบางประการ เช่น ฝึกให้ผู้เล่นมีความรับผิดชอบ ได้แก่ โปลิสจับขโมย เสือกินวัว ฝึกความอดทน ได้แก่ ขี่ม้าส่งเมือง ฝึกความซื่อสัตย์ ได้แก่ ข้อนหา ทหากเก็บ ฝึกความสามัคคี ได้แก่ ค้างจับ ชักกะเย่อ เป็นต้น

7. กิจกรรมช่วยเพื่อนพักใจ คือการให้นักเรียนได้เล่าถึงปัญหาของเพื่อนหรือ ของผู้อื่น ที่เป็นปัญหาที่ตนสนใจซึ่งอาจเป็นปัญหาของนักเรียนผู้เสนอปัญหาเองก็ได้ ให้เพื่อน นักเรียนฟังแล้วช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญของปัญหา แล้วครูอธิบายธรรมะและเนื้อหาวิชา ที่เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ขั้นสุดท้ายให้นักเรียนแก้ปัญหาอาจแบ่งหมู่กันศึกษาโดยใช้ หนังสืออ่านประกอบช่วย แล้วรายงานเสนอต่อชั้นเรียนถึงวิธีการแก้ปัญหาที่สรุปได้

8. กรณีตัวอย่าง คือ การนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม สิ่งแวดล้อม ชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ ชวนติดตามแต่ยังหาข้อสรุปที่เด่นชัดไม่ได้ เช่น ข่าวหนังสือพิมพ์ เรื่องสั้น เรื่องเล่า รูปภาพ เป็นต้น นำกรณีตัวอย่างนั้น ๆ มาให้นักเรียนพิจารณาวิเคราะห์ แยกแยะ ประเด็นปัญหา ออกความคิดเห็น และประเมินค่าอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล กรณีตัวอย่าง จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ความรู้สึก เจตคติของตนเอง ต่อผู้อื่นด้วย

และเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ คือ การถ่ายทอด วิทยธรรมให้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา เทคนิคการใช้ทุนเป็นสื่อประกอบการสอน และการวาดภาพหลายเส้นประกอบการเรียนการสอนจึงเป็นเทคนิคที่ได้รับการเสนอแนะ ในการนำมาใช้ประกอบการถ่ายทอด วิทยธรรมแก่เด็กในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ด้วย

ในทำนองเดียวกัน สมทรง ปุณฺณฤทธิ¹ ก็ได้กล่าวถึงการใช้อุปกรณ์กระดาน และอื่น ๆ ในการสอนหัวข้อธรรมะ อุปกรณ์กระดานนี้หมายถึงการใช้ภาพทำด้วยกระดาน แต่งให้เป็นเรื่องเพื่อใช้อุปมาอุปมัยเปรียบเทียบกับหัวข้อปัญหา หรือการแก้ไขปัญหาด้วยธรรมะ

¹สมทรง ปุณฺณฤทธิ กลวิธีสอนจริยธรรม หน้า 54

จุดสำคัญก็คือการประดิษฐ์ให้ส่วนต่าง ๆ ของภาพกระดาษนั้นที่เป็นส่วนสำคัญ เกิดความเคลื่อนไหวได้ โดยใช้เทคนิคการทำตัวหนังสือมาประยุกต์ เช่น ถ้าเป็นภาพคน ก็ทำให้เคลื่อนไหวแขน ขา ศีรษะได้ ทั้งนี้ให้ภาพกระดาษตัวที่เคลื่อนไหวได้นี้ เคลื่อนที่ไปมาอยู่บนแผ่นกระดาษที่ประดิษฐ์ให้เป็นฉากหลังอีกทีหนึ่ง กลวิธีอุปกรรมกระดาษนี้ เป็นที่ถูกใจของนักเรียนที่อายุน้อย ๆ มาก ส่วนอุปกรณ์อื่น ๆ ได้แก่ของจริง ตุ๊กตา สิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งครูเลือกนำมาใช้สอนเพื่อเปรียบเทียบ ยกตัวอย่างอธิบาย เป็นต้น

สำหรับการแสดงข้อคิดเห็นที่เป็นหลักการ เพื่อการสอนพุทธศาสนานั้น สุวรรณ เผือกใจแก้ว¹ ให้ความเห็นว่าควรจะต้องปลูกฝังความเชื่อ (ศรัทธา) ให้แก่เด็ก กล่าวคือ ถ้าจะให้เด็กรักพุทธศาสนาก็ต้องให้เด็กเชื่อว่าพุทธศาสนาให้สิ่งที่เขาต้องการได้ดังที่ลักษณะทางจิตใจของเด็กเล็ก เริ่มต้นรักแม่ และพ่อ รักเพื่อนและครูก็เพราะบุคคลเหล่านั้นอยู่ใกล้ชิดกว่าคนอื่น ให้ความรัก ให้สิ่งที่เขาต้องการได้ ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ ทำอย่างไร เด็กจึงจะรู้ว่าพุทธศาสนาให้อะไรแก่เขา และที่เขาจะได้นั้นมีคุณค่าอะไรแก่เขาหรือเขาจะชอบไหม สุวรรณ เผือกใจแก้ว ได้คัดข้อพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งได้ทรงเริ่มให้มีการประกวดหนังสือสอนพุทธศาสนาแก่เด็ก เพื่อพิมพ์พระราชทานในวันวิสาขบูชา พ.ศ. 2472 ความว่า

"ข้าพเจ้าใคร่ขอแสดงความเห็นไว้ในที่นี้ด้วย ถึงวิธีที่เราจะดำเนินการสั่งสอนศาสนาแก่เด็กได้ด้วยวิธีอย่างไร จึงจะได้รับผลดีที่สุด การที่จะสอนพุทธศาสนาแก่เด็กนั้นเป็นของยาก เพราะมีธรรมที่สูงเกินสมองของเด็กเสียโดยมาก จึงต้องใช้วิธีการอย่างสุชุมเพื่อหยิบยกข้อความที่สมควรมาสอนให้เข้าใจได้ และให้ได้ผลจริง

¹สุวรรณ เผือกใจแก้ว "ความเชื่อ" ใน วิทยจารย์ 6 : 415 - 417

ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า ชาตินี้ที่นับถือศาสนาคริสต์ หรืออิสลาม เป็นต้น เขาเริ่มสั่งสอนเด็กในทางศาสนาตั้งแต่วัยเล็กมากที่สุดทีเดียว เกือบจะว่าพอพูดได้ ก็สอนทีเดียวว่าได้ สำหรับ พุทธศาสนาก็ควรทำเช่นนั้นเหมือนกัน สำหรับ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ข้อต้นที่เขายกขึ้นสอนก็คือหลักสำคัญของศาสนาของเขา ที่ว่าพระเป็นเจ้าหรือพระยโศวาทรงสร้างโลกนี้และสิ่งทั้งปวงที่มีอยู่ในโลกนี้ พระเป็นเจ้าก็ทรงสร้างทั้งสิ้น การใดที่เป็นไปในโลกย่อมเป็นไปตามพระประสงค์ ของพระผู้เป็นเจ้า โดยที่ทรงบันดาลให้เป็นไปดังนั้น ข้อความเหล่านี้เขาสอนให้ เด็ก "เชื่อมั่น" ที่เดียว สำหรับพระพุทธศาสนาข้าพเจ้าก็เห็นว่าสิ่งที่เราควร จะสอนให้เข้าใจ และให้เชื่อมั่นเสียตั้งแต่ต้นทีเดียวเหมือนกัน สิ่งที่เป็นหลักสำคัญของ พระพุทธศาสนานั้น คือ "วิมุตติสาร" การเวียนว่ายตายเกิด และกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"¹

สุวรรณ เผือกใจแก้ว ยังได้อธิบายอีกว่า คำว่าพระพุทธศาสนาเป็นนามธรรม ที่กว้าง เด็กอาจรับรู้ได้ยาก แต่ คำว่า พระพุทธเจ้าเป็นรูปธรรมที่แคบกว่า เด็กจะรับรู้ ได้ง่ายกว่า เราควรถือโอกาสใช้คำว่าพระพุทธเจ้าแทนพระพุทธศาสนาในการสอนเด็ก โดยให้เด็กรับรู้ ว่า พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา หรือพระพุทธศาสนาเป็นของ พระพุทธเจ้ากับโดยปกติแล้วเด็ก ๆ ชอบเรื่องราวของคนเก่ง ถ้าจะให้เด็กรับรู้พระพุทธเจ้า โดยที่พระองค์ทรงเป็นอัจฉริยบุรุษบ้างแล้ว เด็กจะรักและจดจำเรื่องราวของพระองค์ได้ดี

ในเรื่องราวของการปลุกฝังศรัทธา^๑ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงมีพระราชกระแสพระราชทานว่า

"การเสด็จไปวัดเสมอแต่ยังทรงพระเยาว์ เป็นการทรงได้รับการปลุกฝังศรัทธา ประการแรกในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ทรงศึกษาพระพุท-

¹สุวรรณ เผือกใจแก้ว "ความเชื่อ" ใน วิทยาคาร 6 : 415 - 417

ศาสนา ตลอดจนทรงปฏิบัติธรรมอย่างแตกฉานมาจนปัจจุบัน ทรงเชื่ออย่างมั่นคงว่าศรัทธานั้นต้องตั้งต้นในครอบครัวก่อน จึงทรงอบรมพระราชโอรส พระราชธิดา ทั้งสามพระองค์ให้ทรงพระเจริญในศรัทธาในพระพุทธศาสนามาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ตรัสเล่าพระราชทานว่า ทรงอบรมพระราชโอรส และพระราชธิดา ให้เป็น "คนดี" โดยทรงแนะนำให้ทรงระลึกถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นคนที่ควรยึดถือเป็นตัวอย่าง และเป็นที่พึ่งที่ระลึก ทรงสอนให้ทั้งสามพระองค์ทรงอธิษฐานถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งที่ระลึกก่อนบรรพทุกคืน เรื่องที่ทรงอธิษฐานขอพระคุณพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งที่ระลึกคือ

"ขอให้เป็นคนดี"

"เล่นอะไรไม่รังแกคนอื่น"

"ขอให้ไม่มีเมตตากฤตมา"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เมื่อทรงมีพระชนมายุ 5 พรรษา เคยทูลถามว่า "แม่ เมตตากว่าอะไร" เมื่อทรงแปลถวายแล้ว ก็ทรงแนะนำให้ทรงปฏิบัติ...¹

อีกท่านหนึ่งที่ได้ความเห็นเป็นหลักการเพื่อการสอนจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา โดยที่หลัก 6 ประการที่เสนอพร้อมทั้งคำอธิบาย ในแต่ละประการนั้นเน้นการสอนพระพุทธศาสนา คือ วิชิษฐ์ จิระวุฒิ² หลัก 6 ประการ คือ

¹ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในการพระราชพิธีฉลองพระชนมายุ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีครบ 80 พรรษา วันที่ 21 ตุลาคม 2523 เรื่อง การบริหารทางจิตสำหรับเด็กวัยรุ่น หน้า 2 - 3

²วิชิษฐ์ จิระวุฒิ "จริยธรรมสำหรับเด็กชั้นประถม" ใน ประชาศึกษา 9 :

520 - 529 เมษายน 2510

1. ให้เด็กรู้ความสำคัญ ก่อนที่จะอบรมสั่งสอนเด็กให้ปฏิบัติจริยธรรมข้อใด เราต้องเน้นให้เด็กรู้ความสำคัญในจริยธรรมนั้น เช่น การสวดมนต์ประจำวัน ต้องให้เด็กเข้าใจว่าเพราะเหตุใดเราจึงสวดมนต์ จนเกิดความรู้สึกว่าการสวดมนต์นี้สำคัญจริง ๆ ชาวพุทธจะเว้นเสียมิได้
 2. ให้เด็กรู้ความหมาย คือ ต้องอธิบายความหมายให้เข้าใจด้วยทั้งในสิ่งที่ทำและที่พูด
 3. สาธิตวิธีการปฏิบัติ เพื่อดำเนินทอดแบบอย่างอันถูกต้องให้เด็ก ครุจำเป็นต้องแสดงแบบอย่างประกอบการสอนด้วย
 4. วิทยาการ บ่อเกิดแห่งวิชา คือ วิทยาการ เช่น พระครูที่มีความรู้ทางพุทธศาสนา ชาวบ้านที่เป็นมหาเปรียญหรือนักธรรมที่มีโวหาร ปฏิภาณ เหมาะสมในการสั่งสอนอบรมเด็กเล็ก ๆ ใช้ภาษาง่าย ๆ สำหรับเด็กจะฟังเข้าใจได้
 5. กิจกรรมและการติดตามผล โรงเรียนสมควรจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญของพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติไทย ปฏิบัติให้ถูกต้องตามแบบแผนขนบธรรมเนียมที่วางไว้ เป็นกิจกรรมแท้
 6. การจัดพฤติกรรมอันเป็นปฏิปักษ์กับจริยธรรม ภายในโรงเรียน ครูสามารถทำได้ คือ บุคคลภายนอกที่จะมาชักนำให้เด็กเสียนิสัย
- จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนพุทธศาสนา อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า
1. ชุดการเรียนการสอนเป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีผู้วิจัยแล้วว่าสามารถสร้างให้เกิดการเรียนรู้พุทธศาสนาสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ดี
 2. มีข้อเสนอวิธีการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็ก ดังนี้
 - 2.1 ใช้ชุดการเรียนการสอน

- 2.2 วิธีสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสาส์น
- 2.3 วิธีสอนแบบบรรยายอุปมาอุปไมย
- 2.4 วิธีสอนแบบปฐกวิสัชนา
- 2.5 วิธีสอนแบบสืบสวน-สอบสวน
- 2.6 วิธีสอนแบบอภิปราย
- 2.7 วิธีสอนแบบให้เลียนแบบจากตัวแบบ
- 2.8 การสอนโดยให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เพลง นิทาน บทบาทสมมุติ

ทัศนศึกษา ปฏิบัติบูชา ทำสมาธิ เรียงความ สนทนา เป็นต้น

3. ยังไม่มีผู้ใดวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชุดการเรียนการสอนสำหรับใช้สอนพุทธศาสนาแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ชุดการเรียนการสอน

เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา คือองค์ประกอบสำคัญในระบบการศึกษา ปัจจุบันที่ช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุผลดีขึ้นทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเหตุที่เทคโนโลยีทางการศึกษารอบคลุมองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (1) วัสดุ ได้แก่ สิ่งที่มี การดูฟัง สัมผัสต่าง ๆ เช่น ซอส์ก คินสอ กระดาษ फिल्म ฯลฯ (2) อุปกรณ์ (เครื่องมือ) ได้แก่ สิ่งที่มีความคงทนถาวร อาทิ กระดานดำ เครื่องฉายภาพยนตร์ โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ และ (3) วิธีการ ได้แก่ กิจกรรม การสาธิต ทดลองต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีระบบการนำมา บูรณาการให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และนวัตกรรมเป็นวิธีการใหม่ที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพ ของงานที่กำลังดำเนินการอยู่¹ ชุดการเรียนการสอนจึงเป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา อย่างหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าว

¹ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุภา สิ้นสกุล ระบบสื่อ

ชุดการเรียนรู้การสอน จึงหมายถึงนวัตกรรมการใช้สื่อการเรียนรู้การสอนแบบประสม ที่อาศัยวิธีการจัดระบบการดำเนินงานมาบูรณาการสื่อประสมต่าง ๆ¹ เพื่อจัดให้เป็นประสบการณ์ การเรียนรู้การสอน ประกอบด้วยหัวเรื่อง คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้การสอน วัสดุประกอบการเรียน บัตรงาน กิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมสำรวจและการประเมินผล

งานศึกษาเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้การสอนในต่างประเทศ เช่น

กอร์ดอน ลอร์เรน แห่งมหาวิทยาลัยฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาและ สร้างชุดการเรียนรู้การสอนสำหรับครูโรงเรียนประถมและครูระดับอื่น ๆ ขึ้นหลายชุด ระบุว่า เป็นชุดการเรียนรู้การสอนที่จะช่วยครูพัฒนาหรือปรับปรุงทักษะการสอนบางอย่างหรือหลาย ๆ อย่าง ชุดการเรียนรู้การสอนที่ได้สร้างขึ้นนั้นผ่านการทดสอบและปรับปรุงแล้ว โดยประชากร ตัวอย่าง คือ ครูในรัฐฟลอริดาที่มีประสบการณ์จำนวนมาก ดังนั้นชุดการเรียนรู้การสอนจึงเป็น อีกหนทางหนึ่งในการสร้างให้เกิดการเรียนรู้ที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีความสำคัญควรแก่การผนวกไว้ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้การสอนก็เป็นหนทางในการจัดการสอน ที่สามารถใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จทั้งกับผู้ใหญ่ในหลาย ๆ ลักษณะของการเรียนรู้ และกับเด็ก ๆ ตั้งแต่อายุ 9 ปีขึ้นไป² สาเหตุที่การใช้ชุดการเรียนรู้การสอนได้รับความสำเร็จ มีดังนี้

1. ชุดการเรียนรู้การสอนแสดงวัตถุประสงค์ของการเรียนอย่างชัดเจนไว้แต่เบื้องต้น และชี้แจงเกณฑ์การวัดผลไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการแสดงวัตถุประสงค์และเกณฑ์การวัดผลไว้ แต่แรกเป็นการแนะแนวผู้เรียน

¹ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุภา สิ้นสกุล ระบบสื่อ การสอน หน้า 34, 36

²Gordon Lawrence. Florida Modules On Generic Teaching Competencies : Module On Modules. p.1

2. โครงการการเรียนการสอนทั้งหมดของชุดการเรียนการสอนได้แสดงไว้เป็นขั้นตอนและสำหรับจำใส่ใจในระหว่างที่กำลังเรียนส่วนใดส่วนหนึ่งอยู่

3. โครงการการเรียนการสอนของชุดการเรียนการสอนช่วยผู้เรียนให้เห็นถึงความต้องการและความจำเป็นของตน และช่วยให้เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนได้

4. ผู้เรียนแต่ละคนเลือกพัฒนาทักษะ ตาม วัตถุประสงค์ที่ตนเลือก

5. ชุดการเรียนการสอนมักจะได้รับการออกแบบให้มีกิจกรรมการเรียนเป็นแบบกลุ่มมากกว่าให้นักเรียนทำงานเพียงคนเดียว จึงทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในกิจกรรมการเรียนและการวัดผล

ในทำนองเดียวกัน สถาบันพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งประเทศไทยกลุ่มอาเซียน (APEID Regional Planning Workshop on Teacher Education and Curriculum for Development) ได้จัดให้มีการปฏิบัติการ ณ เมือง เกวซอน ประเทศฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ 19 - 31 พฤษภาคม 1975 เพื่อพัฒนาชุดการเรียนการสอนเรื่อง วิธีสร้างชุดการเรียนการสอนสำหรับการฝึกหัดครูและวิธีสร้างชุดการเรียนการสอนสำหรับหลักสูตร เพื่อการพัฒนา¹ (Modules on the Construction of Modules for I) Teacher Education II) Curriculum for Development) โดยนักการศึกษาจากประเทศต่าง ๆ 13 ประเทศ ในรายงานการสร้างชุดการเรียนการสอน นักการศึกษาทั้งหลายเห็นพ้องกันให้คำจำกัดความคุณค่าของชุดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

¹ Modules on the Construction of Modules for Teacher Education and Curriculum for Development. APEID Regional Planning Workshop (Quezon City, Philippines, 19-31 May 1975)

ในระดับของวิธีการสอนการใช้ชุดการเรียนการสอนเป็นหนทางที่มีประสิทธิภาพ และประหยัดสำหรับการพัฒนาความรู้หรือทักษะเฉพาะอย่าง เพราะว่าชุดการเรียนการสอน มีความสมบูรณ์ในตัว และนำไปสู่การเรียนรู้ที่ครูมีบทบาทในการชี้แนะและนิเทศน้อยที่สุด เนื่องจากชุดการเรียนการสอนมีลักษณะประกอบด้วยหน่วยเล็ก ๆ ที่มีความสมบูรณ์ในตัว การใช้ชุดการเรียนการสอนจึงอาจแยกใช้แต่ละหน่วยเล็ก ๆ โดยอิสระได้ หรืออาจใช้ชุดการเรียนการสอนอย่างสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและความต้องการของผู้ใช้¹

ต่อมาในปี ค.ศ. 1977 (พ.ศ. 2520) เมื่อประเทศปากีสถานต้องการเพิ่มอัตราการรู้หนังสือให้แก่ประชาชนเพื่อเป้าหมายคือโอกาสในการทำงาน มาตรฐานความเป็นอยู่ของชีวิตและท้ายที่สุดคือเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้เลือกเอาวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษา ซึ่งจะเหมาะสมกับความจำเป็นของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและวิธีการนั้นต้องสามารถเพิ่มอัตราการรู้หนังสือได้จริง ด้วยความช่วยเหลือของศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ACEID)² ปากีสถานจึงเลือกปฏิบัติโครงการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อการปรับสภาพชนบทโดยใช้วิธีการของชุดการเรียนการสอน³ การปฏิบัติโครงการได้กระทำ ณ สถาบันการศึกษาและวิจัย มหาวิทยาลัยบันจาบ เมืองละฮอร์⁴ ระหว่างวันที่ 21 มีนาคม ถึง 9 เมษายน 1977 ผลแห่งการ

¹ Modules on the Construction of Modules for Teacher Education and Curriculum for Development. APEID regional Planning Workshop ZQuezon City, Philippines, 19-31 May 1975)

² ACEID คือ ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (THE ASIAN CENTRE FOR EDUCATIONAL INNOVATION FOR DEVELOPMENT)

³ Modular approach in the teaching of science for rural transformation

⁴ The Institute of Education and Research, University of the Punjab, Lahore

พิจารณาที่สำคัญของผู้เชี่ยวชาญในการใช้ทฤษฎีและประยุกต์ใช้ชุดการเรียนรู้การสอนสำหรับประเทศปากีสถานคือ การนำชุดการเรียนรู้การสอนมาใช้เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ (Effective) และประหยัด (Economical way) ในการพัฒนาทักษะ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งในความคิดรวบยอดต่าง ๆ เนื่องจากชุดการเรียนรู้การสอนเป็นหน่วยการสอนที่สมบูรณ์ในตัวเองและคาดหวังความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self learning) โดยอาศัยการนิเทศและแนะแนวจากครูเพียงเล็กน้อย และชุดการเรียนรู้การสอนสามารถใช้ได้เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มตามแต่ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนอีกด้วย

เช่นเดียวกับการศึกษาของนักการศึกษาในต่างประเทศ นักการศึกษาในประเทศไทยได้นำแนวคิดเรื่องชุดการเรียนรู้การสอนมาเผยแพร่และศึกษาวิจัยอย่างจริงจังทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ พบว่าชุดการเรียนรู้การสอนเป็นประโยชน์ต่อครูและนักเรียนมาก ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล¹ แสดงคุณค่าของชุดการเรียนรู้การสอนไว้ ต่อไปนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมสูง เช่น การทำงานของเครื่องกล อวัยวะในร่างกาย การเติบโตของสัตว์ชั้นต่ำ ฯลฯ ซึ่งผู้สอนไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยายได้ดี
2. ช่วยเร้าความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษา เพราะชุดการสอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนเองและสังคม
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

¹ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล ระบบสื่อการสอน หน้า 54

4. ช่วยสร้างความพร้อมและมั่นใจแก่ผู้สอนเพราะ ชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถหยิบไปใช้ได้ทันทีโดยเฉพาะผู้ที่ไม่ค่อยมีเวลาในการเตรียมการสอนล่วงหน้า

5. ทำให้การเรียนการสอนของผู้เรียนเป็นอิสระจากอารมณ์ของผู้สอน ชุดการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าอาจารย์ผู้สอนจะมีสภาพหรือมีความขัดข้องทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด

6. ช่วยให้การเรียนเป็นอิสระจากบุคลิกภาพของผู้สอน เนื่องจากชุดการสอนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แทนครู แม้ครูจะพูดหรือสอนไม่เก่ง ผู้เรียนก็สามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพจากชุดการสอนที่ได้ผ่านการทดสอบประสิทธิภาพมาแล้ว

สำหรับงานวิจัย เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนกับการเรียนการสอนโดยใช้วิธีอื่นที่ทำในประเทศไทยทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษานั้น มีผู้ทำการวิจัยแล้วหลายเรื่อง เช่น การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้กล่องบทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนโดยวิธีธรรมดา ของโชคดี สุทธิพันธ์¹ พบว่า นักเรียนที่เรียนจากกล่องบทเรียนสำเร็จรูปกับเรียนโดยวิธีธรรมดาให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพอ ๆ กัน และสามารถจดจำบทเรียนได้นานพอ ๆ กัน ในการวิจัยผู้วิจัยสังเกตว่าการสอนโดยใช้กล่องบทเรียนสำเร็จรูปมีผลดีต่อการเรียนการสอน คือ

1. นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนพร้อมที่จะรับกล่องบทเรียนสำเร็จรูปไปเรียน การเรียนเป็นไปโดยเรียนเรื่อยไม่เคร่งเครียดจนเกินไปและสังเกตว่าไม่เคยมีใครขาดเรียนเลย อาจเป็นเพราะนักเรียนไม่เคยเรียนโดยวิธีอื่นมาก่อน

¹โชคดี สุทธิพันธ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้กล่องบทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนโดยวิธีธรรมดา หน้า 22, 24

2. ฝึกนักเรียนให้มีวินัยในตนเอง (Self discipline) เพราะทุกคนต้องรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จโดยไม่ต้องมีครูคอยกำหนดควบคุม
3. ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคลแล้วแต่ความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ช่วยให้คนเรียนเก่งมีเวลาเหลือพอที่จะทบทวนบทเรียนหรือทำกิจกรรมอื่น
4. ช่วยแบ่งเบาภาระของครู และช่วยให้ครูมีเวลาว่างมากขึ้นพอที่จะทำงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนมากขึ้น
5. ช่วยให้ครูได้ควบคุมชั้นเรียนง่ายขึ้น ไม่มีการรบกวนสมาธิของผู้อื่น เพราะนักเรียนต่างคนต่างเรียน

สาโรจน์ แพบึง¹ ทำการศึกษาประสิทธิภาพของชุดการสอน ประกอบหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 วิชาภาษาไทยที่สร้างขึ้นโดยวิธีวิเคราะห์ระบบให้สัมพันธ์กับลักษณะความเป็นอยู่และปัญหาชนบทภาคกลาง เพื่อให้เป็นวิธีการที่จะช่วยลดปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ผลการทดลองปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนที่สร้างขึ้นโดยวิธีการวิเคราะห์ ระบบและสัมพันธ์กับปัญหาท้องถิ่น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนของครูตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .01 และพบว่าการนำเอาชุดการสอนไปใช้สอนนั้นได้ประโยชน์หลายประการ เช่น

ในด้านตัวผู้เรียน

1. ทำให้นักเรียนสนใจเรียนมากขึ้น
2. ทำให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น

¹สาโรจน์ แพบึง การศึกษาประสิทธิภาพของชุดการสอนประกอบหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 วิชาภาษาไทย ที่สร้างขึ้นโดยวิธีวิเคราะห์ระบบให้สัมพันธ์กับลักษณะความเป็นอยู่และปัญหาชนบทภาคกลาง หน้า 170

3. เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่
4. ทำให้นักเรียนสามารถเพิ่มทักษะในการเรียนภาษาไทยมากขึ้น
5. ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการอ่านและสามารถเพิ่มทักษะในการอ่านมากขึ้น
6. ทำให้นักเรียนสามารถเห็นความก้าวหน้าและความบกพร่องของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
7. ทำให้นักเรียนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และใช้เวลาเรียนมากขึ้น
- ในด้านตัวผู้สอน
1. เห็นว่านักเรียนมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาภาษาไทยมากขึ้นกว่าเดิม
2. ทำให้ครูใช้เวลาสอนน้อยลงแต่นักเรียนก็เข้าใจได้ดี
3. ครูมีเวลาในการเตรียมการสอนมากขึ้น
4. ครูได้รับความสะดวกในด้านการใช้อุปกรณ์การสอน เพราะไม่ต้องสร้างเอง เพียงแต่อ่านคู่มือ ครูก็สอนได้
5. ครูสามารถควบคุมชั้นได้ดีกว่าเดิมเป็นอันมาก
6. ครูสามารถสังเกตความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ง่ายขึ้น
7. ครูสามารถรู้จักบกพร่องของการสอนได้และสามารถแก้ไขได้ทันที
- นิยม ทองอุดม¹ ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องบรรยากาศ โดยใช้บทเรียนแบบโมดูล กับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่าบทเรียน

¹นิยม ทองอุดม การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องบรรยากาศโดยใช้บทเรียนแบบโมดูลกับการสอนปกติ 139 หน้า

โมเดลสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .01 และนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโมเดล มีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนโมเดล นิยม ทองอุดม ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า ผลการวิจัยได้ผลเช่นนี้เป็นเพราะบทเรียนโมเดลได้จัดเนื้อหาวิชาที่จะเรียนไว้เหมือนกับเนื้อหาวิชาที่ใช้สอนตามปกติ แต่บทเรียนโมเดลได้แยกแยะให้มีลำดับการสอนที่ทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายในด้านประสบการณ์การเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนจากการกระทำโดยตรง และเป็นบทเรียนที่เรียนด้วยตนเอง โดยเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ นักเรียนได้รับการฝึกการแก้ปัญหา โดยที่บทเรียนมีปัญหาลงมาไว้เป็นตอน ๆ นักเรียนจะต้องทำการทดลอง สังเกตผลการทดลอง และสรุปผลการทดลอง ด้วยตนเองเป็นการทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนตลอดเวลา นักเรียนสามารถทราบผลการเรียนของตนเองได้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้นักเรียนได้รู้จักแก้ไขปรับปรุงการเรียนของตน นอกจากนั้นนักเรียนสามารถเรียนไปตามอัตราความสามารถและสติปัญญาของตนเอง เมื่อนักเรียนคนใดยังไม่เข้าใจในบทเรียนตอนนั้นก็อาจจะเรียนซ้ำอีกครั้ง ซึ่งทำให้ไม่เสียเวลาแก่คนอื่น และขณะที่เรียนครูสามารถให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคลได้ด้วย จึงทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนดีขึ้น ส่วนการสังเกตสภาพการเรียน นิยม ทองอุดม พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีความตั้งใจเรียน และมีการปรึกษากันในกลุ่มเดียวกัน เมื่อมีปัญหาก็ซักถาม และมีความพอใจในการเรียนและยังพบว่าง่ายต่อการควบคุมชั้นเรียน ผู้สอนมีเวลาให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนเป็นรายบุคคลโดยที่ไม่ทำให้นักเรียนคนอื่นต้องเสียเวลา ทั้งนี้เขาสรุปว่าการเรียนจากบทเรียนโมเดลและการสอนตามปกติ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกัน เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าบทเรียนโมเดลสามารถใช้สอนแทนครูได้ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยลดภาระของครู ทำให้ครูมีเวลาทำงานหรือคิดหากิจกรรมอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากขึ้น ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนเป็นรายบุคคลตามความสามารถของตนเอง และใช้สอนนักเรียนได้คราวละ

มาก ๆ โดยไม่ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนด้อยลง ทั้งยังอาจนำไปใช้ในการให้การศึกษา
นอกระบบโรงเรียนได้ด้วย

ปัญญา พิวกุณฐิก¹ ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ ผลการ
ศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติ ต่อพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม
สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติ
ต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
สำหรับการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ใช้วิธีสอนเดียวกันแต่ครูผู้สอนคนละคนพบว่าผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและทัศนคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

การศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาอื่น ๆ โดยใช้บทเรียนโมดูลหรือ
ชุดการเรียนการสอนหรือกล่องบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบปกติ โดยผู้วิจัยคนอื่น ๆ
ก็ให้ผลสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของ โชคดี สุทธิพันธ์ สารโงจน์ แห่งยัง นิยม
ทองอุดม และปัญญา พิวกุณฐิก เช่นงานวิจัยของ ศุภพร นิมิตรกุล² ศึกษาเปรียบเทียบ
ผลการเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องโรคติดต่อโดยใช้บทเรียนโมดูล กับ

¹ปัญญา พิวกุณฐิก การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ
166 หน้า

²ศุภพร นิมิตรกุล "เปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสุขศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
เรื่องโรคติดต่อโดยใช้บทเรียนโมดูลกับการเรียนการสอนแบบปกติ" ใน ผลงานการวิจัย
ทางการศึกษา เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง "การวิจัยทางการศึกษาและ
การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา" หน้า 31

การเรียนการสอนแบบปกติ ศิริภาณุณ์ โกสุมภ์¹ ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ
และสมบุรณ์ ใจกลางดุก² ทดลองการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1)
เรื่องประชากรศึกษา โดยใช้บทเรียนโมดูล และการสอนปกติ เป็นต้น
จึงอาจกล่าวได้ว่าชุดการเรียนการสอนเป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความ
เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

หลักการและวิธีการสร้างชุดการเรียนการสอน

หลักการ

วิชัย วงษ์ใหญ่ อธิบายความหมายของชุดการสอนไว้ดังนี้

"ชุดการสอน หมายถึง ระบบการผลิตและการนำสื่อการเรียนหลาย ๆ
อย่างมาสัมพันธ์กัน และมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการเรียนอย่างหนึ่งอาจใช้
เพื่อสร้างเร้าความสนใจในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา
และอีกอย่างหนึ่งอาจเพื่อก่อให้เกิดการเสาะแสวงหาอันนำไปสู่ความเข้าใจลึกซึ้ง
และป้องกันการเข้าใจความหมายผิด สื่อการเรียนเหล่านี้เรียกรวมกันอีกอย่างหนึ่งว่า

¹ศิริภาณุณ์ โกสุมภ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ 238 หน้า

²สมบุรณ์ ใจกลางดุก การทดลองการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
เรื่องความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ 166 หน้า

สื่อประสมที่เรานำมาใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹

ความหมายของชุดการสอนดังกล่าวข้างต้น ตรงกับความคิดเห็นของ ชัยยงค์
พรหมวงศ์ สมเชาวน์ เนตรประเสริฐ และสุภา สิ้นสกุล ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ
แนวคิดการผลิตชุดการสอนไว้ 5 ประการ² คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการนำเอาหลักจิตวิทยา
มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน คือการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วิธีการที่
เหมาะสมที่สุด คือ การจัดการสอนรายบุคคล หรือการศึกษาตามเอกัตภาพ การศึกษาโดยเสรี
และการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งล้วนแต่เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน
ตามสติปัญญา ความสามารถและความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

2. แนวคิดที่จะพยายามเปลี่ยนการเรียนการสอนไปจากเดิมที่เคยยึด "ครู"
เป็นแหล่งความรู้หลัก เป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนด้วยการใช้แหล่งความรู้
จากสื่อการสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่จัดไว้ให้ตรงกับ
เนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของวิชาต่าง ๆ และมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้
ให้แก่ผู้เรียนเพียงหนึ่งในสามของเนื้อหาทั้งหมด ส่วนอีกสองในสามผู้เรียนจะศึกษาด้วย
ตนเองจากสื่อการสอนที่ผู้สอนเตรียมไว้ให้ หรือที่ผู้สอนชี้แหล่งและชี้ทางให้

3. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงทางด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์จากเดิมที่
มิได้มีการจัดระบบ ต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างใช้ มาเป็นการผลิตสื่อการสอนแบบประสม
เพื่อจัดระบบการใช้สื่อหลายอย่างมาบูรณาการให้เหมาะสมเป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียน
และเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการสอนแก่ครูด้วย

¹วิชัย วงษ์ใหญ่ พัฒนาหลักสูตร และการสอน-มิติใหม่ หน้า 185

²ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาวน์ เนตรประเสริฐ และสุภา สิ้นสกุล ระบบ
สื่อการสอน หน้า 100 - 105

4. แนวคิดเกี่ยวกับปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับสภาพแวดล้อม เพื่อปรับปรุงสภาพบรรยากาศและประสิทธิภาพการเรียนการสอน ให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนและนักเรียนกับสภาพแวดล้อม เป็นไปอย่างกว้างขวางขึ้น มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยที่ฝ่ายนักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติ กิจกรรมหรือได้แสดงความคิดเห็น และให้รู้จักฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งมีหลักการจิตวิทยาการเรียนรู้ มาใช้ โดยจัดสภาพการณ์ออกมาเป็นการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึงระบบการเรียนการสอน ที่เปิดโอกาสให้นักเรียน (1) ได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) มีทาง ทรบว่ามี การตัดสินใจหรือการทำงานของตนถูกหรือผิดได้ทันที (3) มีการเสริมแรงบวกที่ทำให้ นักเรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือถูกต้อง อันจะทำให้กระทำการพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต (4) ได้ค่อยเรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถและความสนใจของนักเรียนเอง โดยไม่ต้องมี ใครบังคับ

เอกสารเสนอหลักการและแนวทางสร้างชุดการเรียนการสอนของสถาบันพัฒนา เทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งประเทศไทยกลุ่มอาเซียน (APEID)¹ ให้นิยามชุดการเรียน การสอนไว้ดังนี้

"ชุดการเรียนการสอน คือหน่วยของการสอนที่มีความสมบูรณ์ในตัว ใช้เป็น ชุดการสอนที่ออกแบบมาให้ผู้เรียนดำเนินการด้วยตนเองมากกว่าให้ครูเป็นผู้สอน ชุดการเรียนการสอนเป็นชุดของสื่อการสอนและวิธีการที่บรรจุไว้ด้วยสื่อการสอน ง่าย ๆ เหล่านี้คือ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมิน โดยมากแล้ว ชุดการเรียนการสอนจะอยู่ในรูปแบบของการเขียน"²

¹ Modules on the Construction of Modules for Teacher Education and Curriculum for Development. APEID Regional Planning Workshop (Quezon City, Phillipines, 19-31 May 1975).

² Ibid., p.6

ซึ่งนิยามนี้สอดคล้องกับความเห็นของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และชัยยงค์ พรหมวงศ์ ดังได้กล่าวแล้ว นอกจากนี้สถาบันพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งประเทศไทยยังได้อธิบายถึงลักษณะเฉพาะของชุดการเรียนการสอนไว้ด้วยว่า ชุดการเรียนการสอนหนึ่ง ๆ สามารถแบ่งย่อยออกเป็นชุดการเรียนการสอนหน่วยเล็ก ๆ หรืออาจผนวกรวมกับชุดการเรียนการสอนอื่นให้เป็นชุดการเรียนการสอนใหญ่หนึ่งชุดก็ได้ ชุดการเรียนการสอนอาจสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะบุคคลหรือให้ใช้เป็นกลุ่มหรือใช้ได้ทั้งสองประการ ซึ่งหมายความว่าชุดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นได้มากกว่าสื่ออย่างอื่นในด้านการออกแบบและในการใช้

ข้อจำกัดของการใช้ชุดการเรียนการสอนในทัศนะของสถาบันพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งประเทศไทยกลุ่มอาเซียน ก็คือ ไม่ควรใช้ชุดการเรียนการสอนในประเทศที่มีระบบการศึกษาแบบให้นักเรียนทุกคนพัฒนาเท่ากัน (at the same pace)

ข้อคิดเห็นของ กอร์ดอน ลอว์เรนซ์ (Gordon Lawrence) เขียนไว้ในชุดการเรียนการสอน เรื่องชุดการเรียนการสอน (Module on Modules) นอกจากนี้จะเหมือนกับคำอธิบายเรื่องชุดการเรียนการสอนของสถาบันพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งประเทศไทยกลุ่มอาเซียนแล้ว ยังเน้นถึงวัตถุประสงค์ด้านการสร้างทักษะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอีกด้วย ซึ่งผู้ออกแบบสร้างชุดการเรียนการสอนอาจออกแบบให้ผู้เรียนสองคนหรือมากกว่าได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในกิจกรรมการเรียนและในกระบวนการการวัดผล อีกลักษณะหนึ่งของชุดการเรียนการสอนที่ กอร์ดอน ลอว์เรนซ์ กล่าวถึงก็คือ ลักษณะของการค้นหา (Exploratory) หรือการเปิดกว้าง (Open - ended) ของชุดการเรียนการสอน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ของกิจกรรมการเรียนได้

ดังนั้นชุดการเรียนการสอนจึงเป็นสื่อที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับทั้งครูและนักเรียน เพราะชุดการเรียนการสอนจะเป็นเสมือนคู่มือครูและเครื่องมือช่วยการสอนสำหรับครู และมีกิจกรรมการเรียนและสื่อประกอบการเรียน หรือข้อแนะนำชี้ทางการเรียนให้แก่แก่นักเรียน โดยที่สถานการณ์การเรียนการสอนอาจเป็นแบบนักเรียนเรียนด้วยตนเอง เรียนเป็นกลุ่ม

หรือเรียนจากการฟังคำบรรยายของครู หรือครูกับนักเรียนร่วมกันทำงานก็ได้ ซึ่งชุดการเรียนรู้ การสอนที่สร้างอย่างใดจะมีกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับหัวเรื่องและระดับ ของผู้เรียนไว้หลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้การสอนในลักษณะ ต่าง ๆ ดังกล่าว

อาจสรุปหลักการของชุดการเรียนรู้การสอน ดังนี้

1. เป็นสื่อการเรียนรู้การสอนที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับการเรียนการสอนเฉพาะเรื่อง
2. เป็นการนำสื่อหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การสอน เรื่องนั้น ๆ
3. อาจสร้างให้เป็นชุดการสอนสำหรับครูใช้ประกอบการบรรยายหรือชุดการสอน สำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม หรือเป็นชุดการสอนรายบุคคล
4. ควรมุ่งถึงลักษณะทางจิตวิทยาของผู้เรียน
5. ชุดการเรียนรู้การสอนเป็นสื่อการสอนแบบประสมที่อาจสร้างขึ้นสำหรับการสอน บทเรียนย่อยเพียงหนึ่งบทเรียน หรือรวมชุดบทเรียนย่อยหลาย ๆ ชุดเข้าเป็นชุดการเรียนรู้ การสอนสำหรับบทเรียนที่มีหัวข้อใหญ่ครอบคลุมเนื้อหาย่อย ๆ หลาย ๆ เนื้อหา

องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้การสอน

ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อมฤตยา¹ แบ่งองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้การสอน (ใน เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของ ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อมฤตยา ใช้ชื่อหน่วยการเรียนรู้ การสอนแผนชุดการเรียนรู้การสอน) เป็น 7 ประการคือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) ความรู้พื้นฐาน 4) การประเมินผลเบื้องต้น 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) การประเมินผลหลังการเรียนรู้ 7) การเรียนซ่อมเสริม ดังคำอธิบายต่อไปนี้

¹ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อมฤตยา เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร หน้า 73 - 85

1) หลักการและเหตุผล

หลักการและเหตุผล คือ ข้อความที่แสดงความสำคัญของสมรรถภาพที่ต้องการจะฝึกให้เกิดมีขึ้นในตัวผู้เรียนซึ่งเป็นหน้าที่ของชุดการเรียนรู้การสนั้น ๆ และแสดงถึงความคาดหวังของหลักสูตรวิชานั้น ๆ ให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้ใช้ชุดการเรียนรู้การสนทั้งฝ่ายผู้สอนและผู้เรียน ทั้งยังช่วยให้ผู้ใช้ชุดการเรียนรู้การสนทั้งสองฝ่ายได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของสมรรถภาพในชุดการเรียนรู้การสนที่กำลังเรียนกับสมรรถภาพในชุดอื่น ๆ

หลักการและเหตุผล จึงมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

- 1.1 เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์และความสำคัญของจุดมุ่งหมายของชุดการเรียนรู้การสน
- 1.2 เพื่อจัดชุดการเรียนรู้การสนและจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับหลักสูตรทั้งหมด

2) จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายคือ ข้อความที่ระบุสมรรถภาพที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออกในการเรียนรู้ การสอน หรือจะต้องมีประสบการณ์ ซึ่งอาจเป็นจุดมุ่งหมายทางด้านความรู้ (Cognitive domain) หรือทางด้านจริยศึกษา (Affective domain) หรือทางด้านพฤติกรรมของนักเรียน (Psycho - motor domain)

ชุดการเรียนรู้การสนอาจมีจุดมุ่งหมายเพียงประการเดียวหรือมีจุดมุ่งหมายหลายประการก็ได้ แต่การเขียนจุดมุ่งหมายในชุดการเรียนรู้การสนควรอธิบายให้ชัดเจนถึงผลการเรียนที่คาดหวังและควรเขียนในลักษณะที่สามารถประเมินผลได้ด้วยเชื่อมั่นว่าจุดมุ่งหมายนั้นได้บรรลุผลสำเร็จ

การเขียนจุดมุ่งหมาย ควรพิจารณาองค์ประกอบ 3 ประการคือ

- 2.1 ชนิด หมายถึง ลักษณะของสมรรถภาพที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติให้เห็น

2.1 สภาพการณ์ หรือเงื่อนไข หมายถึง การระบุสภาพการณ์ หรือเงื่อนไข ที่ผู้เรียนจะต้องแสดงสมรรถภาพ

2.3 เกณฑ์ หมายถึง ข้อกำหนดในการประเมินผล และระดับที่เป็นมาตรฐาน ที่ต้องการในการประเมินสมรรถภาพของผู้เรียน

3) ความรู้พื้นฐาน

ความรู้พื้นฐาน คือ สมรรถภาพเดิมที่ผู้เรียนควรมีอยู่ก่อนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนชุดการเรียนการสอนนั้น ๆ

ความรู้พื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 สมรรถภาพพื้นฐานทั่วไปที่จำเป็นในการเริ่มต้นชุดการเรียนการสอน

3.2 สมรรถภาพเฉพาะซึ่งได้เรียนมาแล้วในชุดการเรียนการสอนก่อน ๆ

ชุดการเรียนการสอนที่ดีควรพยายามจัดให้มีบทเรียนหรือความรู้พื้นฐานที่ต้องเรียนก่อนให้น้อยที่สุด ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการยึดหยุ่นโปรแกรมการเรียน และควรสร้างแบบประเมินผลเบื้องต้นให้ครอบคลุมถึงความรู้พื้นฐานที่จำเป็นด้วย

4) การประเมินผลเบื้องต้น

การประเมินผลเบื้องต้น คือ การวัดเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนจะมีสมรรถภาพอย่างไรโดยอย่างน้อยหรือหลายอย่างในลักษณะต่อไปนี้แล้วหรือไม่

4.1 สมรรถภาพพื้นฐานตามที่ชุดการเรียนการสอนระบุไว้ว่าผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการสมรรถภาพพื้นฐานนั้นก่อนเรียน

4.2 สมรรถภาพที่ชุดการเรียนการสอนจัดไว้ให้แก่ผู้เรียนในชุดการเรียนการสอน

ถ้าผู้เรียนยังไม่มีความสามารถในสมรรถภาพพื้นฐานตามข้อ 4.1 ผู้เรียนจะต้องฝึกสมรรถภาพพื้นฐานนั้นก่อนเริ่มเรียน และถ้าผู้เรียนไม่มีสมรรถภาพตามข้อ 4.2 เลย ผู้เรียนควรจะต้องร่วมในกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของชุดการเรียนการสอนนั้น ถ้าผู้เรียนมีสมรรถภาพตามข้อ 4.2 บ้างบางส่วน ผู้เรียนอาจเลือกร่วมกิจกรรมการเรียนเพียงบางกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขายังไม่มีสมรรถภาพเท่านั้น ถ้าผู้เรียนสามารถแสดงสมรรถภาพได้ทั้งหมด ผู้เรียนอาจไม่จำเป็นต้องเรียนชุดการเรียนการสอนนั้นได้

การประเมินผลเบื้องต้น ต้องใช้วิธีการประเมินที่เชื่อถือได้ และ เป็นการประเมินสมรรถภาพที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของชุดการเรียนการสอนหรือสมรรถภาพที่ระบุไว้เป็นพื้นฐานก่อนการเรียนชุดการเรียนการสอนนั้น

5) กิจกรรมการเรียน

กิจกรรมการเรียน คือ งานที่จัดไว้ในชุดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ระบุไว้

การจัดกิจกรรมการเรียน ควรมีลักษณะดังนี้

5.1 กิจกรรมการเรียนควรช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนเอง

5.2 ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้จัดกิจกรรมของตนเองด้วย โดยที่กิจกรรมแต่ละอย่างนั้นจะต้องให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกหัดให้มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกัน

6) การประเมินผลหลังการเรียน

การประเมินผลหลังการเรียน เป็นการประเมินผลของการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในชุดการเรียนการสอนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผลของการประเมินจะช่วยให้

พิจารณาว่าผู้เรียนมีข้อบกพร่องที่สิ่งใด ควรจัดกิจกรรมซ่อมเสริมอย่างไร

การประเมินผลหลังการเรียนรู้ ควรใช้วิธีการประเมินหลาย ๆ แบบ ที่เชื่อถือได้ อาจพิจารณาประเมินผลงาน การทำแบบฝึกหัด การร่วมกิจกรรม ฯลฯ ตลอดจนการวัดด้วย แบบทดสอบต่าง ๆ

การประเมินผลหลังการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบ อาจใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับการประเมินผลก่อนการเรียนรู้ได้

7) การเรียนรู้ซ่อมเสริม

การเรียนรู้ซ่อมเสริม คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียนที่ไม่สามารถผ่านการทดสอบภายหลังบทเรียน การเรียนรู้ซ่อมเสริมอาจกำหนดไว้ในชุดการเรียนการสอน หรือไม่กำหนดก็ได้ และอาจใช้กิจกรรมการเรียนรู้เดิมในชุดการเรียนการสอน หรืออาจเปลี่ยนแปลงก็ได้ ผู้เรียนและผู้สอนควรได้พิจารณาร่วมกันว่าควรจะใช้วิธีสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ใด จึงจะเป็นประโยชน์และได้ผลดีที่สุด

ขั้นตอนของการผลิตชุดการเรียนการสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่¹ เสนอแนะขั้นตอนของการผลิตชุดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาของวิชาอย่างละเอียด เพื่อทราบจุดมุ่งหมายว่าวิชาที่จะนำมาสร้างชุดการเรียนการสอนนั้น เน้นหลักการของการเรียนรู้อะไรบ้าง แล้วพิจารณาแบ่งเป็นหน่วยการเรียนการสอนย่อย ซึ่งควรจะเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระตามสิ่งที่จำเป็นต้องเรียนรู้ก่อนหลัง และตามขั้นตอนของความรู้ และลักษณะของธรรมชาติของวิชานั้น ๆ

2. เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระและแบ่งหน่วยการเรียนการสอนได้แล้ว ให้พิจารณาว่าจะสร้างชุดการสอนแบบใด โดยคำนึงถึงผู้เรียนคือใคร จะให้อะไรกับผู้เรียน จะให้ทำกิจกรรมอย่างไรและจะทำได้กี่เพียงใด

¹วิชัย วงษ์ใหญ่ พัฒนาหลักสูตร และการสอนมิติใหม่ หน้า 189 - 192

3. กำหนดหน่วยการเรียนรู้การสอนโดยประมาณเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด

4. กำหนดความคิดรวบยอดให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง

5. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความคิดรวบยอดและครอบคลุมเนื้อหาสาระของการเรียนรู้

6. วิเคราะห์งาน โดยนำจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อมาวิเคราะห์งานเพื่อคิดกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมถูกต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ละข้อ

7. วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่วิเคราะห์งานไว้แล้ว

8. การผลิตสื่อการเรียน หรือระบุข้อเสนอแนะการจัดทำหรือจัดหาสื่อการเรียนอย่างละเอียด สื่อการเรียนควรจะพิจารณาสิ่งที่หาได้ง่าย ราคาถูก สะดวกใช้ แต่ใช้ได้ผลคือช่วยการเรียนการสอนได้ผลสัมฤทธิ์สูง

9. วางแผนการประเมินผล ทั้งการประเมินผลก่อนการเรียนรู้และหลังเรียน

10. ทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ การหาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม ควรนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงแล้วจึงนำไปทดลองใช้กับเด็กกลุ่มใหญ่ การทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องนั้น จะพิจารณาสิ่งต่อไปนี้คือ

10.1 ชุดการสอนนั้นต้องการความรู้พื้นฐานของผู้เรียนหรือไม่

10.2 กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนเหมาะสมหรือไม่ มีปัญหา

หรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

10.3 เนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และจุดประสงค์ต้องจ้องเหมาะสมกัน

หรือไม่

10.4 การประเมินผลก่อนและหลังเรียนเหมาะสมและให้ความเชื่อมั่นได้มากน้อย

เพียงใด

กระบวนการในการผลิตชุดการสอนตามขั้นตอนของ วิชัย วงษ์ใหญ่¹ มีขั้นตอนคล้ายคลึงกับวิธีการของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาวน์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล ซึ่งเสนอไว้เป็นรูปแบบประโยคคำถาม 6 ประการ¹ คือ

1. สอนมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดอะไร?
2. เพื่อจุดมุ่งหมายอะไร (วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม)
3. เนื้อหาที่จะนำมาสอนมโนทัศน์ (โครงร่างเนื้อหา)
4. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการสอน)
5. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการสอน)
6. วัดและประเมินผลการเรียนอย่างไร (ประเมินผล)

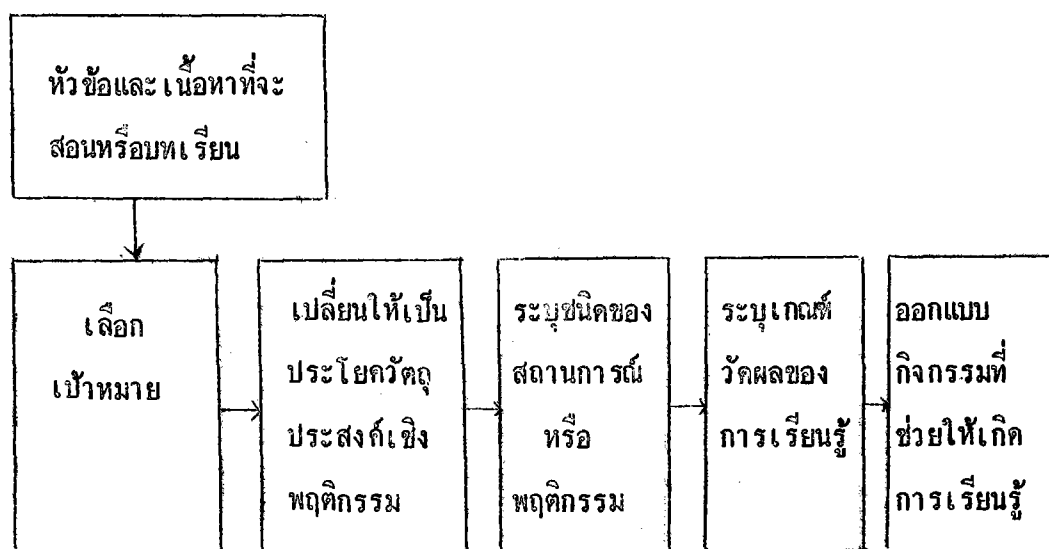
การสร้างมโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอดและจุดมุ่งหมายนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้เรื่องที่จะสอนก่อน และการสร้างมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดนั้น ควรเขียนให้ตรงกับหัวเรื่อง โดยที่หัวเรื่องหนึ่ง ๆ ก็มีมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดหนึ่งมโนทัศน์ หรือหนึ่งความคิดรวบยอด สำหรับการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาวน์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล² กล่าวไว้ว่า ต้องเขียนวัตถุประสงค์ให้เป็นเชิงพฤติกรรมที่สมบูรณ์ ให้ครบองค์ 3 คือมี (1) พฤติกรรม (2) เงื่อนไข (3) เกณฑ์ ส่วนมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดหนึ่งจะมีวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหนึ่งวัตถุประสงค์หรือมากกว่าก็ได้

¹ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาวน์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล ระบบสื่อ

การสอน หน้า 123

²ด. หน้า 126

กอร์ดอน ลอร์เรนซ์¹ แห่งมหาวิทยาลัยฟลอริดา เสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุด
การเรียนการสอน แสดงได้เป็นลำดับแผนภูมิดังนี้

หมายความว่าเมื่อต้องการพัฒนาชุดการเรียนการสอน สิ่งแรกที่ต้องมีแล้วก็คือหัวข้อ
และเนื้อหาที่จะสอนหรือบทเรียนว่าจะสอนอะไร จากนั้นจึงเลือกเป้าหมาย ชุดการเรียนการสอน
ใด ๆ จะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน เป้าหมายอาจจะกว้าง (เช่นนักเรียนพัฒนาความสัมพันธ์
ในการทำงานร่วมกัน) หรืออาจจะแคบ (เช่น นักเรียนพัฒนาลายมือให้คนอื่นอ่านได้สะดวก
และสะดวกต่อตัวนักเรียนด้วย)

เมื่อเลือกเป้าหมายได้แล้ว ให้เขียนเป้าหมายนั้นเป็นประโยควัตถุประสงค์เชิง
พฤติกรรม ซึ่งจะบอกให้ทราบว่านักเรียนจะต้องทำอะไรและผลที่ได้คืออะไร

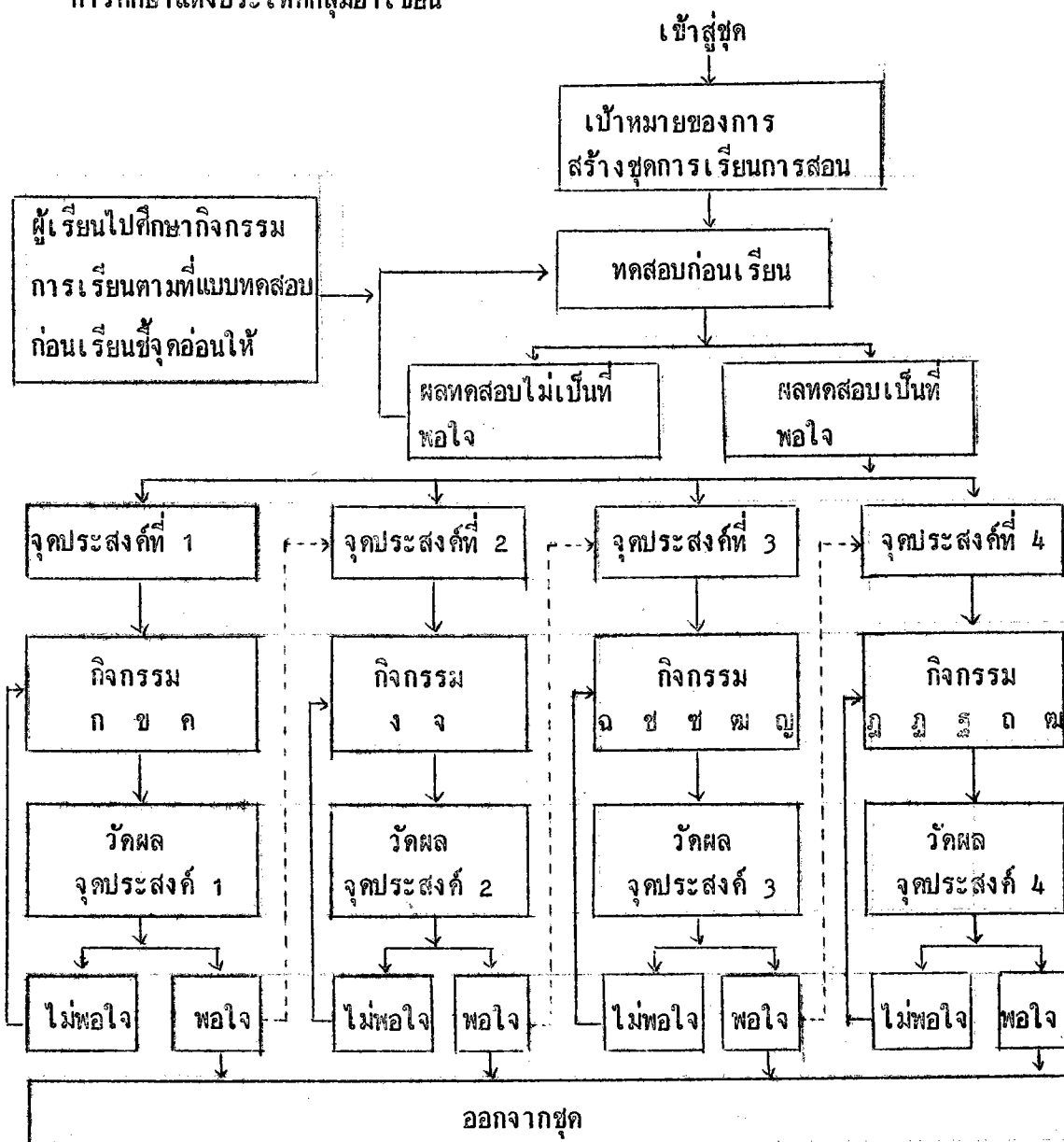
¹Gordon Lawrence. Florida Modules on Generic Teaching Competencies : Module on Modules. p. 27

การกำหนดจำนวนและ ระดับที่เป็นที่พอใจของพฤติกรรมที่นักเรียนจะต้องทำและผลที่ได้รับจากการกระทำพฤติกรรมของนักเรียนนั้น คือการระบุชนิดของเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่จะต้องทำ และการระบุเกณฑ์วัดผลของการเรียนรู้นั้นเอง ตัวอย่างคือนักเรียนสามารถคัดลายมือข้อความที่กำหนดให้ได้ด้วยตัวสะกดถูกต้องทั้งหมด

หลังจากกำหนดข้อความระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้มีเนื้อหาของเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมและเกณฑ์การวัดผลแล้ว ก็จะสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างสอดคล้องกับส่วนประกอบอื่น ๆ ที่ได้วางแผนไว้แล้ว กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนการสอนทำหน้าที่พัฒนาหรือฝึกพฤติกรรมที่ต้องการ ซึ่งจะส่งผลต่อผลการเรียนที่ระบุไว้และกิจกรรมการเรียนการสอนจะสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครู อันอาจนำไปใช้ตัดสินว่าผู้ใดจะเป็นผู้วัดหรือประเมินผลการเรียนและด้วยเกณฑ์อะไร

สำหรับการแสดงแผนภาพเพื่อให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นโครงสร้างของชุดการเรียนการสอนได้อย่างเข้าใจนั้น สถาบันพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาแห่งประเทศไทยกลุ่มอาเซียน ได้จัดแสดงผังโครงสร้างของชุดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ผังแสดงโครงสร้างของชุดการเรียนรู้การสอนของสถาบันพัฒนาเทคโนโลยีทาง
การศึกษาแห่งประเทศไทยกลุ่มอาเซียน¹

¹APEID Regional Planning Workshop. modules on the Construction of Modules for Teacher Education and Curriculum for Development. p.2

ข้อเสนอแนะ ในการสร้างชุดการเรียนรู้การสอน

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการใช้ชุดการเรียนรู้การสอนเป็นสื่อการเรียนรู้การสอน สำหรับครูและนักเรียนนั้น ก็เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นจากการเรียน การสอนโดยทั่วไป การสร้างชุดการเรียนรู้การสอนจึงต้องมีการสร้างขึ้นอย่างได้มาตรฐาน และผ่านกระบวนการสร้างที่ได้รับความเอาใจใส่จากผู้สร้างและผู้รู้เป็นอย่างดี เพื่อให้ข้อคิด แก่ผู้สร้างชุดการเรียนรู้การสอน ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา¹ ให้ข้อเสนอแนะในการสร้าง ชุดการเรียนรู้การสอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้สร้างชุดการเรียนรู้การสอนควรระบุจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร จุดมุ่งหมาย ของชุดการเรียนรู้การสอนและสมรรถภาพที่ชุดการเรียนรู้การสอนได้สร้างขึ้นให้นักเรียน ซึ่งจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน ไว้ให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวในการเขียนหลักการและ เหตุผล

2. ในการกำหนดสมรรถภาพที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และแสดงให้เห็นนั้น ควร พิจารณาคำถามต่อไปนี้

2.1 ถ้าเป็นการวัดความรู้ จะต้องคำนึงว่าความรู้อะไรที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างแท้จริง

2.2 ถ้าเป็นการวัดเจตคติ จะต้องคำนึงว่าพฤติกรรมที่เกี่ยวกับเจตคติอะไร ที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงออก

2.3 ถ้าเป็นการวัดพฤติกรรม จะต้องคำนึงว่าพฤติกรรมอะไรที่ต้องการให้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติให้เห็นได้

3. เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้ว ผู้สร้างชุดการเรียนรู้การสอนจะต้องกำหนดสมรรถภาพ พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน สมรรถภาพพื้นฐานควรที่จะกำหนดแต่เฉพาะเรื่องที่เป็นพื้นฐาน จริง ๆ ของชุดการเรียนรู้การสอนและควรจะมีน้อยที่สุดเพื่อให้โปรแกรมการเรียนรู้ยืดหยุ่นได้

¹ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร หน้า 83 - 85

และเพื่อให้โอกาสแก่ผู้เรียนที่จะเลือกเรียนได้มากที่สุด

4. การสร้างแบบประเมินผลเบื้องต้นและหลังการเรียน ผู้สร้างควรมั่นใจว่าเกณฑ์ที่สร้างขึ้นนั้นใช้วัดสมรรถภาพของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายอย่างแท้จริงและต้องคำนึงถึงความเป็นจริง และจะต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน

5. การสร้างกิจกรรมการเรียน ผู้สร้างควรพยายามให้มีทางเลือกหลาย ๆ ทางแก่ผู้เรียน เพื่อให้เขาได้เลือกเรียนในสิ่งที่จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จมากที่สุดและจะช่วยให้เขาได้เรียนรู้ในระยะเวลาอันสั้น และควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกกิจกรรมของตนเอง ด้วยความช่วยเหลือของครู

6. คำอธิบายของชุดการเรียนการสอนควรจะสั้นและชัดเจน

7. ผู้สร้างชุดการเรียนการสอน ควรจะให้ผู้ร่วมงานหลาย ๆ คน และผู้เรียนช่วยกันวิจารณ์ เพื่อจะได้นำข้อวิจารณ์เหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขบทเรียนที่สร้างขึ้น

8. เมื่อสร้างชุดการเรียนการสอนเรียบร้อยแล้ว ผู้สร้างควรจะต้องทบทวนอีกครั้งว่าชุดการเรียนการสอนนั้นเน้นถึงสมรรถภาพที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของผู้เรียนหรือไม่ และเป็นตัวอย่างที่ดี มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนหรือไม่

9. ในขั้นสุดท้าย ผู้สร้างชุดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าบทเรียนที่สร้างขึ้นนั้นยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้เสมอ

การประเมินผลชุดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นจะต้องประเมินองค์ประกอบทุกองค์ประกอบที่บรรจุอยู่ในชุดการเรียนการสอนนั้น ๆ ดังเช่น แบบสำรวจที่ใช้ประเมินผลชุดการเรียนการสอน ตามข้อเสนอแนะของ ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา ดังตาราง¹ ที่แสดงไว้

¹ชมพันธุ์ กุญชร ณ อยุธยา เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร หน้า 86 - 87

แบบสำรวจที่ใช้ประเมินผลชุดการเรียนการสอน

เกณฑ์องค์ประกอบที่จำเป็น	มี	ไม่มี
<u>หลักการและเหตุผล</u> 1. ระบุความมุ่งหมายและความสำคัญ 2. ชี้ความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั้งหมด <u>จุดมุ่งหมาย</u> 1. ระบุผลที่คาดหวังจากการเรียน 2. ผลการเรียนที่คาดหวังถูกต้องตามความเป็นจริง 3. ผลการเรียนที่คาดหวังเป็นเรื่องเดียวกัน <u>ความรู้พื้นฐาน</u> 1. ระบุความรู้พื้นฐานที่จำเป็น 2. ระบุความรู้พื้นฐานที่เป็นสมรรถภาพ 3. ระบุแหล่งของความรู้พื้นฐานที่จะศึกษาค้นคว้าได้ <u>การประเมินผลเบื้องต้น</u> 1. มีการให้เลือกวิธีการประเมินผลเบื้องต้นได้ 2. ประเมินผลสมรรถภาพทั้งปวงที่ระบุไว้ 3. ประเมินผลเฉพาะสมรรถภาพที่ระบุไว้เท่านั้น 4. วิธีการประเมินเป็นการสำรวจวินิจฉัย 5. เวลาที่ใช้สมเหตุผล		

แบบสำรวจที่ใช้ประเมินผลชุดการเรียนรู้การสอน

เกณฑ์องค์ประกอบที่จำเป็น	มี	ไม่มี
<u>กิจกรรมการเรียนรู้</u> 1. จัดให้มีกิจกรรมหลายรูปแบบ 2. การจัดประสบการณ์สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 3. มีการแสดงแผนภูมิหรือคำอธิบายเกี่ยวกับการจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรม 4. ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติหรือฝึกฝนเพียงพอและเท่าเทียมกัน <u>การประเมินผลหลังการเรียนรู้</u> 1. ประเมินผลสมรรถภาพทั้งปวงที่ระบุไว้ 2. ประเมินผลเฉพาะสมรรถภาพที่ระบุไว้เท่านั้น 3. ประเมินผลทั้ง ระหว่างการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ 4. เวลาที่ใช้สมเหตุสมผล <u>ลักษณะทั่วไปของชุดการเรียนรู้การสอน</u> 1. การสื่อความมีประสิทธิภาพสูง (แจ่มแจ้ง ชัดเจน) 2. ส่งเสริมผลตอบสนองในทางบวก		

นอกจากนี้ควรจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ¹ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เนื้อหาวิชา
 - 1.1 เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมกับระดับชั้นและเหมาะสมกับสมรรถภาพของผู้เรียนหรือไม่
 - 1.2 แหล่งที่มาของเนื้อหาวิชานั้นมีหลักฐานเชื่อถือได้หรือไม่
 - 1.3 เนื้อหาวิชามีความพอดี ไม่สั้นหรือยาวเกินไปและตรงกับเรื่องหรือไม่
2. ลักษณะการวางแผน
 - 2.1 ชุดการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองหรือไม่
 - 2.2 สื่อการเรียนต่าง ๆ มีเตรียมพร้อมสำหรับผู้เรียนหรือไม่
 - 2.3 มีคำสั่งต่าง ๆ สำหรับผู้สอนหรือครูหรือไม่
 - 2.4 กิจกรรมการเรียนกับเวลาเรียนที่จัดไว้เหมาะสมหรือไม่
3. ความยืดหยุ่น
 - 3.1 ชุดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนที่แตกต่างกันในเวลาศึกษาหรือไม่
 - 3.2 ชุดการเรียนการสอนสามารถปรับให้เข้ากับขนาดของห้องเรียนหรือไม่
 - 3.3 สมรรถภาพของครูผู้สอนถูกนำมาพิจารณาประกอบด้วยหรือไม่
4. ความเที่ยงตรงและการวัดผล
 - 4.1 เนื้อหาวิชามีความถูกต้องและมีพื้นฐานมาจากการวิจัยหรือไม่
 - 4.2 การทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง สามารถจำแนกผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

¹ สมบูรณ์ ใจกลางคึก การทดลองสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1)
 เรื่องประชากรศึกษา โดยใช้บทเรียนโมดูลและการสอนปกติ หน้า 20 - 22

4.3 ชุดการเรียนรู้การสอนสามารถทดสอบในฐานะที่เป็นสิ่งส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนหรือไม่

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า การสอนพุทธศาสนาให้กับเด็กเป็นสิ่งที่จำเป็นและจำเป็น แต่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดเนื้อหาพุทธศาสนาและกำหนดเวลาเรียนสำหรับให้จัดการเรียน การสอนพุทธศาสนาไว้น้อยมาก ในขณะที่เดียวกันแม้ว่าบุคคลหลายฝ่ายได้ให้ข้อเสนอแนะวิธีสอน พุทธศาสนาสำหรับเด็กด้วยวิธีการแบบต่าง ๆ ตลอดจนการนำชุดการเรียนการสอนมาใช้สอน ก็ยังไม่มีบททดลองศึกษาใฝ่ผลิชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กให้เป็นเครื่องมือ ช่วยการสอนของครู หรือเป็นบทเรียนที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กจะเรียนด้วยตนเองได้

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนในการสอนพุทธศาสนา โดยนำ วัตถุประสงค์และเนื้อหาพุทธศาสนาของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ระดับ ประถมศึกษาปีที่ 3 มาเป็นวัตถุประสงค์และเนื้อหาของชุดการเรียนการสอน ผู้วิจัยสร้างชุด การเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบชุดการเรียน การสอนของ ชัมพันธู์ กุญชร ณ อยุธยา และประยุกต์แนวความคิดของบทเรียนสำเร็จรูป ทฤษฎีและหลักการทางการศึกษา และข้อค้นพบทางโสตทัศนศึกษาที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของชุดการเรียนการสอนนี้ (โปรดดูรายละเอียดหน้า 84 - 86 และภาคผนวก จ)

วิธีการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตร
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนการสอน
กับไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน ใช้วิธีการวิจัยแบบทดลอง โดยออกแบบการทดลอง ดังนี้

การออกแบบการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง (Non-Randomized Control-Group Pretest-
Posttest Design)

กลุ่ม (E, C)	สอบก่อน (T ₁)	ทดลอง	สอบทีหลัง (T ₂)	ความแตกต่าง (D)
ทดลอง (X) การเรียนการสอน โดยใช้ชุดการเรียน การสอน	T _{1E1}	X	T _{2E1}	T _{2E1} - T _{1E1} = D _{E1}
	T _{1E2}	X	T _{2E2}	T _{2E2} - T _{1E2} = D _{E2}
ควบคุม (~X) การเรียนการสอน โดยไม่ใช้ชุดการ เรียนการสอน	T _{1C1}	~X	T _{2C1}	T _{2C1} - T _{1C1} = D _{C1}
	T _{1C2}	~X	T _{2C2}	T _{2C2} - T _{1C2} = D _{C2}

ใช้การทดลองแบบมีกลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุมโดยมิได้จัดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม เนื่องจากใช้ชั้นเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ใช้อย่างละ 2 กลุ่ม และจัดให้มีการทดสอบก่อนเรียนด้วยข้อทดสอบวิชาภาษาไทยตามระดับความสามารถของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกกลุ่ม เพื่อให้คะแนนการทดสอบวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นวิซาทักษะพื้นฐานของการเรียนพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นตัวแปรร่วม (Covariation) ในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ซึ่งได้จากคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาพุทธศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม

2. กลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียน	วิธีสอน	
	กลุ่มทดลอง (ใช้ชุดการเรียนการสอน)	กลุ่มควบคุม (ไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน)
โรงเรียนพลร่มอนุสรณ์	นักเรียน ป. 3 ห้อง ก (กลุ่มทดลองกลุ่มที่ 1)	นักเรียน ป. 3 ห้อง ค (กลุ่มควบคุม กลุ่มที่ 1)
โรงเรียนจังหวัดทหารบก	นักเรียน ป. 3 ห้อง ค (กลุ่มทดลอง กลุ่มที่ 2)	นักเรียน ป. 3 ห้อง ข (กลุ่มควบคุม กลุ่มที่ 2)

2.1 กลุ่มตัวอย่างมี 4 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม

2 กลุ่ม

2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีพิจารณาคูสมบัติให้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ดังนั้น

2.2.1 เป็นห้องเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียน
ประถมศึกษาซึ่งมีห้องเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนตั้งแต่ 2 ห้องเรียนขึ้นไป

2.2.2 เป็นห้องเรียนที่จัดนักเรียนเข้าชั้นแบบปนกันทั้งเด็กเก่งและ
เด็กอ่อน ไม่เป็นห้องเรียนคัดนักเรียนพิเศษด้วยเหตุผลใด ๆ

2.2.3 โรงเรียนที่จะใช้เป็นห้องเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2
โรงเรียนจะต้องมีสภาพแวดล้อมและสถานภาพคล้ายกัน คือ เป็นโรงเรียนสังกัดเดียวกัน
มีขนาดของโรงเรียนและสภาพทั่วไปใกล้เคียงกัน สถานที่ตั้งของโรงเรียนต้องไม่อยู่ในบริเวณ
วัดหรือใกล้เคียงวัด

2.2.4 การเลือกห้องเรียนเพื่อใช้เป็นห้องเรียนทดลองใช้ชุดการเรียน
การสอน และห้องเรียนควบคุม ใช้วิธีศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับห้องเรียน นักเรียนและครูประจำชั้น
เพื่อเลือกห้องเรียนที่มีสภาพนักเรียนและครูเสมอภาคกัน โรงเรียนละ สองห้อง แล้วใช้วิธี
จับสลากห้องเรียนที่เลือกไว้แล้วของแต่ละโรงเรียนเป็นห้องเรียนทดลองใช้ชุดการเรียน
การสอนหนึ่งห้อง และเป็นห้องเรียนควบคุมหนึ่งห้อง

2.3 จากเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในวิธีการวิจัยนี้ ผู้วิจัยพิจารณาเลือก
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี 2 โรงเรียนคือ โรงเรียน
พลร่มอนุสรณ์ และโรงเรียนจังหวัดทหารบกชลบุรี

เมื่อเลือกโรงเรียนทั้งสองแห่งแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อกับ
ผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขออนุญาตทำการวิจัย และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างห้องเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ของการวิจัย ได้กลุ่มตัวอย่างตามต้องการโรงเรียนละ
2 กลุ่ม สำหรับใช้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

ก. โรงเรียนพลร่มอนุสรณ์

กลุ่มทดลอง คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง ก จำนวนนักเรียน

กลุ่มควบคุม คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง ค จำนวนนักเรียน

19 คน

ข. โรงเรียนจังหวัดทหารบกชลบุรี

กลุ่มทดลอง คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง ค จำนวนนักเรียน

17 คน

กลุ่มควบคุม คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง ข จำนวนนักเรียน

19 คน

3. ตัวแปร ตัวแปรมี 2 ชนิด คือ

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีสอน

3.1.1 วิธีสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอน

3.1.2 วิธีสอนโดยไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาของ

นักเรียน

3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านสติปัญญา

3.2.2 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านความรู้สึกละ

และทัศนคติต่อพุทธศาสนา

3.2.3 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านพฤติกรรม

ทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้เนื้อหาพุทธศาสนา

ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

1. เมื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างได้แล้ว ขออนุญาตอาจารย์ใหญ่ประชุมครูประจำชั้นเพื่ออธิบายรายละเอียดชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

และขั้นตอนการทดลองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งนี้ผู้วิจัยจัดทำข้อเสนอแนะในการใช้ชุดการเรียนรู้การสอนสำหรับครูผู้สอนกลุ่มทดลอง และคู่มือครูและแผนการสอนสำหรับครูผู้สอนกลุ่มควบคุม

2. ประชุมผู้ช่วยวิจัย เพื่อศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียน การติดตามศึกษาสภาพการเรียนการสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3. การทดลอง

3.1 ระยะเวลาทำการทดลอง 6 สัปดาห์ ระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528 ห้องเรียนกลุ่มทดลองใช้ชุดการเรียนรู้การสอนที่ใช้ชุดการเรียนรู้การสอนที่เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยสัปดาห์ละ 1 หน่วย (ชุดการเรียนรู้การสอนที่เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยมีหน่วยย่อย 6 หน่วย สร้างขึ้นตามหัวข้อพุทธศาสนาในหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีหัวข้อสอน 6 หัวข้อ) และสำหรับห้องเรียนกลุ่มควบคุมให้ใช้แผนการสอนพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเป็นคู่มือครูในการสอนกลุ่มควบคุมให้ได้เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเสมือนกับกลุ่มทดลอง

3.2 ช่วงเวลาการทดสอบ จัดให้มีการทดสอบข้อทดสอบวิชาภาษาไทยก่อนเริ่มการทดลอง 1 สัปดาห์ และให้มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา แบบสอบถามความรู้สึและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนาและแบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนที่เป็นผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมทั้งสี่กลุ่มในสัปดาห์แรกของการทดลอง และสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัย
สร้างชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผ่านขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบชุดการเรียนรู้การสอนของ ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา
ซึ่งประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1.1 หลักการและเหตุผล
- 1.1.2 จุดมุ่งหมาย
- 1.1.3 ความรู้พื้นฐาน
- 1.1.4 การประเมินผลเบื้องต้น
- 1.1.5 กิจกรรมการเรียนรู้
- 1.1.6 การประเมินผลหลังเรียน
- 1.1.7 การเรียนซ่อมเสริม

ชุดการเรียนรู้การสอนเรื่องพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น มีส่วนประกอบที่จำเป็นตามรูปแบบของ ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา ดังกล่าวแล้ว
ประยุกต์เพิ่มข้อเสนอแนะสำหรับครู กับนำเอาแนวความคิดของบทเรียนสำเร็จรูปซึ่งสามารถ
สร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียนและเหมาะสมกับการแบ่งกิจกรรมการเรียน
การสอนตามลำดับหัวข้อย่อยของเรื่องและระยะเวลาของการเรียนการสอนมาประกอบใน
ชุดการเรียนรู้การสอนที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยครั้งนี้ (โปรดดูชุดการเรียนรู้การสอนในภาคผนวก จ)

1.2 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
ประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 รวมทั้งศึกษาลักษณะของแบบเรียนและคู่มือครูโดย
ละเอียดแล้วจัดแบ่งเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของวิชาพุทธศาสนาเป็นหัวข้อได้ 6 หัวข้อ คือ

1.2.1 บอกศาสนาประจำชาติได้ และเล่าพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนาได้

1.2.2 ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้

1.2.3 เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้

1.2.4 แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาได้

1.2.5 บอกชื่อวันสำคัญทางพุทธศาสนาและร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้

1.2.6 บอกพุทธภาษิตต่าง ๆ ได้

1.3 เลือกหลักการ ชนิดและวิธีการสร้างสื่อประกอบชุดการเรียนรู้การสอน ผู้วิจัยศึกษาจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อทัศนศึกษา เพื่อเลือกหลักการ ชนิด และวิธีการสร้างสื่อประกอบชุดการเรียนรู้การสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ และวิธีการสอนแต่ละหัวข้อ และเหมาะสมกับการบรรจุในชุดการเรียนรู้การสอนตามทฤษฎีและหลักการของการสร้างชุดการเรียนรู้การสอน และข้อเสนอแนะวิธีการสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกสร้างบทเรียนสำเร็จรูปเรื่อง พุทธศาสนากับคุณหนูโดยประยุกต์เอาหลักการและทฤษฎีทางการศึกษา และสื่อทัศนศึกษาที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนกลุ่มทดลองเป็นสื่อ และกิจกรรมการเรียนรู้การสอนสำหรับชุดการเรียนรู้การสอนที่เป็นเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้

1.4 สร้างชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ผลจากข้อมูลด้านเนื้อหา วัตถุประสงค์ วิธีสอน ชนิดของสื่อประกอบชุดการเรียนรู้การสอน รูปแบบของชุดการเรียนรู้การสอนที่เลือกใช้ในข้อ 1.1, 1.2 และ 1.3 ทั้งนี้โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิอย่างใกล้ชิด

1.5 นำชุดการเรียนรู้การสอนที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการเรียนการสอนและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนระดับประถมศึกษาพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม

1.6 แก้ไขปรับปรุงชุดการเรียนรู้การสอนตามข้อเสนอแนะและข้อแก้ไขของผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านทั้งในส่วนที่เห็นสอดคล้องกันและแตกต่างกัน โดยพิจารณาความสมควรและความเป็นไปได้

1.7 นำชุดการเรียนรู้การสอนที่ปรับปรุงแล้วและที่ผ่านการตรวจและพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งหนึ่งแล้วไปทำการทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมและหาข้อควรแก้ไขขั้นต้น เพื่อการปรับปรุงชุดการเรียนรู้การสอนก่อนนำไปใช้ทดลองสอนจริง การประเมินขั้นนี้ ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรม พร้อมทั้งสอบถามปัญหาที่อาจมีขึ้นในการเรียนจากชุดการเรียนรู้การสอนจากนักเรียนผู้ถูกทดลอง

1.8 ทำการปรับปรุงแก้ไขชุดการเรียนรู้การสอนครั้งที่ 2 โดยนำประเด็นต่าง ๆ ที่พบในขั้นที่ 1.7 เป็นพื้นฐานของการปรับปรุงแก้ไข

1.9 นำชุดการเรียนรู้การสอนที่แก้ไขปรับปรุงแล้วจาก 1.8 ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและหาข้อควรแก้ไขปรับปรุงเช่นเดียวกับการทดลองในข้อ 1.7 แล้วนำผลของการทดลองมาแก้ไขปรับปรุงการเรียนรู้การสอนอีกครั้งหนึ่ง โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิอย่างใกล้ชิด

1.10 ผลิชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนาฉบับที่แก้ไขปรับปรุงครั้งสุดท้ายเพื่อนำไปใช้ทดลองสอนตามแบบแผนการทดลอง

2. แบบทดสอบวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวิชาภาษาไทยแบบปรนัยจำนวน 70 ข้อ โดยศึกษาเนื้อหาวิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 แล้วสร้างให้ข้อสอบมีลักษณะของความเที่ยงตรงและเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

โดยวัดความสามารถในการเข้าใจคำศัพท์ การอ่าน และการเขียน ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยการทดสอบกับกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีไข้กลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม แล้วตรวจสอบคุณภาพและหาค่าความเชื่อมั่นตามหลักวิธีการของสำเร็จ บุญเรืองรัตน์¹ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เป็นค่าที่แสดงถึงความคงที่ในการได้คะแนนของผู้สอบแต่ละคน ส่วนค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ คือ แบบทดสอบมีคุณสมบัติในการวัดแล้วให้ผลการวัดตรงกับสมมติฐานหรือทฤษฎีหรือเกณฑ์ตามลักษณะของสิ่งนั้น ๆ ในที่นี้ ผู้วิจัยใช้เนื้อหาวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 เป็นตัวเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบวิชาภาษาไทยให้มีความเที่ยงตรง แล้วให้ครูที่เด่นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครเป็นผู้ตรวจและวิจารณ์ (โปรดดูภาคผนวก ก)

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพและการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวิชาภาษาไทยตามหลักวิธีของ สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ค่าผลต่างระหว่างคะแนนสูงสุด และคะแนนต่ำสุดคือ 44 ในขณะที่คะแนนเต็มเป็น 70 คะแนน แสดงว่าแบบทดสอบมีอำนาจจำแนกสูง ค่ารายเฉลี่ยของคะแนน คือ 48.13 หมายความว่า ข้อสอบไม่ยากและไม่ง่ายจนเกินไป ค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้เท่ากับ 0.8382 เมื่อเทียบกับค่าตัวเลขความเชื่อมั่นมาตรฐานระหว่าง 0.00 - 1.00 แล้ว แสดงว่า แบบทดสอบเชื่อถือได้อยู่ในเกณฑ์ การพิจารณาข้อทดสอบเป็นรายข้อ พบว่า ข้อทดสอบส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีและต้องปรับปรุงข้อทดสอบบางข้อที่ง่ายเกินไป

หลังจากการปรับปรุงข้อทดสอบวิชาภาษาไทยแล้ว ผู้วิจัยได้ให้ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตรวจสอบข้อทดสอบอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปใช้ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

¹ สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ ปฏิรูปการศึกษา หน้า 129 - 138

3. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบความสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ความมุ่งหมายของหลักสูตรและเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดให้สอน แล้วสร้างแบบทดสอบให้มน้ำหนักและการวัดความเหมาะสมกับความมุ่งหมายและเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้ให้แบบทดสอบมีเนื้อหาวัดครอบคลุมพฤติกรรมทุกด้านที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามคำจำกัดความผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนของการวิจัยครั้งนี้ และเป็นแบบทดสอบที่เหมาะสมกับระดับความรู้และวัยของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้อสอบแบบปรนัยที่สร้างแบบให้เลือกคำตอบ และตอบคำถามสั้น ๆ ให้เลือกคำตอบตอบในกระดาษคำตอบหรือให้ตอบปากเปล่าเป็นรายบุคคลหรือให้แสดงพฤติกรรมที่ต้องการให้แสดงออกได้ เป็นต้น กระบวนการของการสร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนใช้วิธีเดียวกันกับการสร้างแบบทดสอบวิชาภาษาไทยและได้ผ่านการพิจารณาคำความเที่ยงตรงโดยเกิดการเทียบเคียงกับหลักสูตรวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ได้ขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญการสอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และผู้เชี่ยวชาญด้านชุดการเรียนการสอนตรวจและแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนในสภาพของการทดลองเพื่อการวิจัย

สำหรับการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนได้ค่าความเชื่อมั่น 0.67 จำนวนข้อทดสอบหลังจากการวิเคราะห์ค่าง่ายง่ายและค่าความเชื่อมั่นแล้วได้คัดเลือกไว้เป็นข้อทดสอบจริง 40 ข้อ (โปรดดูภาคผนวก ก)

4. คู่มือครูสำหรับการเรียนการสอนของกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยสร้างคู่มือครูสำหรับการเรียนการสอนของกลุ่มควบคุม โดยศึกษาจากแผนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วสร้างแผนการสอนเรื่องพุทธศาสนาประกอบให้เป็นคู่มือครูสอนพุทธศาสนา ประถมศึกษาปีที่ 3 สำหรับการเรียนการสอนของกลุ่มควบคุมทั้ง 2 กลุ่ม การตรวจสอบคุณภาพของแผนการสอนใช้วิธีให้ผู้เชี่ยวชาญการสอนหลักสูตรและวิธีสอนของวิทยาลัยครูและครูดีเด่นเป็นผู้ตรวจและวิจารณ์แล้วจึงปรับปรุงแก้ไข (โปรดดูภาคผนวก จ)

5. แบบสอบถามความรู้สึกและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนา ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความรู้สึกและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนา โดยสร้างเป็นแบบมาตราวัดทัศนคติอย่างง่าย ๆ สำหรับเด็กจำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยรูปภาพ คำถามและคำตอบให้เลือกตอบได้เป็น 2 ตัวเลือก คือ ตอบรับ หรือปฏิเสธ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น วิเคราะห์ความเหมาะสมของแบบสอบถามโดยให้ผู้รู้ตรวจทานและวิจารณ์แล้วจึงแก้ไขปรับปรุง (โปรดดูภาคผนวก ข)

6. แบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนที่เป็นผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ทั้งนี้ใช้เทคนิคการสังเกตโดยตรง แบบผู้สังเกตไม่เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของการสังเกต การวิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมนี้ใช้วิธีให้ผู้รู้ตรวจทาน และวิเคราะห์แล้วจึงแก้ไขปรับปรุง (โปรดดูภาคผนวก ง)

7. ผู้ช่วยวิจัย ผู้วิจัยจัดให้ผู้ช่วยวิจัยโดยคัดเลือกจากนิสิตปัจจุบันของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ระดับปริญญาโท จำนวน 4 คน ผู้ช่วยวิจัยได้รับการอบรมจากผู้วิจัยเกี่ยวกับงานที่มอบหมาย ได้แก่ ทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการทดสอบต่าง ๆ สังเกตสภาพการเรียนการสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม บันทึกและรวบรวมข้อมูลตามที่คุณวิจัยต้องการ เป็นต้น

การใช้สถิติวิเคราะห์

1. เนื่องจากการออกแบบวิจัย ไม่สามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างได้ (Random Sampling) การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะใช้เทคนิควิธีทางสถิติเป็นการควบคุมและจัดตัวแปรบางอย่างที่ไม่สามารถควบคุมได้ เทคนิควิธีทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานและสมมติฐานย่อยข้อ 1 คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยใช้ผลการวัดความสามารถ

ทางภาษาไทยของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเป็นตัวแปรร่วม (Co - Variate) ในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ใช้เครื่องคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์สมมติฐานย่อยข้อ 2 และ 3 ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ไคว์สแควร์ (Chi - Square Test) และการสังเกตความเปลี่ยนแปลงของค่าสถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย คะแนนร้อยละ) และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

3. ทำการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนด้านสติปัญญา ด้านความรู้สึกละแ่นกคิและด้านพฤติกรรมทางคุณธรรมแบบละเอียด แจกแจงข้อมูลความสามารถมากหรือน้อยของนักเรียนแต่ละเนื้อหาของพุทธศาสนาที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการแบบวิเคราะห์ข้อมูลของการสอบแต่ละข้อ

บทที่ 4

ผลการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลของการวิจัยนี้ ได้จากคะแนนดิบของการให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างสอบแบบทดสอบวิชาภาษาไทย แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา (แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน) แบบสอบถามความรู้สึกรู้สึกและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนา และแบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนที่เป็นผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา การเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอไปตามลำดับของสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานย่อยที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านสติปัญญา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ด้านสติปัญญาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

ผลการวิจัย พบว่า สมมติฐานย่อยที่ 1 ที่ตั้งไว้ในการวิจัยนี้เป็นจริงดังการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการทดสอบสมมติฐานตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. การศึกษาความก้าวหน้าของการเรียนรู้ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1

เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังนี้

SS แทน ผลบวกยกกำลังสองของคะแนน

SS' แทน ค่าปรับแล้วของผลบวกยกกำลังสองของคะแนน

MS แทน ค่าปรับแล้วของค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน

F แทน ค่าวิกฤตในการใช้ F-distribution

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน

S แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

D แทน ผลต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคน

ในกลุ่มตัวอย่าง

D^2 แทน ผลต่างยกกำลังสองของคะแนนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนแต่ละคน

ในกลุ่มตัวอย่าง

ΣD แทน ผลรวมของ D

ΣD^2 แทน ผลรวมของ D^2

df แทน ค่าแห่งความเป็นอิสระของข้อมูล

t แทน ค่าที่ได้จากการคำนวณเพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างข้อมูล 2 กลุ่ม

กลุ่มทดลอง หมายถึง นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอน

กลุ่มควบคุม หมายถึง นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยการสอนตามปกติ (ใช้แผน

การสอนตามปกติ ไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน)

1. ค่าสถิติพื้นฐานจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิจัยครั้งนี้ได้มีการทดสอบนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 3 ครั้ง คือ ทดสอบความรู้ภาษาไทย เพื่อดูว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพื้นฐานทางภาษาไทยใกล้เคียงกันหรือไม่ และใช้คะแนนจากการทดสอบนี้เป็นตัวแปรร่วม (Co - Variate) ในการวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลองเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นไปอย่างไร ผลการทดสอบทั้งสามครั้งแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานจากการทดสอบความรู้ภาษาไทย การสอบก่อนการทดลองและการสอบหลังการทดลอง ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าสถิติพื้นฐาน								
	ความรู้พื้นฐานภาษาไทย			สอบก่อนการทดลอง			สอบหลังการทดลอง		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
กลุ่มทดลอง 1	22	42.5	9.354	22	18.136	4.062	22	23.954	3.921
กลุ่มทดลอง 2	17	45.705	11.422	17	15.176	4.489	17	21.941	7.223
กลุ่มควบคุม 1	19	37.947	15.266	19	17.00	5.802	19	22.157	6.326
กลุ่มควบคุม 2	19	41.368	10.436	19	14.518	3.834	19	17.157	3.760

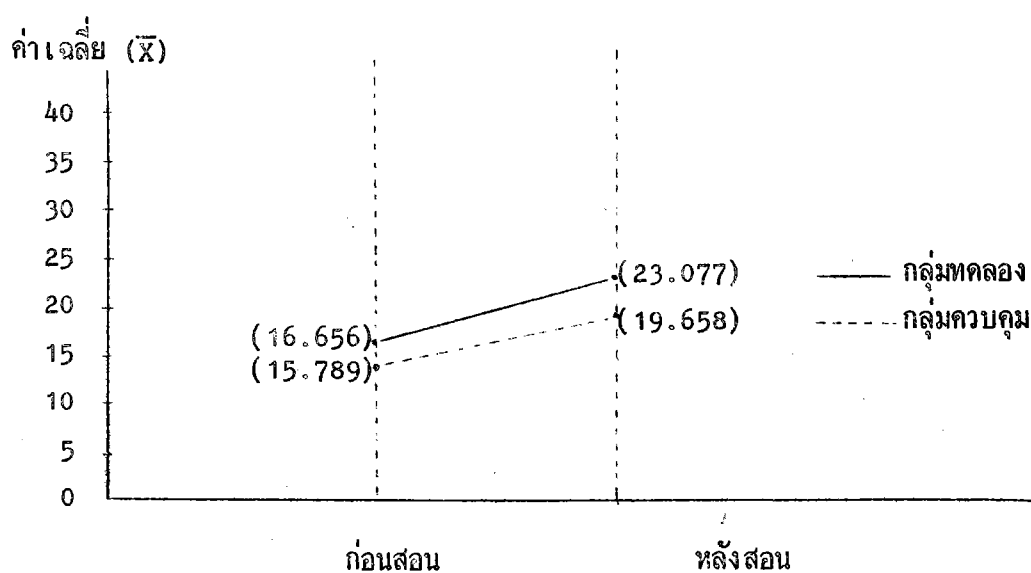
ตาราง 1 เป็นตารางแจกแจงค่าสถิติพื้นฐานของผลการทดสอบ จากแบบทดสอบความรู้พื้นฐานภาษาไทย การทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่าง แยกให้เห็นค่าตัวเลขแสดงจำนวนนักเรียน (N) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าของความแปรผัน (S) ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

และเพื่อให้เห็นผลรวมของการทดลอง จึงเสนอค่าสถิติพื้นฐานโดยรวมค่าสถิติของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานจากการทดสอบความรู้ภาษาไทย การสอบก่อนการทดลองและ
การสอบหลังการทดลอง แสดงผลรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าสถิติพื้นฐาน								
	ความรู้พื้นฐานภาษาไทย			สอบก่อนการทดลอง			สอบหลังการทดลอง		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
กลุ่มทดลอง	39	43.897	10.290	39	16.656	4.276	39	23.077	5.612
กลุ่มควบคุม	38	39.657	13.014	38	15.789	4.818	38	19.658	5.725

จากตาราง 2 สามารถเขียนแสดงเป็นภาพประกอบเพื่อให้เห็นการเปรียบเทียบ
ระหว่างผลการทดสอบก่อนการทดลอง และผลการทดสอบหลังการทดลองชัดเจนขึ้นดังนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนจากการสอบก่อนและหลังการสอนของกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุม

ค่าสถิติจากตาราง 1 ตาราง 2 และภาพประกอบ 1 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเล็กน้อย คะแนนก่อนการสอนมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการสอนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมมากขึ้น ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลองทั้งก่อนและหลังการสอน อย่างไรก็ตามในขั้นนี้ไม่สามารถบอกได้ว่าความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ จึงได้นำผลไปศึกษาความก้าวหน้าของการเรียน และเปรียบเทียบค่านี้สำคัญด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) ต่อไป

2. การศึกษาความก้าวหน้าของการเรียนในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความก้าวหน้าของการเรียนนี้ ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อย คือ ห้องทดลอง 2 ห้องเรียนและห้องควบคุม 2 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการทดสอบค่า t แบบ Dependent Samples เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการเรียน ดังต่อไปนี้

2.1 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของห้องทดลองที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของห้องทดลองที่ 1

ห้อง	N	ΣD	ΣD^2	t
ทดลองห้องที่ 1	22	128	1014	7.621**

**มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ค่าที่ได้จากการคำนวณคือ 7.621 แต่ค่าที่เปิดเผยจากตารางที่ เมื่อ df เท่ากับ 21 ที่ระดับความเชื่อมั่น .01 มีค่า 2.831 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การเรียนจากชุดการเรียนการสอนช่วยให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจริง เชื่อถือได้ 99%

2.2 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนการเรียนและหลังการเรียนของ ห้องทดลองที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่าง ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและ หลังเรียนของห้องทดลองที่ 2

ห้อง	N	ΣD	ΣD^2	t
ทดลองห้องที่ 2	17	115	1577	3.946**

**มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 4 ค่าที่ได้จากการคำนวณคือ 3.946 แต่ค่าที่เปิดเผยจากตารางที่เมื่อ df เท่ากับ 16 ที่ระดับความเชื่อมั่น .01 มีค่า 2.921 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การเรียนด้วยชุดการเรียนการสอนช่วยให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจริง เชื่อถือได้ 99%

2.3 การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน
และหลังเรียนของห้องควบคุมที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ก่อนเรียนและหลังเรียนของห้องควบคุมที่ 1

ห้อง	N	ΣD	ΣD^2	t
ควบคุมห้องที่ 1	19	98	1180	2.861 **

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 5 ค่าที่ได้จากการคำนวณคือ 2.861 แต่ค่าที่เป็จากตารางที่
เมื่อ df เท่ากับ 18 ที่ระดับความเชื่อมั่น .01 มีค่า 2.552 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
นั่นคือ การเรียนจากการสอนตามปกติช่วยให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจริง เชื่อถือได้ 99%

2.4 การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน
และหลังเรียนของห้องควบคุมที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และหลังเรียนของห้องควบคุมที่ 2

ห้อง	N	ΣD	ΣD^2	t
ควบคุมห้องที่ 2	19	47	359	2.936**

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 6 ค่าที่ได้จากการคำนวณคือ 2.936 แต่ค่าที่ได้จากการเปิดตารางที่เมื่อ df เท่ากับ 18 ที่ระดับความเชื่อมั่น .01 มีค่า 2.552 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การเรียนการสอนตามปกติในห้องควบคุมที่ 2 ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจริง เชื่อถือได้ 99%

จากตาราง 3 - 6 พบว่าผลของการทดสอบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในกลุ่มของห้องเรียนทดลองและห้องเรียนควบคุม แสดงว่าการเรียนจากชุดการเรียนการสอนและการเรียนจากการสอนตามปกติต่างก็ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ส่วนการศึกษาคูความแตกต่างระหว่างผลการเรียนของทั้งสองวิธีว่าจะได้ผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากันหรือไม่ จะต้องนำข้อมูลมาศึกษาเปรียบเทียบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมต่อไป

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมนี้ ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์เป็น 2 ลักษณะ คือ เปรียบเทียบระหว่างห้องทดลองและห้องควบคุมในโรงเรียนเดียวกันและเปรียบเทียบระหว่างผลรวมของกลุ่มทดลอง 2 ห้องกับผลรวมของกลุ่มควบคุม 2 ห้อง โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of covariance) สิ่งที่น่าสนใจเป็นตัวแปรร่วมคือคะแนนความสามารถทางภาษาไทย ซึ่งจัดให้มีการสอบก่อนเริ่มการทดลอง

3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างห้องทดลองที่ 1 กับห้องควบคุมที่ 1 ซึ่งอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างห้องทดลองที่ 1 กับห้องควบคุมที่ 1

แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	5.9234	1	5.9234	0.3041	P > .05
ภายในกลุ่ม	740.1740	38	19.4783		
รวม	746.0970	39			

$$F_{.05}(1, 38) = 4.125$$

ผลการวิเคราะห์ในตาราง 7 พบว่าค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าหลังจากที่กำจัดความแตกต่างเนื่องจากความสามารถทางภาษาแล้ว คะแนนหลังการเรียนของห้องทดลองที่ 1 และห้องควบคุมที่ 1 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักเรียนทั้งสองห้องได้คะแนนหลังการเรียนโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกัน

3.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างห้องทดลองที่ 2 กับห้องควบคุมที่ 2 ซึ่งอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างห้องทดลองที่ 2 กับห้องควบคุมที่ 2

แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	118.4940	3	118.4940	4.6488*	P < .05
ภายในกลุ่ม	841.1480	35	25.4893		
รวม	959.6410	34			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ

$$F_{.05}(1, 33) = 4.14$$

ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนร่วมในตาราง 8 พบว่าค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F_{.05} = 4.6488$) หมายความว่าหลังจากที่กำจัดความแตกต่างเนื่องจากคะแนนความสามารถทางภาษาออกไปแล้ว ความแตกต่างระหว่างคะแนนหลังการเรียนของทั้งสองกลุ่มยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่ามีความแตกต่างกันจริงของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างห้องทดลองที่ 2 และห้องควบคุมที่ 2 แต่ยังบอกไม่ได้ว่ากลุ่มใดสูงกว่า จึงต้องทดสอบการปรับค่าเฉลี่ยและปรับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการทดลองที่ปรับแล้ว และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ปรับแล้วของห้องทดลองที่ 2 และห้องควบคุมที่ 2

ห้อง สถิติ	ห้องทดลอง (y_1)	ห้องควบคุม (y_2)
ค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้ว	21.551	17.706
ค่าเบี่ยงเบนที่ปรับแล้ว	5.317	3.694

พิจารณาผลการวิเคราะห์ในตาราง 8 ประกอบกับตาราง 9 จะพบว่าค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้วของห้องทดลองมากกว่าห้องควบคุม จึงกล่าวได้ว่าผลการเรียนของห้องทดลองที่เรียนจากชุดการเรียนการสอนสูงกว่าผลการเรียนของห้องควบคุมซึ่งเรียนโดยวิธีปกติ

ตาราง 10 การทดสอบค่าที (t)

ห้อง / สถิติ	N	$\bar{X}$	S	df	t
ห้องทดลอง	17	21.551	5.317	28	2.536 **
ห้องควบคุม	19	17.706	3.694		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

$$df = 28 \quad t = 2.462$$

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบค่าที (t-test) จากตาราง 10 ภายหลังจากปรับค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความแปรผัน (S) ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนของห้องทดลอง 2 กับห้องควบคุม 2 แล้วพบว่าค่าที่ได้จากการคำนวณคือ 2.536 ส่วนค่าที่เปิดจากตารางที่ df 28 ระดับความเชื่อมั่น .01 คือ 2.462 แสดงว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนห้องทดลองที่ 2 ซึ่งเรียนโดยชุดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนห้องควบคุมที่ 2 ซึ่งเรียนโดยวิธีปกติ เชื่อถือได้ 99%

3.3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลอง
รวมกับกลุ่มควบคุมรวม ผลการวิเคราะห์แสดงในตาราง 11

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง
ระหว่างกลุ่มทดลองรวมกับกลุ่มควบคุมรวม

แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	120.2140	1	120.2140	4.5200*	P < .05
ภายในกลุ่ม	1968.0800	74	26.5956		
รวม	2088.2900	75			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่

$$F_{.05} (1, 70) = 3.98)$$

ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนร่วมในตาราง 11 พบว่าค่าเอฟ (F)
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F_{.05} = 4.523$) หมายความว่าหลังจากที่กำจัด
ความแตกต่างเนื่องจากความสามารถทางภาษาไทยออกไปแล้วค่าเฉลี่ยภายหลังการเรียน
ของกลุ่มทดลองรวมและกลุ่มควบคุมรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อให้
ชัดเจนได้แสดงคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนและค่าความเบี่ยงเบนที่ปรับแล้ว ในตาราง 12

ตาราง 12 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้ที่ปรับแล้ว และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ปรับแล้ว ของกลุ่มทดลองรวมและกลุ่มควบคุมรวม

สถิติ \ กลุ่ม	กลุ่มทดลอง (y_1)	กลุ่มควบคุม (y_2)
ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว	22.639	20.096
ค่าเบี่ยงเบนที่ปรับแล้ว	4.872	5.303

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ในตาราง 11 ประกอบกับค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนที่ปรับแล้วในตาราง 12 จะพบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นที่จะต้องทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบค่าที ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	สถิติ	N	$\bar{X}$	S	df	t
กลุ่มทดลอง		39	22.639	4.872	73	2.190*
กลุ่มควบคุม		38	20.096	5.303		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

df = 60 ค่า t ที่ได้จากตาราง = 1.671

ผลการวิเคราะห์ในตาราง 13 พบว่า ค่าที่ได้จากการคำนวณคือ 2.190 ส่วนค่าที่ที่ได้จากตารางที่ df = 60 ระดับความเชื่อมั่น .05 มีค่า 1.671 แสดงว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แปลว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองรวมซึ่งเรียนโดยชุดการเรียนการสอน มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มควบคุมรวมซึ่งเรียนโดยวิธีปกติ

4. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติของข้อมูลจากแบบทดสอบความสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนาจากตารางค่าสถิติที่ 1 ถึงตาราง 13 สนับสนุนสมมติฐานย่อยที่ 1 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่าเป็นจริงเชื่อถือได้ แม้ว่าวิธีการสอนทั้งแบบใช้ชุดการเรียนการสอนและ

แบบไม่ใช้ชุดการเรียนการสอนต่างก็ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนแล้วสูงขึ้นก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบค่าของความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนและค่าเฉลี่ยผลการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนทั้ง 2 วิธีแล้ว นักเรียนที่เรียนโดยวิธีใช้ชุดการเรียนการสอนได้คะแนนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีไม่ใช้ชุดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านสติปัญญาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

สมมติฐานย่อยที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านความรู้สึกละและทัศนคติต่อพุทธศาสนา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีความรู้สึกละและทัศนคติเชิงบวกต่อพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

ผลการวิจัย พบว่า สมมติฐานย่อยที่ 2 ที่ตั้งไว้ในงานวิจัยนี้ เป็นจริงดังการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามความรู้สึกละและทัศนคติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพุทธศาสนา
2. ค่าการทดสอบไคสแควร์เพื่อศึกษาผลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
3. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2

1. ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามความรู้สึกละและทัศนคติของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพุทธศาสนา

ใช้แบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ ซึ่งนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองใช้ชุดการเรียนการสอน และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนกระทำการตอบแบบสอบถาม

ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ปฏิกริยาโต้ตอบคำถามมีเป็น 2 แบบ คือ ความรู้สึก และทัศนคติเชิงบวกและเชิงลบต่อข้อความที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา แสดงค่าสถิติพื้นฐานได้ ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 ผลรวมความถี่และร้อยละของความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพุทธศาสนา ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่ม	ทดลอง 1		ทดลอง 2		ควบคุม 1		ควบคุม 2	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
ความรู้สึก	ทดลอง	ทดลอง	ทดลอง	ทดลอง	ทดลอง	ทดลอง	ทดลอง	ทดลอง
เชิงบวก	213 (96.82%)	215 (97.73%)	165 (97.06%)	169 (99.41%)	183 (96.32%)	185 (97.37%)	179 (94.21%)	179 (94.21%)
เชิงลบ	7 (3.18%)	5 (2.27%)	5 (2.94%)	1 (0.59%)	7 (3.68%)	5 (2.63%)	11 (5.79%)	11 (5.79%)

จากตาราง 14 สังเกตได้ว่าความรู้สึกและทัศนคติเชิงบวกของกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีแนวโน้มของการเพิ่มในเชิงบวกมากขึ้น และเชิงลบลดลงอย่างเห็นได้ชัด นั่นคือ ในกลุ่มทดลองที่ 1 มีความถี่ของเชิงบวกสูงขึ้นจากร้อยละ 96.82 เป็นร้อยละ 97.73 และมีความถี่ของเชิงลบลดลงจากร้อยละ 3.18 เป็นร้อยละ 2.27 ในกลุ่มทดลองที่ 2 มีความถี่ของเชิงบวกสูงขึ้นจากร้อยละ 97.06 เป็นร้อยละ 99.4 และมีความถี่ของเชิงลบลดลงจากร้อยละ 2.94 เป็นร้อยละ 0.59 ส่วนความถี่ของความรู้สึกและทัศนคติเชิงบวก

ของกลุ่มควบคุมมีแนวโน้มของการเพิ่มในเชิงบวกมากขึ้นและลดลงในเชิงลบเพียงกลุ่มเดียว
คือกลุ่มควบคุม 1 สำหรับกลุ่มควบคุม 2 นั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย

เมื่อนำค่ารวมความถี่ทั้งเชิงบวกและเชิงลบของกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มรวมกัน
เปรียบเทียบกับค่ารวมความถี่ของกลุ่มควบคุม 2 กลุ่มรวมกันจะได้ดังนี้

ตาราง 15 ค่ารวมความถี่เชิงบวกและเชิงลบ

ความรู้สึกร่วม กลุ่ม	ค่าเชิงบวก		ค่าเชิงบวก เพิ่มขึ้น ร้อยละ	ค่าเชิงลบ		ค่าเชิงลบ ลดลง ร้อยละ
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	
รวมกลุ่มทดลอง	+378	+384		-12	-6	
ทั้ง 2 กลุ่ม	(96.92%)	(98.46%)	1.54%	(3.08%)	(1.38%)	1.7%
N = 39	(96.92%)	(98.46%)	1.54%	(3.08%)	(1.38%)	1.7%
รวมกลุ่มควบคุม	+362	+364		-13	-16	
ทั้ง 2 กลุ่ม	(95.26%)	(95.79%)	0.53%	(4.74%)	(4.21%)	0.53%
N = 38	(95.26%)	(95.79%)	0.53%	(4.74%)	(4.21%)	0.53%

ตาราง 15 จะเห็นว่าค่าร้อยละของคะแนนรวมความถี่ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ
ระหว่างการรวมกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม กับการรวมกลุ่มควบคุมทั้ง 2 กลุ่ม มีแนวโน้ม
แตกต่างกันคือ ค่าเชิงบวกของกลุ่มทดลองรวมสูงขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมรวม และค่าเชิงลบ
ของกลุ่มทดลองรวมลดลงมากกว่าค่าเชิงลบของกลุ่มควบคุมรวม

2. ค่าการทดสอบไคสแควร์เพื่อศึกษาผลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ทั้งก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง

เพื่อให้การทดสอบสมมติฐานข้อนี้ มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากตาราง 15 ไปทดสอบค่าไคสแควร์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระ คือวิธีสอน 2 แบบ ในการวิจัยครั้งนี้ มีผลต่อตัวแปรตาม คือ ความรู้สึกละทัศนคติต่อพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ผลการวิเคราะห์การทดสอบค่าไคสแควร์แสดงในตาราง 16 และตาราง 17 ดังต่อไปนี้

ตาราง 16 แสดงการทดสอบค่าไคสแควร์ ของความรู้สึกละทัศนคติก่อนการทดลองของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มเปรียบเทียบกัน

O	E	O-E	(O-E) ²	$\frac{(O-E)^2}{E}$
378	374	4	16	.04
361	365	-4	16	.04
12	16	-4	16	1.00
19	15	4	16	1.07
$\chi^2 = 2.15$				

O = คะแนนที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้น

E = คะแนนที่คาดหวังว่าควรจะเป็นซึ่งได้จากการคำนวณ

ตาราง 16 ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการเปิดตารางคือ 3.84 ที่ระดับความอิสระ (df) เป็น 1 ระดับนัยสำคัญ .05 แต่ค่าไคสแควร์จากการคำนวณได้เพียง 2.15 น้อยกว่าค่าไคสแควร์จากตารางไคสแควร์ แสดงว่าก่อนการทดลองวิธีการสอนเดิมที่นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้รับอยู่นั้นไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างด้านความรู้สึกละทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ตาราง 17 แสดงการทดสอบค่าไคสแควร์ ของความรู้สึกละทัศนคติหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

O	E	O-E	(O-E) ²	$\frac{(O-E)^2}{E}$
384	379	5	25	.07
364	370	-5	25	.07
6	11	-5	25	2.27
16	10	6	36	3.60
$\chi^2 = 6.01$				

O = คะแนนที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้น

E = คะแนนที่คาดหวังว่าควรจะเป็นซึ่งได้จากการคำนวณ

ตาราง 17 ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการเปิดตารางคือ 3.84 ที่ระดับอิสระ (df) เป็น 1 ระดับนัยสำคัญ .05 แต่ค่าไคสแควร์จากการคำนวณได้ 6.01 มากกว่าค่าไคสแควร์จากตารางไคสแควร์ แสดงว่าการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนในกลุ่มทดลอง มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้สึกละทัศนคติในเชิงบวกต่อพุทธศาสนาสูงกว่าการเรียนการสอนของกลุ่มควบคุมซึ่งไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

3. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังแสดงแล้วในตาราง 14 ถึงตาราง 17 สามารถสรุปได้ว่า การใช้ชุดการเรียนการสอนและไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนเป็นวิธีสอน 2 แบบ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านความรู้สึกละทัศนคติต่อพุทธศาสนานั้น วิธีการสอนทั้ง 2 แบบให้ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนด้านความรู้สึกละทัศนคติแตกต่างกันจริงถึงผลการทดสอบค่าไคสแควร์หลังการทดลองในตาราง 17 และด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่านักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีความรู้สึกละทัศนคติเชิงบวกต่อพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน ดังผลรวมค่าความถี่เป็นร้อยละของความรู้สึกละทัศนคติเชิงบวกที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มทดลอง เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมเมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง ซึ่งแสดงในตาราง 15

สมมติฐานย่อยที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอน มีพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาในเชิงบวกสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียน พบว่า สมมติฐานย่อยที่ 3 ที่ตั้งไว้ในการวิจัยนี้เป็นจริง ซึ่งจะเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตาราง 18 การบันทึกจำนวนพฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม
ด้านคุณธรรม

หัวข้อคุณธรรม	ทดลอง 1		ทดลอง 2		ควบคุม 1		ควบคุม 2	
	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย
ข้อ 1. 1.1	-	-	-	-	9	5	12	17
1.2	-	-	6	3	5	3	3	2
ข้อ 2. 2.1	-	-	3	1	2	1	5	5
2.2	-	-	5	-	5	2	13	9
ข้อ 3. 3.1	-	-	8	1	3	1	18	7
ข้อ 4. 4.1	-	-	3	-	3	-	11	10
4.2	-	-	2	-	2	-	12	10
4.3	-	-	5	1	-	-	2	1
4.4	-	-	6	-	2	-	6	4
ข้อ 5. 5.1	-	-	2	-	-	-	1	1
5.2	-	-	3	-	3	-	9	6
ข้อ 6. 6.1	-	-	1	-	-	-	-	-
6.2	-	-	7	2	3	-	7	7
6.3	-	-	3	-	-	-	5	3
6.4	-	-	2	1	-	-	2	2
ข้อ 7. 7.1	-	-	4	-	-	-	10	7
7.2	-	-	2	-	3	-	-	-

ตาราง 18 (ต่อ)

หัวข้อคุณธรรม	ทดลอง 1		ทดลอง 2		ควบคุม 1		ควบคุม 2	
	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย	สัปดาห์ แรก	สัปดาห์ สุดท้าย
ข้อ 8. 8.1	-	-	3	-	-	-	3	4
8.2	-	-	-	-	4	-	11	4
8.3	-	-	8	5	2	-	15	6
8.4	-	-	3	-	-	-	4	2
รวม	-	-	76	14	46	12	149	107

หมายเหตุ ข้อย่อยทุกข้อคือนิยามปฏิบัติการของพฤติกรรมเชิงลบ ซึ่งตรงข้ามกับหัวข้อคุณธรรม
นั้น ๆ โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ง

ตาราง 19 ความถี่ของพฤติกรรมเชิงลบที่เกิดขึ้นในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้ายของการทดลองและอัตราร้อยละของการลดลงของพฤติกรรมเชิงลบ

การสังเกต กลุ่มตัวอย่าง	ทดลอง 1	ทดลอง 2	ควบคุม 1	ควบคุม 2
สัปดาห์แรก ของการทดลอง	-	76	46	149
สัปดาห์สุดท้าย ของการทดลอง	-	14	12	107
ปริมาณของความถี่ ที่ลดลง	-	62	34	42
อัตราร้อยละของ การลดลง	-	81.57%	73.91%	28.18%

ความถี่ของพฤติกรรมเชิงลบที่แสดงในตาราง 19 นี้ หมายถึง จำนวนรวมของการบันทึกความถี่ของการเกิดพฤติกรรมที่ไม่น่านิยมของนักเรียนลงในแบบฟอร์มสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนซึ่งสร้างขึ้นตามนิยามปฏิบัติการของคุณธรรมที่เป็นเนื้อหาสาระที่จะสังเกตในระดับที่เห็นได้โดยตรง ผู้บันทึกไม่ต้องประเมินหรือแปลความหมาย ทั้งนี้โดยสุ่ม

ตัวอย่างพฤติกรรมที่จะสังเกตแบบสุ่มตามเวลา ได้แก่ สัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง โดยคาดว่าพฤติกรรมทางคุณธรรมเชิงบวกจะสูงขึ้น ถ้าพฤติกรรมเชิงลบลดน้อยลง หรือไม่มีเกิดขึ้นอีกในครั้งสุดท้ายของการสังเกต (โปรดดูตาราง 18)

ตาราง 19 แสดงให้เห็นว่าอัตราร้อยละของการลดลงของพฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มทดลอง 2 สูงกว่าอัตราการลดลงของกลุ่มควบคุม 1 และ 2 และเนื่องจากไม่มีความถี่ของพฤติกรรมเชิงลบ ปรากฏในกลุ่มทดลองที่ 1 เมื่อนำค่าผลรวมความถี่ของพฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มเปรียบเทียบกับค่าผลรวมความถี่ของพฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มควบคุม 2 กลุ่มแล้วจะได้ผลดังแสดงในตาราง 20

ตาราง 20 แสดงความถี่รวมของพฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง การสังเกต	กลุ่มทดลอง (รวม)	กลุ่มควบคุม (รวม)
สัปดาห์แรกของการทดลอง	76	195
สัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง	14	119
ปริมาณของความถี่ลดลง	62	76
อัตราร้อยละของการลดลง	81.54%	38.97%

ตาราง 20 ค่าอัตราร้อยละของการลดลงในตาราง 20 คำนวณได้จากสูตร

$$\frac{\text{ปริมาณของความถี่ที่ลดลง} \times 100}{\text{ปริมาณความถี่ของสัปดาห์แรก}} = \frac{(\text{ปริมาณความถี่สัปดาห์แรก} - \text{ปริมาณความถี่สัปดาห์สุดท้าย}) \times 100}{\text{ปริมาณความถี่ของสัปดาห์แรก}}$$

และเมื่อเปรียบเทียบอัตรา ร้อยละ ของการลดลง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแล้ว อัตรา ร้อยละ ของการลดลง ของพฤติกรรมเชิงลบของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม จึงแปลความหมาย ได้ว่าพฤติกรรมทางคุณธรรมเชิงบวกของกลุ่มทดลองมีปริมาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมเมื่อเสร็จสิ้น ระยะเวลาของการทดลอง

จากการสังเกตของครูประจำชั้นกลุ่มทดลองที่ 1 พบว่า ไม่มีพฤติกรรมเชิงลบเกิดขึ้น ในระหว่างสัปดาห์แรกของการทดลอง และเมื่อทำการทดลองไปจนถึงสัปดาห์สุดท้ายแล้ว พฤติกรรมเชิงลบใด ๆ ตามนิยามปฏิบัติการในแบบสังเกตพฤติกรรมที่กำหนดไว้บันทึกการสังเกต นั้น ก็มิได้เกิดขึ้นในกลุ่มทดลองที่ 1 ตามข้อคิดเห็นของครูประจำชั้นกลุ่มทดลองที่ 1 นั้น เห็นว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ทั้งกลุ่มเป็นเด็กที่มีความประพฤติดีอยู่แล้ว ดังนั้น พฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนทั้งกลุ่มตามหัวข้อพฤติกรรมคุณธรรมที่สังเกตจึงมีแต่เชิงบวกทั้งสิ้น การใช้ชุดการเรียนการสอนกับนักเรียนกลุ่มนี้ ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และมีทัศนคติต่อพุทธศาสนา สูงขึ้น อาจเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนในกลุ่มทุกคนไม่แสดงพฤติกรรมเชิงลบ ใด ๆ ตลอดระยะเวลาของการทดลองและจบจนเสร็จสิ้นการทดลอง

การสังเกตของครูประจำชั้นกลุ่มทดลองที่ 2 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรม ตามหัวข้อที่ให้สังเกตทุกข้อมีปริมาณมาก แต่ในสัปดาห์แรกของการทดลอง ได้มีนักเรียนบางคน แสดงพฤติกรรมเชิงลบตามนิยามปฏิบัติการในแบบสังเกตพฤติกรรมบ้าง และพฤติกรรมเชิงลบ เหล่านั้นได้ลดลง หรือหมดไปเมื่อบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง ครูประจำชั้นกลุ่มทดลองที่ 2 ให้ข้อคิดเห็นว่าการใช้ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนมีความสนใจเรียนเนื่องจากสื่อการเรียนให้ความสนุกและให้ความรู้พุทธศาสนาซึ่ง สอนให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม

สำหรับกลุ่มควบคุมทั้ง 2 กลุ่มนั้น ครูประจำชั้นกลุ่มควบคุม 1 สังเกตพบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมเชิงบวกตามหัวข้อที่ให้สังเกต มีนักเรียนแสดงพฤติกรรมเชิงลบบ้างในบางหัวข้อของพฤติกรรมเชิงลบตามนิยามปฏิบัติการในแบบสังเกตพฤติกรรม พฤติกรรมเชิงลบที่เกิดขึ้นในสัปดาห์แรกของการทดลองนั้น ได้ลดปริมาณลงหรือหมดไปเป็นส่วนใหญ่เมื่อมีการสังเกตอีกในสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง ครูประจำชั้นกลุ่มควบคุม 1 ให้ความเห็นว่าการสอนพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมในทางบวกสูงขึ้น นักเรียนจึงมีความประพฤติดีขึ้น ส่วนครูประจำชั้นกลุ่มควบคุม 2 สังเกตพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเชิงลบสูงมากในบางหัวข้อ อีกหลายหัวข้อของพฤติกรรมเชิงลบ นักเรียนแสดงพฤติกรรมน้อยและปานกลาง และเมื่อสังเกตซ้ำในสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง พฤติกรรมเชิงลบดังกล่าวลดลง เพียง เล็กน้อย

สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติและการสังเกตพฤติกรรม

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติและการสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาดังได้กล่าวข้างต้น สนับสนุนสมมติฐานย่อยที่ 3 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่าเป็นจริง นั่นคือ นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอน มีพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาในเชิงบวกสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนการสอน กับไม่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ การทดลองเพื่อศึกษาวิธีการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กในระดับชั้นประถมศึกษา ที่สามารถทำให้นักเรียนมีความรู้ และ เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างได้ผลดี และ เพื่อเสนอการใช้นวัตกรรมชุดการเรียนการสอนเป็นวิธีสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ในการนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ระหว่างวิธีสอน 2 แบบ คือ แบบใช้ชุดการเรียนการสอน และ แบบไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน โดยตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน ทั้งนี้ระบุเป็นสมมติฐานย่อย 3 ประการ ซึ่งได้ผลการวิจัยและการพิสูจน์สมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานย่อยที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ด้านสติปัญญา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ด้านสติปัญญาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

ผลการวิจัยเพื่อพิสูจน์สมมติฐานย่อยที่ 1 เป็นการศึกษาเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง การทดลอง ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน

และหลังเรียนเป็นแบบทดสอบความสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา และใช้แบบทดสอบวิชาภาษาไทยเป็นตัวแปรผันร่วม ทดสอบความแตกต่าง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรผันร่วม และการทดสอบค่าที (t-test) ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ด้านสติปัญญา ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยได้ค่าพิสูจน์ความแปรผันร่วม (F) และค่าที (t) ดังต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน $F = 4.5200$ ($P < .05$)
2. ค่าเฉลี่ยหลังการเรียนที่ปรับแล้ว $t = 2.190$ ($P < .05$)

สมมติฐานย่อยที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ด้านความรู้สึกละแวกทัศนคติต่อพุทธศาสนา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีความรู้สึกและทัศนคติเชิงบวกต่อพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

ผลการวิจัยเพื่อพิสูจน์สมมติฐานย่อยที่ 2 การวิจัยเพื่อพิสูจน์สมมติฐานย่อยที่ 2 กระทำโดยการให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความรู้สึกและทัศนคติที่นักเรียนมีต่อพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามก่อนทำการทดลองหนึ่งครั้ง และเมื่อเสร็จสิ้นการทดลองอีกหนึ่งครั้ง ทดสอบความแตกต่างโดยใช้ไคสแควร์ ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ด้านความรู้สึกละแวกทัศนคติเชิงบวกต่อพุทธศาสนา ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้ค่าไคสแควร์ และระดับนัยสำคัญ คือ $(\chi^2 = 6.01$ ($P < .05$))

สมมติฐานย่อยที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ด้านพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีพฤติกรรมทางคุณธรรม ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนา นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีพฤติกรรมทางคุณธรรม ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนา ในเชิงบวกสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน

ผลการวิจัยเพื่อพิสูจน์สมมติฐานย่อยที่ 3 การวิจัยเพื่อพิสูจน์สมมติฐานย่อยที่ 3

ใช้วิธีให้ครูประจำชั้นและผู้ช่วยวิทยานิเทศก์พฤติกรรมเชิงลบของนักเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างสัปดาห์แรกของการทดลองกับสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง เหตุที่ใช้พฤติกรรมเชิงลบเป็นตัววิเคราะห์พฤติกรรมเนื่องจากเหตุผลที่เชื่อว่า สังคมใดไม่มีเหตุเค็ดรื้อนเกิดขึ้นนับว่าสภาพสังคมนั้นดี และเมื่อไม่มีพฤติกรรมเชิงลบเกิดขึ้นหรือมีก็น้อยมาก การประเมินคุณธรรมเปรียบเทียบกันระหว่างสังคมสองแห่งโดยใช้จำนวนมากน้อยของพฤติกรรมเชิงลบเป็นตัวชี้บ่งย่อมให้ความรู้สึกที่ชัดเจนกว่าการนับจำนวนพฤติกรรมคุณธรรมในทางบวกเปรียบเทียบกันโดยไม่คำนึงถึงพฤติกรรมเชิงลบของสังคมนั้น ๆ ว่าเป็นเช่นใด การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมทางคุณธรรมในงานวิจัยนี้จึงถือเอาอัตราร้อยละของการลดลงของพฤติกรรมเชิงลบเป็นค่าประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาผ่าน พฤติกรรมทางคุณธรรม และให้คุณค่าแก่การออกความคิดเห็นของครูประจำชั้น ซึ่งเป็นผู้ที่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดและรู้จักนักเรียนมากที่สุด ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนพุทธศาสนา โดยใช้ชุดการเรียนการสอนมีพฤติกรรมทางคุณธรรมในเชิงบวก ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนอย่างสอดคล้องกันทั้งค่าเชิงปริมาณของการลดลงของพฤติกรรมเชิงลบ และความคิดเห็นของครูประจำชั้นเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรมเชิงบวกของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการพิสูจน์สมมติฐานย่อยทั้ง 3 ประการได้ผลในเชิงสนับสนุนสมมติฐานว่าเป็นจริง จึงสามารถสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน ทั้งด้านสติปัญญา ด้านความรู้สึก และทัศนคติ และด้านพฤติกรรมทางคุณธรรม นั่นคือ สมมติฐานของการวิจัยนี้เป็นจริง

อภิปรายและเสนอแนะ

1. ประโยชน์ของการวิจัย

1.1 ผลของการวิจัยชี้บ่งว่า การใช้ชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนาให้กับเด็กระดับประถมศึกษาชั้น ใช้นี้ได้ผลดี ผู้วิจัยจึงใคร่เสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาเยาวชนทางด้านจิตใจใช้นวัตกรรมชุดการเรียนรู้การสอนเป็นวิธีหนึ่งในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนในเรื่องของศาสนาและคุณธรรม

1.2 ผลของการวิจัยชี้แนะวิธีแก้ปัญหาด้านการพัฒนาทางด้านจิตใจ อนุสนธิจากผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนาโดยการใช้ชุดการเรียนรู้การสอนดังสรุปผลการวิจัยข้างต้น ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นคุณสมบัติด้านสติปัญญา และเนื่องจากทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม กล่าวว่า การมีความรู้ในสิ่งใด ๆ เป็นองค์ประกอบแรกของการเกิดทัศนคติ เมื่อมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดคนจะประเมินค่าสิ่งนั้นว่าตนชอบหรือไม่ชอบ นับเป็นองค์ประกอบที่สองคือ องค์ประกอบทางความรู้สึก หลังจากนั้นจึงเกิดองค์ประกอบที่สามคือ ความพร้อมที่จะกระทำ การทำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจึงนับว่าเป็นการเริ่มต้นวางพื้นฐานของทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนาแล้ว สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเสมอในการสอนเด็ก ๆ ก็คือ การทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกและน่าสนใจ ถ้าประสบการณ์การเรียนรู้นั้นทำให้เด็กสนุกและเกิดความสนใจ เขาก็จะชอบเรียนสิ่งนั้นและเกิดศรัทธาในสิ่งนั้น ผู้วิจัยได้คำนึงถึงเรื่องนี้อยู่มาก จึงพยายามสร้างชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนาที่ใช้เป็นเครื่องมือของการวิจัยนี้ ให้เป็นที่น่าสนใจแก่เด็กและให้เขาได้เรียนด้วยความสนุก จะได้ไม่เบื่อหรือเกิดความไม่ชอบ การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดการเรียนรู้การสอนพุทธศาสนาสำหรับการวิจัยจึงยึดหลักการเรียนรู้หลาย ๆ ประการ กิจกรรมการเรียนรู้หลาย ๆ แบบ (ดังข้อชี้แจงในหน้า 126 - 127) และการใช้บทเรียนประกอบภาพการ์ตูนตามลักษณะภาพการ์ตูนที่ผลการวิจัยแล้วว่าเด็กชอบและดูได้เข้าใจดี สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้บางกิจกรรมยังมียุทธศาสตร์ของการ

ให้โอกาสเลือกกระทำได้อีกด้วย จากการสังเกตของครูผู้สอนและผู้วิจัยก็พบว่านักเรียนเรียนชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาที่ใช้เป็นเครื่องมือของการวิจัยนี้ด้วยความสนุกและสนใจ จึงคาดหมายได้ว่าด้วยวิธีนี้ นักเรียนจะชอบเรียนพุทธศาสนา ดังนั้นนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังองค์ประกอบของทัศนคติแล้วถึง 2 ประการคือ องค์ประกอบทางการรู้ และองค์ประกอบทางความรู้สึก กล่าวคือ นักเรียนรู้เรื่องราวของพุทธศาสนาและเห็นว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งดีงาม เมื่อเด็ก ๆ ได้รับการสั่งสอนอบรมแล้ว คำสอนที่เป็นความรู้เหล่านั้นจะฝังจำไว้เป็นทัศนคติ ซึ่งจะพัฒนาเป็น พฤติกรรมได้ทันทีที่มีสถานการณ์เฉพาะหน้า (ความพร้อมที่จะกระทำ) ดังเช่น ประสพการณ์ของผู้วิจัยในการสอนเด็กเล็กมานานหลายปีพบว่าเด็ก ๆ จะจดจำคำสอนของครูไว้เป็นแนวทางการปฏิบัติของตนและยังนำไปแนะนำพ่อแม่ได้อีกด้วย เมื่อปรากฏการณ์เป็นเช่นนี้ ควรที่การศึกษาทุกระดับจะคำนึงถึง เรื่องการพัฒนาคนให้มีคุณภาพทางด้านจิตใจอย่างต่อเนื่องกัน ประเทศจึงจะได้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะคนที่มีความรู้และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาจะเป็นคนที่มีความประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา และใจ และเขาจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศสืบต่อไป

ในฐานะนักพัฒนศึกษาศาสตร์ ผู้วิจัยเชื่อว่าการให้การศึกษาเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาพฤติกรรม ของคนและนำไปสู่การพัฒนาได้ ผู้วิจัยจึงใคร่เสนอให้มีการจัดการศึกษาอย่างเน้น ด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่ด้วยแนวทางของคำสอนในพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการที่ต่อเนื่องคือ เริ่มพัฒนาตั้งแต่วัยเด็กในระดับประถมศึกษา ดัดต่อกันไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในระดับอุดมศึกษา สำหรับการเริ่มพัฒนาในวัยเด็กนั้นเป็นวัยสำคัญที่สุด แต่จะต้องทำให้เห็นว่าการเรียนรู้พุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อหน่าย ฉะนั้นการใช้ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับลักษณะทางจิตวิทยาและความพร้อมทางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนแต่ละวัยจะเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กและเยาวชนตามที่กล่าวถึงไว้ในประเด็นปัญหาของบทที่ 1 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนไม่มีความรู้และศรัทธาในพุทธศาสนาและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

เนื่องจากการที่เขาทั้งหลายได้ศึกษาเล่าเรียนเรื่องราวและหลักธรรมของพุทธศาสนาอย่างเป็นที่พอใจและเกิดความเข้าใจ

1.3 ผลการวิจัยอีกประการหนึ่งได้แสดงไว้ในบทที่ 4 เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างห้องทดลองที่ 1 กับห้องควบคุมที่ 1 ในตาราง 7 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองนี้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ เมื่อตรวจสอบวิธีการทดลองแล้ว พบว่า ครูประจำชั้นห้องควบคุมที่ 1 ได้ทำการทบทวนนักเรียนเพิ่มเติม โดยให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาวิชาในบทเรียน โดยใช้เวลาหลังเวลาเรียนคาบสุดท้ายของแต่ละวัน ตลอดระยะเวลาการทดลอง เป็นเหตุให้นักเรียนสามารถทำคะแนนได้ดีกว่าปกติ แสดงว่าการเรียนการสอน โดยอาศัยความจำและความเอาใจใส่ในการสอนของครู เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนจำเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ดี ซึ่งแม้ว่าการทบทวนนักเรียนเพิ่มเติมเป็นพิเศษด้วยการให้นักเรียนท่องจำนี้จะเป็นตัวแปรแทรกซ้อนที่เพิ่มเข้ามาในการทดลองโดยผู้วิจัย มิได้ทราบมาก่อน แต่ก็ยังเป็นผลพลอยได้ที่น่าสนใจ เพราะเมื่อดูผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับพฤติกรรมปรากฏว่า หลังการเรียนแล้วพฤติกรรมเชิงลบของห้องควบคุมที่ 1 ลดลงมากกว่าห้องควบคุมที่ 2 ข้อมูลเช่นนี้น่าจะได้มีการศึกษาวิจัยกันอีกต่อไป

1.4 การวิจัยชี้ให้เห็นว่า ครูสามารถสอนและมีความพร้อมที่จะสอนพุทธศาสนา เพราะมีสื่อการเรียนให้ ซึ่งได้แก่ ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนา สำหรับกลุ่มทดลองและแผนการสอนเรื่องพุทธศาสนา ที่เป็นคู่มือครูสำหรับกลุ่มควบคุม ทั้งนี้ทำให้การสอนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น

1.5 นอกจากนั้นผลพลอยได้ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งเนื่องจากการวิจัยก็คือ ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนา และสื่อการเรียนเรื่องพุทธศาสนากับคุณหนู ซึ่งเป็นเครื่องมือของการวิจัยนี้ ซึ่งสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้โดยตรง

2. วิธีการวิจัย ผู้วิจัยใคร่เสนอคำอธิบายเพิ่มเติมบางประการเกี่ยวกับวิธีการวิจัยและเรื่องที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 การปรับเงื่อนไขภาวะของกลุ่มทดลองตามกลุ่มควบคุมให้สอดคล้องกับ ภาวะตามธรรมชาติการเรียนการสอน ผู้วิจัยเลือกดำเนินการทดลองในระยะภาคเรียนแรก ของปีการศึกษา เพราะต้องการให้กลุ่มตัวอย่างมีความเสมอภาคในการเป็นนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ยังไม่ได้เรียนเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาเหมือน ๆ กัน แล้วทำความเข้าใจกับ ครูประจำชั้นห้องเรียนกลุ่มควบคุมขอให้สอนเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาตามคู่มือครูและแผนการสอน ที่ได้จัดทำไว้ให้ ซึ่งมีหัวข้อ เนื้อหา คาบเวลาเรียน และกำหนดระยะเวลาของการสอน เท่าเทียมกับกลุ่มทดลอง โดยเริ่มต้นเรียนและหยุดเรียนในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ปัญหาสำคัญ ของการวิจัย ซึ่งใช้วิธีการทดลอง และกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนก็คือ การที่โรงเรียน ไม่ต้องการให้ผู้วิจัยใช้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะการทดลองที่ต้องควบคุมตัวแปร และใช้ระยะเวลายาวนาน เนื่องจากเหตุผลทางด้านการบริหารและวิชาการของโรงเรียน เช่น โรงเรียน ก เป็นโรงเรียนสมาชิกของกลุ่มโรงเรียนกลุ่มหนึ่ง จำเป็นต้องปฏิบัติเหมือนกับ โรงเรียนอื่น ๆ ในกลุ่ม ได้แก่ ใช้ตารางสอนเดียวกัน ใช้ข้อสอบเดียวกัน เป็นต้น ดังนั้น การขอทำการทดลองถ้าหากการออกแบบการทดลอง และเงื่อนไขของการทดลองไม่สอดคล้อง กับตารางสอน หรืออาจไปกระทำให้เกิดล่าช้าหรือไม่ได้เรียนในหัวข้อเดียวกับที่กลุ่มโรงเรียน ใช้ในขณะนั้นก็จะทำให้เกิดปัญหาการสอบข้อสอบของกลุ่มโรงเรียนได้ การจัดหาโรงเรียนเพื่อให้ ได้กลุ่ม ตัวอย่างสำหรับการทดลองจึงต้องอาศัยเทคนิคความสัมพันธ์กับผู้บริหารโรงเรียน และต้องเลือกโรงเรียนที่มีความยืดหยุ่นสำหรับการทดลองเพื่อการวิจัยได้ด้วย

2.2 ระยะเวลาของการทดลอง เหตุที่เลือกใช้ช่วงระยะเวลาทดลอง เป็น 6 สัปดาห์ เพราะ

2.2.1 ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ระบุว่า ต้องการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้แสดงความหมายของผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนเป็น 3 ประการคือ ด้านสติปัญญา ด้านความรู้สึกละทัศนคติต่อพุทธศาสนาและด้านพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้

พุทธศาสนา ดังนั้นเพื่อให้การทดลองวิธีสอนได้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาของการทดลองวิธีสอนนานพอสมควร เพื่อให้เห็นผลสัมฤทธิ์ทั้ง 3 ประการ ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความรู้สึก และทัศนคติต่อพุทธศาสนาและด้านพฤติกรรมทางคุณธรรม

2.2.2 จำนวนคาบเรียนของเนื้อหาพุทธศาสนาตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ระบุให้ใช้เวลา 31 คาบเรียน ซึ่งเมื่อคำนึงถึงหัวข้อเนื้อหาที่ควรสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยพิจารณาจากหลักสูตรแล้ว มี 7 หัวข้อ แบ่งกลุ่มเนื้อหาได้เป็น 6 กลุ่ม หากเฉลี่ยการใช้เวลาสอนเท่าที่กำหนดให้ 31 คาบเรียนตามหลักสูตร จะต้องใช้เวลาประมาณ 5 คาบเรียนต่อการสอน 1 กลุ่มเนื้อหา และเมื่อพิจารณาการปรับเงื่อนไขภาวะของการทดลองแล้ว การใช้เวลาประมาณ 5 คาบเรียนต่อสัปดาห์ เพื่อการทดลองสอนเนื้อหาพุทธศาสนานั้น กำลังเหมาะสมไม่ไปกระทบกระเทือนเวลาเรียนของวิชาอื่น ๆ มากนัก ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ระยะเวลาทดลองเป็น 6 สัปดาห์ ประมาณสัปดาห์ละ 4 - 6 คาบเรียน การปรับคาบเรียนในแต่ละสัปดาห์ขึ้นกับปริมาณของเนื้อหาพุทธศาสนาหัวข้อนั้น ๆ และกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ

2.3 ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างชุดการเรียนการสอนเรื่อง พุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คาบเรียน เพื่อให้เป็นอุปกรณ์สำหรับครูในการสอนเนื้อหาพุทธศาสนา ในขณะเดียวกันได้ประยุกต์หลักการสื่อการเรียนรู้ที่เป็นบทเรียนด้วยตนเองนำมาสร้างสื่อการเรียนรู้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของชุดการเรียนการสอนนี้ ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการทางโสตทัศนศึกษา และคำนึงถึงวัยและพัฒนาการทางจิตใจ และสติปัญญาของผู้เรียนด้วย จึงเลือกสร้างสื่อการเรียนรู้เป็นบทเรียนสำเร็จรูป เรื่องพุทธศาสนากับคุณหนู ประกอบด้วยลักษณะและหลักการ ดังนี้

ลักษณะ และหลักการ

1) สื่อการเรียนรู้ที่เป็นบทเรียนด้วยตนเอง ประกอบด้วยสื่อบทเรียนสำเร็จรูป 6 หน่วย การดำเนินเรื่องมีลำดับเหตุการณ์ (Events of instruction) คือ

- การทำให้ตั้งใจ
- การแจ้งจุดประสงค์
- การทบทวนประสบการณ์เดิม
- การนำเสนอเนื้อหาเฉพาะ
- การให้แนวการเรียนรู้
- การให้ปฏิบัติ
- การให้ผลย้อนกลับ
- การประเมิน
- การช่วยให้จำได้นานและการถ่ายโอน

(ซึ่งในแต่ละหน่วยอาจมีไม่ครบทุกส่วนก็ได้แล้วแต่ลักษณะ เนื้อหา)

2) สื่อการเรียนมีการเสนอเนื้อหาเพื่อสนองให้เกิดผลการเรียน (Out come) ตามสมรรถภาพมนุษย์ (Human capability) ในแต่ละด้าน คือ

- ด้านข้อเท็จจริง (Verbal information)
- ด้านทักษะเชาว์ปัญญา (Intellectual skill)
- ด้านยุทธศาสตร์การคิด (Cognitive strategy)
- ด้านทักษะการเคลื่อนไหว (Motor skill)
- ด้านเจตคติ (Attitude)

3) การนำเสนอเนื้อหาเป็นแบบเรียนเส้นตรง ใช้เทคนิคการสอนแบบผสมผสาน

เช่น

- ส่องคำตอบ

- เกม
- ถาม-ตอบเป็นคู่
- การอธิบายประกอบภาพ
- บัตรงาน
- การทำค่านิยมให้กระจ่าง
- การสืบสวนสอบสวน
- การบอกใบ้

ฯลฯ

- 4) การนำเสนอเนื้อหา อาศัยหลักการเรียนรู้หลายประการ เช่น
- มีตัวกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาสนองตอบตลอดเวลา (S-R Theory)
 - ให้เนื้อหาทีละน้อย ๆ (Small steps)
 - วิเคราะห์เหตุการณ์การสอน (Events of instruction)
 - ฝึกบ่อย ๆ เป็นการย้ำซ้ำเตือน (Mastery learning)
 - มีการออกแบบการสอน (Instructional design)
 - ยึดการสอนเพื่อให้เกิดสมรรถภาพ (Human capability)
 - มีการจัดลำดับจากง่ายไปหายาก (Hierarchy of learning)

2.4 การวัดความรู้สึกละหัดัณดตต่อพุทธศาสนา เนื่องจากสมมติฐานของการวิจัยได้กล่าวถึงคามคาดหวังด้านความรู้สึกละหัดัณดตของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนา โดยอาศัยหลักการว่า วัยเด็กเป็นวัยที่ควรได้รับการปลูกฝังศรัทธาต่อศาสนา และสามารถทำได้ถ้าผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนมีวิธีการที่ดีและเหมาะสม ประกอบกับทฤษฎีที่สันคคิได้วิเคราะห์ว่าสันคคิเป็นรากฐานของพฤติกรรม การทราบสันคคิของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นทางลัดในการที่จะเข้าใจและทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ แม้การทำนายพฤติกรรมจากข้อมูลการวัดสันคคิของบุคคลไม่แม่นยำเท่าที่ต้องการ

แต่การวัดทัศนคติก็ช่วยให้เข้าใจรากฐานของพฤติกรรมของบุคคลได้อย่างดีที่สุดเท่าที่ศาสตร์ทางด้านนี้จะเอื้อได้ในขณะนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างแบบวัดทัศนคติสำหรับวัดความรู้สึกและทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกเอาองค์ประกอบของทัศนคติด้านการรู้ (Cognitive component) และการรู้สึก (Affective component) ต่อพุทธศาสนาเป็นเกณฑ์ในการสร้างแบบวัดทัศนคติในการวิจัยครั้งนี้ด้วยการตั้งสมมติฐานว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพุทธศาสนามาแล้วจากสิ่งแวดล้อมในสังคมและในโรงเรียน และมีความสามารถด้านการอ่านและเขียนภาษาไทยตามระดับการเรียนรู้ พอที่จะตอบคำถามของแบบวัดทัศนคติได้ การวัดความรู้สึกและทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก่อนการทดลองจึงมีความเป็นไปได้ และเมื่อได้ทำการทดลองวิธีสอนพุทธศาสนาตามกระบวนการวิจัยเสร็จแล้ว จึงได้นำแบบวัดความรู้สึกและทัศนคติต่อพุทธศาสนาแบบฟอร์มเดิม ไปวัดกับนักเรียนทุกกลุ่มตัวอย่างอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้แบบวัดความรู้สึกและทัศนคติต่อพุทธศาสนาที่ได้สร้างขึ้นนั้น พยายามทำให้ง่าย และกระตุ้นคำตอบแบบปฏิกิริยาโต้กลับของ เด็กที่แสดงความรู้หรือไม่รู้ ชอบหรือไม่ชอบ และการตัดสินคุณค่าที่หรือไม่ดี โดยถือเอาลักษณะทางอารมณ์ของ เด็กที่ว่า เด็กมักพูดอะไรตรงกับความคิดของตนเอง ถ้าชอบก็บอกว่าชอบ ถ้าไม่ชอบก็บอกว่าไม่ชอบ เป็นต้น

ข้อสังเกตการวิจัยคือ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มทัศนคติและความรู้สึกในทางบวกต่อพุทธศาสนาสูงมากอยู่แล้วก่อนการทดลอง เมื่อทำการวัดความรู้สึกและทัศนคติต่อพุทธศาสนา หลังการทดลองจึงได้ผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญเด่นชัด แต่ก็มีแนวโน้มไปในทางบวกเพิ่มขึ้น ข้อสังเกตนี้ น่าจะยืนยันได้ว่า วิชัฒ์เป็นวัยที่เหมาะสมแก่การได้รับการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง หากได้มีการคัดเลือกวิธีสอนและสื่อที่เหมาะสมและ เป็นที่น่าสนใจสำหรับเด็กแล้วก็จะทำให้การเรียนการสอนพุทธศาสนาในโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.5 การสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนที่เป็นผลของการเรียน

การสอนพุทธศาสนามีข้อบกพร่องคือ ผู้วิจัยไม่อาจยืนยันได้อย่างเต็มที่ว่า พฤติกรรมทางคุณธรรมที่เกิดขึ้นได้หลังการทดลอง เป็นเพราะผลของการทดลองวิธีสอนตามกระบวนการวิจัยนี้เท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยไม่อาจควบคุมสภาพของการทดลองได้เต็มรูปแบบ แต่จากการติดตามผลการทดลองและการสังเกตของครูประจำชั้นก็พอกล่าวได้ว่า พฤติกรรมทางคุณธรรมตามหัวข้อที่ได้มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนในการทดลองตลอด 6 สัปดาห์นั้นมีแนวโน้มในทางบวกสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเอื้อเฟื้อ การไม่ลักขโมย ความเมตตา กรุณา ความกตัญญูต่อเวทีย และความประพฤติดี เช่น นักเรียนไม่ทะเลาะกัน และนักเรียนไหว้พระพุทธรูปในห้องเรียน เป็นต้น เหตุผลที่ผู้วิจัยใช้การประเมินของครูประจำชั้นและการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนของผู้ช่วยวิจัยประกอบกันในการพิสูจน์สมมติฐานที่ 3 นั้น เพราะผู้วิจัยเห็นว่าครูประจำชั้นเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและรู้จักเด็กดีที่สุด ครูควรเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อเด็ก อยากให้ศิษย์ของครูเป็นคนดี ฉะนั้นหากศิษย์คนใดดี ครูก็จะยกย่องชมเชยกล่าวขวัญถึงให้เป็นที่ประจักษ์ ศิษย์คนใดไม่ดี ครูก็จะเป็นทุกข์อยากแก้ไขให้เขาเป็นคนดี และจะไม่ซ้ำเติมกล่าวโทษเขา แต่ที่จะให้ครูพูดว่า ศิษย์ดีคือศิษย์ไม่ตี และศิษย์ไม่ดีคือศิษย์ตีนั้น ถ้าว่าครูที่มีวิสัยทัศน์ของการเป็นครูจะไม่ทำ กรอบกับในการวิจัยครั้งนี้ผลการสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนของครูประจำชั้นและของผู้ช่วยวิจัยได้ผลสอดคล้องกัน ทั้งสองโรงเรียนและเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่ได้อยู่ในโรงเรียนเดียวกันทั้งหมด การแข่งขันกันระหว่างครูประจำชั้น ระหว่างสองโรงเรียนจึงไม่ควรเกิดขึ้น

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยใคร่เสนอแนะไว้ในที่นี้ว่า หากจะมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาและการวัดพฤติกรรมทางคุณธรรมอีกควรใช้ระยะเวลาที่เพียงพอต่อการเกิดพฤติกรรมนั้น ๆ และใช้วิธีวัดหลาย ๆ แบบประกอบกัน ทั้งนี้เพื่อความก้าวหน้าของวิทยาการและเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ผลดียิ่ง

2.6 คะแนนเฉลี่ยความสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา ด้านสติปัญญา แม้ผลการวิเคราะห์ความสัมฤทธิ์ผลด้านสติปัญญาจะได้ค้นสำคัญของความแตกต่างอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยพบว่า ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยไม่สูงเท่าที่ควร ซึ่งสันนิษฐานว่า เป็นเพราะการทดลองใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ แล้วสอบหลังการทดลอง โดยไม่ได้ให้นักเรียนท่องจำเนื้อหา ก่อนการสอบ เช่นการจับสอบโดยทั่วไป จึงอาจเป็นไปได้ที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มไม่อาจจดจำรายละเอียดของเนื้อหาได้ทั้งหมด ผลการทดสอบจึงเป็นเนื้อหาความรู้เท่าที่เด็กได้เก็บไว้ในคลังสมองอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพอใจในผลการทดลองที่เกิดขึ้น และกล่าวได้ว่าการสอนพุทธศาสนา โดยใช้นวัตกรรมชุดการเรียนการสอน ได้ผลในทางบวก สูงกว่าวิธีที่ไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการสอนพุทธศาสนา

1. การเรียนการสอนพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษาควรมีวิธีสอนและสื่อที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน สามารถเรียนเองได้และสนุก นวัตกรรมชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กเป็นวิธีสอนและสื่อการสอนพุทธศาสนาที่ควรรักษาไว้
2. ธรรมในพุทธศาสนาที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมสามารถนำมาสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาได้และควรสอนอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา โดยการจัดสร้างชุดการเรียนการสอนสำหรับหัวข้อธรรมะนั้น ๆ ใช้ภาษาและเทคนิคที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียนเป็นสำคัญ
3. การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาให้กับเด็กและเยาวชนไทยควรกระทำอย่างต่อเนื่องทุกระดับการศึกษา และควรถือเป็นเรื่องสำคัญระดับชาติ เพราะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนประถมศึกษาตามหัวข้อธรรมของพุทธศาสนาโดยจัดเป็นการวิจัยระยะยาวเพื่อผลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติต่อไป ทั้งนี้อาจวิจัยเพื่อสรรค์สร้างนวัตกรรมหรือวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษาให้เป็นกระบวนการของมวลประชากรที่สอดคล้องและต่อเนื่องในอันที่จะก่อให้เกิดการปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมตามหัวข้อธรรมในพุทธศาสนา โดยให้พฤติกรรมคุณธรรมนั้นเกิดเป็นนิสัยของนักเรียนตลอดไป

บรรณานุกรม

ป ร ร ณา นุก ร ม

กรณี หังสนาวิน "หลักการพัฒนาวารชนไทย" ใน สำนักศึกษา 8 : 22 - 28

สิงหาคม 2517

กิริติ ศรีวิเชียร การจัดวิจัยศึกษาในโรงเรียน โรงพิมพ์การศาสนา 2524, 95 หน้า

การฝึกหัดครู, กรม กระทรวงศึกษาธิการ แนะนำชุดการเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานวิชาชีพ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ม.ป.ท. ม.ป.ป., 37 หน้า

การพัฒนาตนเองเพื่อความรุ่งโรจน์, สถาบัน หลักสูตรวิทยาลัยพหุศาสตร์การพัฒนาคณะตนเองเพื่อความ
รุ่งโรจน์ พ.ศ.น. ไทยแบบเรียน 2526, 26 หน้า

การศึกษา กรุงเทพมหานคร, สำนัก คู่มือการสอนประจำวัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พ.ศ. ๒๕๖๕

สายประชาพาณิชย์ 2525, 320 หน้า

การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มสอนวิธีศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ภาคปฏิบัติ
ในรูปชุดการเรียนการสอน ฉบับบูรณาการ (ฉบับทดลอง) โรงพิมพ์การศาสนา 2522,
 148 หน้า

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน โครงการสำรวจสภาะการศึกษ เอกสาร
 วิจารณ์เย็บเล่ม 1 เล่ม (หน้าไม่ติดต่อกัน)

ผลงานวิจัยทางการศึกษา (เล่ม 1) เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ

เรื่อง "การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา" ครั้งที่ 3 12 - 16

กันยายน 2526 พิมพ์โดยสวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526,
473 หน้า

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ

เรื่อง "การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา" ครั้งที่ 3 12 - 16

กันยายน 2526 พิมพ์โดยสวัสดิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526,
236 หน้า

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน ผลงานวิจัยทางการศึกษา เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่อง "การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา" 15 - 19 ตุลาคม 2522 โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล 2522, 506 หน้า

_____ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน หัวข้อวิจัยทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เอกสารโรเนียว 5 หน้า

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักราชบัณฑิตยสถาน ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล 2526, 96 หน้า

คณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์ (6 สถาบัน) มงคลชีวิตฉบับ "ธรรมทายาท" บริษัทกราฟิกอวต 2525, 148 หน้า

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน เครื่องชี้ภาวะสังคม 2523 ม.ป.ท. ม.ป.ป. 154 หน้า

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักราชบัณฑิตยสถาน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า พ.ศ. 2525 - 2529 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ม.ป.ป., 433 หน้า

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน ปัญหาด้านความเป็นไทย ศาสนา ปรัชญา ศิลปะ ขนบประเพณี จริยธรรมและจิตใจ เอกสารรายงานของคณะกรรมการด้านจริยธรรม ศิลปะ และความเป็นไทย 2526

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน กระทรวงศึกษาธิการ รายงานการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอทางแก้ปัญหาโดยการพัฒนาวัฒนธรรม ปัญหาด้านการทำงานและการประกอบอาชีพ โดยคณะกรรมการศึกษาปัญหาและเสนอทางแก้ปัญหาโดยการพัฒนาวัฒนธรรมด้านการทำงาน 4 พฤษภาคม 2526 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม 72 หน้า

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องจริยธรรมและวัฒนธรรม
ของคนไทย 7 - 9 กันยายน 2526 ณ สภาวิจัยแห่งชาติ เอกสารโรเนียว (นับจำนวน
หน้าไม่ได้)

คณะส่งเสริมสหภาพธรรมภูเก็ต พุทธธรรมเพื่อสุขภาพของท่าน สมชายการพิมพ์ 2525, 32 หน้า
 คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการเมืองและอบรม โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ
 การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ประมวลผลงาน
วิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล 2526,
 96 หน้า

คณะอนุกรรมการส่งเสริมความรู้ทางศาสนาแก่เยาวชน คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ แผนการ
ดำเนินงาน เอกสารโรเนียว 5 หน้า

จรรยา สุวรรณทัต และคนอื่น ๆ พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา
ไทยวัฒนาพานิช 2521, 110 หน้า

ชมพันธุ์ ภูธร ณ ออยุธยา เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม
 พิมพ์โดยงานบริการคำสอนและตำรา ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
 2525, 116 หน้า

ชมรมครูศีลธรรมแห่งประเทศไทย ตัวอย่างกิจกรรมส่งเสริมจริยศึกษา สมชายการพิมพ์
 ม.ป.ป., 35 หน้า

แนวทางสร้างเยาวชนให้เป็นคนดีเพื่อความมั่นคงของชาติ สุพจน์การพิมพ์ ม.ป.ป.,
 35 หน้า

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุคา สิ้นสกุล ระบบสื่อการสอน
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 197 หน้า

โชคดี สุทธินนท์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้กล่องบทเรียน
สำเร็จรูปกับการสอนโดยวิธี ธรรมดา ปริณฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 2519, อัดสำเนา

- ชำเลื่อง วุฒินันท์ หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน โรงพิมพ์การศาสนา
2524, 196 หน้า
- ทองเดือน พันธุมวาทิน พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา
ไทยวัฒนาพานิช 2524, 130 หน้า
- อุษณีย์ (สีตลวรารัง) การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไกรสิงขรและธรรมสาส์นในการสอนแบบคุณศีล
และสรวาสธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 81 หน้า อัดสำเนา
- ทะเบียนการวิจัย, กอง สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ รายงานย่อผลการวิจัยอันดับ 8
วัฒนธรรม พ.ศ. 2515 - 2524 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม 2526, 66 หน้า
- ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในการพระราชพิธีฉลองพระชนมายุครบ
80 พรรษา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การบริหารทางจิตสำหรับเด็กเล็ก
โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย 2523, 209 หน้า
- การบริหารทางจิตสำหรับเด็กวัยรุ่น โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย 2523,
111 หน้า
- ทัศนีย์ เตชะตุงคะ การสร้างชุดการสอนเรื่อง ไกรทอง สำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520 อัดสำเนา
- ทัศนีย์ ผลเนืองมา การสร้างชุดการสอนเรื่องวันลอยกระทงและวันขึ้นปีใหม่ สำหรับห้องเรียน
แบบศูนย์การเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สอง วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2520 อัดสำเนา
- น้อย พงษ์สนิท วิธีการพัฒนาจริยธรรม เอกสารโรเนียวเนื่องในการสัมมนาจริยธรรมและ
วัฒนธรรมของคนไทย 7 - 9 กันยายน 2526 สภาวิจัยแห่งชาติ 5 หน้า
- นิยม ทองอุดม การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
เรื่องบรรยากาศโดยใช้บทเรียนแบบโมเดล กับการสอนปกติ ปรินิพนธ์ กศ.ม.-
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 139 หน้า อัดสำเนา

บังอร ภูวภิรมย์ขวัญ สถิติประยุกต์ทางการศึกษา ทวีกิจการพิมพ์ 2523, 196 หน้า
 ประดิษฐ์ พรหมเสนา การนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา
 วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 173 หน้า อัดสำเนา
 ประเทิน มหาจันทร์ "วินัยในโรงเรียน" ใน ประชาศึกษา 8 : 430 - 441 มีนาคม

2511

ปัญญา ผิวเตือก การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง
ความรู้เบื้องต้นสำหรับพุทธศาสนิกชน โดยใช้บทเรียนโมเดลกับการสอนตามปกติ ปรินิพนธ์
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 166 หน้า อัดสำเนา
 บุญนันทะภิกขุ จักรกฤษณ์ให้ถูกทาง ภาค 2 สมชายการพิมพ์ 2520, 142 หน้า
 ปาน จันทราบุตร, พ.อ.(พิเศษ) ศีลธรรมกับปัญหาเยาวชน โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์ 2521,
 701 หน้า

เป็รื่อง กุมุท ประมวลบทความเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เอกสารโรเนียว
 เย็บเล่ม 1 เล่ม (หน้าไม่ติดต่อกัน)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน กองตรวจและรายงาน เอกสารประกอบการพิจารณา
ปัญหานักเรียนก่อเหตุไม่สงบในและนอกสถานศึกษา เอกสารโรเนียวของหน่วยประสานงาน
 บ้องกัน และแก้ปัญหาการก่อเหตุไม่สงบในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 4 หน้า
 ปิ่น จงประเสริฐ คนมีศาสนาทำไม พิมพ์โดยองค์การฟื้นฟูพุทธศาสนา ม.ป.ป., 29 หน้า
 แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกสารทางวิชาการหน่วย-
การสอนศีลธรรมเรื่องคุณสมบัติของผู้ดี พิมพ์ในหนังสืองานฉบับกิจศพ. นางชัย เบญญา
 6 มกราคม 2526 ชานวาทิก 2526, ไม่มีเลขหน้า

ผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย, สภา คู่มือผู้ปกครอง สำนักพิมพ์วีรธรรม 2521,
 132 หน้า

พจน์ สะเพียรชัย และคนอื่น ๆ การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 210 หน้า

พุทธาธภิกขุ การศึกษาหมาทางคว้น สมชายการพิมพ์ 2523, 126 หน้า

_____ ชาติกำลังจะวินาศเพราะอบายมุข จุลสารเผยแพร่ของชมรมครูศีลธรรมแห่ง

ประเทศไทย ม.ป.ป., 4 หน้า

พุทธาธภิกขุ มาถอยหลังเข้าคลองกันเถิด โรงพิมพ์รัตนมีศรี 2519, 43 หน้า

_____ สังคมนิยมชนที่ช่วยโลกได้ ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร 2519, 40 หน้า

_____ หลักสูตรสำหรับนักศึกษา สมชายการพิมพ์ 2525, 132 หน้า

พนัส หันนาจินทร์ การสอนคำนิยาม โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก

แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก 2520 175 หน้า

พระราชันท์หมื่น การทำงานที่ถูกต้อง ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร 2526, 28 หน้า

_____ เทศนาเนื่องในงานสวดศพคุณแม่ละลิ พรหมพันธุ์ ณ วัดชลประทานรังสฤษดิ์

16 กันยายน 2526

_____ ธรรมคุ้มครองโลก ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร 2526, 27 หน้า

พระราชวรมณี ปรัชญาการศึกษาไทย ฉบับแก้ไข รวบรวมใหม่ เจริญวิทย์การพิมพ์ 2525,

322 หน้า

พระโสภณคณาภรณ์ คู่มือ พระพุทธศาสนาให้อะไร โรงพิมพ์การศาสนา 2526, 118 หน้า

_____ "พระพุทธศาสนาให้อะไร" พระพุทธศาสนากำนิยามพื้นฐาน พิมพ์ในงาน

พระราชทานเพลิงศพ นางทองใบ สาริมาณ 8 มิถุนายน 2526 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

2526, 106 หน้า

_____ แผนทำลายพุทธศาสนา โรงพิมพ์คิวพร 2526, 160 หน้า

พระโสมนศกถาภรณ์ พระพุทธศาสนา ถ่านิยมพื้นฐาน พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชนิพนธ์

นางทองใบ สาริมาณ 8 มิถุนายน 2526 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2526, 99 หน้า

มาบถ้องพระพุทธศาสนาแก้เด็ก เฉลิมชาญการพิมพ์ 2526, 79 หน้า

มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของศาลคดีเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนที่หลงและห่างเหินจากศาสนา

ในงานวันเมตตา พิมพ์เนื่องในวันสถาปนาครบรอบ 25 ปี 2520, 119 หน้า

ยุพดี เตชะอังกูร การทดลองใช้หนังสือชุดเป็นสื่อกลางเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านวินัยแห่งตน

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปรินทิพย์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2525, 106 หน้า อัดสำเนา

ยุพดี เตชะอังกูร การทดลองใช้หนังสือชุดเป็นสื่อกลางเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านวินัยแห่งตน

โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร 2522, 32 หน้า

วรศักดิ์ วรรณโณภิกขุ การแก้ไขปัญหาลูกของโลกด้วยวิธีการทางการเศรษฐกิจ และการสังคม

สงเคราะห์ ห้างหุ้นส่วนการพิมพ์พระนครจำกัด 2520, 42 หน้า

วิจิตร สุกการ วิเคราะห์หนังสืออ่านสำหรับเด็กในด้านคุณธรรมเฉพาะที่พิมพ์เป็นภาษาไทย

ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2522 ปรินทิพย์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 141 หน้า อัดสำเนา

วิชัย วงษ์ใหญ่ พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่ ธเนศวรการพิมพ์ 2525, 246 หน้า

วิชัย สุธีรชานนท์ นิทานประกอบแผนการสอนวิชาจริยศึกษาในชั้นประถมศึกษา ห้างหุ้นส่วน

การพิมพ์พระนครจำกัด 2521, 134 หน้า

วิลาศ มณีวัต ธรรมะสำหรับคนนอกวัด สมชายการพิมพ์ 2526, 61 หน้า

วิศิษฐ์ จีระวุฒิ "จริยธรรมสำหรับเด็กชั้นประถม" ใน ประชาธิปไตย 9 : 520 - 529

เมษายน 2510

วิรัช วิเชียรโชติ จิตวิทยาการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เล่ม 1 อำนวยการพิมพ์

2521, 165 หน้า

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
2520, 442 หน้า

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ ปรินฎานิพนธ์
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 238 หน้า อัครสำเนา
สมุทร ศรีแสน การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนที่ลัทธิธรรมะกับประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2516 ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2517, 92 หน้า อัครสำเนา

สังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, สภา และภาควิชาประถมศึกษา
คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับผู้บริหาร
และวิทยากรในการถ่ายทอดจริยธรรม วันที่ 23 - 26 กันยายน 2526 เอกสาร
โรเนียว (นับจำนวนหน้าไม่ได้)

สงบ ลักษณะ การวัดผลประเมินผลจริยธรรมไทย เอกสารเผยแพร่ของฝ่ายสนเทศ
การวิจัยและการศึกษา กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ 15 หน้า

สถาพร ชันโต ลพบุรี จังหวัดของข้าพเจ้า เสนอในรูปแบบของหน่วยการเรียนรู้การสอน
เอกสารทางวิชาการ อันดับที่ 2 หมวดสังคมศึกษา โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย ลพบุรี
โรงพิมพ์พิมพ์เนต 2520, 103 หน้า

สมจิตต์ อินทสระ แนะนำอุปกรณ์การสอนชั้นประถมศึกษา โครงการโรงเรียนตัวอย่าง
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม 41 หน้า

สมเดช สีแสง การทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2525, 111 หน้า อัครสำเนา

- สมทรง บุญฤทธิ์ กลวิธีสอนจริยธรรม สมชายการพิมพ์ 2524, 106 หน้า
- _____ คู่มือครูสอนศีลธรรม สมชายการพิมพ์ 2525, 179 หน้า
- สมบูรณ์ ใจกลางดุก การทดลองการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1)
เรื่องประชากรศึกษาโดยใช้บทเรียนโมเดล และการสอนปกติ ปรินิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 55 หน้า อุดมสำเนา
- สมพร เพชรสิทธา "การสัมมนาว่าด้วยจริยศึกษา" วิทยารักษ์ 3 : 189 - 198
 พฤษภาคม 2504
- สมัคร ผลจัญญู รูปแบบของภาพการ์ตูน ที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา ปรินิพนธ์
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 163 หน้า อุดมสำเนา
- สอาด พิมพ์สวัสดิ์ การพัฒนาคุณธรรมของประชาชนเพื่อความมั่นคงของชาติ เปี่ยมศิริการพิมพ์
 2515, 75 หน้า
- สาโรจน์ แผงยัง การศึกษาประสิทธิภาพของชุดการสอน ประกอบหลักสูตรชั้นประถม
ปีที่ 2 วิชาภาษาไทย ที่สร้างขึ้นโดยวิธีวิเคราะห์ระบบให้สัมพันธ์กับลักษณะความเป็นอยู่
และปัญหาชนบทภาคกลาง ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2519, 170 หน้า อุดมสำเนา
- สำเริง บุญเรืองรัตน์ ปฏิรูปการศึกษา ไทยวัฒนาพานิช 2520, 192 หน้า
- แสง จันทร์งาน ศาสนวิทยา เจริญรัตน์การพิมพ์ 2512, 414 หน้า
- สุภาพ วาดเขียน วิธีวิจัยและสถิติทางการวิจัยในศึกษาศาสตร์ ไทยวัฒนาพานิช 2523,
 232 หน้า

สุวรรณ เพ็ญใจแก้ว "ความเชื่อ" วิทยาสาร 6 : 415 - 417 สิงหาคม 2504
 อุบลราชธานี, วิทยาลัยครู โครงการฝึกอบรมและพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาชนบท เอกสาร
 โรเนียว หมายเลข 9 15 หน้า

อาศรมศานติ-ไมตรี ศีลธรรมไม่กลับมา โลกาวินาศ ศีลธรรมระบาค โลกชาติสงบเย็น
 เอกสารฉบับพิเศษอันดับที่ 22 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม 20 หน้า

_____ "ทั่วโลกเห็นพลังเร่งพัฒนาคน" หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 19 สิงหาคม 2526,
 หน้า 19

APEID Regional Planning Workshop on Teacher Education
 and Curriculum for Development. A Module on How to
 Construct A Module For Teacher Education. 1975. 45 p.

Gordon Lawrence. Florida Modules On Generic Teaching
 Competencies : Module On Modules. University of
 Florida, 1973. 27 p.

Kieffer R.E. and Lee W. Cochran. Manual of Audio -
 Visual Techniques. Prentice - Hall, Inc., 1962. 254 p.

UNESCO. A Self - instructional Guide to Authors and
 Users of Self - study Materials. 1982. Introduction
 and Study Guide with completed 4 Modules.

_____ National Workshop On the Use of Modular Approach
 in the Teaching of Science for Rural
 Transformation. Institute of Education and Research,
 University of Punjab Pakistan, 1977. 106 p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบทดสอบวิชาภาษาไทย

แบบทดสอบวิชาภาษาไทย

เวลา 60 นาที

จำนวน 70 คะแนน

ชื่อ.....ชั้น.....

นักเรียนที่รัก ขอให้ตั้งใจทำแบบทดสอบนี้อย่างเต็มความสามารถ
 คะแนนที่ได้ไม่นำไปเกี่ยวข้องกับการสอบใด ๆ ของนักเรียน ฉะนั้นจึงมี
 ความสบายใจ และสนุกกับการทดลองทำแบบวัดความสามารถดังนี้
 นักเรียนอย่าลืมอ่านคำสั่งก่อนทำทุกข้อนะคะ

ก. ความสามารถด้านคำศัพท์

ก.1 จงเขียนคำที่มีความหมายตรงกับภาพ

1. 2. 3. 4. 5.

ก.2. จงเรียงอักษรและสระที่ให้มาให้ประสมเป็นคำที่ถูกต้องมีความหมาย

6. ๖ ๗ ใ ม ด ข

7. ต ร น ย ์ ถ

8. ๗ ก ต ต า

9. ๗ เ โ ร ร ง ย น

10. ๗ ๖ ๗ ส ต ย อ ช

ก.3. จงแก้คำที่ผิดให้เป็นคำที่ถูกต้อง

11. กราดาษ

12. ศาคสนา

13. ประเทศ

14. ตรวดตา

15. นักเลี่ยน

ก.4. จงจับคู่คำต่อไปนี้

16. รองเท้า ส้อม

17. พาย ถังเท้า

18. กระดานดำ นา

19. ช้อน รถ

20. ควาย เรือ

21. เบ็ค ขอลค์

22. ถนน ปลา

ก.5. จงโยงคำข้างหน้าให้ตรงกับความหมายที่ให้ทางช่องขวา

23. สรรเสริญ	การปฏิบัติจนเคยชิน
24. รังเกียจ	น่าฟัง
25. นิสสัย	ให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่น
26. ไพเราะ	พูดชม
27. เพ้อแผ่	ดูแลเอาใจใส่
28. รักษา	ความต้องการ
29. บรรารณา	เกลียด, ไม่พอใจ

ก.6. จงบอกคำตรงข้ามของคำต่อไปนี้

30. แก่.....
31. ดี.....
32. ยาก.....
33. ชื่น.....
34. รัก.....
35. มั่งมี.....

ข. ความสามารถด้านการอ่านและเขียน

ข.1 จงเขียนบอกคำอ่านสำหรับคำต่อไปนี้

36. อร่อย	อ่านว่า.....
37. แผลง	อ่านว่า.....
38. ขยัน	อ่านว่า.....
39. วิทย์	อ่านว่า.....
40. ปฏิบัติ	อ่านว่า.....

ข.2 จงเขียนคำตามเสียงอ่านที่กำหนดให้

41. กรุง - เทป เขียนได้ดังนี้.....
42. สุก - ใจ เขียนได้ดังนี้.....
43. ซาบ เขียนได้ดังนี้.....
44. มา - ระ - ยาค เขียนได้ดังนี้.....
45. ประ - โหยด เขียนได้ดังนี้.....

ข.3 จงเรียงคำให้เป็นประโยคที่ถูกต้อง

46. คาว ข้าว กับ ชอบ ฉัน ไข่ กิน
.....
47. รัก พ่อ แม่ ฉัน
.....
48. กลิ่น ดอก หอม หลาบ มาก มี กุ
.....
49. สวม แดง เสื้อ ฉัน สี
.....
50. อยู่ ขึ้น รัว ข้าง คำสั่ง บ้าน ต้น
.....

ข.4 จงแต่งประโยคด้วยคำที่กำหนดให้

51. หวัด.....
52. ตั้งใจ.....
53. หนังสือ.....
54. อากาศ.....
55. วันเสาร์.....

ค. ความสามารถด้านอ่านเอาเรื่อง

ค.1 จงอ่านบทร้อยกรองนี้แล้วหาคำเติมช่องว่างให้ถูกต้อง

กล้วยน้ำว้าเอ๋ย	เก็บมาจากสวน
ผิวเหลืองนวลนวล	ให้น้องไฉนกิน
ขมนมเนย	ไม่เคยไฉน
หยิบกล้วยปอกกิน	อร่อยจริงเอ๋ย

56. บทร้อยกรองเรื่องนี้กล่าวถึงผลไม้ชนิดหนึ่ง คือ.....

57. ผลไม้ที่กล่าวถึงมีสี.....

58. น้องไม่เคยไฉนเกี่ยวกับ.....

59. น้องไฉน.....

ค.2 จงอ่านบทร้อยกรองนี้แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้องโดยทำ

เครื่องหมาย X บนอักษร ก ข ค หรือ ง

ผึ้งในรวงรัง	ต่างวนเวียนบิน
--------------	----------------

เกาะมาลีขมิ	ดูคนนำหวานหอม
-------------	---------------

ไก่อินมารัง	เบ้ร้องก้าบก้าบ
-------------	-----------------

ไก่อะต๋ากกระต๋าก	ไข่ลงในรัง
------------------	------------

60. มีสัตว์อยู่ที่ชนิดในเรื่อง

ก. 1 ตัว

ข. 2 ตัว

ค. 3 ตัว

ง. 4 ตัว

61. สัตว์ทั้งหมดในเรื่องมอ้วยวะเคน คือ

ก. ไม่มีปีก ไม่มีขา

ข. มีปีก มีขา

ค. ไม่มีปีก มีขา

ง. มีปีก ไม่มีขา

62. สัตว์อะไรร้องก้านก้าน

ก. ผึ้ง

ข. นก

ค. ไก่

ง. เป็ด

63. อะไรมีน้ำหวานหอม

ก. มาลี่

ข. ผึ้ง

ค. ไก่

ง. เป็ด

ค.3 อ่านเรื่องต่อไปนี แล้วจงตอบคำถามท้ายเรื่อง

“คืนนั้นพระจันทร์เต็มดวง ส่องแสงสว่างเป็นที่น่าเบิกบานใจ
ประชาชนพากันแห่กระหงไปรวมที่วัด แล้วจึงนำไปลอยที่ท่าน้ำ
เมื่อจุดธูปเทียนแล้วจึงปล่อยให้ลอยไป กระหงน้อยใหญ่ ลอยในน้ำ
มองเห็นแสงเทียนสว่างทั่วไป ดูสวยงามมาก”

64. เรื่องที่ให้อ่านนี้กล่าวถึงงานวันอะไร

.....
.....

65. เรื่องนี้เกิดในเวลาใด

.....

66. สถานที่ของงานในเรื่องนี้คือที่ใด

.....

67. ประชาชนในเรื่องนี้เขาทำอะไรกันบ้าง

1)

2)

3)

68. แสงที่ดูสวยงามคือแสงอะไร

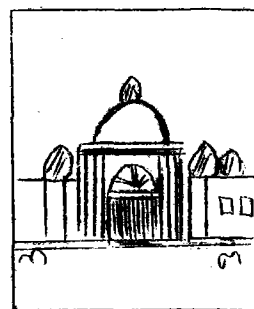
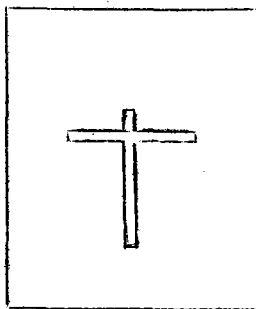
.....

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามความรู้สึกรู้สึกและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนา

แบบสอบถามความรู้สึกและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนา

- ก. แบบสอบถามนี้ไม่มีข้อผิดพลาด นักเรียนอยากตอบอย่างไรก็ได้ตามใจชอบ
ตอบแล้วเก็บเป็นความลับ ครูจะไม่บอกให้ใครรู้
- ข. อย่าเคาตอบ ข้อใดไม่รู้จะตอบอะไรก็ไม่ต้องตอบ ให้เว้นไป
1. นักเรียนช่วยบอกครูซิคะว่ารูปข้างล่างนี้คุณพ่อคุณแม่ของนักเรียนสอนให้
นักเรียนเคารพรูปใดมากที่สุด เขียนเครื่องหมาย ✓ ในรูปนั้น

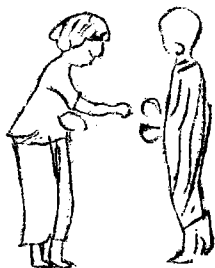
2. เมื่อนักเรียนพบเห็นท่านผู้เฒ่า นักเรียนทำอย่างไร

หนูมองดูท่านเฉย ๆ ☐

หนูพนมมือไหว้ท่าน ☐

3. นักเรียนอยากใส่บาตรให้พระหรือไม่

หนูอยากใส่บาตร

☐

หนูไม่อยากใส่บาตร

☐

4. นักเรียนคิดว่าพระพุทธเจ้าเป็นคนดีหรือไม่

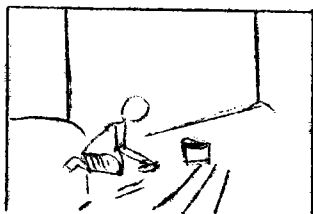
พระพุทธเจ้าไม่ใช่คนดี

☐

พระพุทธเจ้าเป็นคนดี

☐

5. การที่นักเรียนถูกสอนให้ทำแต่ความดี ไม่ทำความชั่วนั้น นักเรียนชอบหรือไม่

๑๔

ชอบ

☐

๑๕

ไม่ชอบ

☐

6. เวลาคุณครูสอนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นักเรียนเบื่อไหมคะ

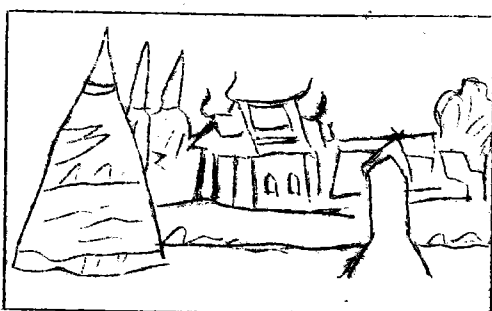
เบื่อ

☐

ไม่เบื่อ

☐

7. นักเรียนเคยคิดอยากไปวัดบ้างไหมคะ

เคยคิด

☐

ไม่เคยคิด

☐

8. นักเรียนคิดว่าพระพุทธเจ้ามีบุญคุณต่อนักเรียนหรือไม่

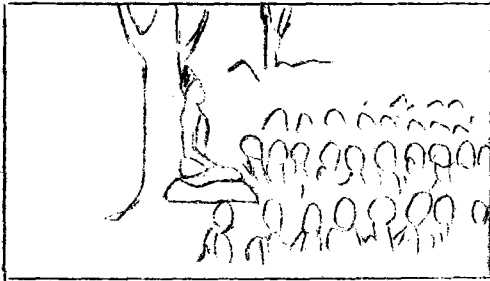
คิดว่าพระพุทธเจ้ามีบุญคุณ

☐

ไม่คิดว่าพระพุทธเจ้ามีบุญคุณ

☐

9. นักเรียนอยากทราบเรื่องของพระพุทธเจ้าบ้างไหม

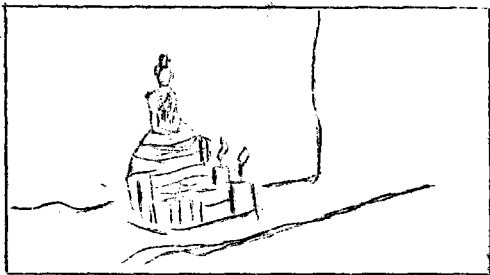
อยากทราบ

☐

ไม่อยากทราบ

☐

10. นักเรียนนับถือพุทธศาสนาไหม

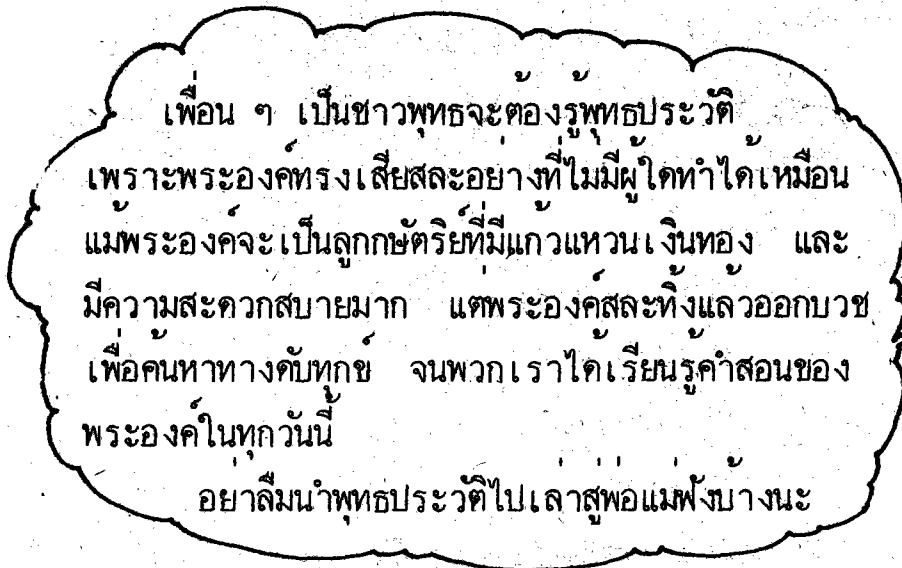
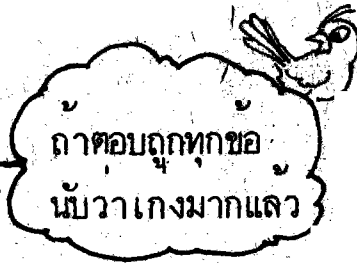

ไม่นับถือ

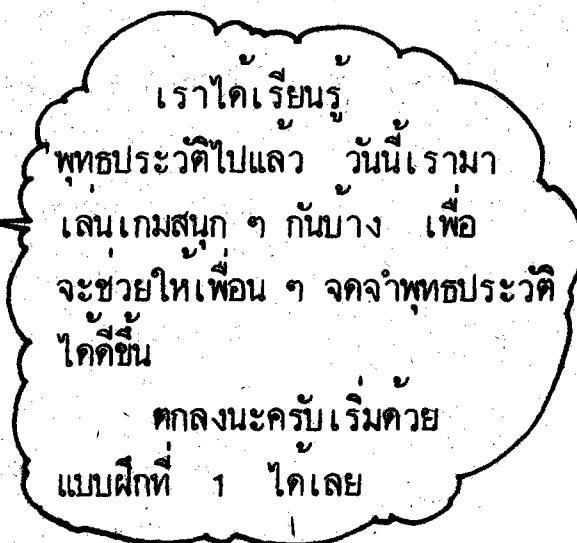
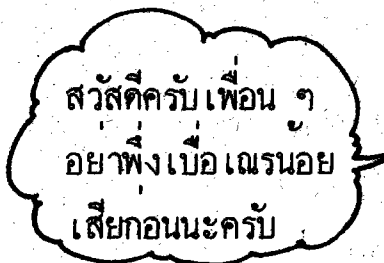
☐

นับถือ

☐

เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้	หน่วยที่ 3		พุทธ ป.3
	บทที่ 2	2 คาบ	ลำดับที่ 7

แบบฝึกที่ 1

ให้จับคู่กับเพื่อนข้างเคียงแล้วให้คนหนึ่งอ่านคำถามทีละข้อ
ให้เพื่อนตอบ คนตอบต้องปิดสมุดไว้ จบแล้วเปลี่ยนให้อีก
คนหนึ่งถามบาง ถ้าเพื่อนตอบผิดต้องเฉลยให้เพื่อนฟัง

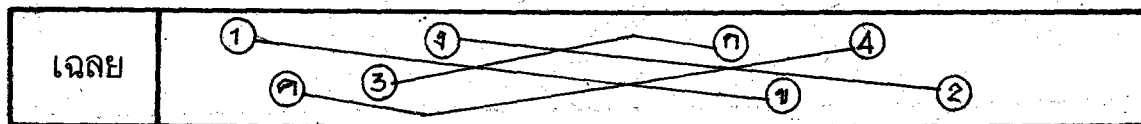
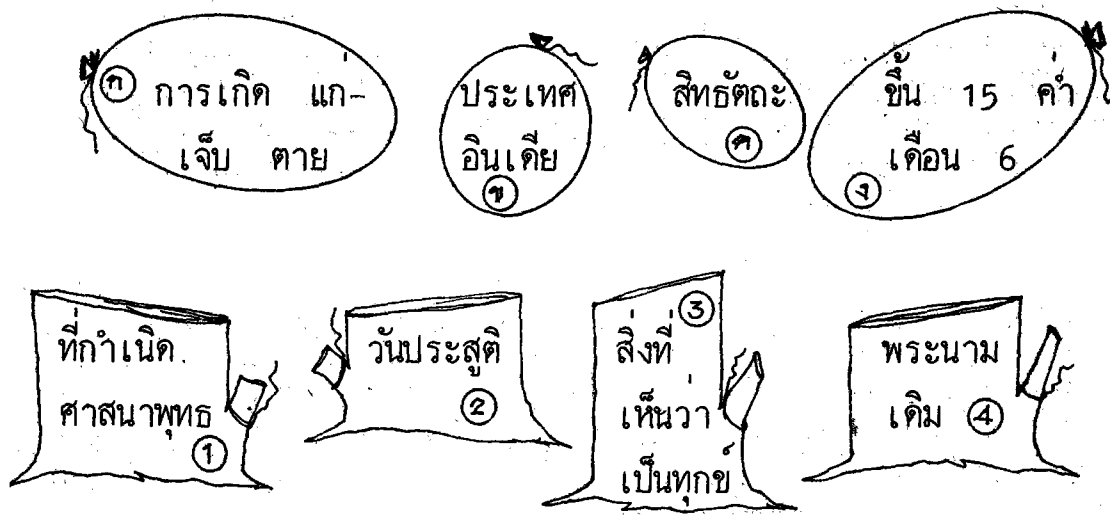
- คำถาม
1. ใครเป็นศาสดาของศาสนาพุทธ
(พระพุทธเจ้า)
 2. ศาสนาพุทธกำเนิดในประเทศใด
(อินเดีย)
 3. จงบอกชื่อศาสนาประจำชาติไทย
(ศาสนาพุทธ)
 4. พระพุทธเจ้ามีนามเดิมว่าอย่างไร
(สิทธัตถะ)
 5. วันประสูติของพระพุทธเจ้าตรงกับวันใด
(ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6)
 6. พระพุทธเจ้าประสูติ ณ สถานที่ใด
(สวนลุมพินีวัน)
 7. เมื่ออายุได้ 16 ปี เจ้าชายสิทธัตถะสมรสกับใคร
(พระนางพิมพา)
 8. สิ่งที่เจ้าชายสิทธัตถะเห็นว่าเป็นทุกข์คืออะไร
(การเกิด แก่ เจ็บ ตาย)
 9. เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวชเพื่ออะไร
(ค้นหาวิธีดับทุกข์)
 10. การอดอาหารเป็นวิธีอะไร
(บำเพ็ญทุกรกิริยา)
 11. พระองค์ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าโดยใช้เวลาอะไร
(บำเพ็ญเพียร)

12. พระพุทธเจ้าปรินิพพานที่ไหนและตรงกับวันใด
(ที่เมืองกุสินารา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6)

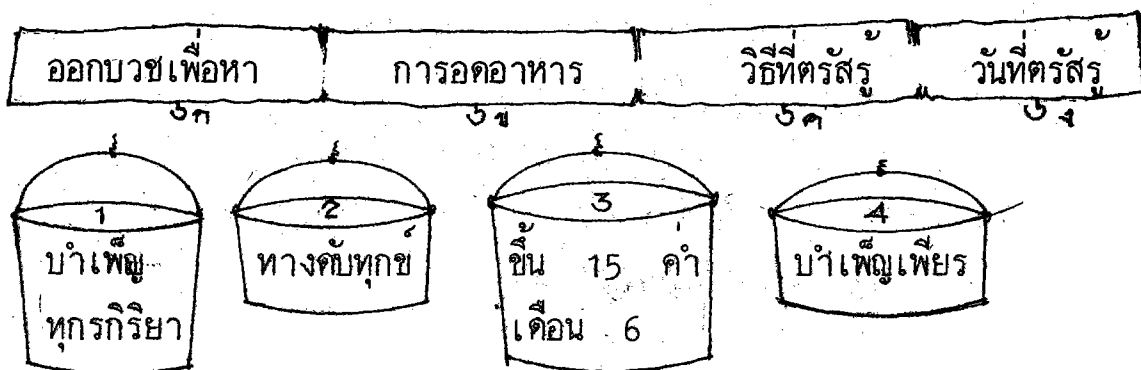
อย่าลืมผลักดันให้เพื่อนเป็นคนถามบ้าง

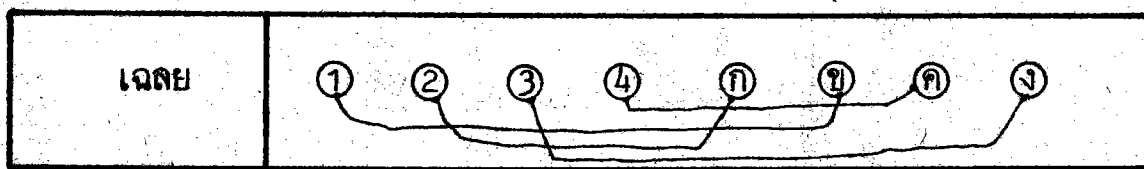

แบบฝึกที่ 2 ให้โยงเส้นจากลูกโป่งไปผูกที่ดอกไม้ใหญ่ถูกต้องตามพุทธประวัติ
ห้ามดูเฉลยก่อนตอบ

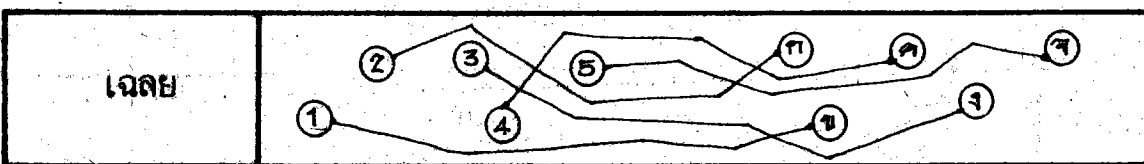
แบบฝึกที่ 3 ให้ต่อเชือกจากตะกร้าไปผูกที่ตะขอใหญ่ถูกต้องตามพุทธประวัติ
ห้ามดูเฉลยก่อนตอบ

แบบฝึกที่ 4 ให้โยงเส้นจากข้อความทางซ้ายมือไปยังข้อความทางขวามือ
ให้ถูกต้องตามพุทธประวัติ ห้ามดูเฉลยก่อนตอบ

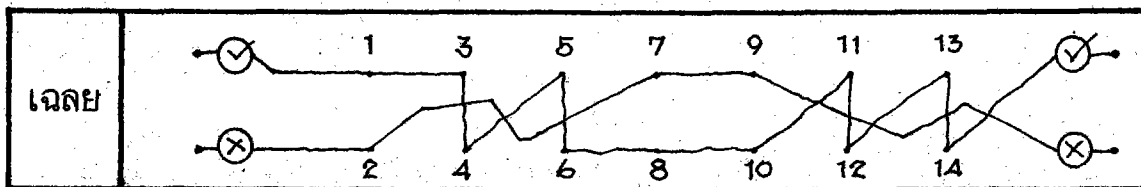
การบำเพ็ญเพียร ①	⑦ ไต่ประกาศคำสอนแก่ประชาชน
หลังจากตรัสรู้แล้ว ②	④ ทำใจให้บริสุทธิ์
มีผู้เลื่อมใส ③	⑤ เมืองกุสินารา
สถานที่ปรินิพพาน ④	⑧ ขอบวชเป็นพุทธสาวก
วันที่ปรินิพพาน ⑤	⑥ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

แบบฝึกที่ 5 ให้กา ✓ หน้าข้อถูก และกา ✗ หน้าข้อผิด ห้ามดูเฉลย
ก่อนตอบ

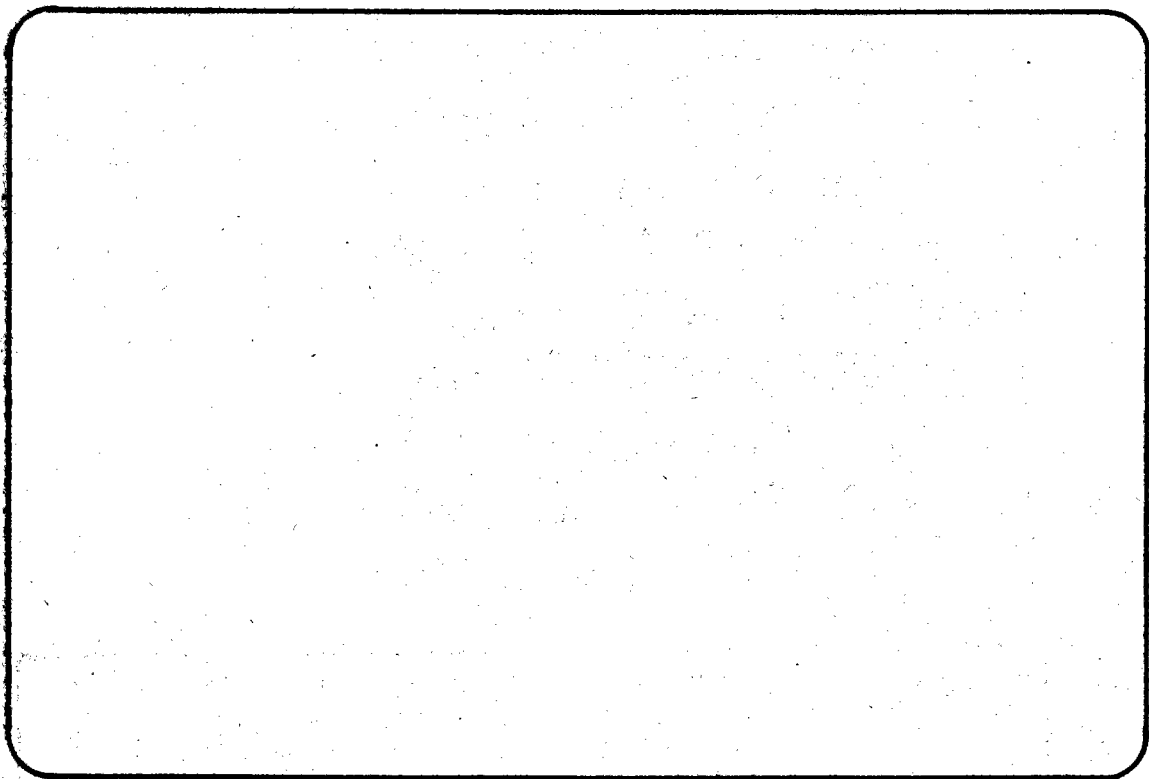
- (1) ศาสนาพุทธกำเนิดในประเทศอินเดีย
- (2) พระพุทธเจ้ามีนามเดิมว่าราหุล
- (3) พระพุทธเจ้าประสูติวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6
- (4) พระพุทธเจ้าตรัสรู้วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6
- (5) พระพุทธเจ้ามีนามเดิมว่าสิทธัตถะ

- (6) พระองค์บำเพ็ญทุกรกิริยาด้วยการอดอาหาร
- (7) พระองค์ตรัสรู้ด้วยวิธีบำเพ็ญทุกรกิริยา
- (8) พระองค์ตรัสรู้ด้วยวิธีบำเพ็ญเพียร
- (9) การบำเพ็ญเพียรคือการกลั่นลมหายใจ
- (10) หลังตรัสรู้ได้ทรงประกาศคำสอน
- (11) มีผู้ขอบวชเป็นพุทธสาวกจำนวนมาก
- (12) การบำเพ็ญเพียรคือการทำใจให้บริสุทธิ์
- (13) เสด็จปรินิพพานตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6
- (14) นับถึงวันปรินิพพานมีอายุ 80 ปี

เพื่อน ๆ คงทำแบบฝึกกันได้ถูกต้องนะครับ
 สำหรับคนที่ทำผิดควรหาเวลาอ่านเพิ่มเติมนะครับ
 ต่อไปนี้ให้เพื่อนวาดภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ
 เช่น บางคนอาจวาดตอนประสูติ บางคนอาจจะวาด
 ตอนอดอาหาร บางคนอาจวาดตอนตรัสรู้ได้
 ตัดสินใจแล้ววาดลงในกรอบในหน้าถัดไป

เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้	หน่วยที่ 3		พุทธ ป.3
	บทที่ 3	2 คาบ	ลำดับที่ 8

จงอ่านและทำตามคำสั่งอย่างตั้งใจไปจนจบ
แล้วนักเรียนจะเล่าพุทธประวัติได้ นักเรียน
คงเคยพบเห็นพระพุทธรูปมาบ้างแล้ว บอก
ได้ไหมว่าเรามีพระพุทธรูปไว้แทนสิ่งใด

ถ้าตอบว่ามีไว้แทนพระพุทธรูปหลังจากที่พระองค์เสด็จปรินิพพานไปแล้ว
ถือว่าถูก

นักเรียนลองบอกซิว่าเคยพบเห็นพระพุทธรูปในที่ใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

เราอาจจะพบพระพุทธรูปในที่ต่าง ๆ เช่น ในโบสถ์ ห้างพระที่บ้าน
โต๊ะหมู่บูชาที่โรงเรียนหรือที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธมักจะ
มีพระพุทธรูปไว้กราบไหว้บูชา เพื่อระลึกถึงพระพุทธรูป

ต่อไปนี้จะแข่งขันทายปัญหากัน
โดยแข่งระหว่างกลุ่ม
ขอให้ท่านครูวิธีเล่นให้เข้าใจ
วิธีเล่นมีดังนี้

1. ให้แต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่มของตน เช่น กลุ่มแมว กลุ่มหมี ฯลฯ
2. ให้หัวหน้าชั้นเขียนชื่อกลุ่มต่าง ๆ ไว้บนกระดานดำ
3. ให้แต่ละกลุ่มจัดทำกระดาษแผ่นเล็กสำหรับไว้เขียนตอบปัญหา
4. หัวหน้าชั้นจะเป็นคนอ่านปัญหาที่ละข้อ
5. เมื่อฟังปัญหาแล้วสมาชิกในกลุ่มต้องช่วยกันคิดหาคำตอบและเขียนคำตอบ
6. เมื่อตอบแล้วแต่ละกลุ่มนำคำตอบของตนส่งให้หัวหน้าชั้น
7. หัวหน้าชั้นจะอ่านเฉลยแล้วตรวจคำตอบของกลุ่มต่าง ๆ
8. หัวหน้าชั้นให้คะแนนกลุ่มที่ตอบถูกข้อละ 1 คะแนน

เมื่อเข้าใจวิธีเล่นแล้ว ให้ปฏิบัติข้อ 1-2-3
ให้เรียบร้อย

ถ้าเรียบร้อยแล้วหัวหน้าชั้นเริ่มอ่านปัญหา
ต่อไปนี้ คนอื่น ๆ ต้องปิดหนังสือเอาไว้

ปัญหา

1. ศาสดาของศาสนาพุทธคือใคร (พระพุทธเจ้า)
2. ศาสนาพุทธกำเนิดในประเทศใด (อินเดีย)
3. พระพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่าอย่างไร (สิทธัตถะ)
4. วันประสูติ ตรัสรู้ ประนิพพานตรงกับวันใด (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6)
5. สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าคือที่ใด (สวนลุมพินีวัน)
6. เจ้าชายสิทธัตถะเห็นวาสังใดเป็นทุกข์ (การเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย)
7. เจ้าชายสิทธัตถะออกบวชเพื่อสิ่งใด (ค้นหาวิธีดับทุกข์)
8. หลังจากบวชแล้วทรงบำเพ็ญอะไรเป็นวิธีแรก (บำเพ็ญทุกรกิริยา)
9. พระพุทธเจ้าตรัสรู้โดยวิธีใด (บำเพ็ญเพียร)
10. การตรัสรู้เป็นการค้นพบสิ่งใด (ทางดับทุกข์)
11. หลังจากตรัสรู้แล้วทรงทำสิ่งใด (ประกาศคำสอนของศาสนาพุทธ)
12. พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานที่ใด (เมืองกุสินารา)

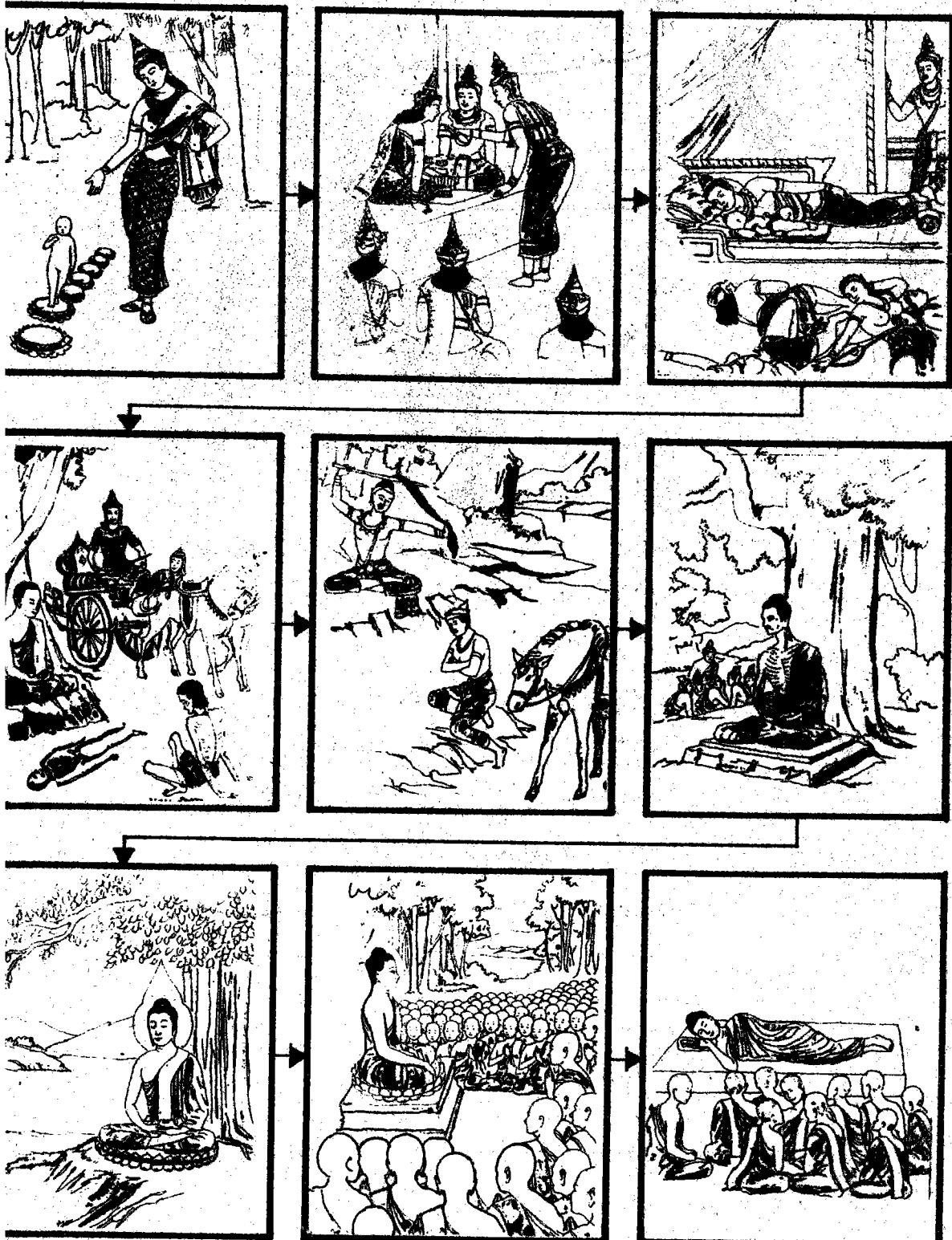

ให้หัวหนารวมคะแนนและประกาศผลการแข่งขัน
กลุ่มที่ใดคะแนนมากที่สุดเป็นผู้ชนะ ขอให้ทุกคน
ปรบมือพร้อมกัน

หัวหน้าสั่งให้ทุกคนเปิดหนังสือเรียนแล้วเรียนต่อไป

กลุ่มแพต้องถูกทำโทษ วิธีทำโทษให้ดูที่ แบบฝึกที่ 1

แบบฝึกที่ 1 หัวหน้าที่สั้งให้กลุ่มแพ่งตัวแทนออกมาเล่าพุทธประวัติที่ละกลุ่ม
โดยคนเลาจะคุณภาพแล้วเลาตามลำดับภาพต่อไปนี้

ถ้ามีเวลาเหลือให้อ่านเรื่องต่อไปนี้ หรือนำไป
อ่านเป็นการบ้านนะครับ

พระพุทธเจ้าเป็นเชื้อสายกษัตริย์ เมื่อครั้งตอนต้นของ
ชีวิต ได้รับความสุขสบายต่อการสิ่งใดก็ได้ทุกอย่าง ถ้า
เป็นบุคคลทั่วไปก็คงจะเสวยสุขนั้นตลอดชีวิต แต่พระองค์เกิด
มาเพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์โดยแท้ จึงไม่ไต่หลงอยู่กับทรัพย์สมบัติ
ทั้งปวงและเสด็จออกบวชหาความยากลำบากนานาประการ
เพื่อคนหาวิธีพ้นทุกข์จนสำเร็จ ช่วยให้ชาวโลกได้หลักคำสอน
ของพระองค์ไปปฏิบัติตนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่าง
เป็นสุขละเว้นการทำชั่วทั้งปวง

พระองค์มีลักษณะพิเศษต่างจากคนอื่นทั้งปวงอีกประการหนึ่ง
คือ วันเกิด วันตรัสรู้ และวันปรินิพพานตรงกับวันเดียวกัน
คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 จึงถือวันนี้ว่าเป็นวันสำคัญ
ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนวันสำคัญต่าง ๆ นี้ในครั้งต่อไป

หน่วยที่

4

บทเรียนสำเร็จรูป

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

พุทธศาสนากับคุณหนู

- แสดงตนเป็นพุทธมามกะและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาได้

ทำความดี

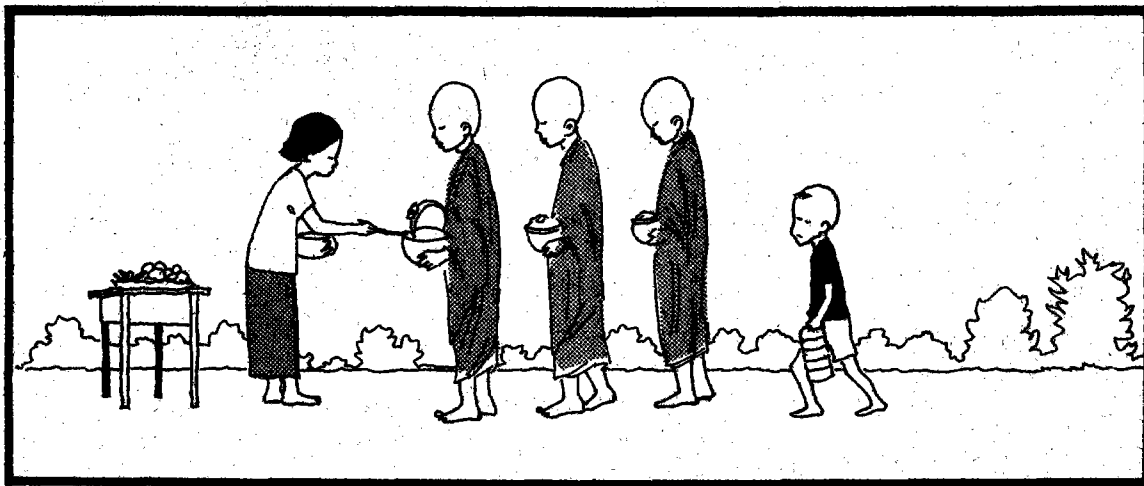
ละเว้นการทำชั่วทั้งปวง

เครื่องมือสำหรับการวิจัยระดับปริญญาเอก
ของ อรอนงค์ สุวรรณกุล
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528

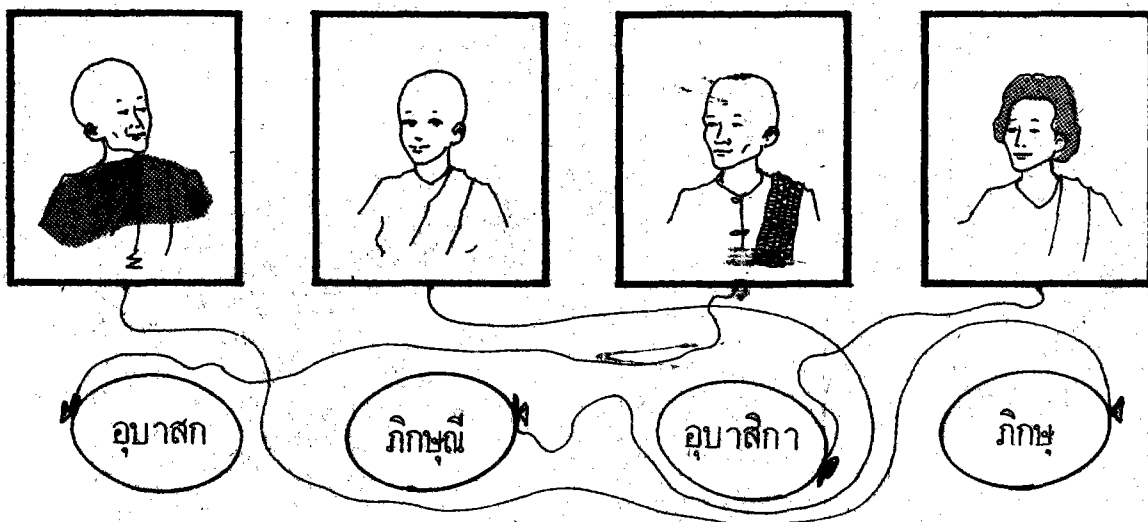
แสดงตนเป็นพุทธมามกะและปฏิบัติตน ให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาใด	หน่วยที่ 4		พุทธ ป.3 ลำดับที่ 9
	บทที่ 1	2 คาบ	

เมื่อเรียนจบตอนนี้แล้วนักเรียนจะสามารถแสดงตนเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธได้
จงอ่านอย่างตั้งใจและตอบคำถามหรือทำแบบฝึกหัดทุกครั้งที่พบ

ภาพนี้เป็นการปฏิบัติในศาสนาใด นักเรียนเคยทำเช่นนี้บ้างไหม

ลองพิจารณาภาพ 4 ภาพนี้อีกชีว่า เป็นภาพใครบ้าง ถ้าคิดไม่ออก
จงตามเส้นไป

พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า ศาสนาพุทธจะเจริญสืบไป
ก็โดยอาศัยพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก
อุบาสิกา

ภิกษุ คือ นักบวชชาย ภิกษุณีคือนักบวชหญิง
อุบาสก คือ ผู้ชายที่นับถือศาสนาพุทธ
อุบาสิกา คือ ผู้หญิงที่นับถือศาสนาพุทธ

การนับถือศาสนาพุทธนั้น ถ้าจะให้ดีควรมีการประกาศ
ตนเสียก่อน คือการประกาศตนเป็นพุทธมามกะ (พุ-ทะ-มา-
มะ-กะ) การประกาศตนเป็นพุทธมามกะนี้อาจทำได้ง่าย ๆ
ด้วยการตั้งใจว่าจะนับถือศาสนาพุทธ อีกวิธีหนึ่งคือวิธีประกาศตน
ต่อหน้าพระสงฆ์ ซึ่งมีวิธีดังนี้

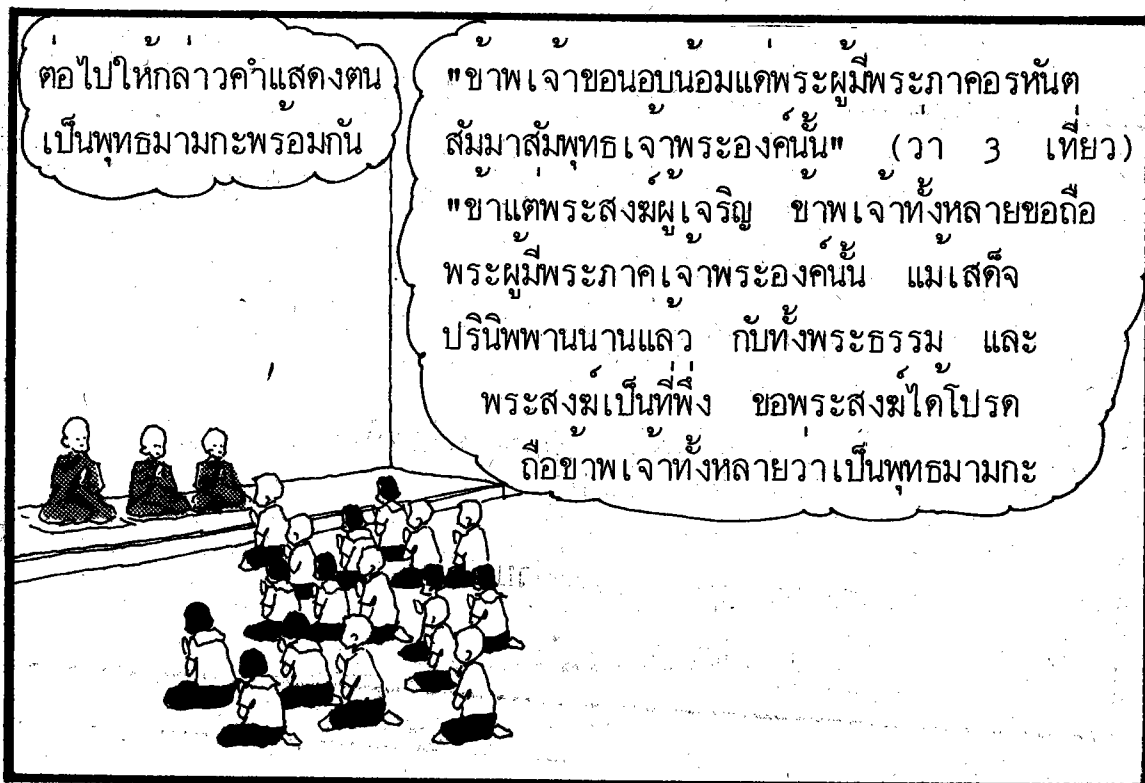

จัดโต๊ะหมู่บูชาเสร็จแล้ว
ต่อไปก็ ไปนิมนต์พระ
มาทำพิธี นิมนต์พระมา
สัก 3 รูปก็พอ

จุดธูปเทียนบูชาพระ
แล้วขอโทษทุกคน
กราบ 3 ครั้ง

เพื่อน ๆ คงจดจำวิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะได้บ้าง
ลองมาทบทวนอีกครั้ง เพื่อว่าในตอนต่อไปเราจะได้ทดลอง
ปฏิบัติได้ถูก การแสดงตนเป็นพุทธมามกะมีขั้นตอนอย่างนี้
ใช่ไหม

(1) จัดสถานที่ เช่น จัดโต๊ะหมู่บูชา
จัดที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ จัดหาคอกไม้
ธูปเทียนไว้มุมบูชาพระ

(2) นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธี

(3) เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้ว หัวหน้าชั้นหรือตัวแทนเป็นผู้จุดธูปเทียนบูชาพระ
แล้วนำกล่าวคำบูชาพระ

"ข้าพเจ้า บูชาพระพุทธรูปด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้"
(กราบ 1 ครั้ง)

"ข้าพเจ้า บูชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้"
(กราบ 1 ครั้ง)

"ข้าพเจ้า บูชาพระสงฆ์ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้"
(กราบ 1 ครั้ง)

(4) หัวหน้านั้หรือตัวแทนนำกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

"ข้าพเจาขอนอบนอมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระองค์นั้" (กล่าว 3 จบ)

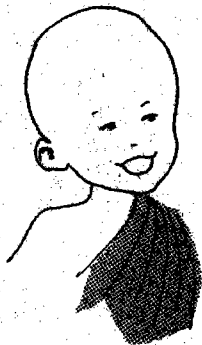
"ข้าแต่พระสงฆ์เจริญ ข้าพเจาทั้งหลายขอถื้พระผู้มีพระภาคเจ้า

พระองค์นั้ แม่เสด็จปรินิพพานนั้แล้ว กั้ทั้งพระธรรมและ

พระสงฆ์เป็นที่พักพิง ขอพระสงฆ์ไ้โปรดถื้ข้าพเจาทั้งหลายว่าเป็น

พุทธมามกะ"

(กราบ 3 ครั้ง)

เมื่อประกาศตนเป็นพุทธมามกะแล้วเราต้องตั้งใจ
ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า คือทำความดี
และเว้นการทำชั่ว และทำใจให้บริสุทธิ์และช่วยกันบำรุง
ศาสนาให้เจริญ ดังภาพต่อไปนี้

การทำแต่ความดีละเว้นการทำชั่ว การทำบุญตักบาตร
การสละเงินเพื่อบำรุงศาสนา และการเข้าร่วมพิธีในวันสำคัญ
ทางศาสนา เป็นสิ่งที่ชาวพุทธควรปฏิบัติ ถ้าทำได้แล้วก็ถือว่าเป็น
ชาวพุทธอย่างแท้จริง

แบบฝึกที่ 1 จงนำขั้นตอนในรอบมาเขียนใหม่ให้เรียงตามลำดับก่อนหลัง
ใหญ่ถูกต้อง

- จุดธูปเทียนบูชาพระ
- นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธี
- กล่าวคำบูชาพระ
- จัดเตรียมโต๊ะหมู่บูชาและดอกไม้ธูปเทียน
- กล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

แบบฝึกที่ 2 ให้กา✓ หน้าข้อที่ชาวพุทธควรทำ

- ☐ ทำความดีละเว้นการทำชั่ว
- ☐ เอาเปรียบคนอื่นเสมอ
- ☐ ทำบุญตักบาตรเสมอ
- ☐ รังแกเพื่อนเสมอ
- ☐ พุคจาหยาบคายเสมอ
- ☐ เขารวมพิธีในวันสำคัญ
- ☐ สละเงินบำรุงศาสนา

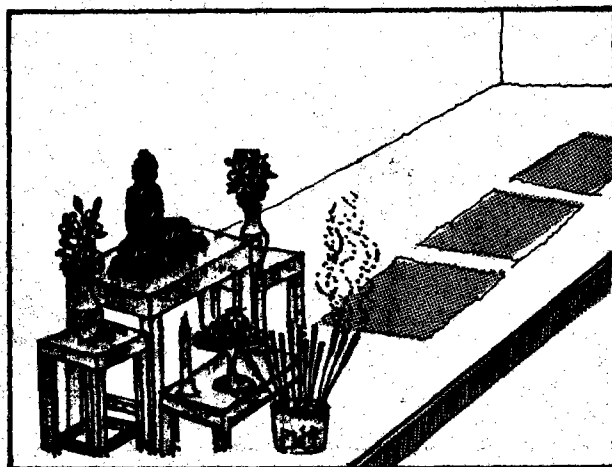
ทำแบบฝึกเสร็จแล้วลองตรวจคำตอบกับคำตอบของเพื่อน ๆ
ในการเรียนครั้งต่อไปนักเรียนจะได้ทดลองแสดงตน
เป็นพุทธมามกะให้ไปฝึกอ่านคำบูชาพระและคำกล่าวแสดงตน
เป็นพุทธมามกะ ให้หัวหน้าชั้นจัดหาชุด 3 ดอก และ
เทียน 1 เล่มมาด้วยนะครับ

แสดงตนเป็นพุทธมามกะและปฏิบัติตน ให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาใด	หน่วยที่ 4		พุทธ ป.3 ลำดับที่ 10
	บทที่ 2	2 คาบ	

ในบทนี้นักเรียนจะได้ทดลองปฏิบัติจริง
การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

จงดูภาพทางขวามือนี้ว่ามีอะไรบ้าง
ลองคิดตอบในใจดู

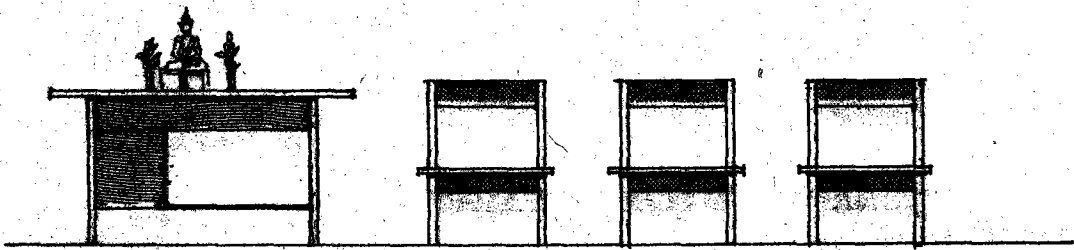

นักเรียนคงพบว่าในภาพมีโต๊ะหมู่บูชา มีพระพุทธรูป มีดอกไม้อูปเทียน และมีที่นั่งสำหรับพระสงฆ์อยู่ด้วย เมื่อจะมีพิธีทางศาสนาเราจะจัดให้มีสิ่งเหล่านี้เสมอ

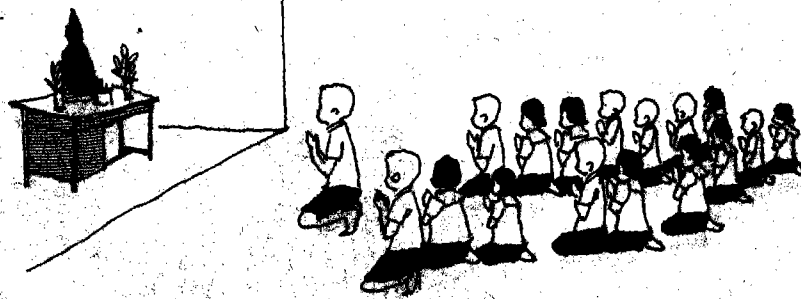
ต่อไปนี้เพื่อน ๆ จะได้ทดลองจัดพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ให้หัวหน้าชั้นนำเพื่อน ๆ ปฏิบัติไปทีละขั้นดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดสถานที่ให้มีโต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้อูปเทียน และที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ (ใช้โต๊ะครูแทนโต๊ะหมู่บูชา และใช้เก้าอี้แทนที่นั่งสำหรับพระสงฆ์)

ขั้นที่ 2 หัวหน้าชั้นนำจุดธูปเทียนบูชาพระ นักเรียนทุกคนพนมมือ

ขั้นที่ 3 หัวหน้าชั้นนำกล่าวคำบูชาพระให้ทุกคนว่าตาม ดังนี้

"ข้าพเจ้า บูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้"

(กราบครั้งที่ 1)

"ข้าพเจ้า บูชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้"

(กราบครั้งที่ 2)

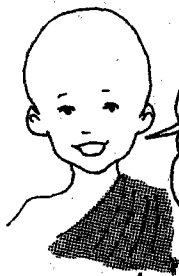
"ข้าพเจ้า บูชาพระสงฆ์ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้"

(กราบครั้งที่ 3)

ขั้นที่ 4 หัวหน้าชั้นนำกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ทุกคนว่าตามดังนี้

"ข้าพเจ้าขออนอบนอมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น (ว่า 3 จบ) ข้าแต่พระสงฆ์เจ้าริณี ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ขอถือพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม่เสด็จปรินิพพานมาแล้ว
กับทั้งพระธรรมและพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ขอพระสงฆ์ได้โปรดถือข้าพเจ้า
ทั้งหลายว่าเป็นพุทธมามกะ"

(กราบสามครั้ง)

เพื่อน ๆ เห็นหรือยังครับการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
ทำได้ไม่ยากเลย ที่นี้ให้ลองทำที่ละกลุ่ม โดย
หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำทำแบบฝึกที่ 1 นะครับ

แบบฝึกที่ 1 ให้ออกไปแสดงตนเป็นพุทธมามกะที่ละกลุ่ม โดยดำเนินการ
ตามขั้นที่ 2 - 3 - 4 ที่ได้ทำมาแล้ว พร้อมแล้วลงมือ
ปฏิบัติได้เลย เสร็จแล้วจึงอ่านต่อไป

นี่เป็นการทดลองเท่านั้นนะครับ ต่อไปขอให้เพื่อนๆ
หาโอกาสไปแสดงตนเป็นพุทธมามกะจริง ๆ อาจให้คุณพ่อนิมนต์พระ
มาทำพิธีที่บ้าน หรือไปทำที่วัดเลยก็ได้ แต่ถ้าจะให้สะดวก
เราควรทำพร้อม ๆ กันที่โรงเรียน โดยปรึกษาคูรูปประจำชั้น
เพื่อจัดสถานที่และนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีพร้อม ๆ กันทั้งโรงเรียน
เลยยิ่งดีครับ

ในการเรียนครั้งต่อไป ให้นักเรียนจัดทำสิ่งต่อไปนี้มาฝึกทำ
กระถางดอกไม้

1. ใบตอง (ใบกล้วย) ขนาด 8×5 นิ้ว 1 ใบ
2. ไมกลัด จำนวน 1 อัน
3. กรรไกรเล็ก 1 อัน
4. ดอกไม้มัดต่าง ๆ 1 กำมือ

อย่าลืมจัดทำมาไห้ครบทุกคนนะครับ

บอกชื่อวันสำคัญทางพุทธศาสนาและร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาใด	หน่วยที่ 5		พุทธ ป.3 ลำดับที่ 11
	บทที่ 1	2 คาบ	

นักเรียนเคยพบเห็นเหตุการณ์ดังภาพนี้บ้างไหม บอกได้ไหมว่าเป็นภาพในวันอะไร

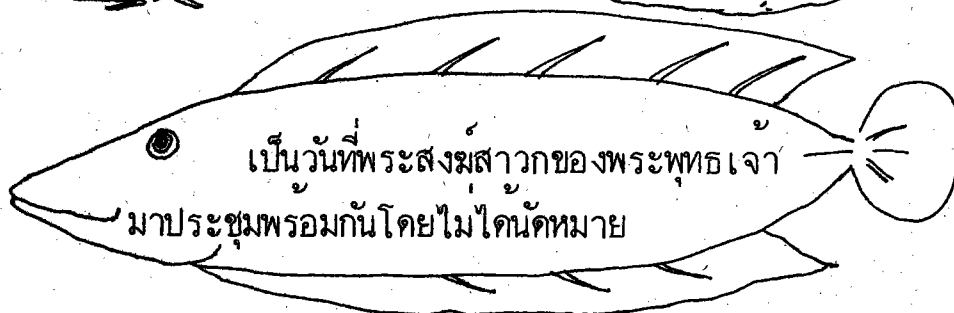
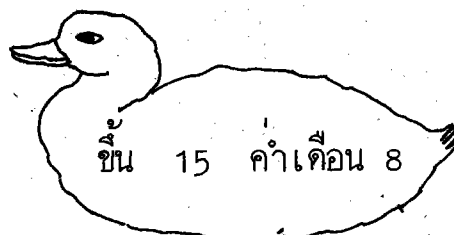
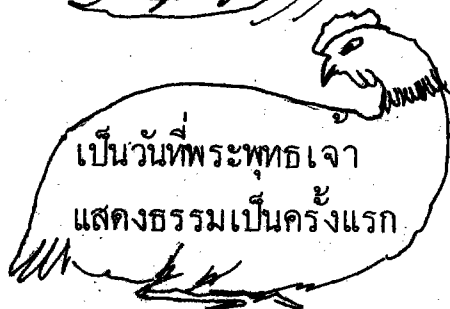
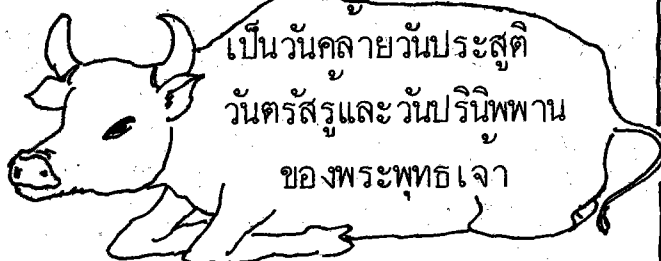
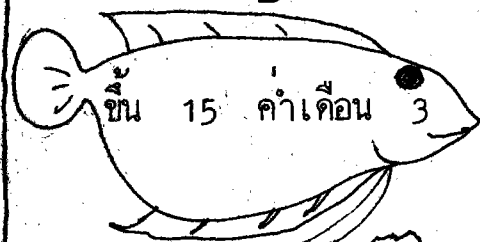
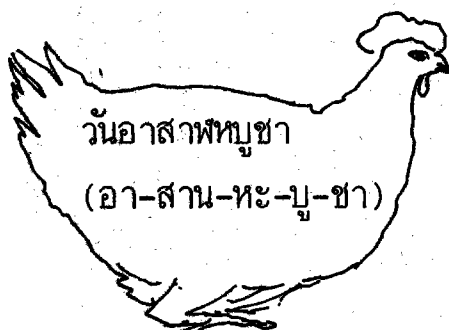

คนเราถือว่าวันเกิดเป็นวันสำคัญ ชาวพุทธทุกคนจึงถือว่าวันประสูติของพระพุทธเจ้าเป็นวันสำคัญยิ่ง เราจะใดเรียนรูต่อไปว่าวันสำคัญทางพุทธศาสนามีวันอะไรบ้าง

เพื่อน ๆ คงรู้จักแมวเหมียวนะคะ วันนี้
แมวเหมียวจะพาเพื่อน ๆ ไปเที่ยวสวนสัตว์
แต่มีขอแมวเพื่อน ๆ จะต้องอ่านข้อความบนตัว
สัตว์ทุก ๆ ตัวจนครบนะคะ พรอมแล้วเราไปกัน
ได้เลย

สวนสัตว์

ลองโยงเส้นระหว่างสัตว์พวกเดียวกันซิ
เช่น โยงพวกมี 4 เท้าเข้าด้วยกัน
แล้วโยงพวกสัตว์ปีกเข้าด้วยกัน และ
พวกปลาเข้าด้วยกัน แล้วอ่านเรื่องตามเส้น
ไปจนครบทุกเส้น

การชมสวนสัตว์จะทำให้เพื่อน ๆ ใดความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญ
ทางพุทธศาสนา แล้วนำความรู้มาทำแบบฝึกที่ 1 ต่อไปนี้

แบบฝึกที่ 1 ให้คนหาคำตอบจากสวนสัตว์มาเขียนเติมในช่องว่าง

1. วันวิสาขบูชาตรงกับวันใด สำคัญอย่างไร (คำตอบอยู่ที่หมูสัตว์
4 เท้า)

ชื่อวันสำคัญ.....

ตรงกับวันขึ้น.....ค่ำ เดือน.....

มีความสำคัญคือ.....

2. วันมาฆบูชาตรงกับวันใด สำคัญอย่างไร (คำตอบอยู่ที่สัตว์น้ำ)

ชื่อวันสำคัญ.....

ตรงกับวันขึ้น.....ค่ำ เดือน.....

3. วันอาสาฬหบูชาตรงกับวันใด สำคัญอย่างไร (คำตอบอยู่ที่สัตว์ปีก)

ชื่อวันสำคัญ.....

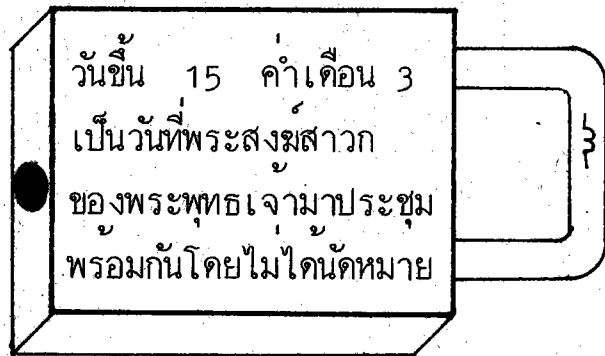
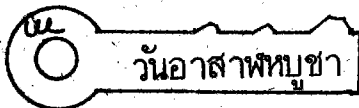
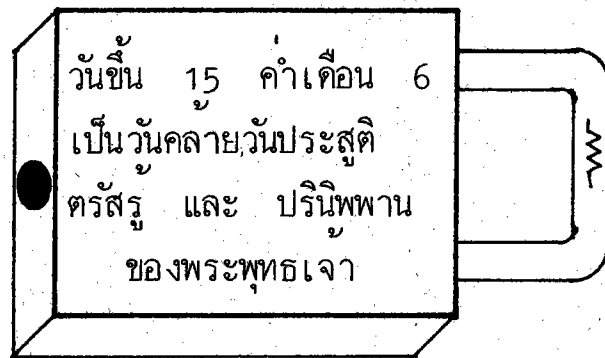
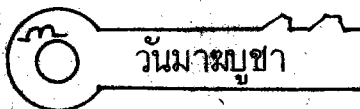
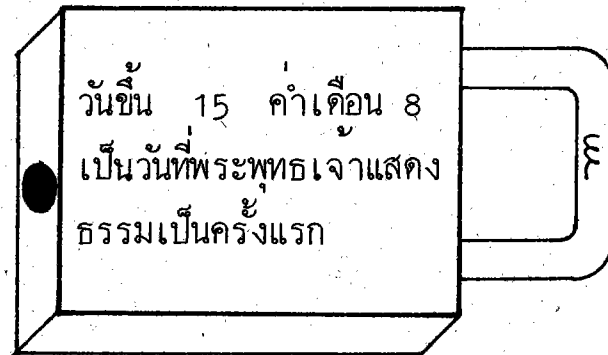
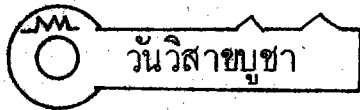
ตรงกับวันขึ้น.....ค่ำ เดือน.....

สำคัญคือ.....

ลองตรวจคำตอบ
กับคำตอบของเพื่อน ๆ

แบบฝึกที่ 2 ให้โยงเส้นจากลูกกุญแจไปหาแม่กุญแจให้ข้อความเข้ากันได้ถูกต้อง
อ่านดูข้อความให้ดีก่อนจะโยงเส้น

ให้สังเกตเครื่องหมายบนลูกกุญแจ ถ้าโยงไปยังแม่กุญแจที่มีเครื่องหมายเหมือนกันแสดงว่าถูกต้อง ตอบแล้วลองเทียบกับคำตอบของเพื่อน ๆ

เราจะมีการแข่งขันกันสนุก ๆ แต่ขอให้งัดแมวเหมียวของคุณ
นะคะ วิธีเล่นมีดังนี้

- ① ให้หัวหน้าชั้นออกไปเขียนตารางแข่งขันบนกระดาน โดยกำหนดชื่อกลุ่ม
ต่าง ๆ เป็นชื่อสัตว์ใดครบทุกกลุ่ม ดังตัวอย่าง

ชื่อกลุ่ม \ ช่องเก็บ	1	2	3	4	5	ชนะ
แมว →						
เสือ →						
ช้าง →						
หมี →						
วัว →						

- ② หัวหน้าอ่านคำทายทีละข้อ (คำทายอยู่หน้าถัดไป) ให้แต่ละกลุ่ม
เขียนคำตอบลงในกระดาษแล้วส่งคำตอบให้หัวหน้าชั้น
- ③ หัวหน้าอ่านเฉลย แล้วตรวจคำตอบของแต่ละกลุ่ม ถ้ากลุ่มใดตอบถูก
ให้ตอลูกศรออกไปช่องละ 1 ช่อง
- ④ อ่านคำถามจนครบทุกข้อแล้ว กลุ่มใดที่ตอลูกศรถึงเส้นชัยก่อนเป็นผู้ชนะ

ชนะแข่งขันทุกคนต้องปัดสมุดเอาไว้ชนะคะ เมื่อเข้าใจแล้ว
ให้หัวหน้าออกไปเขียนตารางและทำการแข่งขันได้เลย
คำทายอยู่หน้าถัดไปนะคะ

- คำทาย ขอ 1. วันสำคัญใดเอ่ยที่ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6
(วันวิสาขบูชา)
- ขอ 2. วันสำคัญใดเอ่ยที่ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8
(วันอาสาฬหบูชา)
- ขอ 3. วันสำคัญใดเอ่ยที่ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3
(วันมาฆบูชา)
- ขอ 4. วันวิสาขบูชามีความสำคัญอย่างไร
(เป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ ประนินพพาน)
- ขอ 5. วันมาฆบูชามีความสำคัญอย่างไร
(เป็นวันที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้ามาประชุมพร้อมกัน
โดยไม่ได้นัดหมาย)
- ขอ 6. วันอาสาฬหบูชามีความสำคัญอย่างไร
(เป็นวันที่พระพุทธเจ้าแสดงธรรมเป็นครั้งแรก)

กลุ่มไหนชนะ ขอให้เพื่อน ๆ พรบมือ
ชมเชยเพื่อนด้วยคะ

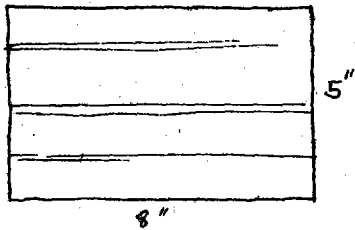
เพื่อน ๆ คะในวันสำคัญต่าง ๆ เหล่านี้ ชาวพุทธ
จะมีพิธีเวียนเทียนที่วัด คนที่ไปเวียนเทียนจะต้องจัดดอกไม้
ไปถวายพระด้วย เพื่อนคงนำดอกไม้ไปตอมมาถวายแล้ว
เรามาฝึกทำกรวยดอกไม้เถอะคะ ทำตามขั้นตอนในหน้า
ถัดไปนะคะ

ขั้นตอนการทำกรวยดอกไม้ ให้ทำตามทีละขั้นจากขั้นที่ ① ถึง ⑤

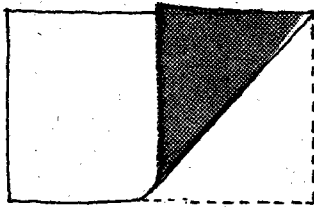
①

ตัดใบตองให้โตขนาดยาว 8 นิ้ว กว้าง 5 นิ้ว

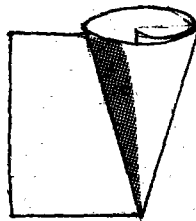
②

พับมุมใบตองขึ้นดังภาพ

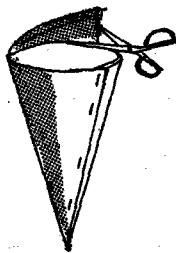
③

ม้วนใบตองเป็นรูปกรวย

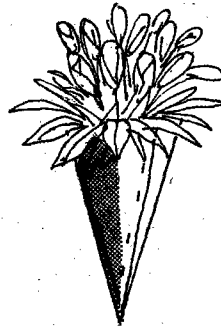
④

ใช้ไม้กลัดแล้วตัดปากให้เสมอกัน

⑤

จัดดอกไม้ใส่กรวยให้สวยงาม

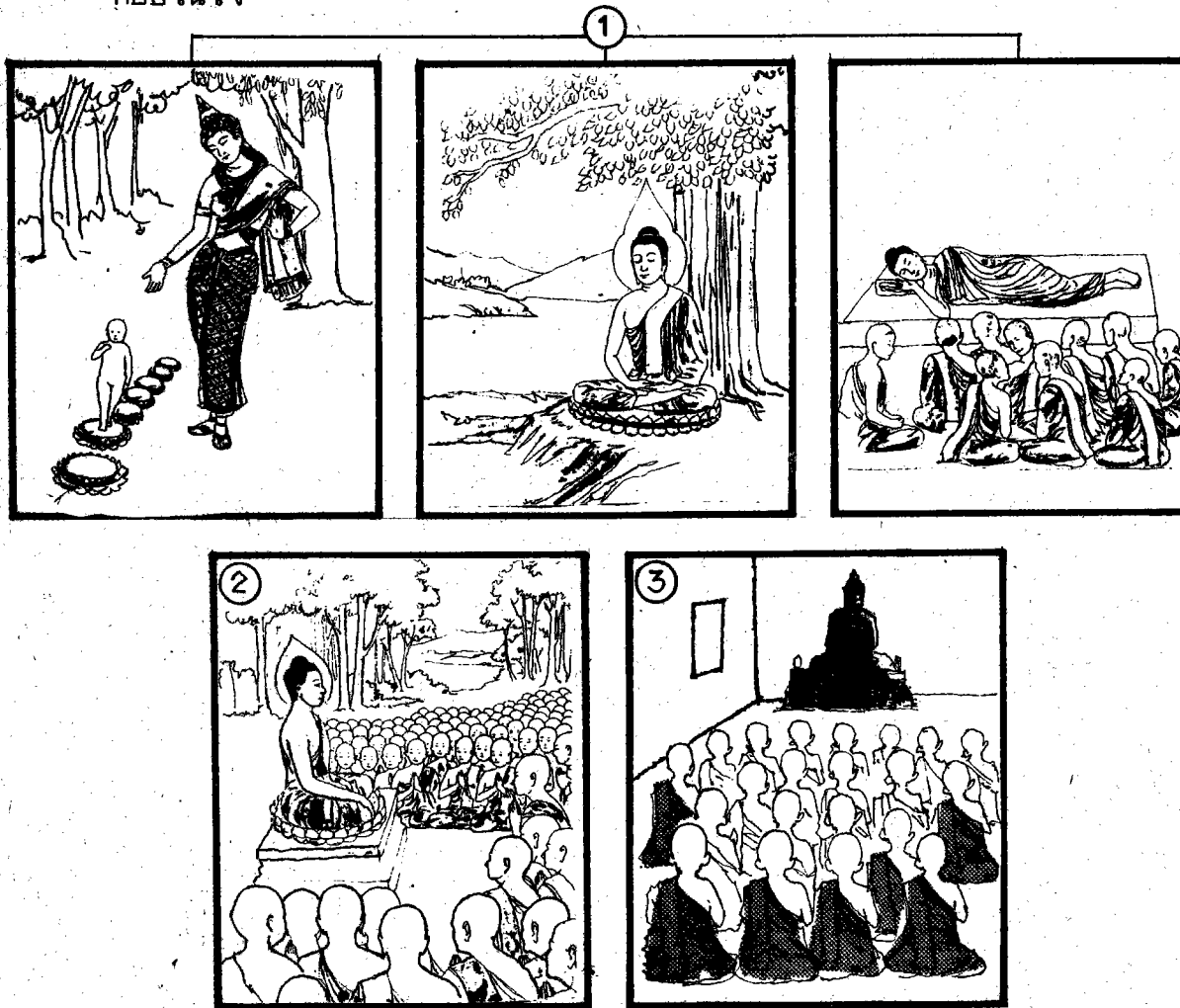

ทำเสร็จแล้วให้จัดแสดงผลงานที่หน้าชั้น

บอกชื่อวันสำคัญทางศาสนาพุทธและ รวมพิธีกรรมในวันสำคัญนั้นได้	หน่วยที่ 5		พุทธ ป.3
	บทที่ 2	2 คาบ	

เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียนจะรู้จักวันสำคัญเพิ่มขึ้นอีกสองวัน จงตั้งใจอ่าน
และตอบคำถามไปตามลำดับ

ดูภาพแล้วพอนึกออกไหมว่าเกี่ยวข้องกับวันสำคัญใดบ้าง ลองคิด
ตอบในใจ

คนที่จำได้คงบอกว่าเป็นภาพเหตุการณ์ในวันสำคัญ 3 วัน คือ

- ① วันวิสาขบูชา ② วันมาฆบูชา ③ วันอาสาฬหบูชา ถ้ายังจำ
กำหนดวันไม่ได้ให้อ่าน ๖ ดังนี้

วิหค มาสาม อาแปด

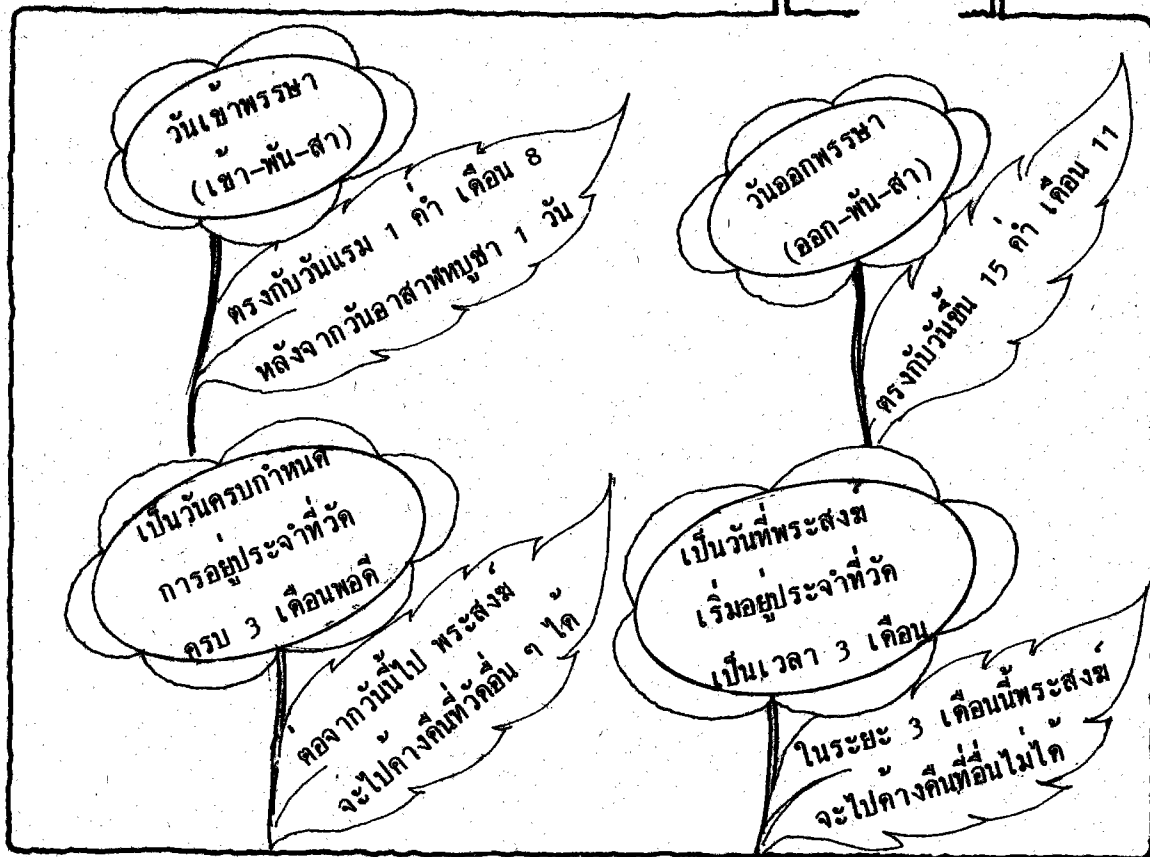

วิหค = วิสาขบูชาขึ้น 15 ค่ำเดือน หก
 มาสาม = มาฆบูชาขึ้น 15 ค่ำเดือน สาม
 อาแปด = อาสาฬหบูชา ขึ้น 15 ค่ำ
 เดือน แปด
 จงจำคาถาว่า วิหค มาสาม อาแปด

พี่น้องจะแนะนำวันสำคัญ
 ทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นอีก 2 วัน
 เราจะไปชมสวนดอกไม้ มีขอแม่ว่า
 ต้องอ่านข้อความบนต้นไม้ทุกต้นนะครับ

สวนดอกไม้

จงนำความรู้จากสวนดอกไม้ม้าเขียนตอบคำถาม

1. วันเข้าพรรษาตรงกับวันอะไร มีความสำคัญอย่างไร
(คำตอบอยู่ที่ดอกไม้ม้า 5 กลีบ)

ตอบ

2. วันออกพรรษาตรงกับวันอะไร สำคัญอย่างไร
(คำตอบอยู่ที่ดอกไม้ม้ากลีบดอก 6 กลีบ)

ตอบ

แบบฝึกที่ 1 จงเขียนข้อความหรือตัวเลขเติมในช่องว่างให้ถูกต้อง

1. วันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม....ค่ำ เดือน....มีความสำคัญ
คือ เป็นวันที่พระสงฆ์เริ่มอยู่ประจำที่.....
เป็นเวลา.....เดือน ในช่วงเวลานี้พระสงฆ์
จะไป.....ที่ไหนไม่ได้
2. วันออกพรรษา ตรงกับวัน....ค่ำ เดือน....มีความสำคัญคือ
เป็นวันครบกำหนดที่พระสงฆ์อยู่ประจำที่วัดครบ
.....เดือนพอดี ต่อจากวันนี้ไป.....จะไป
ค้างคืนที่วัดอื่น ๆ ได้

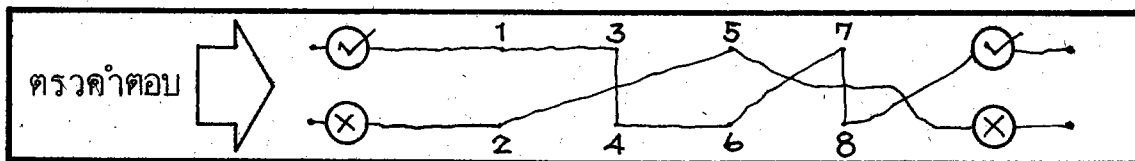
ตรวจสอบคำตอบ

ขอ 1	ตรวจสอบคำตอบกับดอกไม้ม้ากลีบดอก 5 กลีบ
ขอ 2	ตรวจสอบคำตอบกับดอกไม้ม้ากลีบดอก 6 กลีบ

แบบฝึกที่ 2 ให้กา✓ หน้าข้อถูก และกา× หน้าข้อผิด ห้ามดูเฉลยก่อนตอบนะ

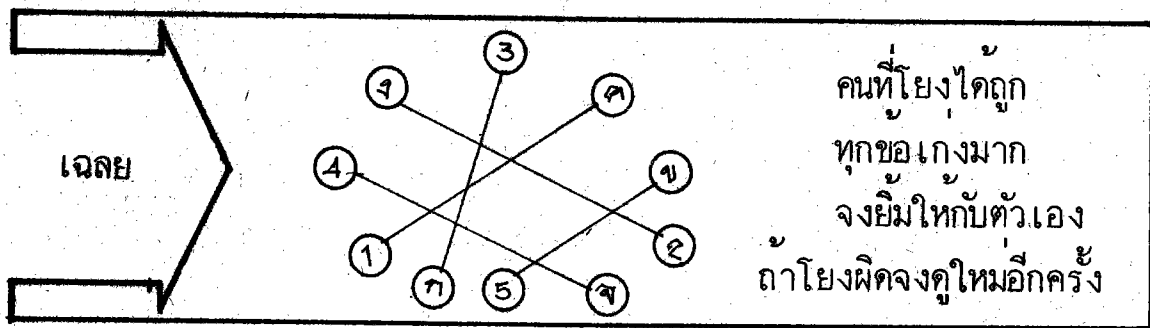
- 1 (....) วันออกพรรษาตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11
- 2 (....) วันเข้าพรรษาตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3

- 3 (....) วันเข้าพรรษาตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8
- 4 (....) วันเข้าพรรษาเป็นวันที่พระสงฆ์เริ่มอยู่ประจำที่วัด
- 5 (....) วันออกพรรษาเป็นวันที่พระสงฆ์เริ่มอยู่ประจำที่วัด
- 6 (....) วันออกพรรษาเป็นวันครบกำหนดการอยู่ประจำที่วัดครบ 3 เดือน
- 7 (....) จากวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระสงฆ์ไปค้างคืนที่วัดอื่นไม่ได้
- 8 (....) หลังจากวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระสงฆ์สามารถไปค้างคืนที่วัดใด ๆ ก็ได้

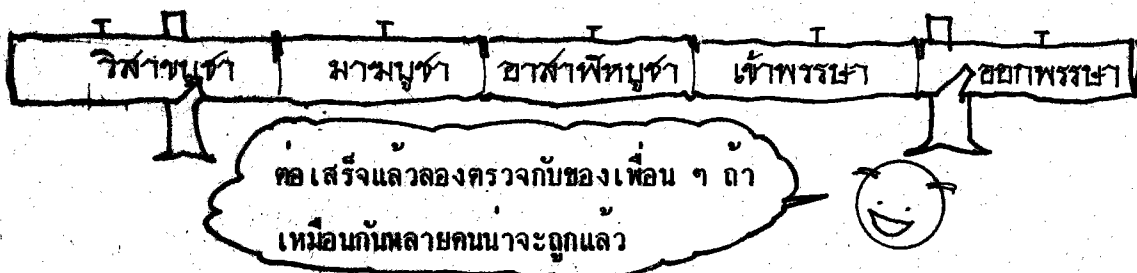
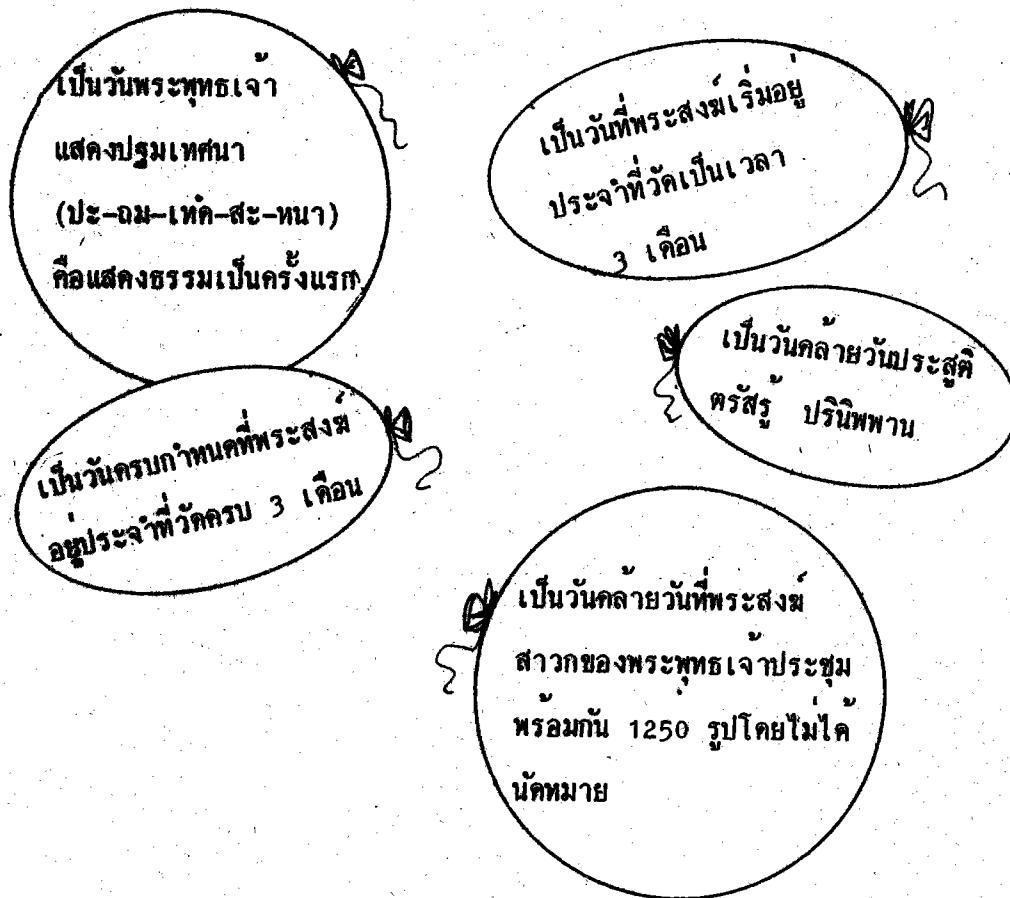

แบบฝึกที่ 3 ให้โยงเส้นจากข้อความสำคัญไปยังกำหนดวันทางขวามือ จงอย่าดูแล

วันวิสาขบูชา ①	ก ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8
วันมาฆบูชา ②	ข ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11
วันอาสาฬหบูชา ③	ค ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6
วันเข้าพรรษา ④	ง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3
วันออกพรรษา ⑤	จ แรม 1 ค่ำ เดือน 8

แบบฝึกที่ 4 ให้ต่อเชือกจากลูกโป่งไปยังราวไม้ให้ข้อความเข้ากันได้ถูกต้อง

หวังว่าเพื่อน ๆ คงตอบคำถามได้ถูกต้อง
เรามาร้องเพลงกันหน่อย ร้องให้ทุกคนเสร็จกันหมดแล้ว
หัวหน้าเปิดเทปเพลงวันสำคัญ 2 - 3 เทียว
ทุกคนร้องตาม คุณเนื้อเพลงไปด้วยนะครับ

เพลงวันมาฆบูชา

(สร้อย) เออ เออ เออ เออ เอ็ง เออ

วันมาฆบูชา	ชาวพุทธถว้หน้าเกษมสันต์
พันสองร้อย - หาสีบองค	อรหันต์พุทธองค์ จิตตรงกัน
(หมู่) เพ็ญ - เดือนสามรำลึกมัน	ทานประชุมพร้อมกันวันนี้ - เออ

วันเข้าพรรษา

(สร้อย)

วันเข้าพรรษา	พุทธวาจา ทานชานไช
พระสงฆ์ - ศีลชาธรรม	ฤดูฝนพรำ หามไปไกล
(หมู่) แรมค่ำ - เดือนเพ็ญตลอดไป	สามเดือนค่างไคว้ดเดียว - เออ
(สร้อย)	

วันอาสาฬหบูชา

(สร้อย)

อาสาฬหบูชา	วันสำคัญศาสนาครบองค์สาม
ทรงประกาศศาสนา	พุทธเทศกาล แสดงธรรม
(หมู่) เพ็ญ - เดือนแปดรำลึกตาม	สร้างบุญ พังธรรม เวียนเทียน-
(สร้อย)	เออ

วันวิสาขบูชา

(สร้อย) _____

วันวิสา-ขบูชา วันสำคัญศาสนา - สืบมานาน
 พุทธองค์ - ทานประสูติ ตรัสรู้ผ่องแผ้วและนิพพาน
 (หมู่) เพ็ญ - เดือนหกถ้วนตรงกัน ทำบุญไถทาน เวียนเทียน - เอย

บอกชื่อวันสำคัญทางศาสนาพุทธและรวม พิธีกรรมในวันสำคัญนั้นใด	หน่วยที่ 5		พุทธ ป.3 ลำดับที่ 13
	บทที่ 3	2 คาบ	

นักเรียนจะได้เรียนรู้วิถีปฏิบัติตนในวันสำคัญ

จงตั้งใจอ่านและตอบคำถามไปตามลำดับ

งานพิธีดังกล่าวที่นักเรียนลองนึกดูซิว่าเป็นพิธีอะไร

คนที่เคยไปชมขบวนแห่เทียนพรรษาคงตอบได้ถูก บางคนอาจเคย
 เขารวมขบวนแห่มาแล้ว

ข้อทดสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
เรื่อง พุทธศาสนา ชั้น ป.3

คำแนะนำ

1. ข้อทดสอบเป็นแบบเลือกตอบมีจำนวน 40 ข้อ เวลา 50 นาที
คำถามแต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือกตอบ 4 คำตอบจาก
ก, ข, ค และ ง จงพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุด
เพียงข้อเดียว เมื่อเลือกคำตอบใดแล้วจึงตอบลงในกระดาษ
คำตอบโดยกาก $\times$ หักอักษร ก หรือ ข หรือ ค หรือ ง
ที่ตรงกับตัวเลือกตอบในข้อนั้น ๆ
2. เมื่ออ่านคำถามในข้อใด จงกาตอบในกระดาษคำตอบที่มี
หมายเลขข้อตรงกัน
3. จงพยายามทำข้อสอบให้เสร็จในเวลาที่กำหนด หากพบข้อใดยาก
จงข้ามไปก่อน เมื่อมีเวลาเหลือจึงย้อนกลับมาตอบข้อยาก
นั้นอีกใหม่

ตัวอย่างการตอบ

คำถาม ข้อ 0. แมวมีกี่ขา ?

ก. 1 ขา

ข. 2 ขา

ค. 3 ขา

ง. 4 ขา

การตอบ (ตอบในกระดาษคำตอบ)

กระดาษคำตอบ

ข้อ ๐.	ก	ข	ค	ง

คำอธิบาย จากคำถามข้อ ๐. คำตอบที่ถูกต้องคือตัวเลือก ง.

จึงตอบในกระดาษคำตอบข้อ ๐. โดยกา ~~×~~ ทับบัอักษร ง.

ตอนที่ 1 จงอ่านคำถามแล้วเลือกหาคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เลือกได้คำตอบใดให้กา ~~×~~
ในช่องที่ตรงกับอักษรของคำตอบนั้นในกระดาษคำตอบ

1. ศาสนาใดที่มีคนนับถือมากที่สุดในประเทศไทย

- ก. พราหมณ์
- ข. พุทธ
- ค. อิสลาม
- ง. คริสต์

2. บุคคลในข้อใดที่เกี่ยวข้องกับศาสนาประจำชาติไทย

- ก. บาทหลวง
- ข. พระเยซู
- ค. พระสงฆ์
- ง. โต๊ะอิหม่าม

3. ข้อความใดกล่าวได้ถูกต้อง
 - ก. คนไทยเลือกนับถือศาสนาได้ตามใจชอบ
 - ข. คนไทยนับถือได้เฉพาะศาสนาประจำชาติ
 - ค. คนไทยเลือกนับถือศาสนาได้เฉพาะที่พ่อแม่อนุญาต
 - ง. คนไทยเลือกนับถือศาสนาตามที่รัฐบาลกำหนดให้เท่านั้น
4. "พระเจ้าแผ่นดินทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ทุกศาสนา" หมายความว่าอย่างไร
 - ก. สนับสนุนให้คนไทยเลือกนับถือศาสนาตามใจชอบ
 - ข. สนับสนุนให้คนไทยนับถือทุกศาสนาที่มีอยู่
 - ค. สนับสนุนทุนบำรุงเฉพาะศาสนาที่ดี
 - ง. สนับสนุนและทุนบำรุงทุกศาสนา
5. พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนา คือข้อใด
 - ก. เสด็จร่วมพิธีแรกนาขวัญ
 - ข. เสด็จในพระราชพิธีฉัตรมงคล
 - ค. เสด็จในพิธีเปิดสมัยประชุมรัฐสภา
 - ง. เสด็จในพิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถ
6. เพราะเหตุใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนา
 - ก. เพราะทุกศาสนามีแนวทางเหมือนกัน
 - ข. เพราะทุกศาสนาสอนให้คนทำความดี
 - ค. เพราะทุกศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ
 - ง. เพราะประชาชนของพระองค์นับถือหลายศาสนา

7. ข้อใดเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูที่
 - ก. ให้อาหารแกสัตว์เลี้ยงทุกวัน
 - ข. ให้เงินแก่เพื่อนที่ยากจน
 - ค. ให้การดูแลรักษาแม่ที่กำลังป่วย
 - ง. แบ่งขนมให้เพื่อนสนิทรับประทาน
8. ข้อใดแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 - ก. ซื้อขนมกินทุกครั้งที่มีรู้สึกหิว
 - ข. แบ่งอาหารให้เพื่อนที่ยากจน
 - ค. ให้อภัยแก่คนที่ทำผิด
 - ง. ตั้งใจเรียนให้พ่อแม่ได้ภูมิใจ
9. ข้อใดที่ไม่ใช่หลักธรรมของพุทธศาสนา
 - ก. การให้อภัยต่อผู้อื่น
 - ข. การช่วยเหลือแก่ผู้อื่น
 - ค. การโยนความผิดให้ผู้อื่น
 - ง. การทำความดีต่อผู้อื่น
10. ใครที่ปฏิบัติตามหลักธรรมเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อ
 - ก. มานีช่วยรักษาสุนัขที่บาดเจ็บ
 - ข. มานะตรวจดูการบ้านก่อนส่งครู
 - ค. มานพดูแลน้องในวันหยุด
 - ง. มนต์ให้เพื่อนยืมดินสอ และยางลบ

11. ถ้านักเรียนเล่นกันเป็นกลุ่ม หลักธรรมในข้อใดมีความจำเป็นมากที่สุด
 - ก. การให้อภัยต่อกัน
 - ข. ความเอื้อเฟื้อต่อกัน
 - ค. ความกตัญญูต่อกัน
 - ง. ความเมตตาต่อกัน
12. การกระทำตามข้อใดเป็นการทำดี
 - ก. ยืมของเพื่อนใช้เสมอ
 - ข. แบ่งของให้เพื่อนใช้เสมอ
 - ค. ลืมส่งของคืนเจ้าของเสมอ
 - ง. ชิงทำการบ้านให้เพื่อนเสมอ
13. ลุงเข้มเป็นพรานป่าออกล่าสัตว์เสมอ นักเรียนคิดว่าการกระทำของลุงเข้มผิดหลักธรรมหรือไม่
 - ก. ไม่ผิด เพราะเป็นอาชีพของลุงเข้ม
 - ข. ไม่ผิด เพราะสัตว์เกิดมาเป็นอาหารของมนุษย์
 - ค. ผิด เพราะเป็นการทำร้ายและเบียดเบียนผู้อื่น
 - ง. ผิด เพราะสัตว์ไม่เคยทำร้ายลุงเข้มมาก่อน
14. ศาสดา หมายถึงบุคคลในข้อใด
 - ก. ผู้นับถือศาสนา
 - ข. ผู้สนับสนุนศาสนา
 - ค. ผู้สืบทอดศาสนา
 - ง. ผู้ให้กำเนิดศาสนา

15. ศาสดาของศาสนาพุทธเดิมชื่อว่าอย่างไร
- ก. ราหุลกุมาร
 - ข. สิทธัตถะกุมาร
 - ค. สุทโธนะกุมาร
 - ง. อานนท์กุมาร
16. สาเหตุที่พระพุทธเจ้าออกบวชคือข้อใด
- ก. เบื่อหน่ายชีวิตครอบครัว
 - ข. ต้องการไปผจญภัยด้วยตนเอง
 - ค. ต้องการแสวงหาหนทางดับทุกข์
 - ง. ต้องการแสวงหาอาจารย์ที่เก่งวิชา
17. พระพุทธเจ้าเป็นโอรสของใคร
- ก. พระเจ้าสุปพุทธโศกับพระนางสิริมหามายา
 - ข. พระเจ้าสุทโธณะกับพระนางสิริมหามายา
 - ค. พระเจ้าสุปพุทธโศกับพระนางปชาบดี
 - ง. พระเจ้าสุทโธณะกับพระนางปชาบดี
18. พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีใดจึงตรัสรู้ได้สำเร็จ
- ก. บำเพ็ญเพียร
 - ข. บำเพ็ญทุกรกิริยา
 - ค. บำเพ็ญประโยชน์
 - ง. บำเพ็ญตะบะทางลมปราณ

19. พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ในวันใด

- ก. วันเพ็ญเดือน 3
- ข. วันเพ็ญเดือน 6
- ค. วันเพ็ญเดือน 8
- ง. วันเพ็ญเดือน 12

20. ข้อใดแสดงถึงการบำเพ็ญกุศกริยา

- ก. ออกอาหารและกลั่นลมหายใจ
- ข. ยืนสงบนิ่งและเดินจงกรม
- ค. เพ่งกระแสนจิตให้รวมเป็นจุดเดียว
- ง. นั่งสมาธิรวบรวมกำลังภายใน

21. เหตุการณ์ในข้อใดที่มีกำหนดวันคล้องจองกับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

- ก. การแสดงธรรมเป็นครั้งแรก
- ข. การประชุมของพุทธสาวกโดยมิได้นัดหมาย
- ค. การประสูติและปรินิพพานของพระพุทธเจ้า
- ง. การเสด็จออกบวชของเจ้าชายสิทธัตถะ

22. พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานที่เมืองใด

- ก. กบิลพัสดุ์
- ข. ราชคฤห์
- ค. เทวทหะ
- ง. กุสินารา

23. การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นการค้นพบสิ่งใด
- ก. วิธีดับทุกข์ ซึ่งเป็นความจริงอันประเสริฐ
 - ข. วิธีดับจิต ซึ่งเป็นการระงับต้นเหตุของความชั่ว
 - ค. วิธีรับทุกข์ ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดความสงบ
 - ง. วิธีรับลมปราณ ซึ่งเป็นวิธีถอดวิญญาณ
24. เหตุการณ์ใดไม่มีในพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- ก. การนิมนต์พระสงฆ์
 - ข. การจัดโต๊ะหมู่บูชา
 - ค. พิธีดื่มถวายพระพร
 - ง. การจุดธูปเทียนบูชาพระ
25. ข้อใดเป็นลำดับขั้นของพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- ก. โคนผม นุ่งห่มผ้าขาวและกล่าวคำแสดงตน
 - ข. จัดพานดอกไม้ เดินรอบโบสถ์และกล่าวคำแสดงตน
 - ค. เขียนบัตรเชิญ จัดงานเลี้ยงฉลอง และกล่าวคำสาบานตน
 - ง. นิมนต์พระมาทำพิธี จุดธูปบูชาพระและกล่าวคำแสดงตนต่อพระสงฆ์
26. จากขั้นตอนต่อไปนี้คือ "1. นิมนต์พระ 2. จุดธูปเทียนบูชาพระ 3. จัดโต๊ะหมู่บูชา 4. กล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 5. กล่าวคำบูชาพระ" ควรจัดลำดับเสียใหม่ให้ถูกต้องตามข้อใด
- ก. 2 3 2 5 4
 - ข. 3 1 2 5 4
 - ค. 4 1 5 3 2
 - ง. 5 3 4 2 1

27. การแสดงตนเป็นพุทธมามกะมีความหมายตรงกับข้อใด
- ก. เป็นการประกาศตนเป็นผู้รู้ของพุทธศาสนา
 - ข. เป็นการประกาศตนเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ
 - ค. เป็นการประกาศตนเป็นผู้ศึกษาธรรม
 - ง. เป็นการประกาศตนว่ามีความคิดตรงกับพระพุทธเจ้า
28. ข้อใดเป็นความหมายของ "ทำดีได้ชั่วได้ชั่ว"
- ก. แดงไปตกปลา เขาจึงจมน้ำตาย
 - ข. ค่ำป็นต้นมะม่วงจึงพลัดตกขาหัก
 - ค. ขาวเล่นกลางสายฝนถูกฟ้าผ่าตาย
 - ง. เขียวแบ่งขนมให้เพื่อนทานเพื่อนจึงรักเขียว
29. วันขึ้น 15 ค่ำเดือนหกเป็นวันสำคัญอะไรทางพุทธศาสนา
- ก. วันวิสาขบูชา
 - ข. วันมาฆบูชา
 - ค. วันอาสาฬหบูชา
 - ง. วันออกพรรษา
30. วันสำคัญใดที่มีกิจกรรมแตกต่างไปจากวันสำคัญอื่น ๆ
- ก. วันมาฆบูชา
 - ข. วันวิสาขบูชา
 - ค. วันอาสาฬหบูชา
 - ง. วันเข้าพรรษา

31. เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงกำหนดให้มีวันเข้าพรรษาในช่วงฤดูฝน

- ก. เพื่อไม่ให้พระสงฆ์เปียกน้ำฝน
- ข. เพื่อไม่ให้พระสงฆ์ไปเหยียบย่ำพืชผักของชาวบ้าน
- ค. เพื่อให้พระสงฆ์ได้ปลูกพืชผักหรือทำสวนครัว
- ง. เพื่อไม่ให้พระสงฆ์ได้รับอันตรายจากกระแสน้ำ

32. การถวายผ้าอาบน้ำฝนควรทำในวันอะไร

- ก. วันวิสาขบูชา
- ข. วันอาสาฬหบูชา
- ค. วันออกพรรษา
- ง. วันเข้าพรรษา

33. วันวิสาขบูชาเป็นวันที่เกิดเหตุการณ์ในข้อใด

- ก. การเสด็จออกบวชและบำเพ็ญทุกรกิริยา
- ข. การอภิเษกสมรสของเจ้าชายสิทธัตถะ
- ค. การแสดงปฐมเทศนาและมีพระรัตนตรัย
- ง. การประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพาน

34. กิจกรรมในข้อใดที่ต้องทำในวันสำคัญทางพุทธศาสนาทุก ๆ วันสำคัญ

- ก. ทำบุญตักบาตรและฟังพระเทศน์
- ข. เวียนเทียนและถวายเทียนพรรษา
- ค. ถวายผ้าอาบน้ำฝนและเวียนเทียน
- ง. ถวายผ้ากฐินและเวียนเทียน

35. ทำไมจึงกำหนดให้วันเข้าพรรษาเป็นวันต้นไม้แห่งชาติ
- เพื่อให้พระสงฆ์ช่วยปลูกต้นไม้
 - เพื่อให้พระสงฆ์เดินเหยียบต้นไม้
 - เพื่อให้ต้นไม้งอกงามเพราะเป็นต้นฤดูฝนพอดี
 - เพื่อให้พระสงฆ์เป็นผู้นำชาวบ้านปลูกต้นไม้
36. กิจกรรมข้อใดที่ทำในวันเข้าพรรษาซึ่งแตกต่างจากวันออกพรรษา
- การทำบุญใส่บาตร
 - การฟังพระเทศน์
 - การถวายเทียนพรรษา
 - การเวียนเทียน
37. ข้อใดเป็นพุทธภาษิต
- เอาตัวรอดเป็นยอดดี
 - ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
 - หวานพืชเพื่อหวังผล
 - อย่าไว้วางใจทางอย่าวางใจคน
38. "ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน" ตรงกับคุณธรรมข้อใด
- ความเอื้อเฟื้อ
 - ความซื่อสัตย์
 - ความอดุสาหะ
 - ความสามัคคี

39. "ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย" มีความหมายตรงกับข้อใด
- ก. คำชักผ้าเลยเป็นโรคแพ้งชักฟอก
 - ข. ชาวกลับบ้านช้าเลยถูกแม่คุด่า
 - ค. เขียวลืมนั่งตางค์จึงต้องอดข้าวมื่อกลางวัน
 - ง. แดงขับรถเร็วจึงถูกรถยนต์ชนขาหัก
40. วันที่ตรงกับวันแสดงธรรมเป็นครั้งแรกของพระพุทธเจ้าเรียกว่าวันอะไร
- ก. วันอาสาฬหบูชา
 - ข. วันวิสาขบูชา
 - ค. วันเข้าพรรษา
 - ง. วันมาฆบูชา

เฉลย
ข้อทดสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
เรื่อง พุทธศาสนา ชั้น ป.3

ตอนที่ 1

ข้อ	ก	ข	ค	ง	ข้อ	ก	ข	ค	ง
1	ก	ข	ค	ง	21	ก	ข	ค	ง
2	ก	ข	ค	ง	22	ก	ข	ค	ง
3	ก	ข	ค	ง	23	ก	ข	ค	ง
4	ก	ข	ค	ง	24	ก	ข	ค	ง
5	ก	ข	ค	ง	25	ก	ข	ค	ง
6	ก	ข	ค	ง	26	ก	ข	ค	ง
7	ก	ข	ค	ง	27	ก	ข	ค	ง
8	ก	ข	ค	ง	28	ก	ข	ค	ง
9	ก	ข	ค	ง	29	ก	ข	ค	ง
10	ก	ข	ค	ง	30	ก	ข	ค	ง
11	ก	ข	ค	ง	31	ก	ข	ค	ง
12	ก	ข	ค	ง	32	ก	ข	ค	ง
13	ก	ข	ค	ง	33	ก	ข	ค	ง
14	ก	ข	ค	ง	34	ก	ข	ค	ง
15	ก	ข	ค	ง	35	ก	ข	ค	ง
16	ก	ข	ค	ง	36	ก	ข	ค	ง
17	ก	ข	ค	ง	37	ก	ข	ค	ง
18	ก	ข	ค	ง	38	ก	ข	ค	ง
19	ก	ข	ค	ง	39	ก	ข	ค	ง
20	ก	ข	ค	ง	40	ก	ข	ค	ง

ภาคผนวก ง

แบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนที่เป็นผล
ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา

แบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนที่เป็นผล
ของการเรียนการสอนพุทธศาสนา

แบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนที่เป็นผลของการเรียนการสอน
พุทธศาสนานี้สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้สังเกตได้แก่ครูผู้สอน และนิสิตที่ช่วยวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม
ทางคุณธรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นตลอดสัปดาห์แรก และสัปดาห์สุดท้ายของการสอนพุทธศาสนา
ในห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นห้องเรียนทดลองและห้องเรียนควบคุม

วิธีการสังเกต

1. ให้ทำการสังเกตตั้งแต่โรงเรียนเข้าจนถึงเลิกเรียนตอนเย็นของแต่ละวัน
2. ทำการสังเกตในสัปดาห์แรกของการสอนพุทธศาสนา (ทุกวัน) และสัปดาห์
สุดท้ายของการสอนพุทธศาสนา (ทุกวัน)
3. ให้มีแบบฟอร์มการสังเกตอยู่ในมือและพร้อมที่จะขีดรอยคะแนนจำนวนครั้ง
ที่เกิดพฤติกรรมเชิงลบ (พฤติกรรมที่ไม่น่านิยม) ทุกครั้งที่พบพฤติกรรมเชิงลบ
ตามหัวข้อพฤติกรรมคุณธรรมที่สังเกตเกิดขึ้น
4. หากสภาพโดยทั่วไปแสดงพฤติกรรมของนักเรียนโดยส่วนรวมเป็นพฤติกรรม
คุณธรรมเชิงบวก (พฤติกรรมที่ดี) ให้บันทึกข้อคิดเห็นเด่นชัดของผู้สังเกตที่มี
ต่อพฤติกรรมคุณธรรมนั้น ๆ ด้วย คำว่า มีมาก มีปานกลาง มีน้อย)

หัวข้อพฤติกรรมคุณธรรมที่สังเกต	ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์แรกของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		บันทึกข้อคิดเห็นเด่นชัด ที่มีต่อพฤติกรรม คุณธรรมที่เกิดและ ความเปลี่ยนแปลง (แสดงปริมาณด้วยคำว่า มีมาก มีน้อย มีปานกลาง)
	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	
<u>นักเรียนมีความตั้งใจ</u> <u>เล่าเรียน</u> นักเรียนไม่แสดงความสนใจ เรียน (ชี้ทุกครั้งที่พบว่า มีนักเรียนไม่แสดงความ สนใจเรียน) นักเรียนไม่ทำการบ้านมาส่ง <u>นักเรียนพูดจาไพเราะต่อกัน</u> นักเรียนพูดคำหยาบ นักเรียนพูดจากระโชก กระชาก					

หัวข้อพฤติกรรมคุณธรรมที่สังเกต	ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์แรกของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		บันทึกข้อคิดเห็นเด่นชัด ที่มีต่อพฤติกรรม คุณธรรมที่เกิดและ ความเปลี่ยนแปลง (แสดงปริมาณด้วยคำว่า มีมาก มีน้อย มีปานกลาง)
	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	
<u>นักเรียนกล่าวคำขอบคุณและ</u> <u>ขอโทษ</u> นักเรียนไม่กล่าวคำขอบคุณ หรือขอโทษเมื่อเกิดเหตุ <u>นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อ</u> นักเรียนไม่แบ่งของเล่นให้ เพื่อน นักเรียนไม่แบ่งของใช้ให้ เพื่อน นักเรียนแย่งของของเพื่อน นักเรียนไม่แบ่งขนมให้เพื่อน					

หัวข้อพฤติกรรมคุณธรรมที่สังเกต	ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์แรกของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		บันทึกข้อคิดเห็นเด่นชัด ที่มีต่อพฤติกรรม คุณธรรมที่เกิดและ ความเปลี่ยนแปลง (แสดงปริมาณด้วยคำว่า มีมาก มีน้อย มีปานกลาง)
	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	
<u>นักเรียนไม่ลักษณะ</u> <u>เพื่อนและของคนอื่น</u> นักเรียนขโมยของเพื่อนและ ของคนอื่น นักเรียนหยิบของเพื่อนใช้ โดยไม่ขออนุญาต <u>นักเรียนมีความเมตตาากรุณา</u> นักเรียนรังแกเพื่อน (ด้วยวิธีใด ๆ) นักเรียนรังแกสัตว์ (ใช้วิธีถามทั้งชั้นให้นักเรียน ช่วยกันตอบ)					

หัวข้อพฤติกรรมคุณธรรมที่สังเกต	ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์แรกของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		บันทึกข้อคิดเห็นเด่นชัด ที่มีต่อพฤติกรรม คุณธรรมที่เกิดและ ความเปลี่ยนแปลง (แสดงปริมาณด้วยคำว่า มีมาก มีน้อย มีปานกลาง)
	ชี้ชื่อยะแน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	ชี้ชื่อยะแน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	
นักเรียนไม่ช่วยเหลือคนอื่น เมื่อเขาทุกข์ (ใช้วิธีถามให้นักเรียนตอบ) นักเรียนไม่ช่วยเหลือสัตว์ที่ได้รับ ความทุกข์ทรมาน นักเรียนมีความกตัญญูต่อบุคคล นักเรียนไม่ช่วยเหลือกิจการ ของครู นักเรียนไม่ช่วยงานที่บ้าน					

หัวข้อพฤติกรรมคุณธรรมที่สังเกต	ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์แรกของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		ความถี่ของพฤติกรรม ในสัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน (บันทึก วัน เดือน ปี ด้วย)		บันทึกข้อคิดเห็นเด่นชัด ที่มีต่อพฤติกรรม คุณธรรมที่เกิดขึ้นและ ความเปลี่ยนแปลง (แสดงปริมาณด้วยคำว่า มีมาก มีน้อย มีปานกลาง)
	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	ชี้ตรอยคะแนน จำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมเชิงลบ	รวม	
<u>นักเรียนประพฤติกดี</u> นักเรียนทะเลาะกัน นักเรียนไม่ไหวรูปถ่าย พระพุทธรูปในห้องเรียน นักเรียนไม่ไหวพระพุทธรูป นักเรียนไม่แสดงความ เคารพครู					

ภาคผนวก จ

ชุดการเรียนรู้การสอน เรื่อง พุทธศาสนา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ชุดการเรียนรู้การสอน
เรื่อง พุทธศาสนา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คาบเรียน

เครื่องมือสำหรับการวิจัยของ นางอรอนงค์ สุวรรณกุล
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี
สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
เอกสาร ชื่อนำสำหรับครู	2
เอกสาร ลำดับชั้นการเรียนการสอน (เพื่อการทดลอง)	4
เอกสาร แผนภูมิแสดงการเรียนการสอน (เพื่อการทดลอง)	5
เอกสารหมายเลข 1 ความถี่รวมยอด จุดประสงค์ เนื้อหา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 4 ศาสนา (31 คาบ)	6
เอกสารหมายเลข 2 รายละเอียดชุดการเรียนการสอน	8
ข้อทดสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องศาสนา ชั้น บ. 3 (ดูภาคผนวก ค)	
บทเรียนสำเร็จรูป เรื่องพุทธศาสนากับคุณธรรม (ดูภาคผนวก จ)	
เฉลยข้อทดสอบ (ดูภาคผนวก ค)	

คำนำ

ชุดการเรียนรู้การสอนเรื่อง พุทธศาสนา นี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือวิจัย สำหรับ
 ปรินิพนธ์เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตร
 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนรู้การสอนกับ
 ไม่ใช้ชุดการเรียนรู้การสอน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิ
 สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ของ นางอรอนงค์ สุวรรณกุล

ความมุ่งหมายของชุดการเรียนรู้การสอนนี้ จึงเพื่อให้เป็นเครื่องมือครูสำหรับการเรียน
 การสอนเรื่องพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์แก่งานวิจัยดังกล่าว และเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียน
 การสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นเจตนาสูงสุดของผู้วิจัย

ผู้วิจัยใคร่ขอโอกาสนี้ กราบขอบพระคุณคุณครูผู้ปฏิบัติการทดลองเพื่อการวิจัยนี้
 และท่านผู้มีโอกาสให้ความอนุเคราะห์ในค่าต่าง ๆ ด้วยปรารถนาดีต่อผู้วิจัย

อรอนงค์ สุวรรณกุล

ชุดการเรียนรู้การสอน เรื่อง พุทธศาสนา

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเนื้อหาในหลักสูตรระดับประถมศึกษา จำนวน
30 คาบเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับครู

1. ชุดการเรียนรู้การสอน เรื่องพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นี้
สร้างขึ้นเพื่อทดลองใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ และเป็นเครื่องช่วยสอนวิชาพุทธศาสนา สำหรับ
นักเรียนและครู
2. เนื้อหาของวิชาพุทธศาสนาได้นำเนื้อหาที่หลักสูตรระดับประถมศึกษาปีที่ 3
กำหนดไว้ มาเรียบเรียงเป็นเนื้อหาในชุดการเรียนรู้การสอนนี้
3. ชุดการเรียนรู้การสอนเรื่องพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
นี้ ได้แบ่งหน่วยการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อย 6 หน่วยการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ
และความสนใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีมุ่งหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้และ
ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 หน่วยการเรียนรู้
4. หน่วยการเรียนรู้ย่อยทั้ง 6 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1	บอกศาสนาประจำชาติไทยได้ และเล่าพระราชากรณียกิจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนาได้	4 คาบ
หน่วยที่ 2	ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้	6 คาบ
หน่วยที่ 3	เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้	6 คาบ
หน่วยที่ 4	แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ ต่อศาสนาได้	4 คาบ
หน่วยที่ 5	บอกชื่อวันสำคัญทางพุทธศาสนาและร่วมพิธีกรรม ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้	6 คาบ

หน่วยที่ 6 บอกพหูพจน์ได้ง่าย ๆ ได้

4 คาบ

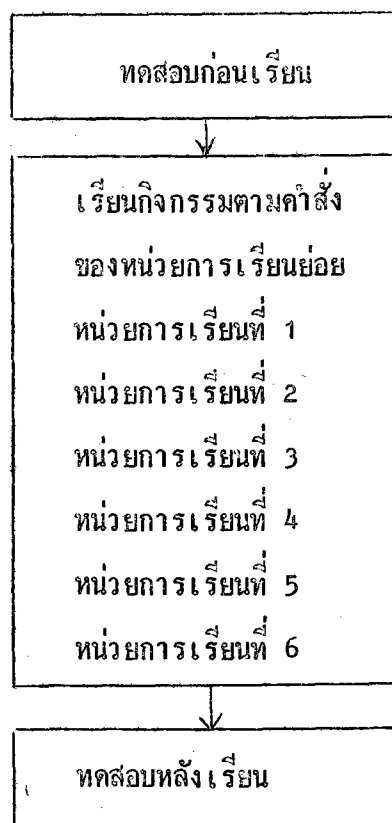
5. ขอให้คุณครูศึกษารายละเอียดของชุดการเรียนรู้การสอนทั้งหมดก่อนแล้วจึงนำชุดการเรียนรู้การสอนนี้ไปทดลองใช้เพื่อทดสอบการเรียนรู้การสอนกับนักเรียนในชั้นเรียนต่อไป

ลำดับขั้นการเรียนรู้การสอน (เพื่อการทดลอง)

1. ครูอ่านเอกสารหมายเลข 1 และเอกสารหมายเลข 2 ก่อนใช้ชุดการเรียนรู้การสอน
2. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ใช้เวลา 60 นาที (จัดเวลาสอบก่อนเริ่มทดสอบใช้ชุดการเรียนรู้การสอน โดยหาเวลาที่สะดวกให้)
3. ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามหน่วยการเรียนรู้ สัปดาห์ละ 1 หน่วย ใช้เวลาเรียนตามที่กำหนดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้เวลาเรียนตามตารางสอนของวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในสัปดาห์นั้นจนครบทั้ง 6 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลารวม 6 สัปดาห์
4. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนใช้เวลา 60 นาที (จัดเวลาสอบหลังการทดลองใช้ชุดการเรียนรู้การสอนแล้วหนึ่งสัปดาห์ โดยหาเวลาที่สะดวกให้)

แผนภูมิแสดงการเรียนการสอน
(เพื่อการทดลอง)

ชุดการเรียนการสอนเรื่อง พุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เอกสารหมายเลข 1

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 4 ศาสนา (31 คาบ)

ความคิดรวบยอด

1. พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย
2. ศาสนาทุกศาสนามุ่งให้ทุกคนทำความดี เพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขทุกคน
จึงมีเสรีภาพที่จะเลือกนับถือศาสนาใดก็ได้
3. พระมหากษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนา

จุดประสงค์

1. บอกศาสนาประจำชาติไทยและศาสนาที่ตนนับถือได้
2. เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้
3. ปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะได้
4. บอกชื่อวันสำคัญทางศาสนาประจำชาติได้
5. ร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ๆ ได้
6. บำเพ็ญให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาที่ตนนับถือได้
7. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้
8. เล่าพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุง
ศาสนาทุกศาสนาได้
9. บอกพุทธภาษิตง่าย ๆ ได้

10. ร้องเพลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของตนได้
11. เขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาของตนได้
12. เย็บกรวยใส่ดอกไม้หรือร้อยดอกไม้หรือผูกช่อดอกไม้ได้

๕ เนื้อหา

1. พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย แต่พลเมืองมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ ศาสนาพุทธศาสนาสอนให้คนประพฤติดี เว้นประพฤติชั่ว ชื่อศาสนาของแต่ละศาสนา
2. ศาสนาพุทธ พุทธประวัติโดยย่อ วันสำคัญทางพุทธศาสนาและวิธีปฏิบัติตนในวันสำคัญเหล่านั้นการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ และวิธีปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน
3. พุทธศาสนิกศักรู้ และหลักธรรมที่คล้ายคลึงกันทุกศาสนา เช่น ความกตัญญู การให้อภัย การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา การทำความดีที่เหมาะสม การละเว้นความชั่ว การอดทน ฯลฯ
4. การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี ในโอกาสต่อไปนี้ การแสดงความเคารพพระพุทธรูปและพระภิกษุ การกราบเบญจางคประดิษฐ์ การกราบพระ ไหว้พระ การทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การปฏิบัติในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ

เอกสารหมายเลข 2

ชุดการเรียนรู้การสอน เรื่องพุทธศาสนา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเนื้อหาในหลักสูตรระดับประถมศึกษา จำนวน
30 คาบเรียน

รายละเอียดชุดการเรียนรู้การสอนหลักการและเหตุผล

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาแต่โบราณกาลพร้อมกับการตั้งชาติไทย
ประชาชนไทยจำนวนมากถึงร้อยละ 95 ขึ้นไปมีความศรัทธา และประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอน
ของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีของ
ชาติไทย เป็นป้าหล่อหลอมให้คนไทยมีธรรมาสัยอันดีงาม เป็นเหตุให้ชาติไทยเจริญรุ่งเรือง
ดำรงความเป็นไทยที่น่าภาคภูมิใจตลอดมา

พระพุทธศาสนาจึงเป็นมรดกอันล้ำค่าสูงสุดของประเทศไทยสมควรที่จะได้รับ
การปลูกฝังส่งเสริมให้เยาวชนไทยได้ตระหนักถึงหลักธรรมของพุทธศาสนา ได้มีความรู้เกี่ยวกับ
ประวัติของพระศาสดา และสามารถปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีในโอกาส
วันสำคัญทางศาสนาได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่เยาวชนที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต
ต่อไป

จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนจะสามารถเรียนรู้เรื่องราวเบื้องต้นของพุทธศาสนาทั้งด้านความรู้และ
การปฏิบัติตน ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรดังต่อไปนี้

- 1.1 บอกศาสนาประจำชาติไทยและศาสนาที่ตนนับถือได้
- 1.2 เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้
- 1.3 ปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะได้
- 1.4 บอกชื่อวันสำคัญทางศาสนาประจำชาติได้
- 1.5 ร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ๆ ได้
- 1.6 บำเพ็ญให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาที่ตนนับถือได้
- 1.7 ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้
- 1.8 เล่าพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับการ

ทำนุบำรุงศาสนาทุกศาสนาได้

- 1.9 บอกพุทธภาษิตง่าย ๆ ได้
- 1.10 ร้องเพลงที่เกี่ยวกับศาสนาของตนเองได้
- 1.11 เขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาที่ตนนับถือได้
- 1.12 เย็บกรวยใส่ดอกไม้หรือร้อยดอกไม้หรือผูกช่อดอกไม้ได้

ความรู้พื้นฐาน

นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาแล้วจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

การประเมินผลก่อนเรียน

ใช้ข้อทดสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องศาสนาชั้น ป. 3

กิจกรรมการเรียนรู้

ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ย่อย 6 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1	บอกศาสนาประจำชาติไทยได้และเล่าพระราชกรณียกิจ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนาได้	4 คาบ
หน่วยที่ 2	ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้	6 คาบ
หน่วยที่ 3	เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้	6 คาบ
หน่วยที่ 4	แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์
ต่อศาสนาได้	4 คาบ
หน่วยที่ 5	บอกชื่อวันสำคัญทางพุทธศาสนาและร่วมพิธีกรรม
ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้	6 คาบ
หน่วยที่ 6	บอกพุทธภาษิตง่าย ๆ ได้	4 คาบ

การประเมินผลหลังเรียน

ใช้ข้อทดสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องศาสนา ชั้น ป. 3 (ชุดเดียวกับ
การประเมินผลก่อนเรียน)

การสอนซ่อมเสริม

ในการเรียนการสอนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ย่อย กระบวนการสอนซ่อมเสริมได้
บูรณาการไว้แล้ว ในกิจกรรมการเรียนรู้หากนักเรียนคนใดพบว่าตนไม่สามารถทำแบบฝึกหัด
ได้ดีเขาจะมีโอกาสทบทวนเนื้อหาความรู้ในหน่วยเรียนย่อยนั้นด้วยตนเอง หรือโดย
คำแนะนำจากเพื่อนและครู

สื่อการสอน

1. บทเรียนสำเร็จรูป เรื่องพุทธศาสนากับชุมชน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้
ย่อย 6 หน่วย
2. เอกสารชี้แจงทุกฉบับในชุดการเรียนการสอน ประกอบด้วยข้อเสนอแนะสำหรับครู
ลำดับชั้นการเรียนการสอน (เพื่อการทดลอง) แผนภูมิแสดงการเรียนการสอน (เพื่อการ
ทดลอง) เอกสารหมายเลข 1 เอกสารหมายเลข 2
3. แบบประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน (ข้อทดสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต เรื่องศาสนา ชั้น ป. 3)
4. เฉลยแบบการประเมินผล
5. การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและครู
6. เทปเพลงประกอบบทเรียน

หน่วยที่

1

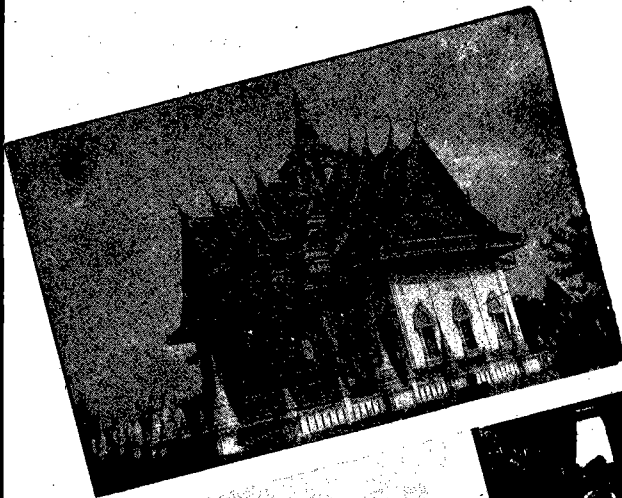
บทเรียนสำเร็จรูป

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

พุทธศาสนากับคุณหนู

- บอกลักษณะประจำชาติได้

- เล่าพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนาได้

เครื่องมือสำหรับการวิจัยระดับปริญญาเอก

ของ อรอนงค์ สุวรรณกุล

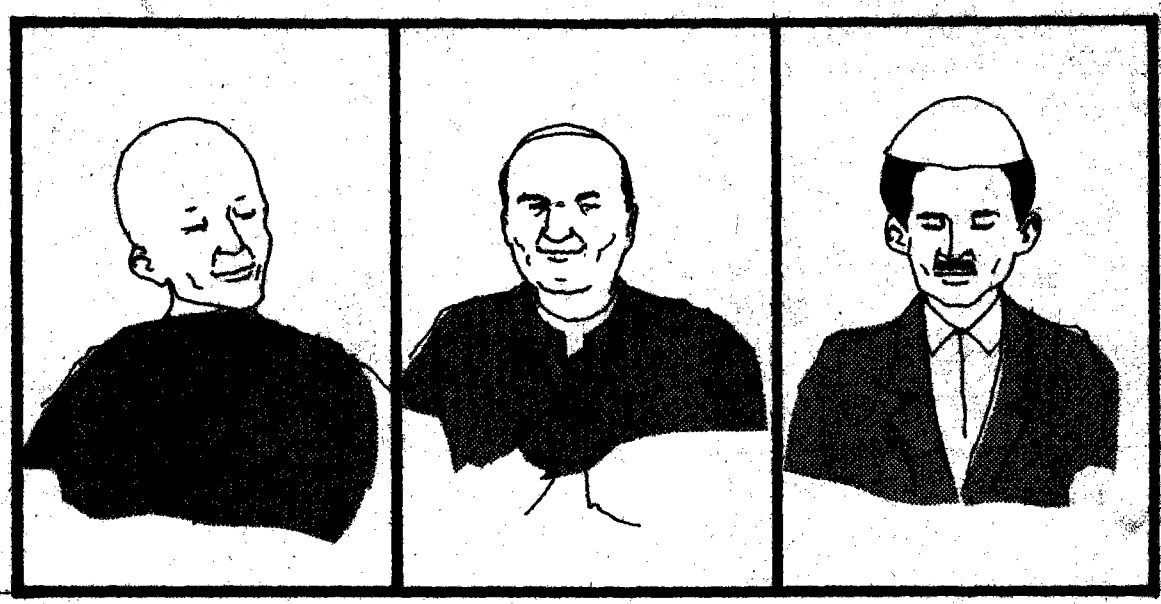
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528

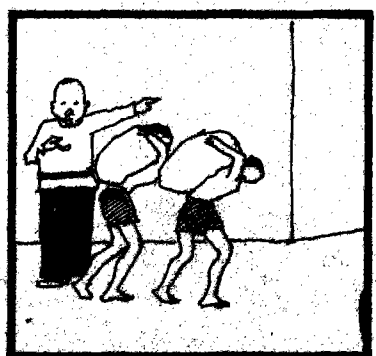
บอกศาสนาประจำชาติไทยได้	หน่วยที่ 1		ภาพที่ 1.3
	บทที่ 1	2 คาบ	

เรื่องราวต่อไปนี้จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ขอให้ท่านอย่างตั้งใจ
เมื่อพบคำถามต้องตอบทันที ตอบแล้วจึงค่อยดูเฉลย จำไว้วาอย่าดูเฉลยก่อนตอบ
รูปภาพต่อไปนี้แล้วลองตอบในใจซิว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร

บางคนคงตอบได้ถูกต้องว่าเป็นภาพเกี่ยวกับศาสนา แต่เธอเคยคิดไหมว่าทำไมจึงต้องมีศาสนา ตามแผนรายนามนี้แล้วจะรู้คำตอบ

ในสมัยก่อนคนเราเกิดความกลัวและความทุกข์
จากสิ่งต่าง ๆ ดั่งภาพ จงศึกษาภาพต่อไปนี้
แล้วจึงตอบคำถาม

คำถาม 1 ถ้านักเรียนประสบเหตุการณ์ดั่งภาพจะมีความรู้สึกอย่างไร
(ให้กา ✓/ หนาคำตอบที่ถูกต้อง)

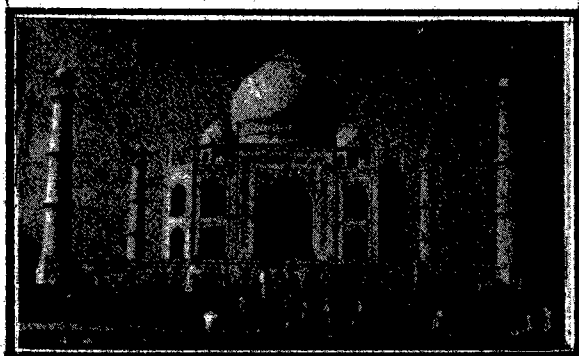
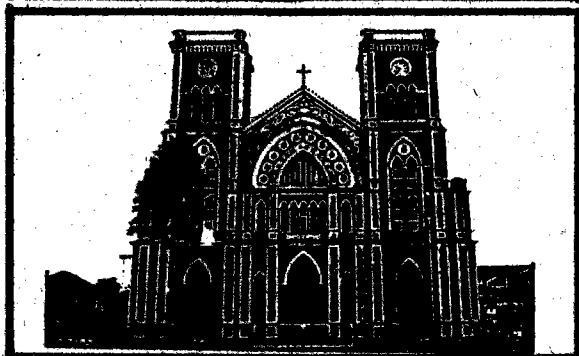
- ☐ มีความสุข
- ☐ มีความทุกข์
- ☐ มีความสนุก

ภัยจากธรรมชาติ ความเจ็บป่วย การตายและการ
เอารัดเอาเปรียบกัน ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและ
เป็นทุกข์ จึงมีคนพยายามค้นหาวิธีดับทุกข์ จนพบวิธี
ดับทุกข์หลายวิธีและกลายมาเป็นศาสนาต่าง ๆ

คำสอนของศาสนาสอนให้คนเราทำแต่ความดีละเว้น
การทำชั่ว จึงช่วยให้คนอยู่รวมกันอย่างเป็นสุข และ
มีเหตุผลไม่หลงเรื่องงมงาย

นักเรียนรู้ใหม่ว่ามีศาสนาใดบ้างที่มีคนนับถือ
กันมากในประเทศไทย ภาพต่อไปนี้จะบอกให้นักเรียนทราบ
จงตามเส้นไปแล้วจะรู้ชื่อศาสนาเหล่านั้นแล้วนำไป
ตอบคำถาม

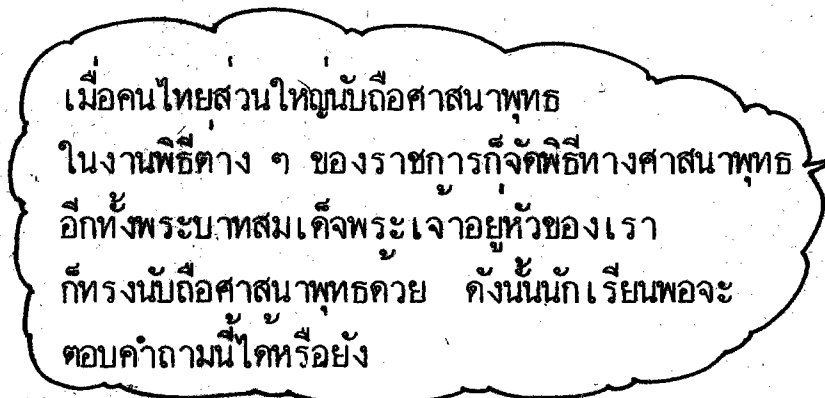
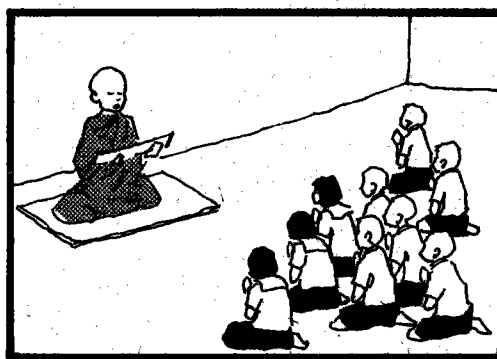
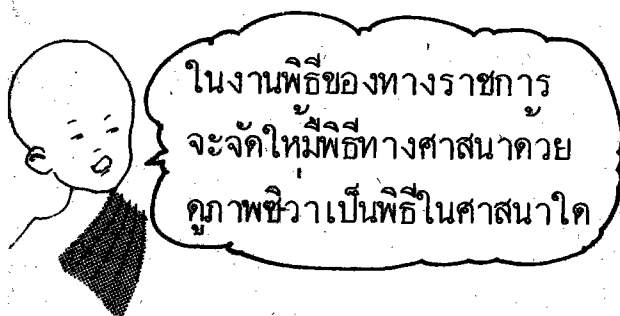
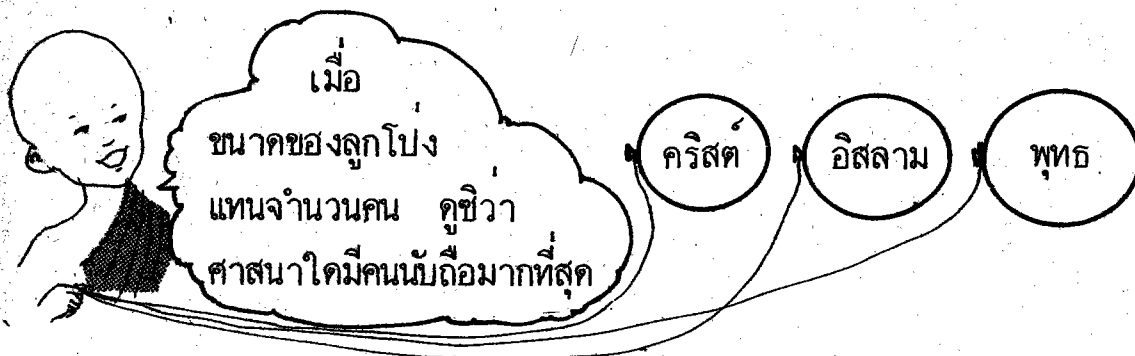
ศาสนาคริสต์

ศาสนาอิสลาม

ศาสนาพุทธ

คำถาม 2 จงเขียนบอกชื่อศาสนาที่คนนับถือกันมากในประเทศไทย
(คนหาคำตอบจากภาพที่ผ่านมา)

ตอบ 1..... 2..... 3.....

คำถาม 3 ศาสนาประจำชาติไทยคือศาสนาใด

- ☐ ศาสนาพุทธ
- ☐ ศาสนาคริสต์
- ☐ ศาสนาอิสลาม

มาถึงตรงนี้นักเรียนคงบอกชื่อศาสนาประจำชาติไทยได้แล้วใช่ไหม คนที่ตอบว่า "ศาสนาพุทธ" เป็นศาสนาประจำชาตินี้นับว่าถูกต้อง แต่อย่าลืมว่าคนไทยทุกคนจะเลือกนับถือศาสนาอะไรก็ได้ ไม่มีการบังคับ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนา คือทรงสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่ทุกศาสนา

คำถาม 4 "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนา" หมายความว่าอย่างไร

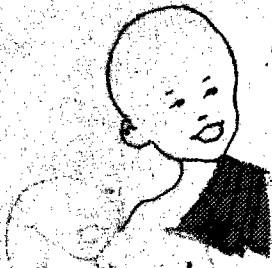
- ☐ สนับสนุนแต่ศาสนาพุทธ
- ☐ สนับสนุนทุกศาสนา
- ☐ ไม่สนับสนุนศาสนาใดเลย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ทุกศาสนา คนที่ตอบ ☒ นับว่าถูกต้อง เพื่อให้มั่นใจว่าแท้จริงต้องทำแบบฝึกต่อไป

แบบฝึกที่ 1 จงเขียนข้อความเติมลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

1. ศาสนาที่มีคนนับถือกันมากในประเทศไทยคือ
1..... 2..... 3.....
2. ศาสนาที่มีคนไทยนับถือมากที่สุด คือ.....
3. ศาสนาประจำชาติไทย คือ.....
4. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้การสนับสนุนศาสนา.....

ทำแบบฝึกที่ 1 แล้วลองตรวจคำตอบกับ
เพื่อน ๆ ดู ถ้าตอบตรงกันหลาย ๆ คนเชื่อว่า
คงตอบถูกแล้ว ทำแบบฝึกที่ 2 ต่อไปได้แล้ว

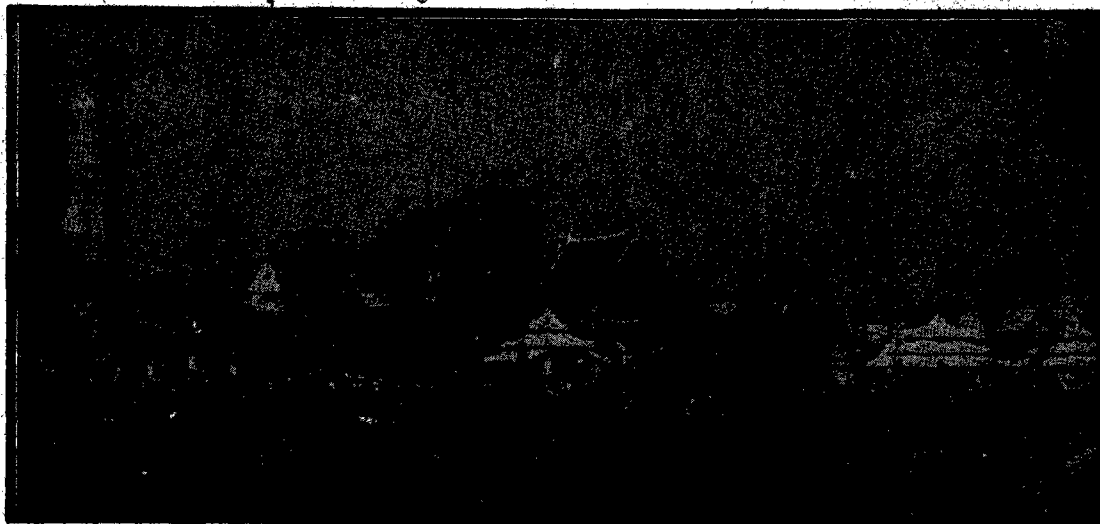
แบบฝึกที่ 2 ให้นักเรียนวาดภาพเหตุการณ์เกี่ยวกับศาสนาพุทธลงใน
สมุดวาดเขียนของนักเรียน

แบบฝึกที่ 3 ให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกภาพที่สวยงามที่สุดของกลุ่มออกไปแสดง
ให้เพื่อน ๆ ชมที่หน้าชั้นพร้อมทั้งอธิบายควยวว่าเป็นภาพ
อะไร เสร็จแล้วนำไปติดไว้ที่ป้ายแสดงผลงาน

เล่าพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนาได้	หน่วยที่ 1		พุทธ ป.3
	บทที่ 2	2 คาบ	ลำดับที่ 2

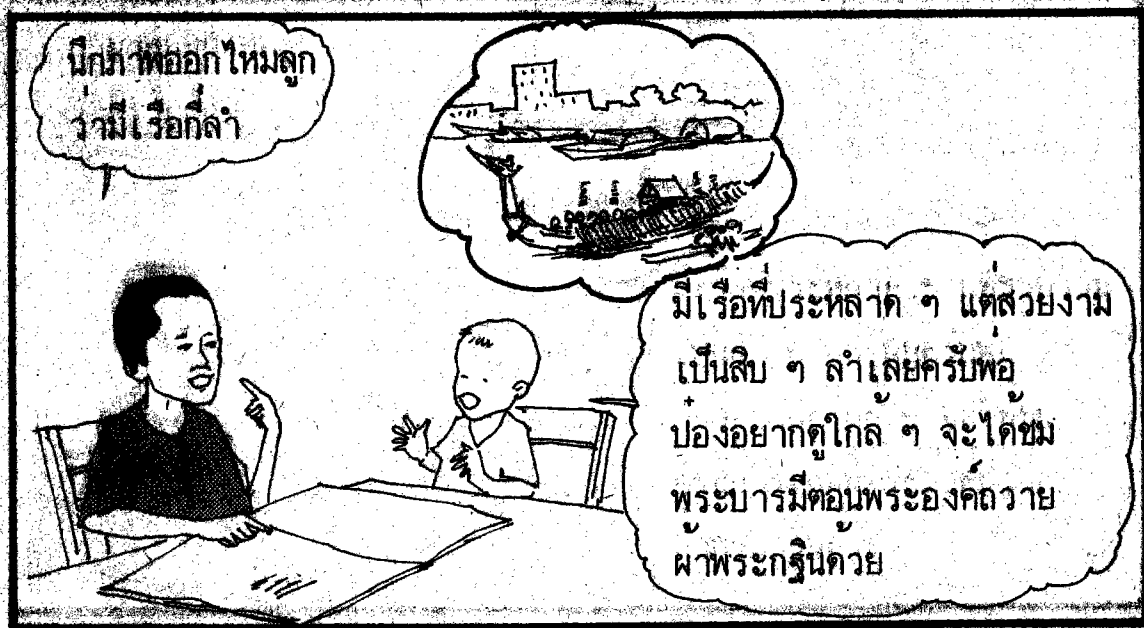
เมื่อเรียนเรื่องนี้แล้วนักเรียนจะสามารถเล่าถึงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนาได้

ขอให้ตั้งใจอ่านและตอบคำถามทุกครั้งทีพบ แต่ห้ามดูเฉลยก่อนตอบ
ภาพนี้เป็นเหตุการณ์สำคัญ นักเรียนลองคิดตอบในใจว่าเป็นภาพอะไร

บางคนอาจยังตอบไม่ได้ จงอ่านเรื่องของปองต่อไปแล้วจะรู้คำตอบ

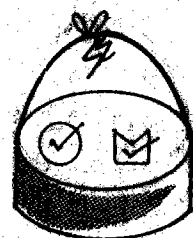
คำถาม 1. พระเจ้าอยู่หัวเสด็จโดยขบวนเรือเพื่อทรงทำสิ่งใด

- ☐ เพื่อชมตลาดน้ำ
- ☐ เพื่อเยี่ยมประชาชน
- ☐ เพื่อถวายผาพระกรฐิน

2. การถวายผาพระกรฐินเป็นการบำรุงศาสนาใด

- ☐ ศาสนาพุทธ
- ☐ ศาสนาคริสต์
- ☐ ศาสนาอิสลาม

คำตอบ
ที่ถูกต้อง

ปองจะแนะนำ
นอกจากถวายผาพระกรฐินแล้ว
พระเจ้าอยู่หัวของเรา ทรงบำรุงพุทธศาสนา
อีกมากมายหลายประการ ดังเพื่อนจะได้
เรียนรู้จากภาพต่อไปนี้ จงจดจำว่าพระองค์
ทรงทำสิ่งใดบ้าง

เสด็จร่วมพิธีในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

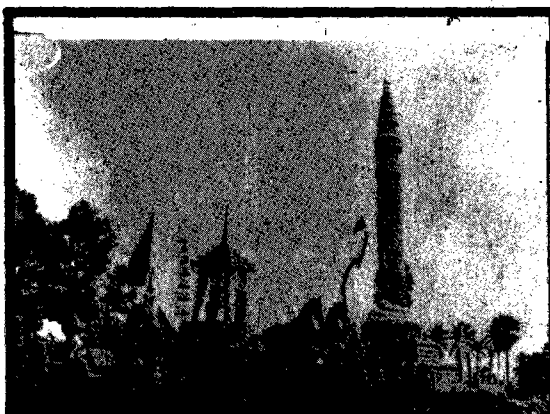
โปรดเกล้าให้สร้างถาวรวัตถุทางพุทธศาสนา

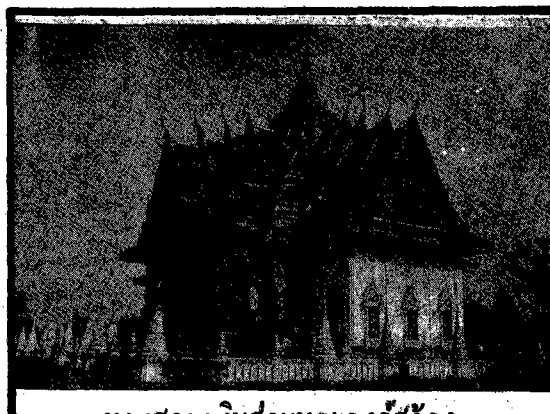
ทรงทำบุญใส่บาตรแก่พระสงฆ์

ทรงห่วงใยพระสงฆ์ในพุทธศาสนา

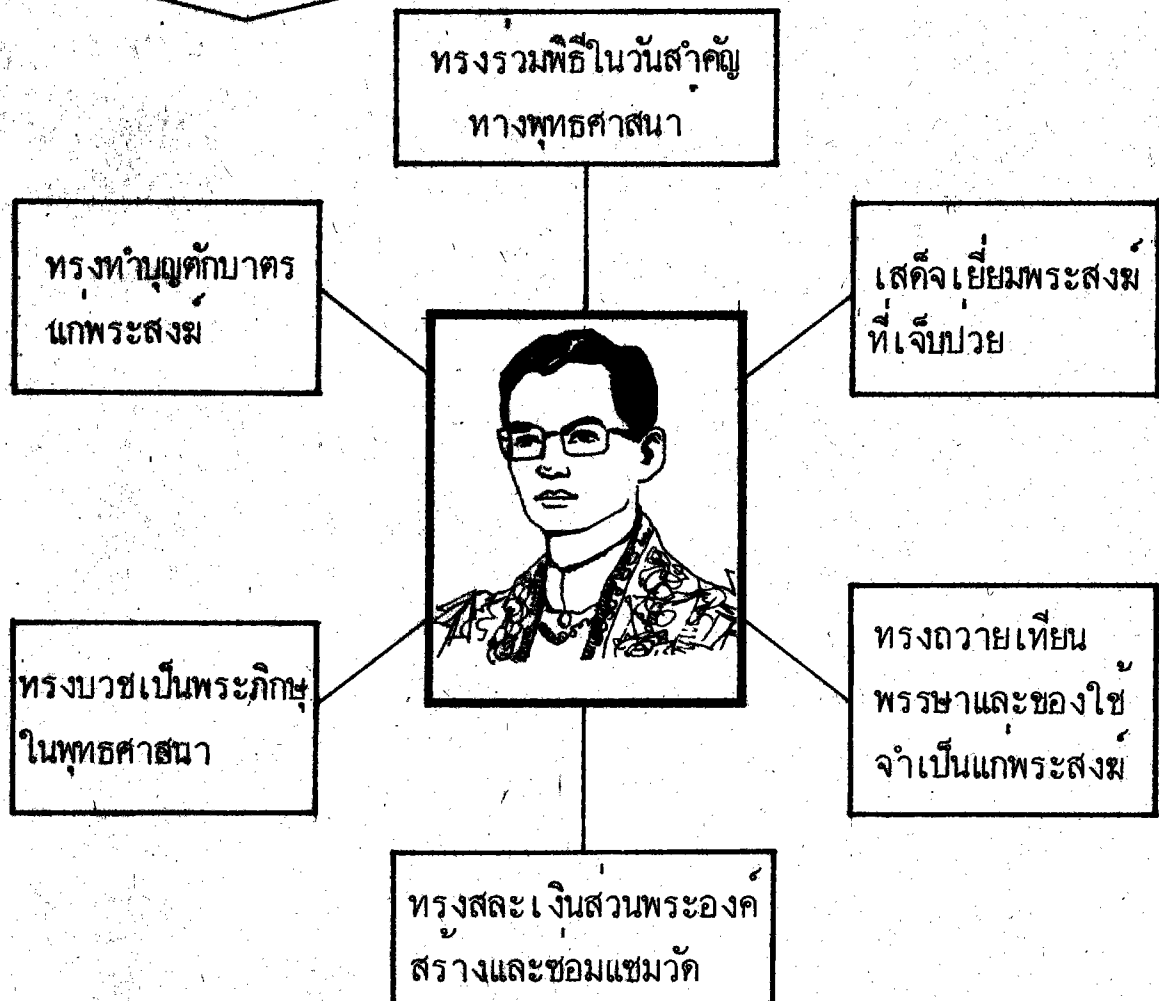

ทรงถวายเทียนพรรษาและสิ่งจำเป็น
แก่พระสงฆ์

ทรงสละเงินส่วนพระองค์สร้าง
และซ่อมแซมวัดวาอาราม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชภารกิจมากมาย
ในการทบทวนพระพุทธศาสนา ดังแผนผังต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชภารกิจมากมาย ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น
เราควรจดจำไว้เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตน
เป็นชาวพุทธที่ดี
+
ป้องกันหนึ่งละที่จะนำไปปฏิบัติตาม

แบบฝึกที่ 1 ให้กา ✓ หน้าข้อที่เป็นพระราชภารกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวทรงบำรงพุทธศาสนา

- 1 (....) เสด็จไปถวายผ้าพระกฐินแก่พระสงฆ์
- 2 (....) เสด็จในพิธีวันสำคัญทางพุทธศาสนา
- 3 (....) เสด็จเยี่ยมทหาร
- 4 (....) ทรงห่วงใยต่อพระสงฆ์
- 5 (....) ทรงโปรดให้ก่อสร้างถาวรวัตถุทางพุทธศาสนา
- 6 (....) ทรงถวายเทียนพรรษาและของใช้จำเป็นแก่พระสงฆ์
- 7 (....) ทรงสละเงินส่วนพระองค์สร้างและซ่อมแซมวัด
- 8 (....) ทรงทำบุญใส่บาตรแก่พระสงฆ์
- 9 (....) ทรงโปรดกีฬาแข่งเรือใบ

ตอบอย่างนี้ไหม 1 (✓) 2 (✓) 4 (✓) 5 (✓) 6 (✓) 7 (✓) 8 (✓)

แบบฝึกที่ 2 เมื่อเพื่อน ๆ ทำแบบฝึกที่ 1 เสร็จทุกคนแล้วให้ร่วมกันร้องเพลง
โดยหัวหน้าชั้นเปิดเทปเพลง "ราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น" ให้
ทุกคนร้องตาม 2 - 3 เที่ยว

เพลงราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น

ราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น
มีขวัญโพธิ์ทองของชนทั้งหลาย
ราชาเป็นทั้งมิ่งและขวัญ
พระคเณศมาเหลาปวงประชาก็คดี
โอรสผมณพามาแล้ว
ข้า วรพุทธเจ้าชาวไทย
เรานอมเกลากะ
เทอคนังคมภูบาล
โพธิ์ทองของชาวไทย
ช่วยกันเปล่งวาจา

อยู่เป็นขวัญแทนโพธิ์ทองของปวงประชา
ราษฎรสุขาก็เพราะพระบารมี
ข้า อภิวันท์บังคมทวงชมศักดิ์ศรี
พระปิ่นมโหฬารศรีไพ
รมโพธิ์แก้วจะพาพฤกษาศไส
ยกรไหว้แด่ไทยราชันย
ถวายภูมินอมศิริระราน
เอาไวเหนือฟ้า
อวยพรชัยใหม่หาราชา
ขอทรงพระเจริญ ไชโย ไชโย

หน่วยที่

2

บทเรียนสำเร็จรูป

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

พุทธศาสนากับคุณหนู

- ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้

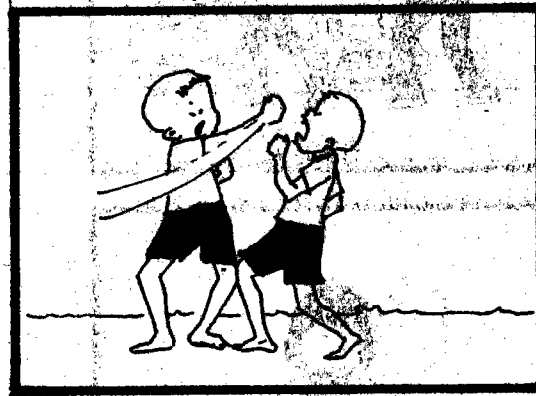
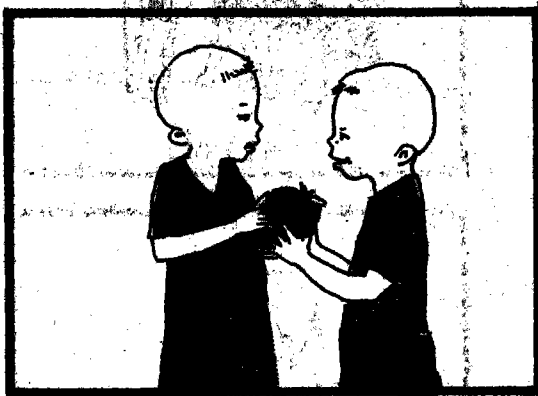
เครื่องมือสำหรับการวิจัยระดับปริญญาเอก
ของ อรอนงค์ สุวรรณกุล
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528

ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือได้	หน่วยที่ 2	ภาคที่ 3
	บทที่ 1 คาบ	เล่มที่ 3

จงอ่านกันด้วยตั้งใจและตอบคำถามไปตามลำดับ ห้ามดูเฉลยก่อนตอบ
เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียนจะใคร่รู้หลักคำสอนของศาสนาพุทธ
เด็กสองคนนี้ต่างกัน ดูให้ดีๆ ว่าต่างกันตรงไหน

คนขำมือมีความสุขส่วนคนขำมือมีความสุขหรือไม่
นักเรียนต้องการให้คนเป็นคังภาพขำมือใช่หรือไม่

การทำให้ตอกันทำให้เกิดความสุข

การทำให้ตอกันทำให้เกิดความทุกข์

ศาสนาทุกศาสนาจึงสอนให้คนทำความดีละเว้นการทำชั่ว

ความหมายของคำคุณศัพท์

↓
ความสุข

↓
ความทุกข์

แบบฝึกที่ 1

การทำความดีเมื่อทำแล้วตัวเองและคนอื่นจะมีความสุข
ให้เขียนบอกความดีที่นักเรียนเคยทำมาแล้ว

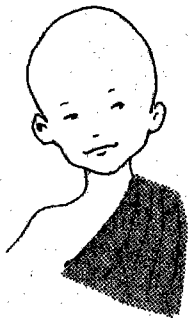
ความดีที่ฉันเคยทำ

- 1.....
- 2.....
- 3.....

แบบฝึกที่ 2 การทำความชั่วจะทำให้คนอื่นเดือดร้อนและเป็นทุกข์ ให้นักเรียน
เขียนบอกความชั่วที่นักเรียนเคยทำมาแล้ว

ความชั่วที่ฉันเคยทำ

- 1.....
- 2.....
- 3.....

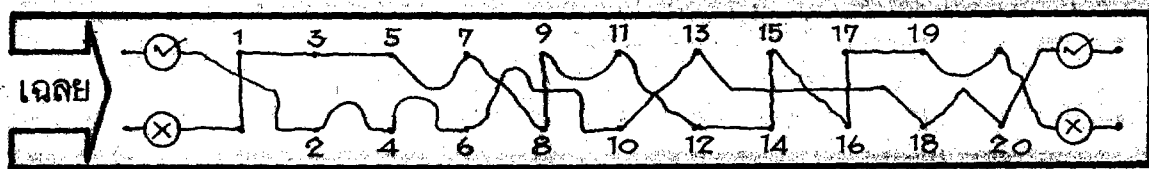

เพื่อน ๆ นักเรียนครับ เณรน้อยขอแนะนำว่า
ความดีที่ฉันเคยทำนั้นขอให้ทำต่อไปและทำให้มากขึ้น
ส่วนความชั่วนั้นขออย่าได้ทำอีกเลย เพราะ
ทำแล้วตัวเองและผู้อื่นจะเดือดร้อน
ศาสนาจึงสอนให้คนทำแต่ความดีละเว้นการ
ทำชั่ว

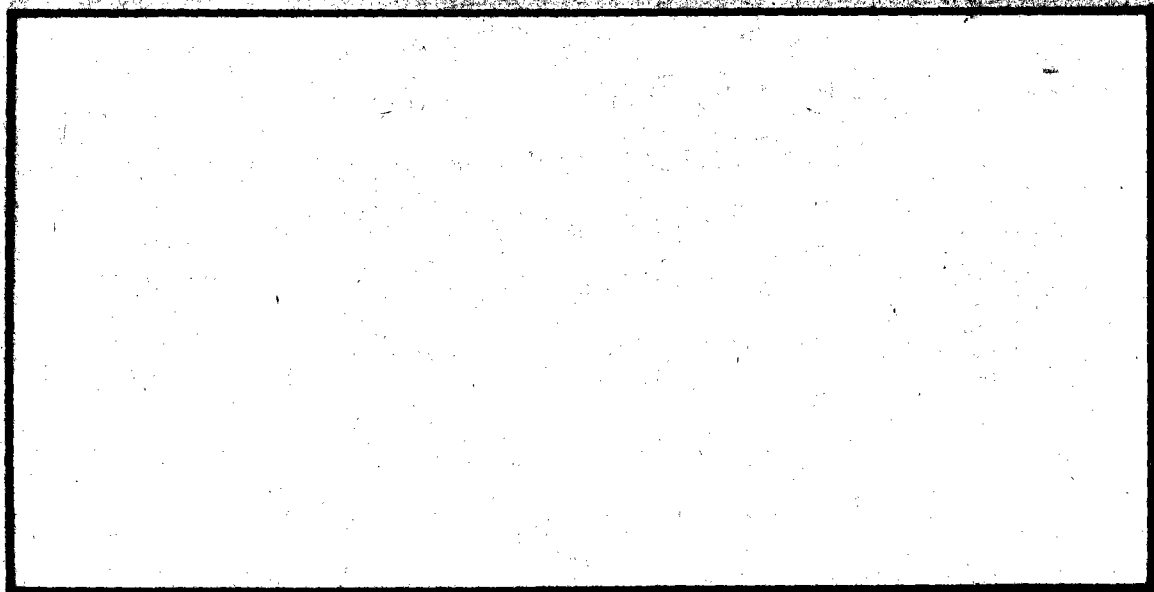
ศาสนาพุทธสอนให้ทุกคนทำแต่ความดี
และละเว้นการทำชั่วทั้งปวง จักรวาละครับ

แบบฝึกที่ 3 ให้นักเรียนกา ✓ หน้าข้อที่เป็นการทำดี และให้กา ✕ หน้าข้อ
ที่เป็นการทำชั่ว

(1....) พุดโกหก	(11....) จับหมาโยนน้ำ
(2....) พุดจาไฟเรา	(12....) จุดไฟใส่ทางแมว
(3....) พุดถูกคนอื่น	(13....) ให้อาหารนก
(4....) แบนสิ่งของแก่คนอื่น	(14....) หัวเราะคนขาเป๋
(5....) ไม่ยอมให้เพื่อนยืมยางลบ	(15....) ขโมยเงินพ่อ
(6....) แบนขนมให้เพื่อนกิน	(16....) ผลักเพื่อนให้ตกบ่อ
(7....) ด่าเพื่อน	(17....) แอบฉีกสมุดเพื่อน
(8....) แกล้งเอากะเป๋เพื่อนไปซ่อน	(18....) ทำบุญใส่บาตร
(9....) พุดใส่รายคนอื่น	(19....) ล้อเลียนคนใบ้
(10....) ช่วยคนแก่ถือของ	(20....) ช่วยพ่อทำงาน

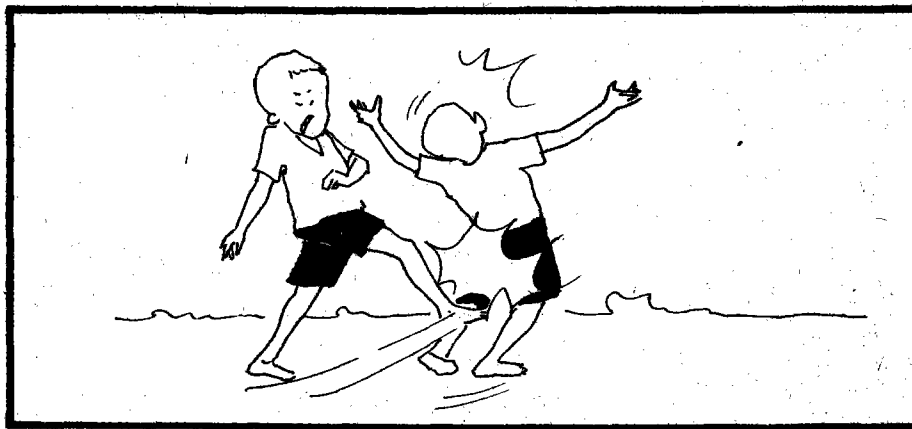
แบบฝึกที่ 4 ให้นักเรียนวาดภาพการทำความดีที่นักเรียนประทับใจลงในกรอบนี้

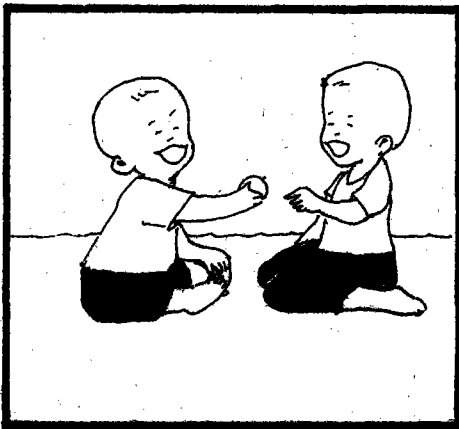
ปฏิบัติตามหลักธรรมของ ศาสนาที่ตนนับถือได้	หน่วยที่ 2		พุทธ ป.3 ลำดับที่ 4
	บทที่ 2	2 คาบ	

เรียนจบตอนนี้แล้วนักเรียนจะบอกหลักธรรมของศาสนาและเลือกนำไปปฏิบัติได้
ขอให้อ่านอย่างตั้งใจไปตามลำดับ เมื่อพบคำถามจงตอบทันที ตอบแล้วจึง
ตรวจกับเฉลย

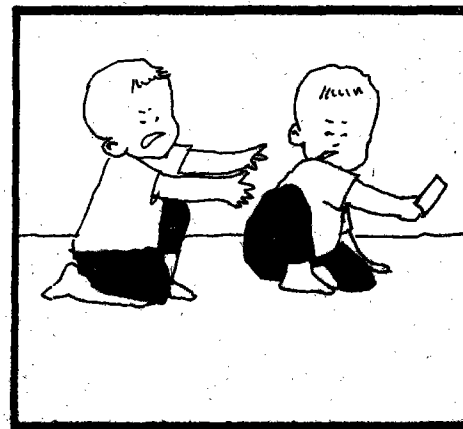
การกระทำดังภาพนี้ผิดคำสอนของศาสนาหรือไม่ลองตอบในใจดู

ยังจำได้ไหมการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเป็นการทำชั่ว
แต่ศาสนาสอนให้ทำดี ละเว้นการทำชั่ว

ควรทำ

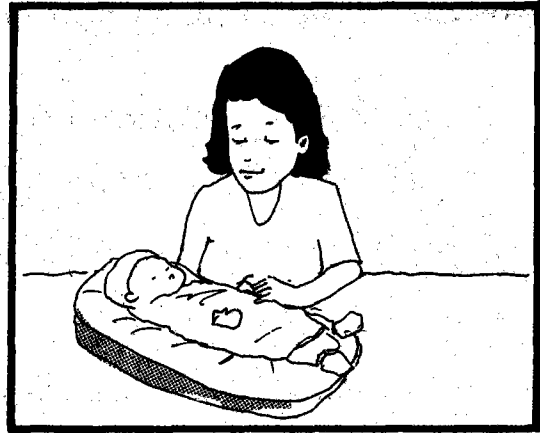

ไม่ควรทำ

ศาสนาพุทธสอนให้คนทำความดี ละเว้นการทำชั่วทั้งปวง
 การทำความดีทำได้หลายอย่าง จงดูภาพต่อไปนี้

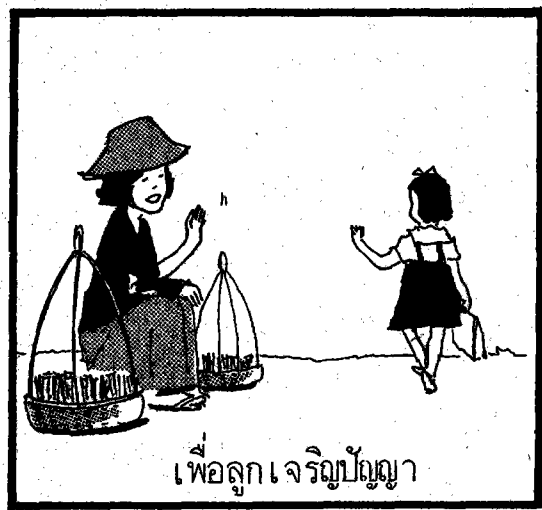
อยู่ครรภ์มารดา

คลอดมาแม่รัก

ทำงานหนักหาเงิน

เพื่อลูกเจริญปัญญา

เถรน้อยขอแนะนำว่า ผู้ที่ให้ความรักให้ความ
 อบอุณถนอมเลี้ยงเรามา ย่อมมีพระคุณต่อเรา
 คนที่ให้ความช่วยเหลือแก่เราทุกคน
 ย่อมมีพระคุณต่อเรา เราจึงควรทำความดี
 ตอบแทนเป็นการตอบแทน คนที่ทำความดีตอบ
 ต่อผู้มีพระคุณเช่นนี้เรียกว่า มีความกตัญญูกตเวที

แบบฝึกที่ 1 ใครบ้างที่เป็นผู้มีพระคุณต่อนักเรียน ลองนึกดูแล้วเขียนไว้

.....
.....
.....
.....

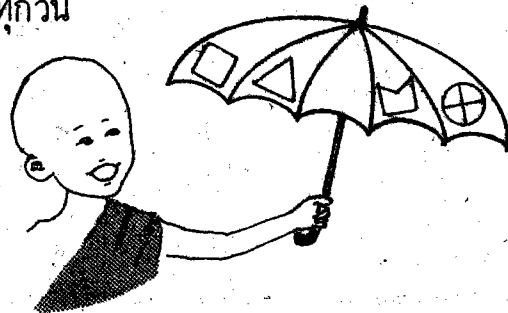
เดرنอยขอแนะนำอีกว่า ผู้มีพระคุณต่อเราอาจเป็นใครก็ได้ที่เคยช่วยเหลือแก่เรา เช่น พ่อ แม่ พี่ ปานา อู ปู ยา ตา ยาย และคนอื่น ๆ ที่เคยช่วยให้เราปลอดภัย มีอาหาร มีที่นอน มีความรู้ เราควรกตัญญูทวดที่รู้คุณท่านด้วยการทำดีตอบแทนบ้าง

แบบฝึกที่ 2

ข้อใดบ้างที่แสดงถึงความกตัญญูทวดให้กา ✓ หน้าข้อนั้น

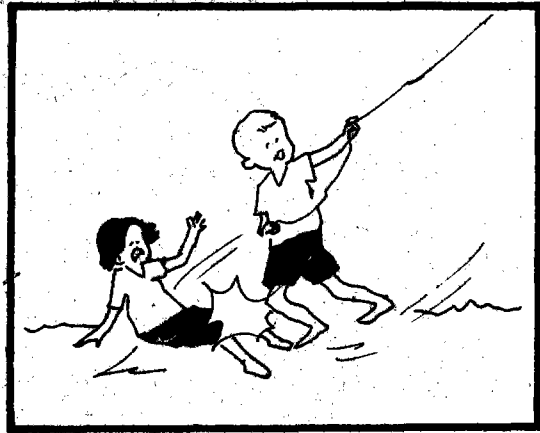
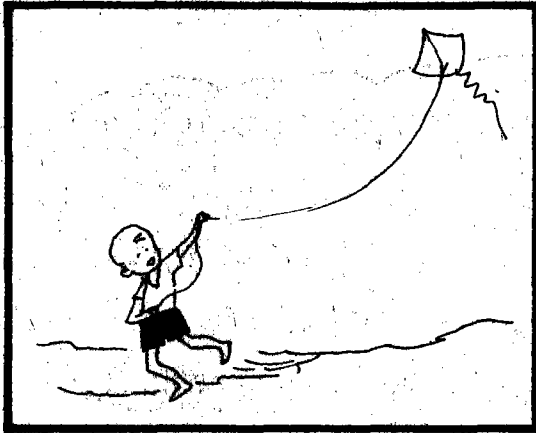
- ☐ เมื่อพ่อแม่แก่ชรา ลูก ๆ เลี้ยงดูให้ท่านมีความสุข
- ☐ ครูสอนให้เรามีความรู้ เราจึงควรยกย่องนับถือท่าน
- ☐ เมื่อถึงเวลาพักนักเรียนจึงวิ่งเล่น
- ☒ พี่เคยอุ้มและป้อนข้าวน้อง น้องจึงรักเคารพและเชื่อฟังพี่
- ☐ ครอบครัวของปองไปคูหนึ่งในวันอาทิตย์
- ☒ เพื่อนเคยแบ่งอาหารให้ฉันกิน เมื่อฉันมีขนมจึงแบ่งให้เพื่อนกินบ้าง
- ☐ ปองเลี้ยงปลาจึงให้อาหารปลาทุกวัน

คำตอบอยู่ในรม
คันนี้

นอกจากสอนให้เป็นคนกตัญญูที่
ต่อผู้มีพระคุณแล้ว ศาสนาพุทธยังสอนให้
คนรู้จักให้อภัยต่อผู้อื่น
ลองอ่านเรื่องต่อไปนี้ดู

ขอโทษด้วยนะครับ
ผมไม่ได้ตั้งใจ
เจ็บมากไหมครับ

ไม่เป็นไรค่ะ ฉันให้อภัย

เมื่อคนอื่นทำผิด เราควรรู้จักให้อภัยต่อกัน
การไม่ผูกใจเจ็บและไม่แค้นต่อผู้อื่นเป็นการ
ให้อภัย การให้อภัยต่อกันช่วยให้เราอยู่ร่วมกัน
อย่างมีความสุข พุทธศาสนาสอนให้รู้จักอภัยต่อกัน

แบบฝึกที่ 3 ให้ปรึกษากับเพื่อนข้างเคียงเพื่อหาผลร้ายของการไม่ให้อภัยต่อกัน
คิดได้แล้วจดบันทึกไว้

ผลร้ายของการไม่ให้อภัยต่อกันมีดังนี้

.....
.....
.....

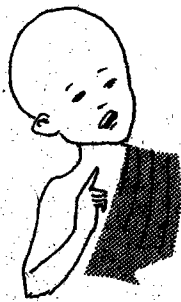
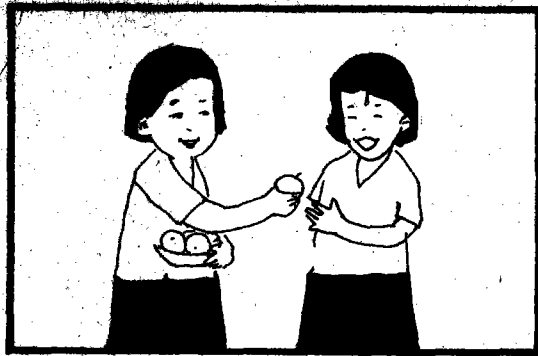
ถ้าเพื่อน ๆ เคยอ่านหนังสือพิมพ์จะพบข่าวฆ่ากันตาย
ทุกวัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะคนเราไม่รู้จักให้อภัยแก่กัน จึง
เกิดการลงแค้นกันขึ้น การไม่ให้อภัยต่อกันจึงมีผลร้ายมากมาย
ตัวอย่าง เช่น ทำให้ขาดเพื่อน ทำให้คนอื่นรังเกียจ ทำให้
มีความทุกข์ใจ ทำให้ลำบากยิ่ง ทำให้ทำร้ายต่อกัน และ
ผลร้ายอื่น ๆ จนทำให้เกิดความไม่สงบ

แบบฝึกที่ 4 นักเรียนเคยให้อภัยแก่ใครบ้าง ลองคิดดูแล้วจดบันทึกไว้

.....
.....
.....
.....

เพื่อน ๆ จำไว้นะครับว่า การให้อภัยต่อกัน
จะช่วยให้เกิดความสงบสุข ศาสนาพุทธ
สอนให้รู้จักให้อภัยต่อกัน และต้องเอื้อเฟื้อ
ต่อกันด้วย ลองอ่านเรื่องต่อไป

ถ้าคนเรารู้จักช่วยเหลือกันแบบนี้ เราคงอยู่รวมกัน
อย่างมีความสุข การช่วยเหลือผู้อื่น การรู้จักแบ่งปันแก่กัน
แบบนี้ เรียกว่ามีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ความเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่ช่วยให้ผู้อื่นเป็นสุข
ศาสนาพุทธจึงสอนให้คนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

แบบฝึกที่ 5 การกระทำข้างข้อใดข้างเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถ้าพบให้กา ✓
หน้าข้อนั้น

☐ แอบขโมยเงินแม่

☐ ให้อาหารเพื่อนอย่างลับ

☐ แบ่งอาหารให้เพื่อนทาน

☐ ช่วยงานเพื่อน

☒ ช่วยนำเพื่อนที่ป่วยไปส่งหมอ

☐ แนะนำทางให้ผู้หลงทาง

☐ นินทาเพื่อน

☐ ช่วยเหลือคนตกน้ำ

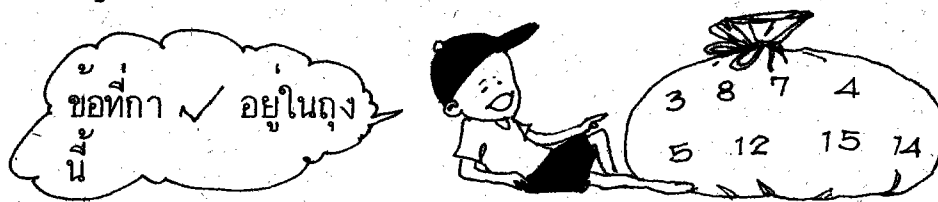
ขอถูกอกถูกใจกันไม่ครับ

แบบฝึกที่ 6 การทำความดีเมื่อทำแล้วตนเองและผู้อื่นจะเป็นสุข การทำชั่วเมื่อทำแล้วตนเองหรือผู้อื่นจะเดือดร้อน

จงกา ✓ หน้าข้อที่เป็นความดี และกา ✕ หน้าข้อที่เป็นความชั่ว

(....) ขโมยดินสอเพื่อน	9 (....) เอากระเป๋ามาเพื่อนไปซ่อน
(....) พูดโกหกคนอื่น	10 (....) เอาไฟจุดทางแมว
(....) เก็บของตกไถ่นำส่งคืนเจ้าของ	11 (....) จับสุนัขโยนบ่อน้ำ
(....) ให้อาหารสัตว์	12 (....) กราบไหว้ผู้ใหญ่
(....) พูดจาตามความจริง	13 (....) ล่อเลียนคนชราเป่
(....) พูดจาหยาบค้าย	14 (....) ป้อนอาหารน้อง
(....) ช่วยแม่ทำงานบ้าน	15 (....) เชื้อฟังกุณครู
(....) พูดจาอ่อนหวาน	16 (....) หนีโรงเรียนไปเที่ยว

แบบฝึกที่ 7 นักเรียนเคยทำความดีมาบ้างแล้ว ลองเขียนบอกความดีที่เคยทำ

.....

.....

.....

.....

.....

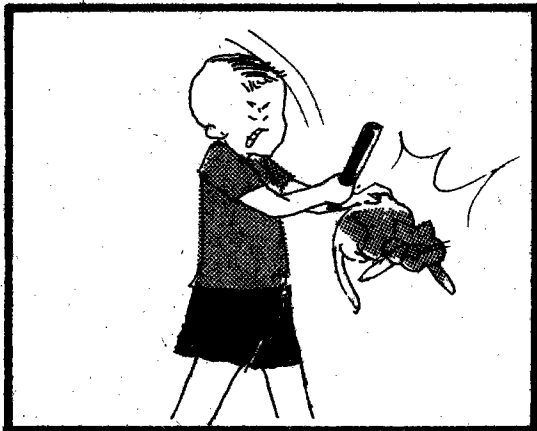
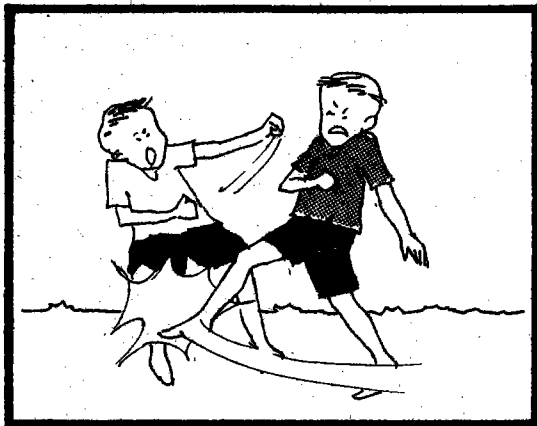

ต่อแต่นี้ไป เรามาสัญญาว่าจะทำความดีและละเว้น
การทำชั่วตามคำสอนของพุทธศาสนากันนะครับ
โลกเราจะได้อิสรภาพและความสงบสุข

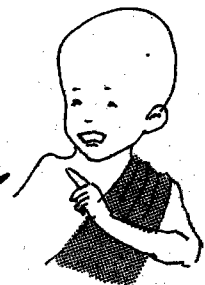
ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือได้	หน่วยที่ 2		พุทธ ป.3
	บทที่ 3	2 คาบ	
			ลำดับที่ 5

เมื่อเรียนจบตอนนี้แล้วจะใคร่รู้หลักคำสอนของศาสนาพุทธและนำไปปฏิบัติได้
จงอ่านไปตามลำดับอย่างตั้งใจและตอบคำถามทุกครั้ง ตอบแล้วจึงค่อยดูเฉลย

ดูภาพต่อไปนี้ว่าขัดต่อคำสอนของศาสนาพุทธหรือไม่

เหตุการณ์ดังภาพเหล่านี้เป็นการทำชั่ว ซึ่งขัดกับหลักคำสอน
ของพุทธศาสนาที่สอนให้คนทำแต่ความดีและละเว้นการทำชั่ว
ทั้งปวง

ลองฟังปิติเล่าถึงการทำความดีของเขาที่หน้าชั้น

แบบฝึกที่ 1 ให้นักเรียนออกไปเล่าถึงความดีที่เคยทำให้เพื่อน ๆ ฟังที่หน้าชั้น โดยเล่าทีละคนเรียงตามลำดับเลขที่ พร้อมแล้วเริ่มได้เลย เมื่อเล่าครบทุกคนแล้วจึงทำแบบฝึกที่ 2 ต่อไป

แบบฝึกที่ 2 จงดูภาพและตอบคำถามไปที่ละภาพ โดยกา ✓ หน้าคำตอบ ที่ตนเลือกตอบ

คำถาม 1 ภาพนี้เป็นการกระทำความผิดอย่างไร ?

☐ การทำดี ☐ การทำชั่ว

2 การทำดังภาพทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่

☐ เดือดร้อน ☐ ไม่เดือดร้อน

3 ถ้าคนอื่นทำกับนักเรียนดังภาพ นักเรียนจะชอบหรือไม่

☐ ชอบ ☐ ไม่ชอบ

4 เราควรทำเช่นนี้กับผู้อื่นหรือไม่

☐ ควร ☐ ไม่ควร

คำถาม 5. การกระทำดังภาพเป็นการกระทำ
อย่างไร

☐ ทำดี ☐ ทำชั่ว

6. การกระทำดังภาพทำให้คนอื่น
เดือดร้อนหรือไม่ ?

☐ เดือดร้อน ☐ ไม่เดือดร้อน

7. ถ้าคนอื่นกระทำกับเราเราจะชอบ
หรือไม่

☐ ชอบ ☐ ไม่ชอบ

8. เราควรกระทำเช่นนี้กับคนอื่นหรือไม่

☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ

คำถาม 9. ภาพนี้เป็นการกระทำอย่างไร ?

☐ ความดี ☐ ความชั่ว

10. การกระทำเช่นนี้ทำให้คนอื่นเดือดร้อน
หรือไม่ ?

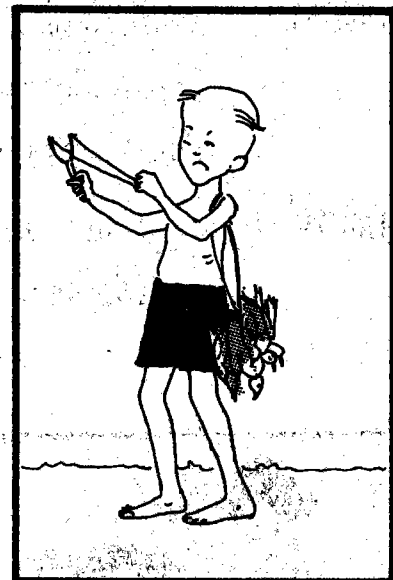
☐ เดือดร้อน ☐ ไม่เดือดร้อน

11. ถ้าเราเป็นนกบางเราจะชอบการ
กระทำนี้หรือไม่ ?

☐ ชอบ ☐ ไม่ชอบ

12. นักเรียนควรกระทำดังภาพหรือไม่ ?

☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ

การกระทำที่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนและเป็นทุกข์เป็นการทำชั่ว และตัวเราก็ก็น่าเกลียดคนอื่นกระทำกับเราเช่นนั้น ดังนั้นคนอื่นก็ไม่น่าชอบที่จะให้เรากระทำกับเขาเช่นกัน ทุกคนจึงควรละเว้นการทำชั่วด้วยกัน แล้วหันมาทำแต่ความดี ทำความดีเสียแต่วันนี้แล้วจะได้ผลดีตอบแทน ทดลองดูได้เลยครับ

แบบฝึกที่ 3 จงอ่านการกระทำของปองแล้วโยงเส้นไปยังหลักคำสอนของ พุทธศาสนาให้ถูกต้อง

คุณแม่ป่วยปองจึงลาโรงเรียนเพื่อดูแลแม่

ปองถูกเพื่อนเหยียบเท้าแต่ปองไม่ถือโทษเพื่อน

ปองแบ่งอาหารให้เพื่อนรับประทาน

ปองช่วยจูงคนตาบอดข้ามถนน

เพื่อนชวนไปขโมยแต่ปองไม่ไป

ละเว้นการทำชั่ว

รู้จักให้อภัย

มีความกตัญญูต่อบุคคล

มีความเอื้อเฟื้อ

เรามาร้องเพลงกันดีไหมครับ ร้องจนทุกคน
ทำแบบฝึกที่ 3 เสร็จแล้วให้หัวหน้าชั้นเปิด
เทปเพลง "เด็กดี" แล้วทุกคนต้องร้องตาม
2 - 3 เที่ยวนะครับ และเนื้อเพลงประกอบ

เพลงเด็กดี

เด็กดีต้องมีจรรยา

ทุกทุกเวลา

พูดจาน่านิยม

รู้ความเหมาะสม

เชื่อฟังบิดามารดา

ไม่ประพฤติอันธพาล

เด็กดีต้องมีจรรยา

กิริยางามน่าชม

เมื่ออยู่ในสังคม

อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่

เชื่อฟังครูบาอาจารย์

สมเป็นเด็กไทย

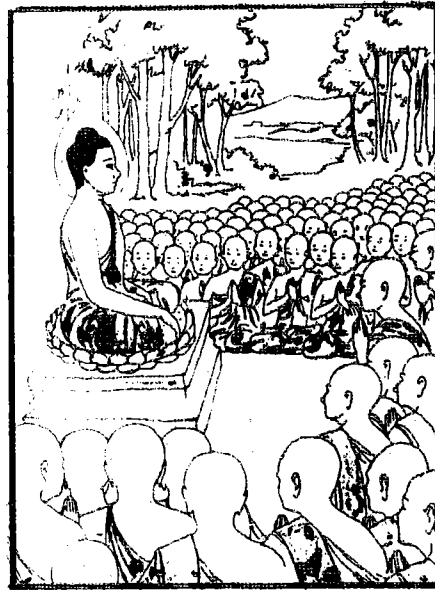
หน่วยที่

3

บทเรียนสำเร็จรูป

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศาสนากับคุณหนู

- เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้

เครื่องมือสำหรับการวิจัยระดับปริญญาเอก
ของ อรอนงค์ สุวรรณกุล
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528

เลาพุทธประวัติโดยย่อ	หน่วยที่ 3		พุทธ ป. 3
	บทที่ 1	2 คาบ	ลำดับที่ 6

เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียนจะสามารถเลาพุทธประวัติได้
 จงตั้งใจอ่าน ไปตามลำดับและตอบคำถามทุกครั้งพบ อย่าดูเฉยก่อนตอบ
 นักเรียนเคยพบเห็นภาพอย่างนี้บ้างไหม ลองคิดในใจซิว่าเป็นภาพผู้ใด

เชื่อว่านักเรียนคงเคยเห็นและตอบว่า "พระพุทธเจ้า"
 พระองค์เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธอย่างไร เณรน้อยจะเป็นผู้แนะนำ

เพื่อน ๆ คงจำเณรน้อยไถ่ละครับ
 วันนี้ขอคุยกับเพื่อนเรื่องศาสนา
 ศาสนาทุกศาสนาจะต้องมีผู้ไท่กำเนิด
 ผู้ไท่กำเนิดของศาสนาเราเรียกว่าศาสดา
 เช่น พระพุทธเจ้าเป็นผู้ไท่กำเนิดศาสนาพุทธ
 ดังนั้นศาสดาของศาสนาพุทธก็คือ "พระพุทธเจ้า"

ผู้ใดเป็นศาสดาของศาสนาพุทธ

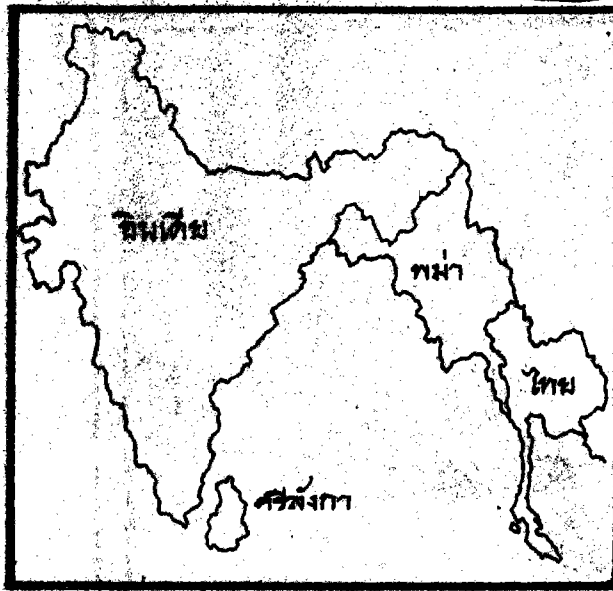
☐ พระเยซู

☐ พระพุทธเจ้า

☐ พระมะหะหมัด

คงตอบถูกนะครับ ศาสดาของศาสนาพุทธ
คือพระพุทธเจ้าต่อไปนี้เพื่อน ๆ จะได้เรียนรู้
ประวัติของพระพุทธเจ้า จงอ่านและดูภาพไป
ตามลำดับและจดจำเรื่องราวไว้อตอบคำถามให้ได

ศาสนาพุทธ
กำเนิดขึ้นในประเทศ
อินเดีย เมื่อ 2500
กว่าปีมาแล้ว

พระพุทธเจ้าประสูติ (เกิด)
ที่สวนลุมพินีวัน ตรงกับวันขึ้น
15 ค่ำ เดือน 6
พระพุทธเจ้ามีพระนาม
เดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ
(สิท-ทัต-ถะ)

คำถาม 2 ศาสนาพุทธกำเนิดในประเทศอะไร ?

☐ ไทย อินเดีย พม่า

คำถาม 3 พระพุทธเจ้าเกิดตรงกับวันใด ?

☐ ขึ้น 5 ค่ำ เดือน 3

แรม 15 ค่ำ เดือน 6

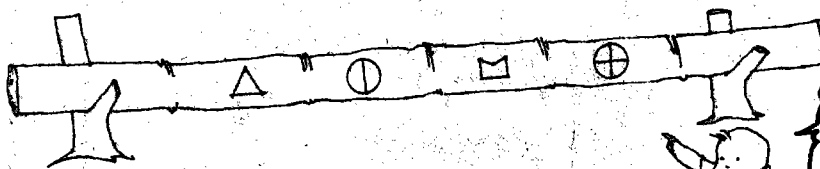
ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

คำถาม 4 พระนามเดิมของพระพุทธเจ้าชื่อว่าอย่างไร ?

☐ สิทธัตถะ อธิธัตถะ อัถถะสิท

คำถาม 5 สถานที่เกิดของพระพุทธเจ้าคือที่ใด ?

☐ สวนจตุจักร สวนมะลิ สวนลุมพินีวัน

คำตอบที่ถูกอยู่บน
ไม้ท่อนนี้ครับ

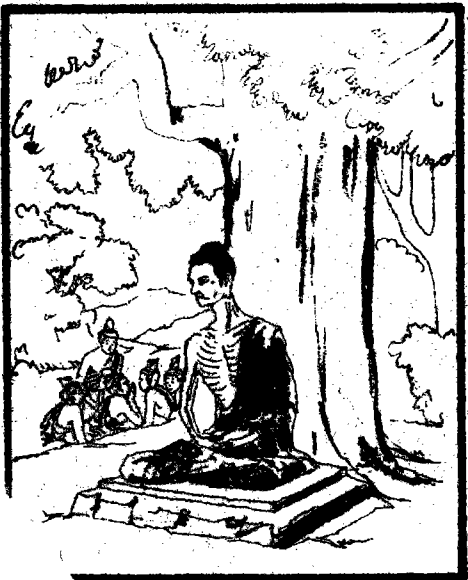
เจ้าชายสิทธัตถะ
เป็นโอรสของพระเจ้า
สุทโธทนะ (สัค-โท-ทะ-นะ)
กับพระนางสิริมหามายา
เจ้าผู้ครองเมืองกบิลพัสดุ์
(กะ-บิณ-ละ-พั๊ด)

เมื่อเจ้าชายสีหัตถะ
อายุได้ 16 ปีได้สมรส
กับพระนางพิมพา จนได้
โอรสพระนามว่า "ราहुล"

เจ้าชายสีหัตถะได้พบเห็น
การเกิด แก่ เจ็บ ตาย
พระองค์คิดว่า การเกิด-แก่-
เจ็บ-ตาย ของคนเราเป็น
ทุกข์ พระองค์จึงคิดหาทาง
ดับทุกข์เพื่อช่วยเพื่อนมนุษย์

ในที่สุดเจ้าชายสีหัตถะจึง
เสด็จออกบวชเพื่อหาทาง
ดับทุกข์ โดยเริ่มด้วยวิธี
บำเพ็ญทุกรกิริยา
(ทุก-กิ-ริ-ยา) คือการอด
อาหารและกลั่นลมหายใจ
จนร่างกายผอม แตกก็ไม่
พบวิธีดับทุกข์

คำถาม 6 เจ้าชายสิทธัตถะเป็นโอรสของใคร

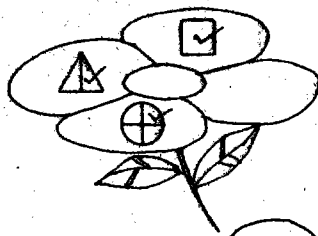
- ☐ พระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางสิริมหามายา
☐ พระเจ้าทนะสุทโทกับพระนางสิริมหามายา
☐ พระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางพิมพา

คำถาม 7 เจ้าชายสิทธัตถะสมรสกับใคร

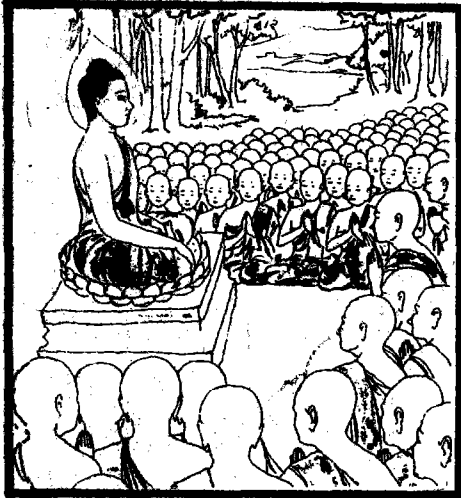
- ☐ พระนางมยา
☐ พระนางพิมพา
☐ พระนางสิริ

คำถาม 8 เจ้าชายสิทธัตถะออกบวชเพื่อสิ่งใด

- ☐ เพื่อเล่าเรียน
☐ เพื่อหนีภัย
☐ เพื่อค้นหาวิธีดับทุกข์

เมื่อใช้วิธีบำเพ็ญทศกิริยาไม่สำเร็จ พระองค์จึงเปลี่ยนมาใช้วิธีบำเพ็ญเพียร คือการทำจิตใจให้บริสุทธิ์จนกระทั่ง "ตรัสรู้" เป็นพระพุทธเจ้า ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 การตรัสรู้ของพระองค์เป็นการค้นพบวิธีดับทุกข์

เมื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว
ได้ประกาศคำสอนแก่ประชาชน
ทั่วไป จนมีคนเลื่อมใสและขอ
บวชเป็นสาวกของพระองค์
จำนวนมาก

พระองค์ได้เสด็จปรินิพพาน (ตาย)
ที่เมืองกุสินารา ตรงกับวันขึ้น
15 ค่ำเดือน 6 รวมอายุได้
80 ปีพอดี

คำถาม 9 พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีใดจึงตรัสรู้

- ☐ บำเพ็ญทุกรกิริยา
☐ บำเพ็ญเพียร
☐ บำเพ็ญประโยชน์

คำถาม 10 การบำเพ็ญเพียรคือทำอย่างไร

- ☐ ทำใจให้บริสุทธิ์ ☐ คัดตน ☐ อดอาหาร

คำถาม 11 พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานตรงกับวันอะไร

- ☐ แรม 15 ค่ำเดือน 8
☐ ขึ้น 15 ค่ำเดือน 6
☐ ขึ้น 15 ค่ำเดือน 3

การปฏิบัติในวันสำคัญทางศาสนาพุทธนั้นมีหลายอย่าง
ต่อไปนี้เพื่อน ๆ จะได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติ
ในวันสำคัญต่าง ๆ

เราจะแวะชมร้านขายกุญแจ
ขอให้เพื่อนอ่านฉลากบนแม่กุญแจทุกตัวนะครับ
แล้วเราจะไต่ความรู้

ร้านขายกุญแจ

ทำบุญใส่บาตร

ฟังพระเทศน์

เวียนเทียน

ถวายเทียนพรรษา

ถวายผ้าอาบน้ำฝน

ปลูกต้นไม้

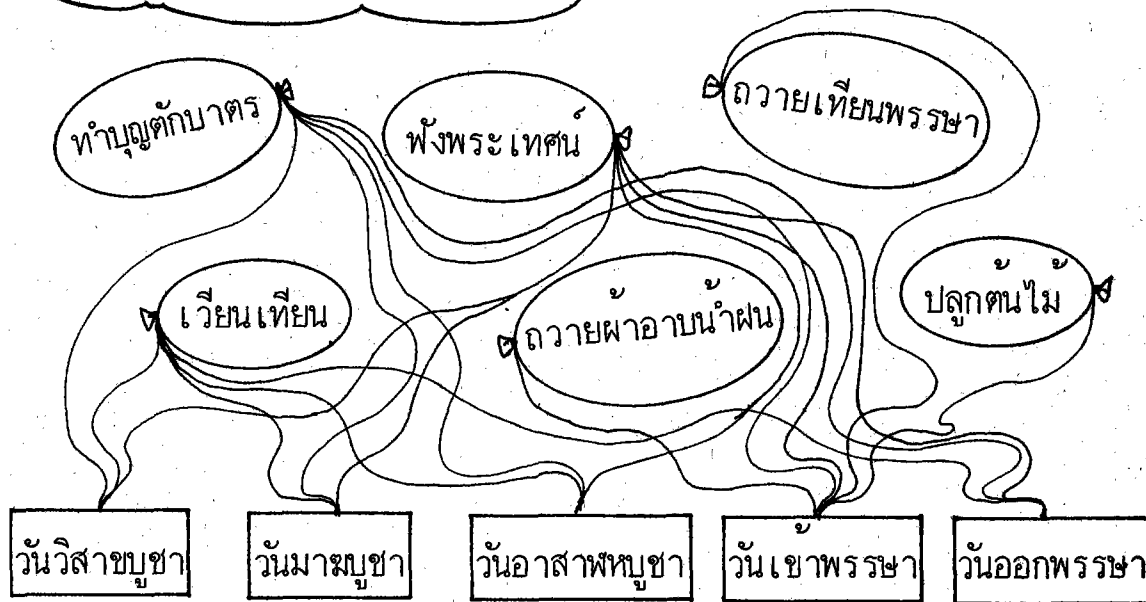

เพื่อน ๆ ต้องนำความรู้จากฐานฤกษ์มาทำแบบฝึกที่ 1
ให้ไต่เนะครับ ทำเสร็จแล้วให้ตรวจกับคำตอบของเพื่อน
ข้างเคียงดู

แบบฝึกที่ 1 ให้คนหาคำตอบจากแม่ฤกษ์มาเขียนตอบในช่องขวามือ

คำถาม	คำตอบ-
1. วิถีปฏิบัติตนในวันวิสาขบูชาคืออะไรบ้าง ? (คำตอบอยู่บนฤกษ์ 1, 2, 3)	1..... 2..... 3.....
2. วิถีปฏิบัติตนในวันมาฆบูชาคืออะไรบ้าง ? (คำตอบอยู่บนฤกษ์เบอร์ 1, 2, 3)	1..... 2..... 3.....
3. วิถีปฏิบัติตนในวันอาสาฬหบูชาคืออะไร บ้าง ? (คำตอบอยู่บนฤกษ์เบอร์ 1, 2, 3)	1..... 2..... 3.....
4. วิถีปฏิบัติตนในวันเข้าพรรษามีอะไรบ้าง ? (คำตอบอยู่บนฤกษ์เบอร์ 1, 2, 4, 5, 6)	1..... 2..... 3.....
5. วิถีปฏิบัติตนในวันออกพรรษามีอะไรบ้าง ? (คำตอบอยู่บนฤกษ์เบอร์ 1, 2, 3)	1..... 2..... 3.....

เพื่อน ๆ คงเคยไปร่วมพิธีในวันสำคัญมาแล้ว
เช่น การทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ การเวียนเทียน
การถวายเทียนพรรษา การถวายผ้าอาบน้ำฝน การปลุก
ตนไม่ เป็นต้น ลองทบทวนอีกครั้งว่าพิธีเหล่านี้เขาทำ
ในวันอะไร จงตามเส้นไปคู่มือครบนะครั้น แล้วจึงทำ
แบบฝึกที่ 2

แบบฝึกที่ 2 ให้กา ✓ หน้าข้อการปฏิบัติในวันสำคัญแต่ละวัน และกา ✗ หน้าข้อ
ที่ไม่ปฏิบัติในวันนั้น

วันวิสาขบูชา	วันมาฆบูชา	วันอาสาฬหบูชา
☐ ไสยาตรพระ ☐ ฟังพระเทศน์ ☐ เวียนเทียน ☐ ถวายผ้าอาบนํ้าฝน	☐ ไสยาตรพระ ☐ ฟังพระเทศน์ ☐ เวียนเทียน ☐ ถวายเทียนพรรษา	☐ ไสยาตรพระ ☐ ฟังพระเทศน์ ☐ เวียนเทียน ☐ ถวายเทียนพรรษา

หน่วยที่

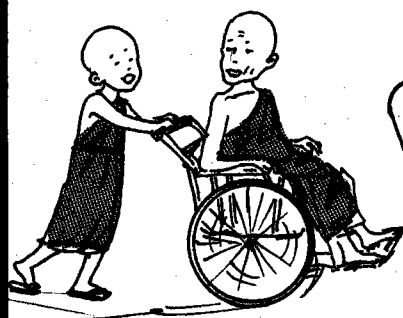
6

บทเรียนสำเร็จรูป

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

พุทธศาสนากับคุณหนู

- บอกพุทธภาษิตง่าย ๆ ได้

เครื่องมือสำหรับการวิจัยระดับปริญญาเอก
ของ อรอนงค์ สุวรรณกุล

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528

บอกพุทธภาษิตง่าย ๆ ได้	หน่วยที่ 6		พุทธ ป.3 ลำดับที่ 14
	บทที่ 1	2 คาบ	

นักเรียนคงมีคุณปู่กันทุกคน คุณปู่เคยสอนหลานอย่างภาพนี้บ้างไหม

ผู้ใหญ่มักจะสอนเราเสมอ คำสอนของท่านเราเรียกว่าสุภาษิต (สุ-พา-สิต)
สุภาษิต ก็คือข้อความที่เป็นคำเตือนใจให้เราระลึกถึงและนำไปปฏิบัติ

เพื่อน ๆ ครับ พระพุทธเจ้าได้กล่าวคำสอนไว้
ให้ชาวพุทธถือปฏิบัติ คำสอนของพระพุทธเจ้านี้
เรียกว่า "พุทธภาษิต"

ณเรณอยจะเลาประวัติของณเรณอยตอน
พุทธภาษิตให้เพื่อน ๆ ฟัง ขอให้ตั้งใจอ่านและ
ทำแบบฝึกหัดให้ไ้ นะครับ

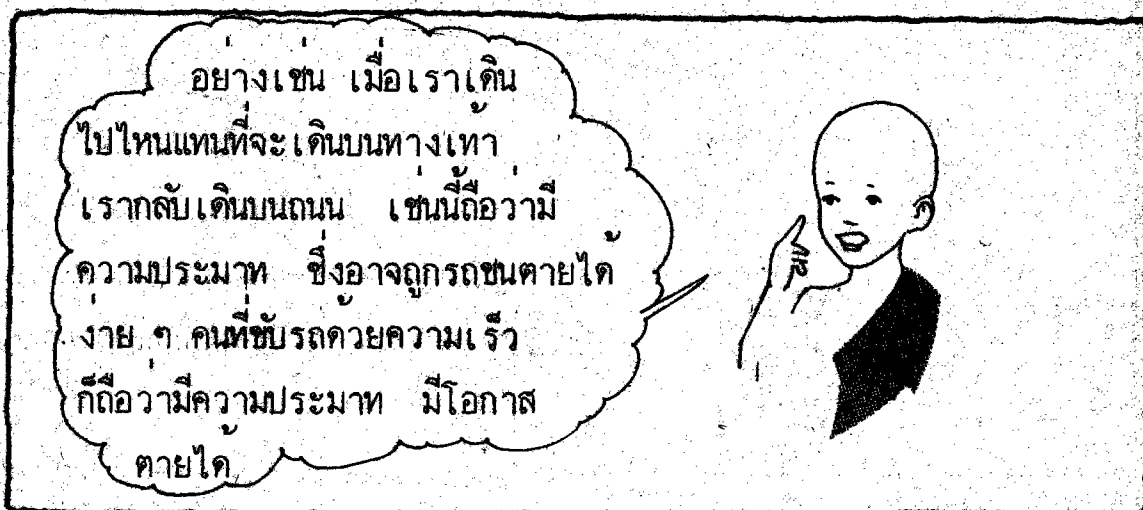
แบบฝึกที่ 1 จงเติมคำในช่องว่างให้เป็นพุทธภาษิตให้ครบทุกบรรทัด

ตนแลเป็น....แห่ง....

..แลเป็น.....

....เป็น.....

ตน.....

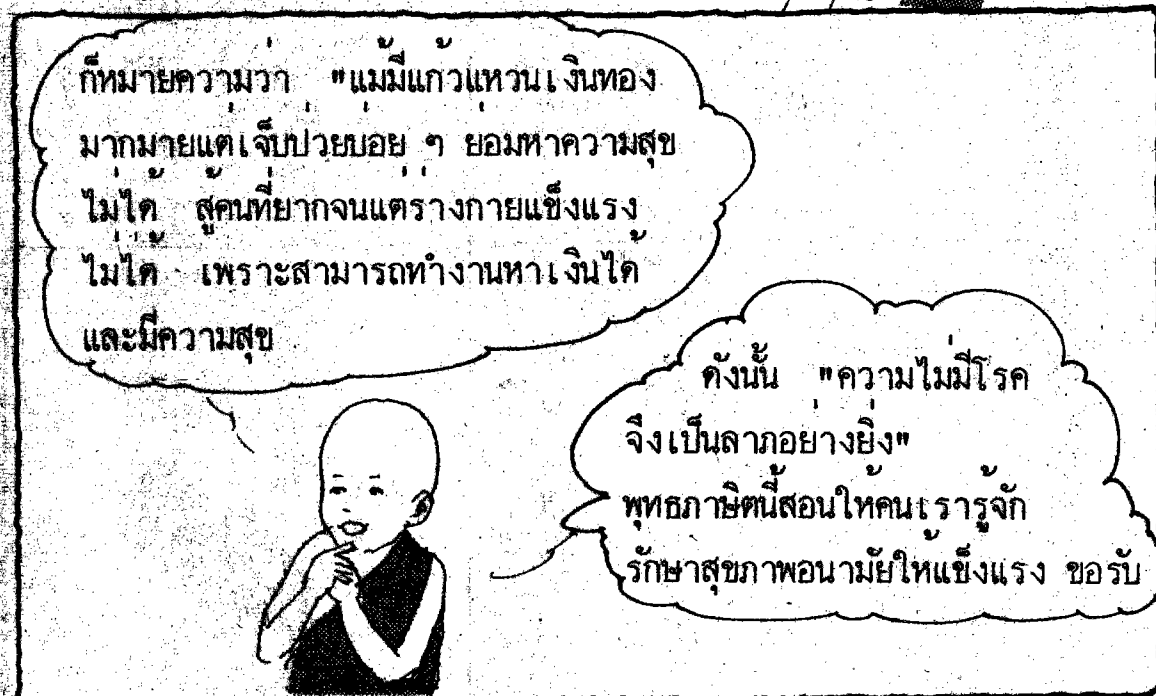
แบบฝึกที่ 2 ให้เขียนเติมคำลงในช่องว่างให้เป็นพุทธภาษิตให้ครบทุกบรรทัด

ความ....เป็นทางแห่งความ....

ความ....เป็น.....ความ....

.....เป็น.....

ความ.....

แบบฝึกที่ 3 ให้เขียนเติมคำในช่องว่างให้เป็นพุทธภาษิตให้ครบทุกบรรทัด

ความไม่มี....เป็นลาภอย่างยิ่ง

ความไม่มี....เป็น.....

.....เป็น.....

ความ.....

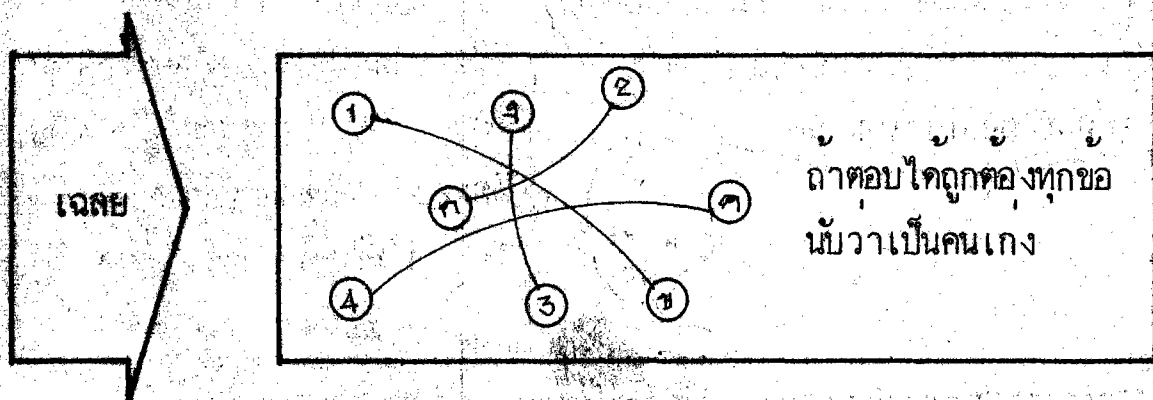

แบบฝึกที่ 4 ให้เขียนเติมคำในช่องว่างให้เป็นพหูพจน์ให้ครบทุกบรรทัด

ทำดีได้...ทำชั่วได้...
 ทำได้...ทำไม่ได้...
 ทำ.....ทำ.....
 ทำ.....

แบบฝึกที่ 5 ให้โยงเส้นจากพหูพจน์ไปยังข้อความที่เป็นความหมายของพหูพจน์นั้น

ทำดีได้ ทำชั่วได้ชั่ว 1	ก ทำสิ่งใดไม่ระมัดระวังมักเกิดอันตรายได้ง่าย
ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย 2	ข เมื่อทำความดีก็ได้ผลดีตอบแทน เมื่อทำชั่วก็ได้ผลเสียตอบแทน
ความไม่โรคเป็นลาภอย่างยิ่ง 3	ค การช่วยตัวเองได้ดีกว่ารอให้คนอื่นช่วย
ตนเองเป็นพึ่งพาตนเอง 4	ง สุขภาพแข็งแรงไม่มีโรค มีค่ามากกว่าสิ่งอื่นใด

แบบฝึกที่ 6 จงเขียนพหุภาษิตมา 4 ข้อ

ตรวจคำตอบ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

ตรวจคำตอบกับ
เพื่อน ๆ ข้างเคียง

ก่อนจบบัณฑิตมาร้องเพลงอีกครั้งเถอะ
รอให้เพื่อน ๆ ทุกคนทำแบบฝึกเสร็จแล้ว
หัวหน้าเปิดเทปเพลง ทำดีได้ชั่วได้ชั่ว
2 - 3 เทียว ให้ทุกคนร้องตาม

เพลงทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ชั่ว

คนเราทุกคนว่ายวนผลกรรมนำเนื่อง ตกตำรูงเรื่องเกี่ยวเนื่องแต่
กรรมของตน ความดีคำจุนจากบุญกุศล ความชั่วจากบาปทุกขทน เพราะตน
นั้นก่อเวรไว

บางคนถือดีมั่งมีเพราะทำกรรมชั่ว นั้นบาปสาบพวกลือกกลุ้มมัวเมา
เซล่าไป บางคนระอาว่าเหตุใดน ทำดีแต่จนเหลือใจ ไม่เห็นได้ดีเหมือนว่า
อยอเพลินถือว่าเงินเป็นใหญ่ จิตใจเหินห่างใจล้ำค่า เพราะความ
ทุกข์ความสุขใดเป็นที่ใจไขที่ศา อย่าพะวงหลงลืมตน

ทำดีทุกทีย่อมมีผลดีโดยทั่ว กอกรรมทำชั่วได้ชั่วตอบแทนทุกคน คนดี
รักดีโชคก็มีผล คนชั่วชั่วโดนเฉาจนม ไม่พบผลกรรมชั่วเติม

เมื่อเพื่อนเรียนรูพหุภาษิตแล้ว จงจดจำไว้
และนำไปเป็นข้อคิดในการปฏิบัติตน และอย่าลืม
นำไปเลาสุคนทางบ้านฟังด้วยนะครับ

บอกพหูพจน์ง่าย ๆ ได้

หน่วยที่ 6

พุทธ ป. 3

บทที่ 2 2 คาบ

ลำดับที่ 15

นักเรียนคงจำพระองค์ได้ดี ลองบอกพระนามของพระองค์ในใจซิ

หลายคนคงบอกชื่อได้ถูกว่า "สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี" เราคนไทยเคารพรักพระองค์ท่านมาก พระองค์ทรงเก่งหลายด้าน แดงโคลงสี่สุภาพก็เก่งด้วย

โคลงสี่สุภาพต่อไปนี้สมเด็จพระเทพฯ ทรงแต่งเองทั้งสิ้น เรามาอ่านกันสนุก ๆ ใดเลย

คนแต่เป็นที่พึ่งแห่งคน

ยามทุกข์ยามเดือดร้อน

กายใจ

จักเพียรจักเรียกใคร

"ช่วยชา"

กอบการกิจอันใด

ควรพึ่งตนนา

ดีกว่าคอยชักชา

พึ่งผู้ช่วยเหลือ

ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย

เล่นเลอทอดธุระทิ้ง	งมูญ
นี้แหละทางอบาย	วนวา
ประมาทสู่ความตาย	กุศลเสื่อม นาพ
ดับชีพไปเนินชา	ไปพนสงสาร

ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง

ปวดหัวทั้งปวดท้อง	ถอนพัน
เป็นโรคสารระพัน	เพิ่มไข
โรคมามากหลาถมหันต์	มหาทุกข์
สิ้นโรคทั้งหลายไค	โชคแท้สุขเกษม

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

กลีกรหวานพีชแล้ว	รอผล
ปลูกกล้วยอมไคผล	ถั่วแท
หวานขาวที่นาตน	ขาวอก
จักผิดประเภทแม	หนึ่งครั้ง ฤามี
เปรียบบุคคลผู้ซึ้ง	ทำดี
กุศลสงบุญทวี	สวัสดิ์ไค
ทำชั่วเวจ	แหล่งรับ รอนา
รู้อย่างนี้แล้วไซร	คิดสร้างแตกศล

ภาคผนวก จ

คู่มือครูกลุ่มควบคุม แผนการสอนเรื่อง
พุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษา 3

ภาคผนวก ก

ส่วนของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่เน้นการสอนพระพุทธศาสนาโดยตรงนั้น คือกกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับ ป.3-4 หนวยที่ 4 ชาติไทย หนวยย่อยที่ 5 ศาสนา และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับ ป.5-6 หนวยที่ 4 ชาติไทย หนวยย่อยที่ 4 ศาสนา ซึ่งระบุให้เรียนเรื่องของพระพุทธศาสนา¹ ดังต่อไปนี้

ระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความคิดรวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
1. บอกศาสนาประจำชาติและศาสนาที่ตนนับถือได้	1. พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย	หนวยย่อยที่ 5 ศาสนา
2. เล่าพุทธศาสนาโดยย่อได้	2. ศาสนาทุกศาสนามุ่งในทุกคนทำความดีเพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ทุกคนจึงมีเสรีภาพที่จะเลือกนับถือ	1. พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่พลเมืองมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์
3. บอกชื่อวันสำคัญทางศาสนาพุทธได้	3. พระมหากษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนา	2. พุทธศาสนา
4. เล่าหรือสาธิตการแสดงตนเป็นพุทธมามกะได้		2.1 พุทธประวัติโดยย่อ 2.2 วันสำคัญทางศาสนาพุทธ

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หนา 210 -- 211 หนา 248 - 249

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความคิดรวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
5. อธิบายความหมายของพุทธภาษิตที่ควรรู้อย่างสั้น ๆ ได้ 6. ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีในโอกาสต่าง ๆ ตามที่กำหนดให้ 7. บอกหลักธรรมหรือคำสอนที่สำคัญของศาสนาที่ตนนับถือได้ 8. อธิบายวิธีทำบุญสร้างศาสนาแล้วปฏิบัติตนตามนั้นได้ 9. รวมพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือได้ 10. เล่าพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความช่วยเหลือแก่ศาสนาต่าง ๆ ได้		8. พระมหากษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนา หมายเหตุนั้นในท้องถิ่นที่ประชาชนส่วนใหญ่มีศาสนาอื่น นอกจากศาสนาพุทธ อาจสอนหัวข้อธรรมะในศาสนาอื่นได้ แต่ทั้งนี้จะต้องมีแผนการสอนซึ่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ของภาคการศึกษาใน ๖ เป็นผู้อนุมัติ

1. กัตถัญญ กตเวที (กัตถัญญกตเวที)

หมายถึง ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน

แยกออกเป็น 2 คือ

1. กัตถัญญ คือ รู้คุณท่าน

2. กตเวที คือ ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน

ความกัตถัญญกตเวที แยกได้เป็น 2 ระดับคือ

ระดับที่ 1 กัตถัญญกตเวที ต่อผู้มีความดีหรืออุปการะ
ต่อตนเป็นส่วนตัว

ระดับที่ 2 กัตถัญญกตเวทีต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์
หรือมีความดีเกื้อกูลแก่ส่วนรวม

2. ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

มีดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ชยันตมันเพียร และมีความ
รับผิดชอบ

2. การประหยัดและอดออม

3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

4. การปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา

5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

3. คุณธรรม 4 ประการ

มีดังนี้

ประการที่ 1 คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจ
ต่อตัวเอง ที่จะประพฤติ ปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์
และเป็นธรรม

ประการที่ 2 คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง
ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น

ประการที่ 3 คือ การอดทน ออกล้น และอดออม
ซึ่งจะไม่ประพฤติดล่่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วย

เหตุประการใด

ประการที่ 4 คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต
และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์
ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

4. ขรวาธรรม

หมายถึง หลักธรรมสำหรับการครองเรือน เป็นธรรม

ประเภทเครื่องมือ สำหรับการละสิ่งที่ต้องการละ
และเป็นธรรมชุดที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เฉพาะคนทั่วไป
มี 4 อย่างคือ

1. สัจจะ คือความจริง ความจริงใจต่อหน้าที่
ต่อการทำงาน ต่อเวลา ต่อบุคคล ต่อความดี ต่อธรรมะ
หมายรวมถึงความจริงใจในทางสร้างสรรค์และความ
ซื่อสัตย์

2. ทมะ คือ ความฝึกฝนปรับปรุงตน การข่มใจ

ควบคุมอารมณ์ บังคับตนเองปรับตัวเข้ากับงานและสิ่งแวดล้อมให้ได้ การข่มใจที่กำลังกำเริบ และข่มใจที่กำเริบแล้วให้หยุดอยู่ และส่งลงหมายเอาการบังคับใจให้เป็นไปในทางที่ดี การบังคับตัวเองเพื่อจะให้จริงตลอดไป พระพุทธเจ้าจึงวางทมะไว้เป็นลำดับที่สองคือ บังคับตนเองให้อยู่ในร่องรอยของสัจจะดังที่ได้ตั้งนิธานไว้ เราต้องเป็นผู้บังคับตนเองให้ตั้งอยู่ในอำนาจของธรรมฝ่ายสูง เราต้องบังคับตนเองอย่างฉลาด ด้วยอุบายอันแยบคาย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงกำชับไว้ว่า "จงบังคับตนเองอย่างฉลาด เหมือนความดูช้างฉลาดถือขอบังคับช้างที่ตกมันได้"

3. ขันติ คือ ความอดทน ทนต่อความลำบากเพื่อความสุखสบาย

ในกายหน้า ทนต่อการรบกวนของกิเลส ในการบังคับตนเอง ในการต่อสู้กันระหว่างจิตกับธรรมชาติฝ่ายต่ำนี้ มันต้องเจ็บปวดแน่นอน ถ้าไม่อดทนก็วิ่งหนีเตลิดไปเลย เรื่องมันก็ล้มเหลวเท่านั้น ฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงวางขันติคือ ความอดทนอดกลั้นให้รอได้ คอยได้ถึงผลการปฏิบัติเอาไว้เป็นลำดับที่สาม

4. จาคะ คือ การเสียสละ การเสียสละวัตถุเพื่อคนอื่น

เพื่อสังคมกับการเสียสละอารมณ์ที่ขัดต่อความดี พระพุทธเจ้ายังฉลาดยิ่งไปกว่าที่เราคิดเสียอีก ท่านจึงได้ให้ธรรมข้อสุดท้ายคือ จาคะ หมายถึงการเสียสละสิ่งที่มี ที่ควรถ้าเป็นเรื่องละกิเลส ก็หมายถึง เพื่อไม่ให้ต้องอดทนอดกลั้น ในการต่อสู้กับกิเลสจนเกินไปกระบายกิเลสออกทีละน้อย เช่น การสวดมนต์ภาวนา

* ถ้าเมื่อใดเรามีสิ่งจะ ทมะ ชันติ จาคะ เป็นชุด
(Team Work) ช่วยกันทำงานแล้ว ย่อมละอกุศลธรรมได้
ทุกอย่าง และประกอบกุศลธรรมได้มากขึ้น

5. จักรวรรดิวัตร

หมายถึง การพึ่งตน คือ พึ่งธรรม ด้วยการเจริญสติปัฏฐาน 4
จะทำให้ได้ชื่อว่า เป็นผู้ดำเนินอยู่ในแดนของตนเองที่สืบมา
แต่บิดา จะมีแต่ความตั้งงามเจริญขึ้นไม่เปิดช่องให้แก่มาร
เช่นเดียวกับพระเจ้าจักรพรรดิที่ทรงประพฤติตามหลัก
จักรวรรดิวัตร มีด้วยกัน 4 ข้อใหญ่คือ

1. พระเจ้าจักรพรรดิเป็นธรรมาธิปไตย และจัดการคุ้มครอง
ป้องกันโดยชอบธรรมแก่ชนทุกหมู่เหล่าในแผ่นดิน ตลอดไป
ถึงสัตว์ที่ควรสงวนพันธุ์ทั้งหลาย
2. มิให้มีการอันธธรรมเกิดขึ้นในแผ่นดิน
3. บันฑทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ผู้ไร้ทรัพย์
4. ปรึกษาสอบถามการชั่วดี ข้อควรและไม่ควรประพฤติ
กะสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติกิ ปฏิบัติชอบอยู่เสมอ

6. ทศพิธราชธรรม

หมายถึง ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของ
นักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรมและยัง
ประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี
มี 10 ประการคือ

1. ทาน การให้คือ สละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง
ช่วยเหลือประชาราษฎร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

2. กิเลส ความประพฤติดังาม คือ สำนวรวมกายและวจิหวาร
ประกอบแต่การสุจริต
3. ปริจจาคะ การบริจาค คือ เสียสละความสุขสำราญ
ตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และ
ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง
4. อาชชวะ ความซื่อตรง คือ ซื่อตรงไร้มายา ปฏิบัติ
ภารกิจโดยสุจริต
5. มัททวะ ความอ่อนโยนคือ มีอัธยาศัย ไม่เยื่อหยิ่ง
หยาบคาบ กระด้างถือตัว
6. ทปะ ความทรนเคซคือ แผลดเผากิเลสตัณหา มิให้
เข้ามาครอบงำจิตใจ ไม่หลงใหลในความสำราญปรนเปรอ
7. อักโกธะ ความไม่โกรธ คือ ไม่กริ้วรกราดลุอำนาจความ
โกรธ จนผิดพลาดเสียธรรม
8. อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียนคือ ไม่บีบคั้นกดขี่
ไม่หลงระเรีงอำนาจ
9. ขันติ ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ
ถึงจะเหนื่อยยากเพียงไรก็ไม่ทอดอย
10. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม หนักแน่นในธรรม
ไม่เอนเอียงหันไหวในถ้อยคำที่ดีร้าย ลานลักการะหรือสิ่ง
ไม่พอใจ หรือหวัใจใด ๆ

7. เบญจศีล

แปลว่า ศีลห้า เป็นข้อปฏิบัติในฐานะมนุษย์ทุกคนควรปฏิบัติ-
โดยการควบคุมตนเอง ให้มีกาย วาจาอยู่ในขอบข่ายของศีล
หมายถึงข้อปฏิบัติเพื่อความเป็นปกติทางกาย วาจา โดยมี
การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 5 ประการ อันเป็น
จริยธรรมขั้นมูลฐานดังนี้

1. เว้นจากการฆ่า - เบียดเบียนคนและสัตว์ ทั้งที่
กระทำด้วยตนเองและใช้ผู้อื่นกระทำ เน้นเมตตาจิตเป็นใหญ่
จึงหมายถึง การเว้นจาก

- การฆ่า
- การทำร้ายให้พิการ เสียโฉม เจ็บปวด
- การทรมานโดยการใช้งาน กักขัง นำไปเล่นสนุก
ผจญสัตว์

* ศีลข้อนี้หมายรวมถึง การสร้างเครื่องมือให้ผู้อื่นกระทำการ

2. เว้นจากการลักขโมย ยักยอก ฉ้อโกง ดึงชิงวิ่งราว
เน้นความชอบธรรมในทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นใหญ่ จึง
หมายถึงการเว้นจาก

- กิริยาโจรกรรม คือ การลัก ฉก กรรโชก ปล้น ตู๋ ฉ้อ
หลอกลวง ปลอม ตระบัด เบียดบัง สับเปลี่ยน ยักยอก
กิริยาโจรกรรมนี้จะทำโดยตนเองหรือใช้ผู้อื่นก็ได้ทั้งสิ้น
- อนุโลมโจรกรรม คือ การสมโจร (สมรู้ร่วมคิด)
ปกปิด รับสินบน
- ฉายาโจรกรรม คือ ผลาญ หยิบฉวย

3. เว้นจากการประพฤติผิดประเพณีอันดีงามในเรื่อง
เพศสัมพันธ์ เน้นการประพฤติในเรื่องรักใคร่อย่างถูกต้อง
ตามประเพณี จึงหมายถึงการเว้นจาก การร่วมรัก คล้ายคลึง
เกี่ยวพาราสี แสดงจากการปฏิพันธ์แม้แต่ชายตา ต่อบุคคลต้องห้าม
ได้แก่

- หญิงหรือชายที่มีคู่ครองแล้ว
- หญิงหรือชายที่จารีตห้าม เช่น ผู้ถือบวช เพื่อกฎ
เหล้ากของตน
- หญิงในพิทักษ์ของท่าน เช่น มีผู้ปกครอง คู่หมั้น

4. เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พุทธยาบคาย ไร้สาระ
การมุสา อันเป็นการประพฤติเสียทางวาจา เป็นความซื่อสัตย์
เป็นใหญ่ จึงหมายถึงการพูดหรือแสดงอาการที่สื่อความหมายได้
โดย

- มุสา คือ ปด ทนสาบาน ทำเล่ห์กระเท่ห์ มารยา
ทำเล่ห์นัย เสริมความ อำนาจ
- อนุโลมมุสา คือ เสียดแทง สับปลับ
- ปฏิสวะ คือ การผิดสัญญา คั่นคำ

5. เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและสิ่งเสพติดให้โทษ
การเสพสิ่งมีเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ทำตนเองให้
แปรปรวนไปจากดีเป็นชั่ว หมายถึงถึงสิ่งย้อมใจนานา
ที่ทำให้ตนเองขาดสติสัมปชัญญะจนทำชั่ว เน้นความแปรปรวน
จากความเป็นใหญ่

8. เบญจธรรม

แปลว่า ธรรมหาประการ ธรรม แปลว่า ทรงไว้หรือ
ดำรงรักษาไว้ทรงคือ รักษาไว้ หาประการในที่นี้หมายถึง
ธรรมที่คู่กันกับศีลหาเรียกว่า กัลยาณธรรม แปลว่า
ธรรมงาม เป็นเครื่องบำรุงจิตใจให้งดงาม สร้างอภัยชัย
นิสัยที่ดี ศีลเป็นเหตุให้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่ เป็นโทษ ถ้ามีเพียง
ศีลก็มีเพียงงดเว้นไต่จากโทษ แต่ก็ยังมีได้ทำคุณความดี
ยกตัวอย่างเช่น

รักษาศีลไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เดินไปพบคนนอนหลับอยู่ใน
ทางรถไฟ มีรถไฟแล่นมาแต่ไกล ควรจะปลุกบอกเขาได้
แต่ไม่ปลุกบอก อย่างนี้ ศีลไม่ขาดเพราะมิได้ไปฆ่าเขา แต่
ขาดธรรมคือ เมตตา ต่อเมื่อปลุกให้เขารับหลีกออกเสียจาก
รางควยเมตตาจิต จึงจะชื่อว่า มีธรรม

ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสทั้งศีลทั้งธรรมคู่กันไว้ในที่หลายแห่ง
ว่า "ศีลวา กัลยาณธมฺโม มีศีลมีกัลยาณธรรม" ดังนี้

1. มีความเมตตากรุณา

- มีเมตตา คือ เมื่อตนเป็นสุขแล้ว ก็เกื้อกูลคนอื่น
ให้เป็นผู้สุขด้วยไม่ใจจืด
- มีกรุณา คือ เมื่อเห็นคนอื่นเป็นทุกข์ ก็ปรารถนาจะ
ช่วยเหลือเขาไม่ใจดำ

2. ประกอบสัมมาอาชีพ คือ มีความเพียรเลี้ยงชีพในทาง ที่ชอบ แบ่งเป็น

- ความประพฤติเป็นธรรมในการทำงาน คือ รับผิดชอบในงาน ตั้งใจทำงาน ทำงานเต็มเวลา ฯลฯ
- ความประพฤติเป็นธรรมในบุคคล คือ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอากำไรเกินควร ฯลฯ
- ความประพฤติเป็นธรรมในวัตถุ คือ ไม่หลอกลวง ปลอมปนผลงานของตน ฯลฯ

3. มีความพอใจในของรักของใครของตน หรือสํารวมในกาม คือ มีความระมัดระวังสํารวมในเรื่องรักใคร่ คือ มีสันโทษในคู่ของตนหรือถ้าจะหาญ ก็หาญที่ไม่เป็นที่ติเตียนของสังคม และเป็นไปอย่างถูกต้องตามประเพณี

4. มีความซื่อสัตย์ ใดแก่ กิริยาประพฤติดนเป็นคนตรง ใดแก่

- มีความเที่ยงธรรมในกิจการอันเป็นหน้าที่ของตน
- มีความซื่อตรงต่อมิตร สวามิภักดิ์ต่อผู้เป็นเจ้าของกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

5. มีสติสัมปชัญญะ ใดแก่

- ความรู้จักประมาณในการบริโภค (ทั้งกินและใช้)
- ความไม่เลินเล่อในการทำงาน เช่น ไม่ทอดธุระ ไม่ปล่อยการงานให้อาญล
- ความไม่ประมาทในธรรม เช่น ไม่หลงใหลในลาภยศ หมายพิจารณาไตรลักษณ์
- ความมีสติสัมปชัญญะ ในการประพฤติดัว เช่น การสำรวมกาย วาจา ไม่ให้เกิดโทษต่อผู้อื่น

9. พรหมวิหาร 4

หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมประจำใจ
อันประเสริฐ ธรรมประจำใจของท่านผู้มีคุณความดี
ยิ่งใหญ่ มี 4 คือ

1. เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาให้เขา
มีความสุขแผ่ไมตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า

2. กรุณา คือ ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์
ความห่วงใย เมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์คิดหาทางช่วยเหลือ
ปลดปล่อยทุกข์ของเขา

3. มุทิตา คือ ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
เห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็ชื่นชมเบิกบานใจด้วย เห็นเขา
ประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอย
ยินดีบันเทิงใจ พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุน ไม่กีดกัน
ริษยา

4. อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลางไม่
เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง ความวางใจเฉยได้
ไม่ยินดียินร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้น
โดยสมควรแก่เหตุ และรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรม
หรือตามควรแก่เหตุนั้น ความรู้จักวางใจเฉยดู เมื่อเห็น
เขาได้รับผิดชอบตนเองได้ หรือในเมื่อเขาควรต้องได้รับผล
อันสมควรแก่ความรับผิดชอบของเขาเอง ความวางที่เฉย
คอยดูอยู่ในเมื่อคน ๆ นั้น สิ่งนั้น ๆ ดำรงอยู่หรือดำเนิน
ไปตามควรของเขาตามควรของมัน ไม่เข้าข้างไม่ตกเป็น
ฝ่ายใด ไม่สอดส่อง ไม่จู้จี้สาระแน ไม่ก้าวก่ายแทรกแซง

10. สังคหวัตถุ 4

คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนไว้ได้เป็นหลักการ สงเคราะห์ที่ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็น เครื่องเกาะกุมประสานโลกคือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ จุสสลักเกาะยึดครุฑที่กำลังแล่นไป ให้คงเป็นรถและวิ่งแล่น ไปได้ มี 4 อย่างคือ

1. ทาน หมายถึง การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน
2. ปิยวาจา หมายถึง พูดจาน่ารัก น่านิยมหมั่นถือ
3. อัตถจริยา หมายถึง บำเพ็ญประโยชน์
4. สมานัคคตา หมายถึง ความมีตนเสมอ คือทำตัว ให้เข้ากันได้ เช่นไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน

11. สัมมาทิฐิ

คือ ความเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง ในสิ่งต่อไปนี้
ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในทุกข์สมุทัย ความรู้ในทุกข์นิโรธ
ความรู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา เช่น

- สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ มีทุกข์อย่างเดียวกัน
 - รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน จึงไม่ทำร้ายคนอื่น
 - ทุกข์เพราะเราไปสร้างความคิดรอนขึ้น
 - ทุกข์เพราะจิตไม่เป็นสมาธิ
 - ทุกข์เพราะความยึดถือด้วยตัณหา อุปาทาน
- ไม่ใช่เพราะคนอื่นทำเรา

สัมมาสังกัปปะ

หมายถึง ความดำริชอบ ได้แก่ ความคิดที่มีเหตุผล
ที่เมื่อพูด ทำ คิด ไปตามนั้น ตนเองจะไม่เกิดความ
เดือดร้อนคนอื่นจะไม่เกิดความเดือดร้อน หรือเกิด
ความเดือดร้อน ไม่ส่ายใจขึ้นภายในใจของตนเอง
เนื่องจากคนชราคิดก่อนจึงทำ คิดก่อนจึงพูด ถ้าเริ่มต้น
ที่ความคิดดี การพูดการกระทำที่ดีตามไปด้วย ความคิด
แนวนี้อาจสรุปได้เป็น

1. ความคิดในการที่จะหลีกเลี่ยง โทณตน ปลีกตน
ออกจากความเป็นทาส สยบตีดในอารมณ์ คือสิ่งที่เป็
นรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งที่เย็นร้อน อ่อน แข็ง และ
ความนึกคิดถึงสิ่งที่รักใคร่ พอใจ ยินดี จนถึงต้องทำผิด
หรือร้อนใจเพราะสิ่งเหล่านั้น
2. ความคิดในทางสงบ ระวังความโกรธ ความ
ไม่พอใจ ความพยาบาท อาฆาตแค้น โต้ตอบ
ทำลายล้างต่อกัน
3. ความคิดในทางต้องการเห็นคนอื่น สัตว์อื่น
ไม่มีเรา ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนทำลายล้างกัน
มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน ใครกำลัง
ประสบความทุกข์ก็ขอให้หลุดพ้นจากความทุกข์
เพื่อให้ตนเองและคนอื่นอยู่ดีมีสุข แม้จะมีคนประสบ
ความทุกข์ ก็อย่าให้เกิดเพราะการกระทำของเราเป็นเหตุ
เพราะว่าความไม่เบียดเบียนกันคือการระมัดระวัง
ไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน เป็นความสุขในโลกนี้

12. อริยสัจ 4

หมายถึง ความจริงที่ทำให้คนเป็นคนประเสริฐ
เป็นหลักธรรมที่สำคัญและรู้จักกันมาก มี 4 อย่าง
คือ

1. ทุกข์ ได้แก่ ซาติ สรามณะ การประจวบกับ
สิ่งอื่นไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากของรัก ความ
ปรารถนาไม่สมหวัง คือ ภาวะที่แผงด้วยความกดดัน
บีบคั้น ชัดแย้ง ชัดช้อง มีความบกพร่อง ไม่สมบูรณ์
อยู่ในตัว ทั้งที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นแล้ว และที่อาจเกิดเป็น
ปัญหาขึ้นมาเมื่อใดเมื่อหนึ่ง ในรูปใดรูปหนึ่ง แก่ผู้ที่ยึดมั่นไว้
ด้วยอุปาทาน หน้าที่ต่อทุกข์ คือ การกำหนดรู้ หรือทำ
ความเข้าใจให้มองเห็นความหมายและขอบเขตโดย
ชัดเจน เพื่อการดำเนินการขั้นต่อไปจะพึงเป็นไปได้
และตรงปัญหา

2. ทุกขสมุทัย เรียกสั้น ๆ ว่า สมุทัย หมายถึง
เหตุเกิดแห่งทุกข์ ได้แก่ ตัณหา ที่ทำให้เกิดภพใหม่
ประกอบด้วย ความเพติดเพลินและความติดใจ
คอยแสหาความเพติดเพลินใหม่ ๆ เรื่อย ๆ ไป
มี 3 คือ

- กามตัณหา
- ภวตัณหา
- วิภวตัณหา

หมายความว่า ความอยากที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง
โดยอาการซึ่งมีเราที่จะได้จะเป็นจะไม่เป็นอย่างนั้น
อย่างนี้ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกกระวนกระวาย
ความกลัว ความติดข้องในรูปใดรูปหนึ่งอยู่ตลอดเวลา
ไม่ปลดปล่อย เป็นอิสระ หน้าที่ต่อสมุทัยคือ ละเสีย
ทำให้หมดไปเสีย

3. ทุกขนิโรธ เรียกสั้น ๆ ว่า นิโรธ หมายถึง
ความดับทุกข์ได้แก่ การที่ตัดขาดไปโดยไม่เหลือ
ด้วยการคลายออก การสละเสียได้ สลัดออก
พ้นไปได้ ไม่หวั่น พุดอีกนัยหนึ่ง ภาวะที่ไม่มีมีความทุกข์
เหลืออยู่ เพราะหมดค้นหา ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึก
กระวนกระวาย ความกลัว และความติดข้องใด ๆ ทั้งสิ้น
มีแต่ภาวะที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระ สงบ ปลอดโปร่ง
ผ่องใส เบิกบาน หน้าที่ต่อนิโรธ คือ ทำให้แจ้ง ทำให้
สำเร็จ ทำให้เกิดมีเป็นจริงขึ้นมา หรือบรรลุถึง

4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เรียกสั้น ๆ ว่า มรรค
หมายถึง ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ได้แก่
ทางประเสริฐมีองค์ประกอบ 8 คือ

- สัมมาทิฐิ
- สัมมาสังกัปปะ
- สัมมาวาจา
- สัมมากัมมันตะ

- สัมมาอาชีวะ
- สัมมาวายามะ
- สัมมาสติ
- สัมมาสมาธิ

หน้าที่ต่อมรรคคือ ฝึกอบรมหรือปฏิบัติ หลักอริยสัจ 4
มีคุณสมบัติดังนี้

4.1 เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไข
ปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง
ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาคือ ๑ ก็ตามที่จะมีคุณค่าและสมเหตุผล
จะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้

4.2 เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตน
ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มี
อยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจ
ตลบันดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ใด ๆ

4.3 เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน
ไม่ว่ามนุษย์จะเติบโตออกไป เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ห่างไกล
ตัวกว้างขวางมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขายัง
จะต้องมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่า และสัมพันธ์กับสิ่งภายนอก
เหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้
ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป

4.4 เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะสร้างสรรค์ ศิลปวิทยาการหรือดำเนินกิจการใด ๆ ขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาความเป็นอยู่ของตน และไม่ว่าศิลปวิทยาการหรือ กิจการต่าง ๆ นั้น จะเจริญขึ้น เสื่อมลง สูญสลายไป หรือเกิดมีใหม่มาแทนอย่างไรก็ตาม หลักความจริงนี้ จะคงยืนยง ใหม้ และใช้เป็นประโยชน์ได้ตลอดทุกกาล

13. อธิบาท 4

หมายถึง ธรรมอันเป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ
ทางแห่งความสำเร็จมี 4 คือ

1. ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น
2. วิริยะ คือ ความพยายามทำสิ่งนั้น
3. จิตตะ คือ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น
4. วิมังสา คือ ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล
ในสิ่งนั้น

แผนการสอน

เรื่อง

พหุศาสตร์นา

สำหรับเป็นคู่มือครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (กลุ่มควบคุม)

เครื่องมือสำหรับการวิจัยระดับปริญญาเอก

เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพหุศาสตร์นาตามเนื้อหาของหลักสูตร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
โดยการใช้ชุดการเรียนรู้การสอน และไม่ใช้ชุดการเรียนรู้การสอน

ผู้วิจัย นางอรอนงค์ สุวรรณกุล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เรียน คุณครูประจำชั้นที่นับถือ

คำแนะนำ

เนื่องจากคุณครูได้กรุณาให้ความร่วมมือในการสอนพุทธศาสนา กลุ่มควบคุม เพื่อประโยชน์แก่งานวิจัยครั้งนี้ จึงมีขอขอบพระคุณ และใคร่ขอเรียนขอแจ้งวิธีการสอนพุทธศาสนา กลุ่มควบคุมดังต่อไปนี้

1. การสอนพุทธศาสนา กลุ่มควบคุม คือ การสอนเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาตามหลักสูตรประถมศึกษาระดับ ป.3 กำหนดไว้ให้ จำนวนคาบเรียน 31 คาบ แต่ในการทดลองครั้งนี้ใช้จำนวนคาบเรียน 30 คาบเรียน รายละเอียดจุดประสงค์ การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด และเนื้อหาได้แนบมาในคู่มือครูฉบับนี้ด้วยแล้ว (ผนวก ก)

2. วิธีสอน ให้ใช้วิธีสอนตามปกติที่คุณครูจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว คู่มือครูฉบับนี้จัดทำแผนการสอนไว้ให้ด้วยเพื่อเป็นแนวทางในการสอน แต่คุณครูอาจดัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมตามเหมาะสม ยกเว้นเพียงประการเดียว คือ ไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน

3. การสอนกลุ่มควบคุมจะเริ่มทำการสอนสัปดาห์เดียวกันกับกลุ่มทดลอง ซึ่งใช้ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาเป็นวิธีสอน และจะทำการสอนติดต่อกันไปเป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 หน่วย ผู้ดำเนินการวิจัยจะติดต่อกับคุณครูอีกครั้งหนึ่งในการ กำหนดวันและเวลาในแต่ละสัปดาห์ เนื่องจากจำนวนคาบเรียนที่กำหนดในแต่ละหน่วยนั้นไม่เท่ากันทุกหน่วย แต่จะมีเนื้อหาและจำนวน คาบเรียนในแต่ละสัปดาห์เท่ากับการเรียนการสอนของกลุ่มทดลองทุกสัปดาห์ไป

4. เรื่องที่ต้องขอความร่วมมือจากคุณครูเป็นพิเศษก็คือ กรุณาไม่ไปขอชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง เพื่อนำมาสอนเสริมหรือเร่งความรู้ให้นักเรียนกลุ่มควบคุมเป็นกรณีพิเศษ และกรุณาไม่ออกหรือเร่งนักเรียนรู้สึกตัวว่ากำลังถูกทดลองหรือ ถูกควบคุมการเรียนการสอน เพื่อผลที่ถูกต้องที่สุดของการวิจัย นักเรียนจะไม่สอบถามหรือขอข้อมูลการเรียน หรือถ่ายทอดความรู้สึคนักคิดแก่กันและกัน

5. ขอให้ครูและคณะนักวิจัยประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนและจําหน่าย

อรอนงค์ สุวรรณกุล

แผนการสอนวิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ใช้สอนวันที่

เดือน

พ.ศ.

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนทำดี เห็นความซื่อ ศาสนาประจำชาติไทยคือพระพุทธศาสนา
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ผู้บังคับบัญชาของทุกศาสนา

สัปดาห์ที่ 1 หน่วยที่ 1 จำนวน 4 คาบ

แผนการสอนวิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ใช้สอน วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนทำดีวันชั่ว ศาสนาประจำชาติไทยคือพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์

ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของทุกศาสนา

สัปดาห์ที่ 1 หน่วยที่ 1 จำนวน 4 คาบ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนสามารถบอกศาสนาประจำชาติไทยได้	- พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย	แนะนำเข้าสู่บทเรียน	1. ภาพพุทธประวัติ	ให้นักเรียนตอบ	
2. นักเรียนสามารถอธิบายศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศไทยได้	คนไทยส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา - ศาสนาในประเทศไทยได้แก่ มีหลายศาสนา ได้แก่ 1. ศาสนาพุทธ 2. ศาสนาคริสต์ 3. ศาสนาอิสลาม 4. อื่น ๆ	1. ครูสนทนากับนักเรียนเรื่องศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทยและศาสนาประจำชาติซึ่งได้แก่ พระพุทธศาสนา ซึ่งได้นำขึ้นสอน 2. นักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องศาสนาประจำชาติไทย 3. ครูสรุปผลของการอภิปรายพร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับพุทธประวัติเพิ่มเติม 4. ให้นักเรียนดูภาพพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	2. ภาพประวัติศาสนาอื่น (คำถามอยู่ในชั้นการประเมินผล) 3. ภาพพระราชพิธีอภิเษก ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 4. ป้ายนิเทศ 5. แผนภูมิเพลง	ข้อทดสอบตามจุดประสงค์ (คำถามอยู่ในชั้นการประเมินผล)	
3. นักเรียนสามารถเล่าพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการทำนุบำรุงพุทธศาสนาได้	- ศาสนาทุกศาสนาสอนให้ให้คนทำแต่ความดี		สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	เพื่อให้เข้าใจ	

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
	ละเวณความชั่ว - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ทุกศาสนาในประเทศไทย - พระราชกรณียกิจของพระองค์ในการบำรุงพระพุทธศาสนาใดแก่ 1. ทรงถวายผาพระกฐิน 2. ทรงเสด็จประกอบพระราชพิธีวันสำคัญทางพุทธศาสนา 3. ทรงทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนา ฯลฯ	5. ครู นักเรียน ร่วมกันจัดป้ายนิเทศ พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับศาสนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ <u>ขั้นสรุป</u> 6. ครูสรุปความหมายของ "ศาสนา" ลงบนกระดานดำ 7. ครู นักเรียนร่วมกันสรุปศาสนาต่างๆในประเทศไทย สรุปพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากป้ายนิเทศเป็นข้อ ๆ แล้วจดลงในสมุด 8. ครูสรุปศาสนาประจำชาติ ได้แก่ พุทธศาสนา พร้อมหนังสืออธิบายประกอบ 9. นักเรียนร้องเพลง "ราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น" จากแผนภูมิ (เนื้อเพลงอยู่ในภาคผนวก)			

2 คาบ

ภาคผนวก

แผนการสอนหน่วยที่ 1

บอกศาสนา - ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนทำแต่ความดีและเห็นการทำชั่ว

ประจำชาติไทยได้ - ในประเทศไทยมีคนไทยนับถือพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา และศาสนาอิสลาม ศาสนาอื่น ๆ ก็มีอีกแต่เป็นส่วนน้อย

- คนที่นับถือพุทธศาสนามีมากที่สุด ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาประจำชาติไทย

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นองค์อุปถัมภ์แก่ทุกศาสนา

2 คาบ

เล่าพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบำรุงพุทธศาสนาได้

- ทรงถวายผ้าพระกฐิน

- เสด็จร่วมพิธีในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

- ทรงทำบุญใส่บาตรแก่พระสงฆ์

- ทรงถวายเทียนพรรษาและสังฆภัณฑ์แก่พระสงฆ์

- ทรงห่วงใยพระสงฆ์ในพุทธศาสนา

- ทรงสร้างถาวรวัตถุทางพุทธศาสนา

- ทรงสละเงินส่วนพระองค์สร้างและซ่อมแซมวัดวาอาราม

- เพลงราชาความเป็นสง่าแห่งแผ่นดิน

เพลงราชาเป็นสง่าแห่งแผ่นดิน

มิ่งขวัญโพธิ์ทองของชนทั่วหล้า	ราชาเป็นสง่าแห่งแผ่นดิน	อยู่เป็นขวัญเด่นโพธิ์ทองของปวงประชา
ราชาเป็นทางมิ่งและขวัญ		ราษฎร์สุขากเพราพระบารมี
พระคณาเหล่าปวงประชาศักดิ์		ข้าฯ อภิวันท์บังคมทวงชัยศักดิ์ศรี
ไฉไลผแบบฟ้ามาแล้ว		พระบิรมโหมฬอยู่เป็นศรีไพศ
ข้าฯ วรพุทธเจ้าชาวไทย		ร่มโพธิ์แก้วจะพาพญาศาสตสี
เราน้อมเกล้าเกศ		ยกราให้แด่ไทยราชันย์
เทอดบังคณาบาล		ถวายบุญน้อมสักระกราน
โพธิ์ทองของชาวไทย		เอให้ให้เหนือฟ้า
ช่วยกันเปล่งวาจา		อวยพรชัยให้มหाराชา
		ขอทรงพระเจริญ ไทย ไทย

แผนการสอบแข่งขันรับนักเรียน
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร
ราชบุรี ประจำปี ๒๕๖๓
ครั้งที่ ๓
วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๓
เวลา ๐๘.๐๐ น.
สถานที่สอบ : อาคารเรียน
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร
ราชบุรี

ปฏิบัติตามหลักสูตรของสำนักงานที่ต้นฉบับข้อได้ สัปดาห์ที่ 2 จำนวน 2 คาบ ครั้งที่ 1

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนสามารถอธิบายถึงการทำควมดีละเวนความชั่วได้	ทำควมดีละเวนความชั่ว การทำควมดีทำให้เกิดความสุข การทำควมชั่วทำให้เกิดความทุกข์ ทำให้เกิดควมดีได้แก่ การเป็นมิตรกัน แบ่งปัน สิ่งของให้กันและกัน เมตตาแก่สัตว์หรือช่วยเหลือคนอื่น เป็นตน ส่วนการทำควมชั่วได้แก่การ หวงของไม่แบ่งปัน ทะเลาะวิวาท รังแก สัตว์ ไม่ช่วยเหลือ เป็นตน	ผู้นำเข้าสู่บทเรียน ครูเล่านิทานอิงหลักธรรมและสัมพันธ์กับนักเรียนถึงหลักธรรมของศาสนาที่ควรรู้และปฏิบัติ 1. ครูกับนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงการทำความดีละเวนความชั่ว 2. ครูกับนักเรียนช่วยกันตัวอย่างถึงการทำความดีและการทำความชั่วว่าแตกต่างกันอย่างไรและให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างโดยที่เราเล่าเรื่องให้นักเรียนเคยพบมาแล้ว ครูให้นักเรียนดูภาพประกอบ เช่น	1. ภาพแสดงถึงการทำความดีละเวนความชั่ว (ภาพอะไร?) - ภาพคนให้ทาน - ภาพคนดีดุก ถูกจับจาก น.ส.พ. รายวัน - ภาพชาวคนช่วยเหลือกันในคอลัมน์ พลเมืองดี - ภาพเด็กแย่งชิง ฟังคอย - ภาพช่วยเหลือคนแก่	1. ให้นักเรียนตอบคำถามโดยวาจา 2. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดและสังเกต การปฏิบัติตัว ของนักเรียนในเรื่องการทำควมดี ละเวนความชั่ว 3. ตรวจผลงานภาพวาด การทำความดีของชั้น	

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		ภาพคนรังแกสัตว์ เป็นต้น <u>ขั้นสรุป</u> 1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปโดยการอภิปรายซักถามแล้วครูจับคู่ทำใบงาน กระดาน <u>ข้อประเมินผล</u> ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดดังต่อไปนี้ 1. จงตอบคำถามโดยเติมคำตอบสั้น ๆ ให้ได้ใจความ 1.1 การทำความดี ไฉไล 1.2 การทำความชั่ว ไฉไล 2. จงบอกความดีที่นักเรียนเคยทำ 2.1 2.2 3. การบำเพ็ญไมตรีจิตเป็นการทำความดีของชั้น	ช่วยเหลือนักเรียน ตามแผน ฯลฯ		

แบบฝึกหัดตามหลักสูตรของศาสนาพุทธมอญได้ สืบค้นที่ ๒ จำนวน ๒ คาบ ครั้งที่ ๒

แผนการสอน หน่วยที่ ๒/๒ ๒ คาบ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนบอกได้ว่า หลักธรรมของศาสนา พุทธที่เป็นการทำความ ดีคือความกตัญญูกตเวที การให้อภัย ความเอื้อ เฟื้อเผื่อแผ่	ความกตัญญูกตเวที กตัญญูคือรู้คุณท่าน กตเวที คือตอบแทน คุณท่านผู้ให้ความรัก ให้การอบรมเลี้ยงดู และให้ความช่วยเหลือ เหลือแก่เราคือ	สนทนาเข้าสู่บทเรียน ครูเตรียมให้นักเรียน 4 คน ได้แสดงบทบาทสมมติ เรื่อง สุวรรณสาม และให้แสดงหน้าชั้น เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนครั้ง ต่อไป	ภาพนิทานเรื่อง สุวรรณสาม แผนภูมิความหมาย หลักธรรมเรื่อง ความกตัญญูกตเวที การให้อภัย ความ เอื้อเฟื้อ	ใช้วิธีการ-ตอบ ตรงความเข้าใจของ นักเรียนจากการยก ตัวอย่างประกอบการใช้ อธิบายหลักธรรมที่สอน	
2. นักเรียนบอกความหมาย ของความกตัญญูกตเวที การให้อภัยและความ เอื้อเฟื้อได้	ผู้พระคุณต่อเรา เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ครู การให้อภัย การให้อภัยคือ การ ไม่ถือโกรธ ไม่แค้น แค้นเมื่อผู้อื่นทำผิด การให้อภัย ช่วยให้ได้ เรายู่ร่วมกันอย่าง เป็นสุข	1. เมื่อได้ชมการแสดงบทบาท สมมติจบแล้วครูให้นักเรียน บทบาทเรื่องสุวรรณสามที่ได้ชม การแสดงโดยการให้นักเรียน เล่าเรื่องต่อความกัน 2. ครูชักถามให้นักเรียนนำ เนื้อเรื่องของสุวรรณสาม มาสรุปเป็นคำสอนเรื่องความ กตัญญูกตเวที การให้อภัยและ ความเอื้อเฟื้อ			
3. นักเรียนบอกตัวอย่าง ของการมีความกตัญญู กตเวที การให้อภัย และความเอื้อเฟื้อได้					

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
	ความเอื้อเฟื้อ ความเอื้อเฟื้อคือ การรู้จักให้ แบ่งปัน และให้ความช่วยเหลือ แก่ผู้ที่ควรได้รับการ ช่วยเหลือ เช่น แบ่ง ของเล่นให้เพื่อนเล่น ให้เพื่อนยืมของใช้ ช่วยกันแก้ข้ามถนน ช่วย ครูถือของ เป็นต้น	3. ให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างของ ความ กตัญญูตักเตือน การให้อภัยและความ เอื้อเฟื้อต่อกันนักเรียนเคยพบเห็น <u>เช่นสรุป</u> ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป ความหมายของความกตัญญูตักเตือน การให้อภัยและความเอื้อเฟื้อ <u>ซึ่งประเมินผล</u> 1. ประเมินจากการถาม-ตอบ ในเวลาเรียน 2. ประเมินจากการยกตัวอย่าง ประกอบนักเรียนเกี่ยวกับ หลักธรรมที่เรียน			

ปฏิบัติตามหลักกรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้ สัปดาห์ที่ 2 จำนวน 2 คาบ ครั้งที่ 3 แผนการสอน หน่วยที่ 2/3 2 คาบ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนเล่าเนื้อเรื่อง เดิมที่ครูสอนได้ 70% ของเนื้อเรื่องทั้งหมด	ให้นักเรียนเล่าเนื้อเรื่อง เดิมที่ผ่าน - ความกตัญญู - การให้อภัย - ความเอื้อเฟื้อ	4 ให้นักเรียนเล่าเนื้อเรื่อง เดิมที่ผ่าน ครูถามว่าเมื่อสุวรรณสาม ที่แสดงไปแล้วมีใครสนใจอยาก จะแสดงอีกไหม? เมื่อนักเรียนตอบโดยการ ยกมือถ้ามีนักเรียนยกมือมากก็ ให้แสดงอีกครั้งหนึ่งโดยให้ เวลารวดเร็วกว่าเดิม ให้เวลา 15 นาที	- เทปเพลง เด็กดี - เนื้อเพลง เด็กดี	- คะแนนจากการทำ ผลงานในห้องเรียน (สรุปเรื่องสุวรรณสาม) - บรรยายภาคในห้องเรียน - การตอบคำถามของ นักเรียน - อารมณ์ของครูและ ผู้เรียน	
2. นักเรียนนำเรื่องที่มี เนื้อหาคล้ายกันมาเล่า สู่กันฟังในห้องเรียนได้ อย่างน้อยคนละ 2 เรื่อง					
3. นักเรียน 8 ใน 10 คน ปฏิบัติตามที่จะเป็น คนดี, ทำดี และ ปฏิบัติตามคำสอนของ พ่อแม่ครูอาจารย์และ พุทธศาสนา		ครูกล่าวชมเชยนักเรียน ที่ร่วมแสดงแล้วครูหาอาสา สมัคร 5 คน ให้มาเล่าสรุป ถึงเรื่องสุวรรณสามอีกครั้ง หนึ่ง ใช้เวลา 20 นาที			

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
4. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ได้ถูกต้อง 75%		ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออก 5 กลุ่ม เขียน คำสรุปเป็นลายลักษณ์อักษรส่งครู ครูดูผลงานของเด็กอย่างรวดเร็ว กล่าว ชมเชยตามลำดับ ครูสรุปเนื้อหาทั้ง 4 คาบ ใช้เวลา 10 นาที <u>ขั้นสรุป</u> ครูชมว่านักเรียนทุกคนมีความคิด ความจำดี ต่อไปครูจะให้ให้นักเรียน ร้องเพลงเด็กดีเป็นการจบเนื้อหาบทที่ 2 แล้วครูจะไปครูมีเรื่องสนุก ๆ มาให้ นักเรียนเรียนอีก เห็นไหมคะพุทธศาสนา มีเรื่องดี ๆ ทั้งหมด มาสนใจกันดีกว่า ครูจะเปิดเพลงให้ฟังและแจกเนื้อเพลง ด้วย ตกลงนะคะคนดีของครู			

๑/๙

2 คาบ

ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือได้

ภาคผนวก

แผนการสอนหน่วยที่ 2

ทำความดีละเว้นความชั่ว

- การทำดีด้วยกันทำให้เกิดความสุข การทำชั่วด้วยกันทำให้เกิดความทุกข์
- การทำดีได้แก่ แบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน เป็นมิตรกัน เมตตาแก่สัตว์ ช่วยเหลือคนอื่น เป็นต้น
- การทำชั่วได้แก่ หวงของไม่แบ่งปัน ทะเลาะวิวาท รังแกสัตว์ ไม่ช่วยเหลือ เป็นต้น
- ให้ออกการทำความดี การทำความชั่ว โดยยกตัวอย่าง

2 คาบ

ความกตัญญูเกตุเวที

- กตัญญู คือ รู้คุณท่าน กตเวที คือ ตอบแทนคุณท่าน
- ผู้ทำให้ความรัก ให้การอบรมเลี้ยงดูแก่เรา คือผู้มีพระคุณต่อเรา
- ผู้ให้ความช่วยเหลือแก่เราคือ ผู้มีพระคุณต่อเรา
- ตัวอย่างผู้มีพระคุณ คือ พ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย ครู

การให้อภัย

- คือการไม่ถือโกรธ ไม่แค้นแค้น เมื่อผู้อื่นทำผิด
- การให้อภัย ช่วยให้เราอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความเอื้อเฟื้อ

- คือการรู้จักให้แบ่งปัน และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สมควรได้รับการช่วยเหลือ
- ให้แก่ แบ่งของเล่นให้เพื่อน ให้เพื่อนยืมของใช้ ช่วยคนแก่ข้ามถนน ช่วยครูถือของ เป็นต้น

2 คาบ

- ทบทวนเรื่องการทำความดีและความชั่ว

- ร้องเพลง เด็กดี

เพลงเด็กดี	
เด็กดีต้องไม่จรรยา	เด็กดีต้องไม่จรรยา
ทุกทุกเวลา	กริยามางน่าชม
พูดจาเรียบร้อย	เมื่ออยู่ในสังคม
รู้ความเหมาะสม	อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่
เชื่อฟังบิดามารดา	เชื่อฟังครูบาอาจารย์
ไม่ประพฤตินอพง	สมเป็นเด็กไทย

แผนการสอนวิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต			
เรื่อง พระพุทธศาสนา	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3		
ใช้สอนวันที่	เดือน	พ.ศ.	เวลา 6 คาบ
ความคิดรวบยอด	พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรเพื่อให้ได้ตรัสรู้พระธรรมอันเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์		
สัปดาห์ที่ 3	หน่วยที่ 3	จำนวน 6 คาบ	

๔/๘

เข้าพุทธประวัติโดยย่อได้ สัปดาห์ที่ 3 จำนวน 2 คาบ แผนการสอนหน่วยที่ 3/1 ๒ คาบ ครั้งที่ 1

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนบอกชื่อศาสนา ของพุทธศาสนาได้ ถูกต้องทุกคน	พุทธประวัติโดยย่อ	<u>ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน</u> ครูให้นักเรียนดูพระพุทธรูป และถามให้นักเรียนบอกพระนาม	- ภาพพระพุทธรูป ในอาคารต่างๆ	- บรรยายภาคในห้อง	ในการสอน
2. นักเรียนสามารถ เล่าเรื่องของ พระพุทธรูปได้โดยย่อ	พระพุทธรูป เติมชื่อเจ้าชาย สิทธัตถะประสูติ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ในประเทศ อินเดียเมื่อ 2500 กว่าปี มาแล้ว พระบิดาชื่อ สุทโธทนะ มารดาชื่อ พระนางสิริ มหามายา	ครูสนทนากับนักเรียนถึงความสำคัญ ของการทราบประวัติของพระพุทธรูป พจนานุกรม ใช้เวลา 5 นาที <u>ขั้นสอน</u> 1. ครูเทียบภาพพุทธประวัติขึ้นมาแล้ว เล่าตามภาพทีละภาพ พร้อมกับใส่ บัตรคำวันสำคัญและชื่อที่สำคัญลงใน กระเบาะผืนตามลำดับ	- ภาพสิ่งเขียน- สถาน - แผนที่โลก - แผนที่พุทธศาสนา - อย่างคร่าว ๆ - บัตรคำเรื่อง พุทธประวัติ	- นักเรียนใส่บัตรภาพ และบัตรคำได้ถูก ต้องตรงกัน	อาจเชิญผู้รู้ มาเล่าเรื่อง พุทธประวัติ ให้เด็กฟัง หรือหาหนังสือ พุทธประวัติ สำหรับเด็ก มาให้อ่าน

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
	เมื่ออายุ 16 ปี เจ้าชาย สิทธิตถะได้อภิเษกกับ พระนางพิมพาหรือ ยโสธรา มีโอรสชื่อ ราहुล วันหนึ่งเสด็จออก ประพาสนอกวังได้เห็น คนเกิด แก่ เจ็บ ตาย จึง จึงคิดออกบวชเพื่อหาวิธี ดับทุกข์ เมื่ออายุได้ 29 ปี ทรงนบงำเพญ เพียรอยู่ 6 ปีจึงตรัสรู้ เมื่ออายุ 35 ปี ตรงกับ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ทรงเทศนาสั่งสอน 45 ปี จึงเสด็จปรินิพพาน เมื่ออายุ 80 ปี	2. เมื่อครูเล่าจบครูเก็บบัตรคำ ทั้งหมด แล้วให้นักเรียนแถวแรก ออกมาเรียงบัตรภาพให้ถูกต้อง ตรงกับลำดับเรื่อง แล้วให้ นักเรียนแถวหนึ่งเรียงบัตรคำ ให้ตรงกับภาพ ครูให้นักเรียน ทุกคนได้ร่วมลุกขึ้นเดินมาใส่ บัตรภาพและบัตรคำ พุทธประวัติ ใช้เวลา 30 นาที ขั้นสรุป ชมว่านักเรียนทุกคนเก่งมาก คราวต่อไปครูจะให้นักเรียนออกมา เล่าณะคะ แล้วครูจะเล่าให้ฟัง ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไรให้ นักเรียนฟังอีกเมื่อนักเรียนกลับไป บ้านลองไปเล่าให้น้อง ๆ ฟัง			

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	ผู้ เ น อ ร ่ อ ง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		หรือขอให้คุณแม่ คุณย่า คุณพ่อคุณแม่ เล่า พุทธประวัติให้ฟัง แล้วมาเล่าให้เพื่อนฟัง นะคะ วันศุกร์พอแค้นก่อน <u>ผู้ ช อ ป ร ะ เ ิ น ผล</u> ประเมิผลจากกิจกรรมข้อ 2			

เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้ สัปดาห์ที่ 3 จำนวน 2 คาบ แผนการสอนหน่วยที่ 3/2
 ๕.๔
 ครึ่งที่ 2

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการสอน	วัดผล - ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนบอกวันสำคัญในประวัติของพระพุทธเจ้าได้อย่างน้อย 3 วัน	พุทธประวัติโดยย่อ วันสำคัญในประวัติของพระพุทธเจ้า	- วันประสูติ - วันตรัสรู้ - วันตรัสรู้ สถานที่	- ภาพตัวอย่าง - วันสำคัญทางพุทธศาสนา - แผนที่พุทธประวัติ	- ตรวจผลงาน - รูปภาพพุทธประวัติ - บรรยายภาพของห้องเรียน - ความสนใจ ความพอใจและความร่วมมือของนักเรียน	
2. นักเรียนบอกชื่อบุคคลสำคัญและสถานที่สำคัญในพุทธศาสนาได้อย่างน้อย 4 ประการ	สถานที่วันมรณภาพในบุคคลสำคัญในประวัติของพระพุทธเจ้า	- วันมรณภาพ	- ภาพตัวอย่าง - วันสำคัญทางพุทธศาสนา - แผนที่พุทธประวัติ	- ตรวจผลงาน - รูปภาพพุทธประวัติ - บรรยายภาพของห้องเรียน - ความสนใจ ความพอใจและความร่วมมือของนักเรียน	
3. นักเรียนวาดรูปเรื่องราวพุทธประวัติได้อย่างน้อย 1 รูป	สถานที่วันมรณภาพในบุคคลสำคัญในประวัติของพระพุทธเจ้า	- วันมรณภาพ	- ภาพตัวอย่าง - วันสำคัญทางพุทธศาสนา - แผนที่พุทธประวัติ	- ตรวจผลงาน - รูปภาพพุทธประวัติ - บรรยายภาพของห้องเรียน - ความสนใจ ความพอใจและความร่วมมือของนักเรียน	

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อหาเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
	- พระนางพิมพา - ราหุล - เจ้าชายสิทธัตถะ - พระนางปชาบดี	2. ให้นักเรียนดูแผนที่พุทธประวัติ คร่าว ๆ เพื่อเน้นเนื้อเรื่องวันสำคัญ และสถานที่สำคัญในพุทธประวัติพร้อมทั้งนำเสนอภูมิวันสำคัญกับสถานที่สำคัญบนกระดานหรือใส่กระเป๋านั่ง 3. ทบทวนและอธิบายข้อบุคคลสำคัญในประวัติของพระพุทธเจ้าโดยใช้บัตรคำชื่อบุคคลสำคัญ ใช้เวลา 20 นาที ขั้นสรุป ครูสรุปเรื่องที่เรียนให้ฟังแล้วชวนนักเรียนวาดรูปเกี่ยวกับพุทธประวัติตามใจคิด แล้วนำมาประกวดกัน ให้การบ้านกลับไปบรรยาย ใช้เวลา 15 นาที			

เล่าพุทธประวัติโดยย่อได้ สัปดาห์ที่ 3 แผนการสอน หน่วยที่ 3/3 2 คาบ ครั้งที่ 3

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการสอน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนเล่าพุทธประวัติได้ถูกต้อง 70% ของเนื้อเรื่อง 2. ทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้อง 70%	๕ เนื้อเรื่อง ๕ พุทธประวัติโดยย่อ	๕ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 1. ให้นักเรียนนำรูปภาพพุทธประวัติที่วาดมาแสดงให้เพื่อน ๆ ชม ในเวลา 3 นาที ๕ ขั้นสอน 1. ให้นักเรียนกลุ่มโดยใช้แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม เตรียมสรุปเรื่องพุทธประวัติลงเป็นลายลักษณ์อักษรในแผนกระดาษปรึกษากันให้ดี เสร็จแล้วส่งตัวแทนออกไปเล่าให้เพื่อนฟังหน้าชั้น ครูให้รางวัลด้วยการชมเชยนักเรียนที่เป็นผู้เล่าแล้วให้นักเรียนทั้งกลุ่ม ใช้เวลา 27 นาที	- กระดาษ ดินสอ - รูปภาพของนักเรียน - แบบฝึกหัด - พุทธประวัติ	- คะแนนจากแบบฝึกหัด การเขียนสรุปพุทธประวัติ - ลงกระดาษ และการเล่า - พุทธประวัติ - บรรยายภาคีในการเรียน - อารมณ์ความรู้สึก - การประพจน์ - ปฏิบัติของเด็ก	เป็นการจบบทเรียน เป็นการเขียนเรื่อง พุทธประวัติ ครั้งสุดท้าย เวลาที่ใช้ 6 คาบ อาจจะดูมากเกินไป จำเป็นแต่ต้องใช้เวลาเพื่อให้ทันเหตุการณ์ เปลี่ยนแผน รอบด้าน

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	ผู้ เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		<u>ขั้นสรุป</u> ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเรื่อง พุทธประวัติประมาณ 10-15 ข้อ <u>ขั้นประเมินผล</u> ประเมินผลจากการทำแบบ ฝึกหัดตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ในจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรม			

แผนการสอนวิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ใช้สอนวันที่ เดือน พ.ศ. เวลา 6 คาบ

ความคิดรวบยอด พุทธศาสนิกชนที่ควรได้ระกาศด่นเป็นพหุทธมามกะและปฏิบัติให้เป็น

ประโยชน์ต่อศาสนา

สัปดาห์ที่ 4 หน่วยที่ 4 จำนวน 6 คาบ

แสดงตนเป็นพุทธมามกะและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาได้ สัปดาห์ที่ 4 หน่วยงาน 2 คบท
ครั้งที่ 1

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นพุทธมามกะได้ถูกต้อง	1. พุทธมามกะคือบุคคลที่เข้ากระทำการดีแสดงตนเป็นพุทธศาสนิกชน	แนะนำเข้าสู่บทเรียน ครูบอกนักเรียนว่าพุทธศาสนิกชนต้องแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้วถามนักเรียนว่าเคยได้ยินคำว่าพุทธมามกะบ้างไหม ใครเคยเข้าพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้วบ้าง	- แผนภูมิลำดับขั้นของการแสดงตนเป็นพุทธมามกะและการปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะที่ดี (คุณครูควรทำแผ่นภูมิง่าย ๆ และจัดทำรูป โดยการตัดจากหนังสือพิมพ์วารสาร หรือขอให้ครูคิดช่วยวาด)	- วัดผลจากการสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ	อาจช่วยวาดบทบาทสมมติ
2. นักเรียนอธิบายคำว่าพุทธมามกะได้ถูกต้อง	2. วิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	นักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนา	1. ครูอธิบายคำว่าพุทธมามกะ 2. ครูบอกขั้นตอนของพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะแล้วให้นักเรียนลองปฏิบัติบทบาทสมมติการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ โดยแสดงทีละกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน		
3. นักเรียนสัญญาว่าจะปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อศาสนา	3. การปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนา (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)	3. ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อ			

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	สื่อ เรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		ศาสนา และครูคอยช่วยเหลือให้ ขึ้นสรุป 1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป ขั้นตอนของพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะและ การปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อศาสนาเป็น ข้อ ๆ 2. นักเรียนสัญญาว่าจะปฏิบัติตนเป็น พุทธมามกะที่ ขึ้นประเมินผล 1. สังเกตการแสดงบทบาทสมมติ 2. ให้นักเรียนตอบแบบทดสอบคำถาม คือ พุทธมามกะคือ			

แสดงตนเป็นพุทธมามกะและจะปฏิบัติตนให้เป็นพระโยชน์ต่อศาสนาได้ สัปดาห์ที่ 4 ทบวษที่ 4/2 จำนวน 2 คาบ ครั้งที่ 2

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนสามารถแสดง พิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะได้ถูกต้อง	1. พิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะ	<u>ขนานเข้าสู่บทเรียน</u> ครูนำนักเรียนไปห้องพระ หากไม่มีห้องพระ ครูจัดหาพระพุทธรูปมาตั้งหน้าชั้น	- แผนภูมิลำดับชั้น พิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะ	- สังเกตการทำพิธี แสดงตนเป็น พุทธมามกะของ นักเรียน	
2. นักเรียนสามารถแสดง ความคิดเห็นในการ อภิปรายเรื่อง ปฏิบัติตนให้เป็น พระโยชน์ต่อศาสนาได้ อย่างน้อยคนละ 1 ข้อ	ให้เป็นพระโยชน์ ต่อศาสนา	<u>ชั้นสอน</u> 1. ทบทวนลำดับชั้นพิธีแสดง ตนเป็นพุทธมามกะ 2. นักเรียนเลือกผู้นำให้เป็น ผู้นำในการทำพิธีแล้วนักเรียนทั้ง ชั้นลองทำพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ 3. อภิปรายเรื่อง การปฏิบัติ ตนให้เป็นพระโยชน์ต่อศาสนา <u>ชั้นสรุป</u> ให้นักเรียนวาดรูปแสดงการ ปฏิบัติตนให้เป็นพระโยชน์ต่อศาสนา โดยจะเลือกวาดรูปใดก็ได้ตามใจ ชอบ	- ภาพแสดงการ บำเพ็ญ ตนเป็นพระโยชน์ ต่อศาสนา	- ตรวจผลงาน	

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	ผู้ เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		<u>ชมประเมินผล</u> ประเมินผลงานการวาดรูป ของนักเรียน			

วิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

1. จัดสถานที่ เช่น จัดโต๊ะหมู่บูชา จัดที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ จัดหาดอกไม้ธูปเทียนไว้บูชาพระ
2. นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธี
3. ตัวแทนกลุ่มจุฑาธุชเทียมนุชาพระแล้วนำกล่าวคำบูชาพระ
 "ข้าพเจ้า บุษชาพระพุทธรูปด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้" (กราบ ๑ ครั้ง)
 "ข้าพเจ้า บุษชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้" (กราบ ๑ ครั้ง)
 "ข้าพเจ้า บุษชาพระสงฆ์ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้" (กราบ ๑ ครั้ง)
4. ตัวแทนกลุ่มนำกล่าวคำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
 "ข้าพเจ้าขออนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงธรรมเจ้าพระองค์นี้"
 (กล่าว ๓ ครั้ง)
 "ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์หนึ่ง แม้เสด็จปรินิพพานแล้ว ก็ยังพระธรรม
 และพระสงฆ์เป็นพึ่ง ขอพระสงฆ์ได้โปรดอภัยข้าพเจ้าทั้งหลายว่าเป็นพุทธมามกะ" (กราบ ๓ ครั้ง)

การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อศาสนา

ได้แก่ การทำแต่ความดีละเว้นการทำชั่ว การทำบุญตบาศ การสละเงินเพื่อทำบุญสร้างศาสนาสถานและการเข้าร่วมพิธีในวัน

สำคัญทางศาสนา

แผนการสอนวิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ใช้สอนวันที่

เดือน

พ.ศ.

เวลา ๖ คาบ

ความคิดรวบยอด วันสำคัญของพุทธศาสนาเป็นวันที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

สัปดาห์ที่ ๕ หน่วยที่ ๕ จำนวน ๖ คาบ

บอกชื่อวันสำคัญของพุทธศาสนาและร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้ สัปดาห์ที่ 5 หน่วยที่ 5/1 จำนวน 2 คาบ ชั้นที่ 1

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนบอกชื่อวันสำคัญของพุทธศาสนาได้ 3 ข้อคือ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา	1. วันวิสาขบูชาตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพาน ของพระพุทธเจ้า	<u>ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน</u> ครูสนทนากับนักเรียนเรื่องพระพุทธเจ้าและวันสำคัญต่าง ๆ ในชีวิตของท่าน <u>ขั้นสอน</u> 1. วันวิสาขบูชาให้นักเรียนดูภาพพระพุทธเจ้าตอนประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน แล้วครูให้นักเรียนทบทวนความจำเรื่องพุทธประวัติ โดยให้นักเรียนบอกวันพระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน จะเห็นว่าเป็นวันตรงกัน ครูถามนักเรียนว่าทราบไหม 3 วันที่ตรงกันนี้เรียกว่าวันอะไร หากไม่มีนักเรียนทราบ ครูเขียนบอกให้บนกระดานดำ	ภาพแสดงวันวิสาขบูชา (พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพาน) ภาพแสดงวันมาฆบูชา ภาพแสดงวันอาสาฬหบูชา	สังเกตการสนทนาและถามตอบ ประเมินจากการทำแบบฝึกหัดของนักเรียน	
2. นักเรียนบอกพิธีกรรมที่ปฏิบัติในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชาได้	2. วันมาฆบูชาตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้ามาประชุมพร้อมกันโดยไม่ได้นัดหมาย				
3. นักเรียนบอกกำหนดวันของวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชาได้					

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
3. นักเรียนบอกความสำคัญ ของวันสำคัญทั้ง 3 ได้	3. วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 เป็นวันที่ พระพุทธเจ้า แสดงธรรมเป็น ครั้งแรก 4. พิธีกรรมที่ ปฏิบัติ ได้แก่ การใส่บาตรพระ ฟังพระเทศน์และ ไปเวียนเทียนทั่ววัด	2. วันมาฆบูชา ครูเล่าให้นักเรียนฟังถึง ตอนที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว และเกิดมี พระสงฆ์สาวกขึ้น วันหนึ่งพระสงฆ์ สาวกได้มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย และพระพุทธเจ้าได้ตรัส แสดงโอวาท วันเรียกว่าวันมาฆบูชา คุณครูเขียนคำวันมาฆบูชาบนกระดานดำ แล้วถามนักเรียนว่าทราบใหม่ว่า วันมาฆบูชา ตรงกับวันอะไร หากไม่มี นักเรียนทราบครูเขียนบอกให้นักเรียน กระดานดำ 3. วันอาสาฬหบูชา ครูถามนักเรียนว่า นักเรียนจำวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ได้ไหม เมื่อตรัสรู้แล้วท่านทรงแสดง ธรรมครั้งแรกแก่ใคร หากไม่มีนักเรียน ตอบได้ ครูเล่าพุทธประวัติตอนแสดง ธรรมครั้งแรกแล้วบอกกำหนดวันของ			

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียนรู้	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		การแสดงธรรมครั้งแรกบนกระดานดำ 4. ครูสนทนากับนักเรียนถึงวันสำคัญต่าง ๆ แล้ว ให้นักเรียนช่วยกันบอกว่า พุทธศาสนิกชนปฏิบัติพิธีกรรมอย่างไรบ้าง ในวันสำคัญแต่ละวัน <u>ขั้นสรุป</u> 1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปชื่อวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และบอกกำหนดว่าตรงกับวันใดบนกระดานดำ 2. ครูและนักเรียนช่วยกันบอกความสำคัญของวันสำคัญแต่ละวัน 3. ทบทวนพิธีกรรมที่ควรปฏิบัติในวันสำคัญแต่ละวัน <u>ขั้นประเมินผล</u> ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเรื่องวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา (ภาคผนวก)			

แบบฝึกหัด

1. ชีตเส้นโยงจับคู่ชื่อวันสำคัญกับกำหนดเวลาของวันสำคัญ

วันวิสาขบูชา	วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3	
วันมาฆบูชา	วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8	
วันอาสาฬหบูชา	วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6	
2. ชีตเส้นโยงจับคู่ชื่อวันสำคัญกับประโยคบอกความสำคัญ

วันวิสาขบูชา	เป็นวันพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมครั้งแรก
วันมาฆบูชา	เป็นวันพระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ ปรีณิพพาน
วันอาสาฬหบูชา	เป็นวันที่มีพระสงฆ์สาวกมาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย
3. จงบอกกิจกรรมที่ควรปฏิบัติในวันสำคัญต่าง

3.1	
3.2	
3.3	

บอกชื่อวันสำคัญของพุทธศาสนาและร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้ สัปดาห์ที่ 5/2 จำนวน 2 คาบ ครั้งที่ 2

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนบอกชื่อวันสำคัญของพุทธศาสนาได้ 2 ข้อ	1. วันเข้าพรรษาเป็นวันที่พระสงฆ์เริ่มอยู่ประจำที่วัดเป็นระยะเวลา 3 เดือน ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8	ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูให้นักเรียนดูภาพฤดูใบไม้ผลิในประเทศไทย แล้วให้นักเรียนถึงสภาพของฤดูต่าง ๆ โดยเฉพาะฤดูฝน ครูสนทนากับนักเรียนถึงการเหยียย่ำไปบนดินเปียก ๆ และมีสัตว์เล็ก ๆ อยู่จะสมควรทำหรือไม่	1. ภาพฤดูต่าง ๆ 2. ปฏิทินที่มีบอกวันข้างขึ้น ข้างแรม		
2. นักเรียนบอกพิธีกรรมที่ปฏิบัติในวันเข้าพรรษาและได้ออกพรรษาได้	2. วันออกพรรษาเป็นวันที่ครบกำหนดพระสงฆ์อยู่ประจำที่วัดครบ 3 เดือน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11	ขั้นสอน 1. วันเข้าพรรษา ครูตั้งคำถามว่าหากพระสงฆ์ต้องเดินเหยียย่ำไปบนดินในฤดูฝนจะเป็นอย่างไรบ้าง ให้นักเรียนตอบแล้วช่วยกันสรุปว่าพระสงฆ์ควรอยู่ที่วัดจนหมดฤดูฝน เป็นเวลา 3 เดือน โดยเริ่มจากวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 เป็นต้นไป			
3. นักเรียนบอกกำหนดวันของวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษาได้	3. วันเข้าพรรษาเป็นวันที่ครบกำหนดพระสงฆ์อยู่ประจำที่วัดครบ 3 เดือน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11				

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
4. นักเรียนบอกความสำคัญของวันเข้าพรรษา และวันออกพรรษาได้	พระสงฆ์จะไปค้างคืนที่วัดจนได้ ๑. พิธีกรรมตักบาตรพระในเช้า พรรษาคือ ทำบุญใส่บาตร ฟังพระเทศน์, ถวายเทียนพรรษา, ถวายผ้าอาบ น้ำฝน, บลูก้านไม้	2. วันออกพรรษา ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าจกวันแรม 11 ค่ำเดือน 8 นับไปให้ครบ 3 เดือน จะตรงกับวันใด ลองเปิดปฏิทินที่มข้างชั้นข้างแรมดู แล้วหากำหนดวันออกพรรษา ซึ่งนักเรียนจะช่วยกันบอกได้ว่าตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าพระสงฆ์ไม่ต้องอยู่ประจำที่วัดแล้วไปค้างวัดอื่นได้ 3. พิธีกรรมที่ควรปฏิบัติในวันเข้าพรรษาและวันออกพรรษา ครูให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าพุทธศาสนิกชนควรมีปฏิบัติพิธีกรรมอะไรในวันสำคัญทั้งสองบ้าง ช่วยกันบอกให้ครูเขียนลงบนกระดาน ครูช่วยแก้ไขและแนะนำ			

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	ผู้ เเนอเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		<u>ขั้นสรุป</u> ครูเขียนแผนภูมิชื่อวันสำคัญ กำหนดวันและความสำคัญ พร้อมพิธีกรรมที่ พึงปฏิบัติในวันนั้น ๆ ลงบนกระดานดำ แล้วให้นักเรียนลอกกลงสมุด <u>ขั้นประเมินผล</u> ให้ทำแบบฝึกหัดเรื่องวันเข้า พรรษา และวันออกพรรษา (ภาคผนวก)			

แบบฝึกหัด

1. จงเติมคำตอบ

วันเข้าพรรษา ตรงกับวัน _____

วันออกพรรษา ตรงกับวัน _____

2. จงตอบคำถาม

2.1 วันเข้าพรรษาเป็นวันอะไร _____

2.2 วันออกพรรษาเป็นวันอะไร _____

3. จงบอกพิธีกรรมที่ควรปฏิบัติในวันสำคัญ

วันเข้าพรรษา

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

วันออกพรรษา

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

บอกชื่อวันสำคัญของพุทธศาสนาและร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้ สัปดาห์ที่ 5 หน่วยที่ 5/3 จำนวน 2 คาบ ครั้งที่ 3

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียนรู้	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. นักเรียนบอกชื่อวันสำคัญของพุทธศาสนาได้ 5 ชื่อ	1. ทบทวนเนื้อหาวันสำคัญของพุทธศาสนาที่เรียนในสัปดาห์ก่อน	แนะนำเข้าสู่บทเรียน ครูเปิดเพลงวันสำคัญให้นักเรียนฟังและร้องตาม แล้วทบทวนด้วยการให้นักเรียนบอกชื่อวันสำคัญ กำหนดวันและความสำคัญของวัน ขั้นตอน 1. ครูให้นักเรียนบอกชื่อวันสำคัญกำหนดวันและความสำคัญของวัน พร้อมกัน 2. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเรื่องพิธีกรรมที่ควรปฏิบัติต่าง ๆ โดยใช้ นักเรียนอาสาสมัคร 2-3 คน แสดงถึงกิจกรรม 3. ให้นักเรียนลองเขียนรวบเรียงตามแบบที่ครูสอนให้ทำ แล้วจัดดอกไม้ใส่กรวยให้สวยงาม ประกวดกันได้แนวทาง ขอสงวนไว้ กระดาษ	1. เพลงวัน สำคัญและเพลงลาวเสียงเทียน 2. ใบของไม้กลัด ดอกไม้	1. การถาม-ตอบ 2. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ 3. ตรวจผลงานการเขียนรวบดอกไม้	
2. นักเรียนจำวันกำหนดของวันสำคัญและความสำคัญได้ด้วยการตอบคำถามถูกต้องอย่างน้อย 3 คำถามจาก 5 คำถาม	2. การทำกรวยใส่ดอกไม้ใช้ใบของพับเป็นรูปกรวย เขียนให้อยู่ด้วยไม้กลัด หรือที่เขียนกระดาษ				
3. นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญที่วัดโดยไปกับบิดามารดาหรือโรงเรียน	3. นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญที่วัดโดยไปกับบิดามารดาหรือโรงเรียน				
4. นักเรียนทำกรวยใส่ดอกไม้ถวายพระได้	4. นักเรียนทำกรวยใส่ดอกไม้ถวายพระได้				

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	ผู้ เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		<u>ขั้นสรุป</u> 1. ให้นักเรียนร้องเพลงวันสำคัญ. ตามเพลง 2. สอนให้ร้องเพลง ลาวเสียง- เทียนตามเนื้อเพลงในภาคผนวก <u>ขั้นประเมินผล</u> สังเกตจากการตอบคำถามและ การแสดงบทบาทสมมติ			

เพลงวันมาฆบูชา

(สร้อย) เออ เออ เออ เออ เออ

วันมาฆบูชา

ชาวพุทธถ้วนหน้าเกษมสันต์

พันสองร้อย - หัวสีบองค์

อรหันต์พุทธองค์ จิตตรงกัน

(หมู่) เพญ - เดือนสามรำลึกมัน

ทำมาประชุมพร้อมกันวัน^{นี้} - เออ

(สร้อย)

วันเข้าพรรษา

(สร้อย)

วันเข้าพรรษา

พุทธวาจา ท่านขานไข

พระสงฆ์ - ศึกษาธรรม

อุญจนพราห์ ห้ามไปไกล

(หมู่) แรมคำ - เดือนเพ็ญตลอดไป

สามเดือนค้างได้วัดเดียว - เออ

(สร้อย)

วันอาสาฬหบูชา

(สร้อย)

อาสาฬหบูชา

วันสำคัญศาสนาครบองค์สาม

ทรงประกาศศาสนา

พุทธเทศกาล แสดงธรรม

(หมู่) เพญ - เดือนแปดรำลึกตาม

สร้างขุญี พงษ์ธรรม เวียนเทียน - เออ

(สร้อย)

วันวิสาขบูชา

(สร้อย)

วันวิสา - บูชา	วันสำคัญศาสนา -- สืบมาจน
พุทธองค์ - ท่านประสูติ	ตรัสรู้ผ่องแผ้วและนิพพาน
(หมู่) เพ็ญ - เดือนหกถ้วนตรงกัน	ทำบุญให้ทาน เวียนเทียน -- เออ

เพลงลาวเสียดียน

ธูปเทียนทอง สองมือถือไว้	ตั้งใจวันทา (ข้า)
น้อมเคารพ บูชา พระศาสดา	ของชาวพุทธ (ข้า)
พระปัญญา เลิศล้ำ	ทรงค้นพบสัจธรรม
พระการุญ เลิศล้ำ	ทรงน้อมธรรมสู่มนุษย์
พระองค์เลิศล้ำบริสุทธิ	สอนชนให้หลุดพ้นความทุกข์ตน (ข้า)

แผนการสอนวิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต			
เรื่อง	พระพุทธศาสนา	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	
ใช้สอนวันที่	เดือน	พ.ศ.	เวลา 4 คาบ
ความคิดรวบยอด พุทธศาสนิกคือคำสอนและข้อคิดข้อเตือนใจช่วยในการปฏิบัติตนเพื่อชีวิตที่ดี			
สัปดาห์ที่ 6 หน่วยที่ 6			

บอกพหุภาษาได้ง่าย ๆ ได้ สัปดาห์ที่ 6 แผนการสอนหน่วยที่ 6/1 จำนวน 2 คาบ ครั้งที่ 1

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. บอกพหุภาษาได้ง่าย ๆ ได้ 2 พหุภาษา	พหุภาษิต่างๆ 1. คนแลเป็นที ฟังแห่งตน (อดีตที่ อดีตโน นาโถ 2. ความ ประมาท เป็นหนทาง แห่งความ ตาย(ปมาโท มัจจุโน ปท)	๕. ชมนำเข้าสู่บทเรียน ครูให้นักเรียนลองอ่านบัตรคำ พหุภาษิตที่เป็นภาษาบาลี เพื่อเข้าใจความสนใจ สังเกตเรียนอ่านและแปล หากไม่นักเรียนคนใดอ่านได้ ครูอ่านให้ฟัง ๕. ชื่นชอบ 1. ครูอ่านพหุภาษิตภาษาบาลี แล้วเอาบัตรคำพหุภาษิตที่แปลเป็นภาษาไทยแล้ววางคู่กับให้นักเรียนดูให้นักเรียนอ่านพหุภาษิตที่แปลแล้วทั้ง 2 พหุภาษิต 2. ครูลองให้นักเรียนแปลความหมายพหุภาษิตทั้ง 2 บท แล้วให้นักเรียนและครูช่วยกันสรุปความหมาย	-บัตรคำพหุภาษิต เป็นภาษาบาลี และบัตรคำ พหุภาษิตที่เป็นคำไทย	-สังเกตการร่วมกิจกรรมการเรียนของนักเรียน -ตรวจผลงานการเขียนพหุภาษิตของนักเรียน	1. แผนภูมิภาษิต และตัวอย่าง เหตุการณ์ ควรคิด แสดงไว้ข้างผนังห้องให้นักเรียนได้อ่านบทพจน 2. อาจให้การบ้านนักเรียนไปวาดรูปเหตุการณ์ตามพหุภาษิต

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	ข้อ เสนอเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
		3. ให้นักเรียนคิดตัวอย่างเหตุการณ์ สำหรับแต่ละพุทธศาสนิกชน แล้วเขียนบอกใช้บน กระดานดำ <u>ขั้นสรุป</u> ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมาย ของพุทธศาสนิกชนแต่ละบท เขียนเป็นแผนภูมิไว้บน กระดานดำหรือแผนกระดานสีขาวและเขียน ตัวอย่างให้นักเรียนช่วยกันคิดลงไว้ด้วย <u>ขั้นประเมินผล</u> ให้นักเรียนเขียนพุทธศาสนิกชนชาวไทย ทั้ง 2 เรื่องลงในสมุด แล้วตรวจโดยให้ นักเรียนผลัดกันตรวจ			

บอกพุทธานุชาตง่าย ๆ ได้ สัปดาห์ที่ 6 แผนการสอนหน่วยที่ 6/2 จำนวน 2 คาบ ครั้งที่ 2

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	เนื้อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน	วัดผล-ประเมินผล	หมายเหตุ
1. บอกพุทธานุชาตง่าย ๆ ได้ 2 พุทธานุชาต 2. ยกตัวอย่างเหตุการณ์ ประกอบพุทธานุชาตที่ เรียนในบทเรียน ได้อย่างน้อย 1 ตัวอย่างต่อ 1 พุทธานุชาต	พุทธานุชาตง่าย ๆ 1. ความไม่มีโรค เป็นลาภอย่างยิ่ง (อโรคุยา ปรมมา ลาภา) 2. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (กัลยาณ การิ กลุณานิ ปาปการิ จปาปกั)	ใช้วิธีเดียวกับ หน่วยที่ 6/1 เพิ่มให้นักเรียนร้องเพลง "ทำดีได้ ดี ทำชั่วได้ชั่ว" (ดูเนื้อเพลงในภาคผนวก)			

เพลงทำดีได้ผล ทำชั่วได้ชั่ว

คนเราทุกคนว่าตนผลกรรมนำเอง ตกต่ารู้เรื่องเกี่ยวเนื่องแต่กรรมของตน
ความดีล้วนจากบุญกุศล ความชั่วจากบาปทุกชั้น เพราะตนนั้นก่อเวรไว้

บางคนถือดีมีเมื่เพราะทำกรรมชั่ว นั้นมาบสยบตัวเกลือกกลั้วมาเขลาไป
บางคนระอาว่าเหตุโงม ทำดีแต่จนเหลือใจ ไม่เห็นได้ดีเหมือนว่า

อย่าเพลินถือว่าเงินเป็นใหญ่ จิตใจเห็นสิ่งใดล้ำค่า เพราะความทุกข์ความสุขใด
เป็นหัวใจให้ตา อย่าพะวงหลงลืมตน

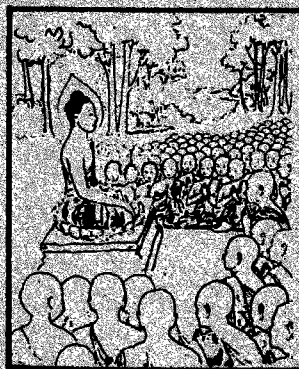
ทำดีทุกทีย่อมมีผลดีโดยทั่ว ก่อกรรมทำชั่วได้ชั่วตอบแทนทุกคน คนใดรักได้ใช้คนใดผล
คนชั่วชั่วโงเดเจาชนม์ ไม่พ้นผลกรรมชั่วเดิม

หน่วยที่ **5**

บทเรียนสำเร็จรูป

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศาสนากับคุณหนู

- บอกชื่อวันสำคัญทางพุทธศาสนาและรวมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาได้

เครื่องมือสำหรับการวิจัยระดับปริญญาเอก
ของ อรอนงค์ สุวรรณกุล
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตร
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอน
แบบใช้ชุดการเรียนการสอน กับไม่ใช้
ชุดการเรียนการสอน

บทคัดย่อ
ของ
อรอนงค์ สุวรรณกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี
สิงหาคม 2528

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สาม โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนการสอนกับไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กในระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อหาวิธีการสอนพุทธศาสนาสำหรับเด็กที่ได้ผลดี โดยมีสมมติฐานว่า วิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนการสอนให้ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาสูงกว่าวิธีสอนแบบไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน

วิธีการวิจัยใช้วิธีการทดลอง โดยมีกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม ให้กลุ่มทดลองได้รับการเรียนการสอนพุทธศาสนาโดยใช้ชุดการเรียนการสอน และให้กลุ่มควบคุมได้รับการเรียนการสอนพุทธศาสนาโดยใช้แผนการสอนพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยโดยเฉพาะ กำหนดระยะเวลาทดลอง 6 สัปดาห์ โดยจัดให้มีการสอบก่อนการทดลองและการสอบหลังการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรผันร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้านสถิติปัญหา ใช้สถิติพื้นฐานกับการวิเคราะห์ความแตกต่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้สึกและทัศนคติ และพฤติกรรมคุณธรรมที่เป็นผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา

การทดลองทำกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพลร่มอนุสรณ์ จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน และโรงเรียนจังหวัดทหารบกชลบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน ในภาคเรียนที่หนึ่ง ปีการศึกษา 2528

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล สนับสนุนสมมติฐานของการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านสถิติปัญหาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอน และมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้สึกและทัศนคติเชิงบวกต่อพุทธศาสนากับพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาในเชิงบวกสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้วย

This study is an experimental research on the achievement of teaching and learning Buddhism of Third Grade pupils, using the Third Grade Elementary Curriculum. It compares two methods of teaching, one with, one without the use of modules.

The objective of this research is to prove the benefit of using modules as an innovation to socialize Buddhism to elementary school children. The achievement of the teaching and learning Buddhism is expected to be higher in the experimental groups than the controlled groups.

The experiment was done with the 2 classes of the third grade pupils of the Ponrom Anusorn School and the 2 classes of the Jangwad Tahanbok Lopburi School for 6 weeks during the first semester of the 1985 school year. The pretest and post-test were given in both experimental and controlled groups. The analysis of co-variation was used to analyze the data on intelligence, and the basic statistical data and the test of different techniques were used to analyze the data on feeling and attitudes and moral behaviors that was the results of the teaching and learning Buddhism.

The hypothesis is proved to be true with the .05 level of significance.

Those pupils who used modules on Buddhism achieved higher scores on intelligence aspect and were more positive on feeling and attitudes aspect and moral behaviors than those who did not use modules.

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ : ภาษาไทย นางอรอนงค์ สุวรรณกุล
ภาษาอังกฤษ Mrs.Onanong Suvannakul
2. ตำแหน่ง : อาจารย์ 3 ระดับ 8
3. สถานที่ทำงาน : วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
4. ที่อยู่ปัจจุบัน : 289/3 ซอยสวัสดิ์ สุขุมวิท 31 เขตพระโขนง กรุงเทพฯ
5. ประวัติการศึกษา

สถานศึกษา	ประกาศนียบัตร/ปริญญาบัตร	สาขาวิชา	ปีที่ได้รับ
โรงเรียนศึกษานารี	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	-	2501
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา คณะครูศาสตร์	เตรียมอุดมศึกษาปีที่ 2	วิทยาศาสตร์	2503
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ค.บ. (เกียรตินิยม)	พลศึกษา-ชีววิทยา	2507
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย แห่งประเทศฟิลิปปินส์	M.Ed.	จิตวิทยาการศึกษา	2511
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ			
ประสานมิตร	กศ.ค.	พัฒนศึกษาศาสตร์	2529

6. ประวัติการทำงาน

6.1 2511 - 2517 อาจารย์โท โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ

6.2 2518 - 2523 อาจารย์เอก หัวหน้าภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ

6.3 2524 - 2527 อาจารย์ 3 ระดับ 8 ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ

7. ผลงานทางวิชาการ

7.1 ตำรา : การศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เขียนเป็นคณะ
พิมพ์ที่โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ พ.ศ. 2520

7.2 ตำรา : การจัดและบริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ พิมพ์ไข โรเนียว เย็บเล่ม
แจกวิทยาลัยครูทุกแห่งและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เมื่อ พ.ศ. 2524

7.3 วิจัย : การศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
ด้านการศึกษาและการเลี้ยงดู พิมพ์ไข โรเนียว เย็บเล่ม พ.ศ. 2523 -
2524

7.4 สไลด์ประกอบภาพ เรื่องวิธีสอนภาษาไทยสำหรับเด็กที่มีการบกพร่องทางการได้ยิน
สร้างเป็นเครื่องมือใช้ประกอบการสอนนักศึกษาครู ภาควิชาการศึกษาพิเศษ
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ พ.ศ. 2521

7.5 บทความ เรื่อง วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย พิมพ์ในเอกสารเผยแพร่เรื่อง
ความหมายของวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2526

7.6 บทความ เรื่อง อยากให้เธอเป็นที่รัก พิมพ์ในหนังสือครบรอบ 30 ปี มูลนิธิ
อนุเคราะห์คนทุพพิกาล ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2525

7.7 วี ดี โอ เทป เรื่อง วิธีการสอนภาษาไทยสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนที่มีปัญหาทาง
ภาษา สร้างเป็นเครื่องมือสำหรับการฝึกอบรมบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2526

7.8 รายงานผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมการศึกษาเพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพ
หลักสูตรพนักงานขนมอบ ตามโครงการวิจัยของศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งอาเซี่ยน พ.ศ. 2527